

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО

(*АГРАРЕН ДОКЛАД `2018)*

Съдържание

Списък на използваните съкращения 8
РАЗДЕЛ А 12
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА 12
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2017 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2018 Г. 17
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието 17
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение 17
1.2. Използване на земеделските парцели 18
1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели 18
1.3. Регистрация на земеделски стопани 19
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България 20
1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда 20
1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ 20
1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ 20
1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри 20
1.6. Поземлени отношения 21
1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи 21
1.7. Дейности по опазване на земеделските земи 21
2. Икономически и производствени резултати през 2017 г. и прогнозни данни за 2018 г. 22
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2017 г. 22
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” 22
2.1.2. Стойност на крайната продукция 24
2.1.3. Междинно потребление 25
2.1.4. Брутна добавена стойност 25
2.2. Производствени резултати в растениевъдството 26
2.3. Производствени резултати в животновъдството 36
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство 40
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство 42
2.3.3. Свиневъдство 44
2.3.4. Коневъдство 47
2.3.5. Птицевъдство 47

2.3.6. Пчеларство 49
2.3.7. Зайцевъдство 51
2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2016 г. 52
2.4.1. Площи в система на контрол. Групи култури, отглеждани по биологичен начин 53
2.4.2. Биологично животновъдство 55
2.4.3. Пазар на биологични продукти 56
2.5. Лозарство и винопроизводство 57
2.5.1. Производство на грозде 57
2.5.2. Винопроизводство 60
2.5.3. Износ и внос на вино 61
III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 64
1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2017 г. 64
2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки 65
3. Аграрна търговия по групи стоки 69
4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2018 г. 75
5. Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция 75
IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ 76
1. Подпомагане по първи стълб на Общата селскостопанска политика на ЕС 76
1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане 76
1.2. Механизми за пазарна подкрепа 88
1.2.1. Сектор „Мляко“ 88
1.2.2. Сектор „Плодове и зеленчуци“ 89
1.2.3. Сектор „Пчеларство“ 91
1.2.4. Сектор „Вино“ 93
1.2.5. Публична интервенция и частно складиране 93
1.2.6. Сектор „Захар“ 93
1.2.7. Промоционални програми 94
1.2.8. Политика на качество – защитени наименования 95
1.3. Търговски механизми 95
1.3.1. Лицензиране на износа 95
1.3.2. Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни 97
2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП 97

3. Допълнително държавно подпомагане....104
3.1. Държавни помощи....104
3.2. Краткосрочно кредитиране....107
3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ....108
V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО....109
1. Контрол на земеделска и горска техника....109
1.1. Регистрация на земеделска и горска техника....109
1.2. Технически преглед на техниката....110
1.3. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства....110
1.4. Изпитване и сертифициране на земеделска и горска техника....110
2. Хидромелиорации....110
3. Растителна защита и фитосанитарен контрол....111
3.1. Растителна защита....111
3.2. Фитосанитарен контрол....115
3.2.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС....116
3.2.2. Фитосанитарен контрол при износ....117
3.3. Контрол на продукти за растителна защита и торове....117
3.3.1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ....118
3.3.2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ....118
4. Торове....119
4.1. Регистрация на торове....119
4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара....120
5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол....120
6. Контрол на зърно и зърнени продукти....126
6.1. Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно....126
6.2. Окачествяване на реколта `2017....126
7. Безопасност по хранителната верига....128
7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните....128
7.2. Интегрирана информационна система на БАБХ за идентификация, регистрация и проследимост на движението на животните....133
7.3. Контролни дейности....133
7.3.1. Безопасност на храните....133

7.3.2. Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) 137
7.3.3. Система за административна помощ и сътрудничество 139
7.3.4. Системата за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни 140
7.3.5. Система за разрешаването на продуктите за растителна защита - Plant Protection Products Authorization Management System (PPPAMS) 140
7.3.6. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол 141
7.3.6.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност 141
7.3.6.2. Контрол на ветеринарномедицински продукти 142
7.3.6.3. Граничен контрол 144
7.3.6.4. Контрол на фуражите 145
7.3.6.5. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи 151
7.4. Анализ на рисковете по хранителната верига 151
7.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните 155
8. Селекция и репродукция в животновъдството 157
8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството 157
8.2. Контрол и координация на развъдната дейност 161
9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност 162
9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия 162
9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти 162
9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение 163
9.1.3. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти 163
9.1.4. Специализирана научна периодика 163
9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука 164
9.2. Съветническа дейност 164
9.3. Професионални обучения 167
9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес” 167
9.5. Информационно осигуряване 168
9.6. Агрохимични анализи 168
10. Борба с градушките 169
11. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса 172

11.1. Изпълнение на мерките за намаляване на административната тежест, обхванати в приетите от Министерски съвет на Република България пакети и планове 172
11.1.1. Изпълнение на мерките, включени в Първия план за действие за намаляване на административната тежест за бизнеса (2010 – 2012 г.) 172
11.1.2. Изпълнение на идентифицираните предложения за намаляване на административната и регулаторна тежест 172
11.2. Въведени възможности за електронно предоставяне на документи за административни услуги 173
11.3. Изпълнение на мерките, включени в Плана за действие „Предприемачество 2020 – България“, приет на заседание на Министерския съвет на 11 ноември 2015 г. 173
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО 174
1. Характеристика на горските територии 174
2. Промени в горските територии 176
3. Стопанисване на горските територии 177
3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои 177
3.2. Провеждане на сечи в горите 179
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти 179
4.1. Ползване на дървесина 179
4.2. Ползване на недървесни горски продукти 181
5. Защита на горските територии 181
5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди 181
5.2. Защита на горите от пожари 182
6. Защитени територии 183
7. Горска сертификация 185
8. Инвентаризация и планиране в горските територии 186
9. Ловно стопанство 187
10. Опазване на горските територии и контрол 188
11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности 190
12. Финансиране и инвестиции в горските територии 192
12.1. Изпълнителна агенция по горите 192
12.2. Държавни горски предприятия 193
13. Административно обслужване 194
13.1. Регистър на лицата, извършващи лесовъдска дейност 194
14. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ 194

1. Улов и производство на риба и други водни организми 194
2. Внос и износ на риба и рибни продукти 201
3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство 205
4. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. 212
5. Обща политика в областта на рибарството 219
РАЗДЕЛ Б 221
ПРИЛОЖЕНИЯ 233

Списък на използваните съкращения

АЕП	Агроекологични плащания
АПС	Система за административна помощ и сътрудничество
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
Биволи	Схема за обвързано подпомагане за биволи
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ВОК	Главна дирекция “Верификация на официалния контрол”
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ВПС	Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГП	Групи производители
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДАЕУ	Държавна агенция „Електронно управление“
ДВ	Държавен вестник
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДПЖСК	Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол
ДЗС	Схема за дребни земеделски стопани
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДП	Държавно предприятие
ДПЖ-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/ или кози-майки в планински райони
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие”	Държавен фонд „Земеделие”
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЖСК-МЛЯКО	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол
ЕЖСК-МЕСО	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕОБХ	Европейски орган по безопасност на храните
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗДП	Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)
ЗНД	Заразен нодуларен дерматит
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИИС	Интегрирана информационна система на БАБХ
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗС	Схема за млади земеделски стопани
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет
НГФ	Национален гаранционен фонд
НДЖ1	Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
НДЖ3	Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството
НДНИВМИ	Национален диагностичен научноизследователски

	ветеринарномедицински институт
НДТ	Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци
НПКГМХ	Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни
НПП	Национална програма по пчеларство
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОД „Земеделие”	Областни дирекции „Земеделие”
ОДБХ	Областна дирекция по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОП	Организации на производители
ОПИС	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие”
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСП	Обща селскостопанска политика
Памук	Специално плащане за култура – памук
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СЗ-други	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)
СЗ-основна	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)
СЗо	Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СМЛК	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
СМЛК-ПЛ	Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
СМКЮ	Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/ или юници

СМР	Стратегии за местно развитие
СН	Сдружения за напояване
СП-други	Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
СП-основна	Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)
СПК	Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
СПП	Схема за преразпределително плащане
ССА	Селскостопанска академия
СМР	Стратегии за местно развитие
ТПП	Тематична подпрограма за малки стопанства
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантина на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОРХВ	Център за оценка на риска по хранителната верига
ЦОФК	Цифрова ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
ESVAC	Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства
OIE	Международно бюро по епизоотии
PPPAMS	Система за управление на заявленията за разрешаване на продукти за растителна защита/Plant Protection Products Authorization Management System
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По данни на НСИ, през 2017 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, отбелязва ръст от 3,8% спрямо предходната година в реално изражение[1].

Номиналният стойностен обем на БВП за годината възлиза на 101 043 млн. лева (51 662 млн. евро).

Към края на 2017 г. инфлацията нараства с 2,8% на годишна база, а средногодишната инфлация е 2,1%.

По данни на БНБ, през 2017 г. износът възлиза на 52 710 млн. лева (26 950 млн. евро), което представлява 52,2% от БВП. Вносът за годината е в размер на 54 208 млн. лева (27 716 млн. евро) или 53,6% от БВП на страната. В резултат от изпреварващия темп на увеличение на износа спрямо този при вноса, отрицателното търговско салдо за годината се свива с 22,2% спрямо предходната година, до -1 498 млн. лева (-766 млн. евро).

През 2017 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 2 718 млн. лева (1 390 млн. евро), което представлява 2,7% от БВП.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2013	2014	2015	2016	2017
БВП по текущи цени, млн. лева	81 866	83 756	88 575	94 130	101 043
БВП по текущи цени, млн. евро	41 857	42 824	45 288	48 128	51 662
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	0,5	1,8	3,5	3,9	3,8
Средногодишна инфлация, %	0,9	-1,4	-0,1	-0,8	2,1
Инфлация в края на годината, %	-1,6	-0,9	-0,4	0,1	2,8
Търговско салдо, млн. лева	-5 736	-5 431	-5 129	-1 925	-1 498
Търговско салдо, млн. евро	-2 933	-2 777	-2 622	-984	-766
ПЧИ, млн. лева	2 706	679	4 692	1 962	2 718
ПЧИ, млн. евро	1 384	347	2 399	1 003	1 390

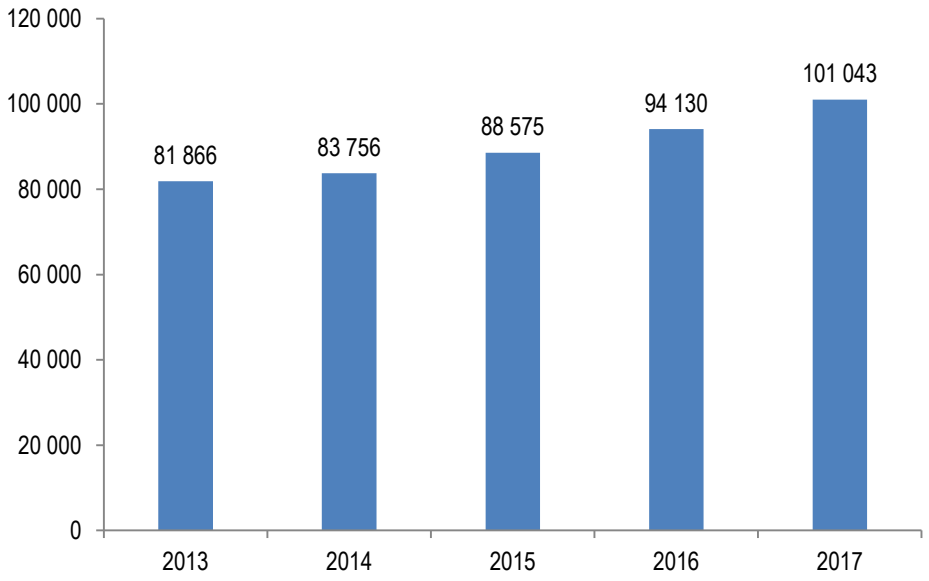
Източник: *НСИ – БВП и инфлация; БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ, съставени по шестото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ, 2008 (предварителни данни за 2017 г.)*

Брутен вътрешен продукт

През 2017 г. БВП нараства с 3,8% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение той възлиза на 101 043 млн. лева (51 662 млн. евро).

[1] Реалният темп на изменение е изчислен по съпоставими цени на 2010 г.

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2013 – 2017 г., млн. лева

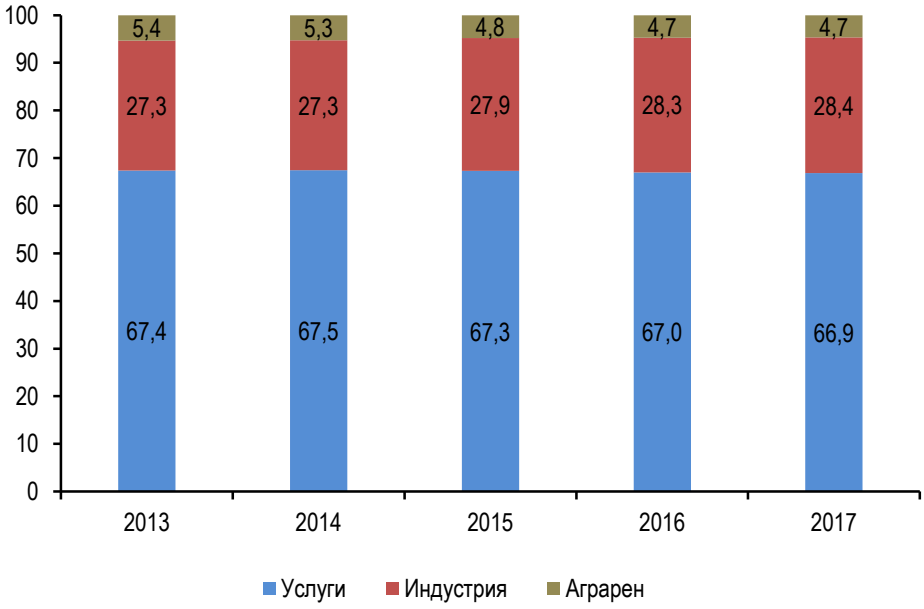

Източник: *НСИ*

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2017 г. възлиза на 87 634 млн. лева (44 807 млн. евро) по текущи цени, като бележи реален ръст от 4,2% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2017 г. е в размер на 4 114 млн. лева по текущи цени. В реално изражение тя нараства с 8,9% на годишна база.

Фигура I.2. БДС по икономически сектори за периода 2013 – 2017 г., %

Източник: *НСИ*

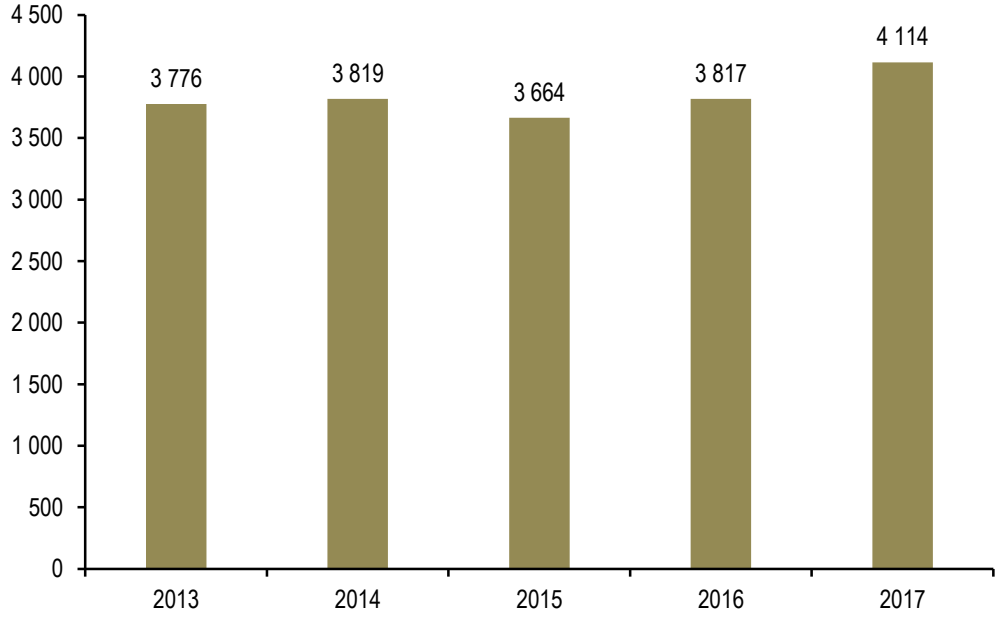
По икономически сектори, БДС за 2017 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (вкл. строителство) – 28,4%;
- Услуги – 66,9% ;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 4,7%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС се запазва на нивото от предходната година.

Според предварителни сезонно изгладени данни на НСИ, през първото и второто тримесечие на 2018 г. общата БДС за икономиката на страната нараства съответно с 3,1% и 3,0% спрямо съответния период на 2017 г. в реално изражение. По отношение на БДС, формирана от аграрния отрасъл, предварителните данни сочат увеличение на годишна база в реално изражение с 0,4% през първото тримесечие на 2018 г. и намаление с 0,9% през второто тримесечие.

Фигура I.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство" за периода 2013 – 2017 г., млн. лева

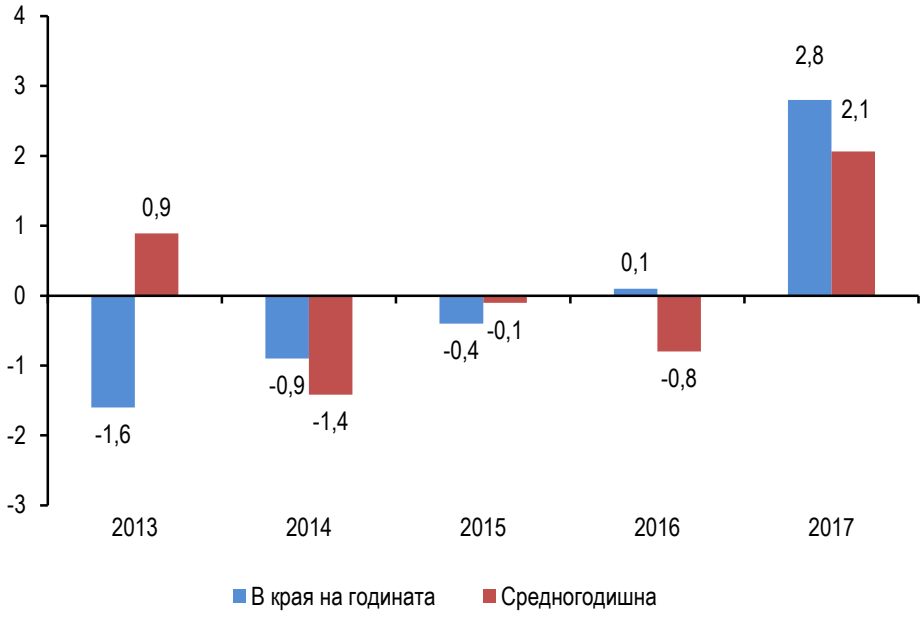

Източник: *НСИ*

Инфлация

Инфлацията, натрупана в края на 2017 г. е 2,8%, а средногодишната инфлация за годината – 2,1%. Към м. декември 2017 г. цените на хранителните стоки се покачват с 3,6% на годишна база, на общественото хранене – с 3,0%, на нехранителните стоки – с 2,0% и на услугите – с 2,7%.

Фигура I.4. Инфлация, 2013 – 2017 г., %

Източник: *НСИ*

Заетост и безработица

По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2017 г. е 3 150,3 хиляди - със 133,5 хиляди или 4,4% повече в сравнение с предходната година. В сектор селско, горско стопанство и риболов се отчита увеличение на броя на заетите лица с 8,5%, до 221,0 хиляди, което води до нарастване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности до 7% (при 6,8% през 2016 г.).

Коефициентът на безработица намалява с 1,4 процентни пункта спрямо 2016 г., до 6,2%. Средногодишният брой на безработните лица е 206,9 хиляди, с 40,3 хиляди броя или 16,3% по-малко в сравнение с 2016 г.

По предварителни данни на НСИ, през 2017 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 12 725 лева, което е с 1 346 лева или 11,8% над нивото от предходната година. В сектор селско, горско и рибно стопанство годишното увеличение е с 11,1%, до средно 10 287 лева за 2017 г.

Износ и внос

Според предварителни данни на БНБ за платежния баланс, през 2017 г. износът на България възлиза на 52 710 млн. лева (26 950 млн. евро) - с 16,6% над нивото от предходната година, като представлява 52,2% от БВП на страната. При вноса също се отчита увеличение - с 15,1%, до 54 208 млн. лева (27 716 млн. евро) или 53,6% от БВП.

Така, през 2017 г. отрицателното търговско салдо намалява до -1 498 млн. лева (766 млн. евро), при -1 925 млн. лева (-984 млн. евро) за 2016 г.

Фигура I.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2013 – 2017 г., млн. лева

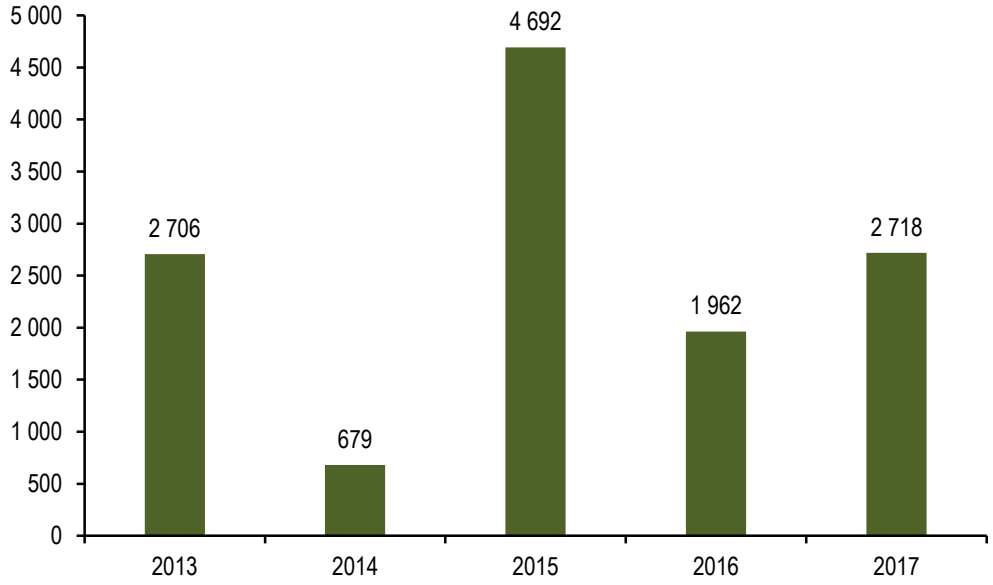

Източник: *БНБ; предварителни данни за 2017 г.*

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, преките чуждестранни инвестиции в страната за 2017 г. са в размер на 2 718 млн. лева (1 390 млн. евро), с 38,5% над нивото от предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 2,7% от БВП, при 2,1% през предходната 2016 г.

Фигура I.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2013 – 2017 г., млн. лева

Източник: *БНБ (данни, съставени съгласно 6-тото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ); предварителни данни за 2017 г.*

В рамките на 2017 г. най-много инвестиции са привлечени в секторите „Преработваща промишленост“ (831,9 млн. евро), „Финансови и застрахователни дейности“ (247,1 млн. евро), „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“ (215,1 млн. евро) и „Операции с недвижими имоти“ (211,3 млн. евро). Нетните чуждестранни инвестиции в селското, горско и рибно стопанство през годината са отрицателна величина (-1 млн. евро).

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2017 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2018 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2017 г. е 5 224 402 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2013 – 2017 г., ха

ЗАЕТОСТ	2013	2014	2015	2016	2017
пшеница	1 328 062	1 305 733	1 151 225	1 215 684	1 197 768
ечемик	182 457	218 612	191 433	168 244	138 122
ръж и тритикале	31 506	37 020	24 190	30 909	30 639
овес	20 835	21 732	13 329	15 675	19 730
царевица	518 471	480 929	524 121	468 762	461 085
други зърнени	22 938	19 768	31 479	21 304	19 600
слънчоглед	928 781	877 538	851 245	887 845	934 715
тютюн	19 265	19 072	17 443	13 930	10 506
индустриални маслодайни култури	123 544	208 212	225 847	196 958	181 067
други индустриални култури	29 795	47 676	53 755	55 144	58 848
картофи	10 634	10 224	9 449	10 109	12 909
грах, фасул, бакла, леща и други варива	8 263	4 877	24 617	33 928	78 389
пресни зеленчуци	26 846	29 394	37 538	46 527	33 312
разсадници	///	///	///	///	///
едногодишни фуражни култури	4 685	7 206	6 871	14 223	17 705
Ливади засети с бобови и житни треви	83 237	87 715	94 682	108 793	117 951
угар	121 289	92 268	235 150	191 537	159 959
оранжерии	1 509	1 412	1 314	1 419	1 520
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 462 117	3 469 388	3 493 688	3 480 991	3 473 825
Семейни градини	16 757	17 072	15 664	15 367	15 258
овощни насаждения	66 824	66 057	68 543	77 625	84 320

ЗАЕТОСТ	2013	2014	2015	2016	2017
лозя – чиста култура	60 474	53 521	54 210	52 517	53 251
смесени трайни насаждения	5 998	4 791	8 522	8 222	8 220
разсадници	1 892	2 002	2 202	2 602	2 304
Общо трайни насаждения:	135 188	126 371	133 477	140 966	148 094
Оранжерии	///	///	///	///	///
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 381 049	1 363 984	1 368 665	1 384 088	1 392 352
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	4 995 111	4 976 815	5 011 494	5 021 412	5 029 529
Необработвана земя	263 698	216 125	191 258	193 228	194 873
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 258 809	5 192 940	5 202 752	5 214 640	5 224 402

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2017 г. тя е в размер на 5 029 529 ха или 45,3% от територията на страната, като се увеличава с 0,2% спрямо предходната година.

Обработваемата земя са площите, които се включват в сеитбообращение, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжериите. През 2017 г. тя намалява незначително (с 0,2%) спрямо предходната година, до 3 473 825 ха, което представлява 69,1% от използваната земеделска площ.

Овощните насаждения през 2017 г. представляват 1,1% от ИЗП на страната, като площите, заети с тях са с 8,6% повече спрямо предходната година.

Лозя – чиста култура през 2017 г. има върху 53 251 ха, което е увеличение с 1,4% спрямо 2016 г. Делът на лозята от ИЗП на страната е 1,7%.

Необработваните земи включват както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя. Тези земи не са използвани за земеделско производство повече от пет години и експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2017 г. необработваните земи заемат около 1,8% от площта на страната, като се увеличават с 0,9% в сравнение с предходната година.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е основна подсистема на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която стават заявяването на площи за подпомагане и контролът за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2017 и 2018 г. поддържането на данните в Система за идентификация на земеделските парцели обхваща следните дейности:

- Актуализация на цифровата ортофото карта (ЦОФК) на страната по ново самолетно заснемане – 26,32% (29 217,1 кв. км) през 2017 г. и 26,55% (29 471 кв. км) през 2018 г. Сключен е договор по

реда на ЗОП с рег. № РД 51-52 от 03.08.2016 г. за заснемане и изработване на ЦОФК в периода 2016-2019 с Изпълнител Обединение „Геореал - Геоконсулт“.

- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, допустими за подпомагане“ според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки, с използване на GPS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните блокове, на:
  - физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по новата ЦОФК;
  - случайна извадка от актуализираните по новата ЦОФК физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане” за контрол на дешифрацията (907 броя физически блока с площ 6 617 ха за 2017 г.);
  - физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън границите на блока или извън слоя „Площи, допустими за подпомагане“ (32 160 броя физически блока с обща площ 991 407 ха за 2017 г.);
- Отразяване констатациите и измерванията от тези теренни проверки в базите данни на СИЗП;
- Отразяване констатациите от проверките на място, извършени от Техническия инспекторат на Разплащателната агенция в базите данни на СИЗП;
- Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия;
- По актуализираните физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане“ се извършва определяне на плащанията на площ;
- Актуализация на специализиран слой „Постоянно затревени площи“ чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления.

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистър на земеделските стопани обхваща: регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2016/2017 стопанска година общият брой на земеделските стопани, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. е 96 476, а през 2017/18 стопанска година - 93 021 броя.

Табл. II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

	2011/2012	2012/2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Общ брой регистрирани земеделски стопани	70 776	76 340	76 408	97 266	98 303	96 476	93 021

Източник: *МЗХГ, ДПИЗП*

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ППЗСПЗЗ). Към 2017 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 106 747 ха.

През 2017 г., на основание чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 47б, ал. 1 от ППЗСПЗЗ, са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободните земеделски земи от ДПФ в страната за стопанската 2017/2018 година. От обявените 520 779 дка свободни земеделски земи, са спечелени 217 584 дка, като са сключени общо 1 011 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ

Пасищата, мерите и ливадите от държавния и общинския поземлен фонд се отдават под наем или аренда на собственици или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, регистрирани в Интегрираната информационна система на БАБХ, съобразно броя и вида на регистрираните животни, по цена, определена по пазарен механизъм.

Табл. II.3. Информация за кампания за разпределяне на пасища, мери и ливади по реда на чл. 37и от ЗСПЗЗ

Стопанска година	Площи, определени с решение на общински съвет	Подадени заявления за ОПФ	Площи, разпределени от общинска комисия	Сключени договори от ОПФ		Площи, обявени по заповед на министъра на земеделието, храните и горите	Подадени заявления за ДПФ	Разпределени площи от ДПФ	Сключени договори от ДПФ		Обща стойност на сключените договори за ПМЛ от ДПФ по чл. 37и, ал. 12 от ЗСПЗЗ
	За индивидуално ползване		За индивидуално ползване								
	дка	бр.	дка	бр.	дка	дка	бр.	дка	бр.	дка	лв.
2017/2018	3 052 040	4 413	897 288	2 727	464 943	357 439	317	74 231	184	44 288	368 204

Източник: *МЗХГ, ПОК*

1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2017 г. са разгледани 75 заявления от юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земи, собственост на ДПФ. На основание чл. 24в от ЗСПЗЗ са изготвени 29 броя предварителни съгласия за възлагане изработването на подробен устройствен план за проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 7 договора за учредяване на ограничени вещни права върху земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20 и ал. 21 от ППЗСПЗЗ.

1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри

Техническите дейности за поддържане на Картата на възстановената собственост (КВС) са организирани и се възлагат по съдебни райони. Действащите договори са 110, като през 2017 г. в

резултат на проведена процедура по реда на Закона за обществените поръчки са сключени 8 нови договора, поради изтичане срока на предходните. Землищата, попадащи на територията на пет съдебни района - Несебър, Троян, Балчик, Каварна и Търговище са с влезли в сила кадастрални карти и кадастрални регистри (КККР) и се поддържат от Агенцията по геодезия, картография и кадастър. Към декември 2017 г. в изпълнение на разпоредбите на Закона за кадастъра и имотния регистър за ускорено преобразуване на КВС в КККР, от общо 4 647 землища, 3 360 се поддържат от структурите на МЗХГ, а 1 287 са преминали на поддръжка към Агенцията по геодезия, картография и кадастър и регионалните подразделения.

Извършени са услуги на граждани по реда на Наредба № 49/2004 г. по подадените от тях заявления за издаване на скици, отразяване промяна в собствеността, вследствие на извършени разпоредителни сделки, издаване на решения за възстановяване правото на собственост, удостоверения от различен характер и др. Събраните държавни такси са преведени в държавния бюджет. Служебно са отразени в КВС парцеларни планове и планове на новообразуваните имоти на стопанските дворове за имотите от държавния поземлен фонд.

На общини и инвеститори за изработването на ОУП и ПУП е предоставена цифрова информация от КВС. Изпълнени са общо 403 броя административни услуги. Извършени са 3 544 проверки и справки от базата данни за землищата с одобрена КВС, за конкретно посочени от органите на НАП длъжници - юридически и физически лица, притежаващи земеделски земи, земи и гори от горския фонд.

1.6. Поземлени отношения

През 2017 г. са изготвени указания, методики за прилагане на нормативната уредба, образци на документи, включително:

- Указания по прилагане на чл. 37б и чл. 37в от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Глава седма „Ползване на земеделските земи“ от Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ППЗСПЗЗ) за стопанската 2017 – 2018 г., одобрени със заповед на министъра на земеделието, храните и горите.
- Указания за изплащане от областните дирекции „Земеделие“ на постъпилите по реда на чл. 37ж, ал. 12 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) суми за имотите по чл. 37ж, ал. 5 от ЗСПЗЗ и образец на заявление по чл. 37ж, ал. 12 от ЗСПЗЗ, одобрени със заповед на министъра на земеделието, храните и горите.

1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи

За стопанската 2017/2018 година са изготвени 3 541 споразумения за създаване на масиви за уедрено ползване на земеделските земи или разпределения на масивите за ползване, за имоти с начин на трайно ползване – „ниви“, които обхващат площ от 26 156 173 дка, а за имоти с начин на трайно ползване – „пасища, мери и ливади“ 589 броя за 260 671 дка.

1.7. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2017 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 777 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за площ от общо 725 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 803 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановили решения за 285 ха.

През годината са проведени комисии за определяне на нарушени терени за рекултивация в размер на 71,65 ха.

2. Икономически и производствени резултати през 2017 г. и прогнозни данни за 2018 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2017 г.

Таблица II.4. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2015 – 2017* г., млн. лева

	Показатели	2015	*Изменение 2016/2015 (%)*	2016	*Изменение 2017/2016 (%)*	2017*
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител**), в т.ч.:	7 015,7	-1,6%	6 901,9	6,3%	7 337,5
1.1	Продукция от растениевъдството	5 058,1	1,1%	5 115,2	7,2%	5 482,9
1.2	Продукция от животновъдството	1 957,6	-8,7%	1 786,7	3,8%	1 854,6
2	Селскостопански услуги	485,2	-9,4%	439,8	5,8%	465,3
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	230,9	-5,2%	218,8	4,5%	228,7
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство (по цени на производител**) (р4 = р 1.1 + р 1.2 + р 2 + р 3)	7 731,8	-2,2%	7 560,5	6,2%	8 031,5
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство (по базисни цени***)	7 888,1	-0,7%	7 830,3	5,2%	8 239,8
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 718,3	-7,7%	4 355,7	2,8%	4 479,5
7	Брутна добавена стойност по базисни цени	3 169,8	9,6%	3 474,6	8,2%	3 760,3

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

* *Данните за 2017 г. са предварителни.*

** *Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти*

*** *Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти*

2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

Стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за 2017 г. по текущи цени на производител (по предварителни данни) възлиза на 8 031,5 млн. лева, като отбелязва ръст от 6,2% спрямо предходната година. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 5 482,9 млн. лева (с дял от 68,3%);
- Продукцията от животновъдството – 1 854,6 млн. лева (с дял от 23,1%);
- Селскостопанските услуги – 465,3 млн. лева (с дял от 5,8%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 228,7 млн. лева (с дял от 2,8%).

Принос за увеличението на стойността на брутната продукция от селското стопанство имат и двата подотрасъла – както Растениевъдството, така и Животновъдството.

Растениевъдният подотрасъл отбелязва ръст от 7,2% (367,7 млн. лева) на годишна база, повлиян основно от по-добрите производствени резултати през 2017 г. спрямо предходната година. Налице е увеличение на физическия обем при всички основни направления на подотрасъла, както и на

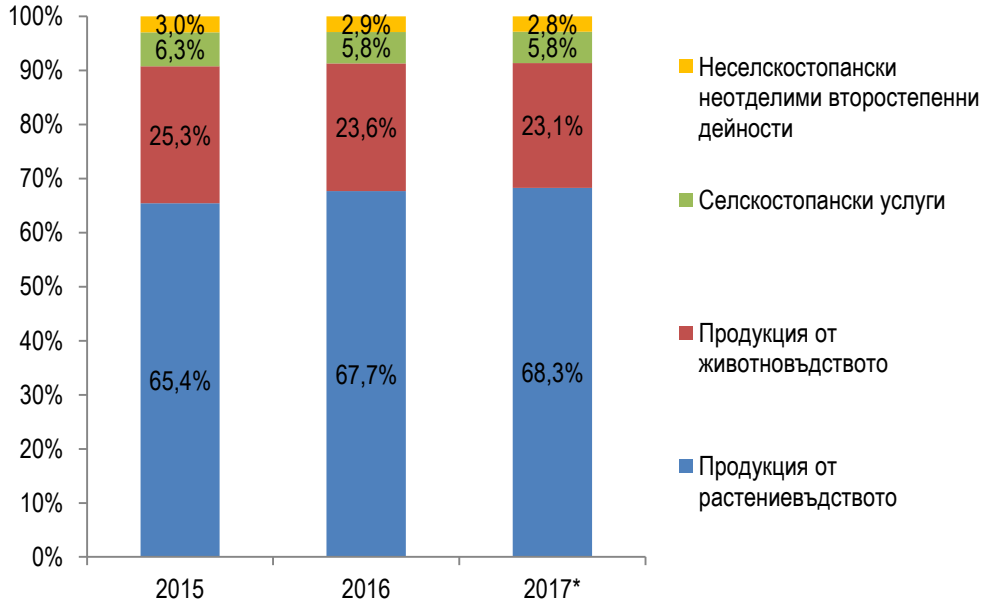
цените на производител при повечето от зърнените култури, фуражните култури и зеленчуците (Приложения 2 и 3 и подраздел 2.2 на доклада).

През 2017 г. брутната продукция от подотрасъл Животновъдство нараства с 3,8% (67,9 млн. лева) на годишна база. Този ръст е следствие основно от постигнатите по-високи цени на производител и съответно увеличението в стойностно изражение на продукцията от подсектори Производство на мляко - с 35,2 млн. лева и Производство на яйца – с 21,5 млн. лева (при реализиран спад в производството и при двата подсектора). (Приложения 2 и 3 и подраздел 2.3 на доклада).

Останалите компоненти на брутната продукция от отрасъла – селскостопанските услуги и неселскостопанските неотделими второстепенни дейности също отбелязват увеличение спрямо 2016 г. – съответно с 5,8% и 4,5%

Общият размер на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2017 г. възлиза на 6 296,5 млн. лева или 78,4% от брутната продукция от отрасъл Селското стопанство (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 4 859,4 млн. лева (60,5% от брутната продукция), а продадената животновъдна продукция – на стойност 1 437,1 млн. лева (17,9% от брутната продукция). Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 5 920,3 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 376,2 млн. лева.

Фигура II.1. Структура на стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за периода 2015 – 2017* г., %

Източник: *изчисления на МЗХГ по данни на НСИ*
**Данните за 2017 г. са предварителни.*

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 516,3 млн. лева (6,4% от брутната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция на стойност 457,3 млн. лева (5,7% от брутната продукция).

Производството на стоки - основен капитал (производство на продуктивни животни) за собствена

сметка е в размер на 42,2 млн. лева.

2.1.2. Стойност на крайната продукция

По предварителни данни, стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2017 г. възлиза на 8 239,8 млн. лева. Следвайки тенденцията на изменение на компонентите на стойността на брутната продукция, тя нараства с 5,2% (с 409,5 млн. лева) спрямо предходната година (Приложения 5 и 6).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2017 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството - 67,6%. За 2017 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 24,0%, на селскостопанските услуги – 5,6% и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 2,8%.

С най-голям дял в стойността на крайната продукцията от отрасъла остават зърнените и маслодайните култури. Двете групи култури заедно (съответно зърнените - на стойност 2 437,8 млн. лева и маслодайните - 1 489,9 млн. лева) формират около половината (47,7%) от стойността на продукцията от отрасъл Селско стопанство през 2017 г.

Най-голям принос за формирането на крайната продукция от отрасъла през 2017 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 18,7% с 1 538,2 млн. лева.

Стойността на продукцията нараства със 7,3% спрямо предходната година, в резултат на увеличение както на производството, така и на цените.

- Слънчоглед – дял от 14,1% с 1 161,7 млн. лева.

При слънчогледа е реализиран ръст на физическия обем с 14,1% и същевременно спад от 16,2% на цените, което обуславя намалението в стойността на продукцията с 4,4% спрямо предходната година.

- Царевица за зърно – дял от 8,2% с 672,0 млн. лева.

При царевицата за зърно е налице нарастване на стойността на крайната продукция с 6,4% спрямо предходната година, вследствие на значителния ръст на продукцията (с 13,6%), при понижени цени с 6,4%.

- Рапица и репица – дял от 3,8% с 315,5 млн. лева (намаление с 3,2% спрямо предходната година).

При незначително намаление на цените с 0,2% изменението на стойността на крайната продукция от рапица и репица през 2017 г. следва темпа на намаление (с 2,9%) на физическия обем.

- Тютюн – дял от 1,8% със 151,3 млн. лева (спад от 3,9%)

При тютюна и през 2017 г. продължава тенденцията на намаление на стойността на крайната продукция, повлияна от продължаващото свиване на производството през последните години. На годишна база физическият обем се свива с 9,3%, което се компенсира до известна степен от ръста на цените и оказаната подкрепа по схемата за преходна национална помощ за тютюн.

През 2017 г. сектор Плодове и зеленчуци (в т. ч. картофопроизводство и лозя) създава продукция на стойност 889,7 млн. лева, с 18,1% повече спрямо предходната година. Секторът формира дял от 10,8% в стойността на крайната продукция. Производството на зеленчуци е в размер на 463,0 млн. лева (дял от 5,6% в стойността на крайната продукция), а на плодове - в размер на 426,7 млн. лева (дял от 5,2%). При зеленчуците е налице увеличение на физическия обем на продукцията, съпроводено от ръст на цените (с изключение на цените на картофите), което води до ръст на стойността на продукцията от

17,2% спрямо предходната година. Крайната продукция от подсектор Плодове нараства с 19,1% в стойностно изражение като резултат основно от увеличеното производство (при регистрирани по-ниски цени за почти всички плодове с изключение на виненото грозде).

Крайната продукция от подотрасъл Животновъдство за 2017 г. е в размер на 1 978,7 млн. лева. Налице е нарастване с 2,2% в стойностно изражение спрямо предходната година при намаление на обема на производството с 1,8% и увеличение на цените общо за подотрасъла с 4%.

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство през 2017 г., са:

- Производство на мляко – дял от 8,3% с 681,6 млн. лева;

При производството на мляко се наблюдава годишно увеличение с 4,1%, което е повлияно от ръст на цените с 11,3% при намаление на обема на продукцията с 6,5%.

- Говедовъдство – дял от 3,1% с 257,2 млн. лева (спад от 5,9%);
- Свиневъдство – дял от 3,6% с 293,5 млн. лева (ръст от 0,6%);
- Птици – дял от 3,6% с 297,8 млн. лева (ръст от 3,4%);
- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,4% с 200,4 млн. лева (спад от 3,8%);
- Производство на яйца – дял от 2,1% със 172,1 млн. лева (ръст от 12,0%).

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2017 г., възлиза на 4 479,5 млн. лева, което е със 123,8 млн. лева или с 2,8% повече на годишна база (Приложения 4, 5 и 6).

Налице е ръст в потреблението на енергия (с 4,2%), на фуражи (с 3,9%), на торове и почвени подобрители (с 2,1%), на семена и посадъчен материал (с 0,7%). Спад се наблюдава при потреблението на препарати за растителна защита и пестициди (с 5,2%), ветеринарните разходи (с 1,3%), поддръжката и ремонта на сгради и на машини (също с 1,3%).

През 2017 г. междинното потребление представлява 54,4% от стойността на продукцията, или за създаването на 100 единици крайна продукция са използвани 54,4 единици междинно потребление.

Най-голям дял в неговата структура заемат разходите за горива и масла – 24,5% (1 096,0 млн. лева), следвани от разходите за фуражи – 21,2% (948,8 млн. лева), селскостопанските услуги – 10,4% (465,3 млн. лева), разходите за торове и почвени подобрители – 8,8% (394,9 млн. лева), разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар – 6,7% (298,2 млн. лева).

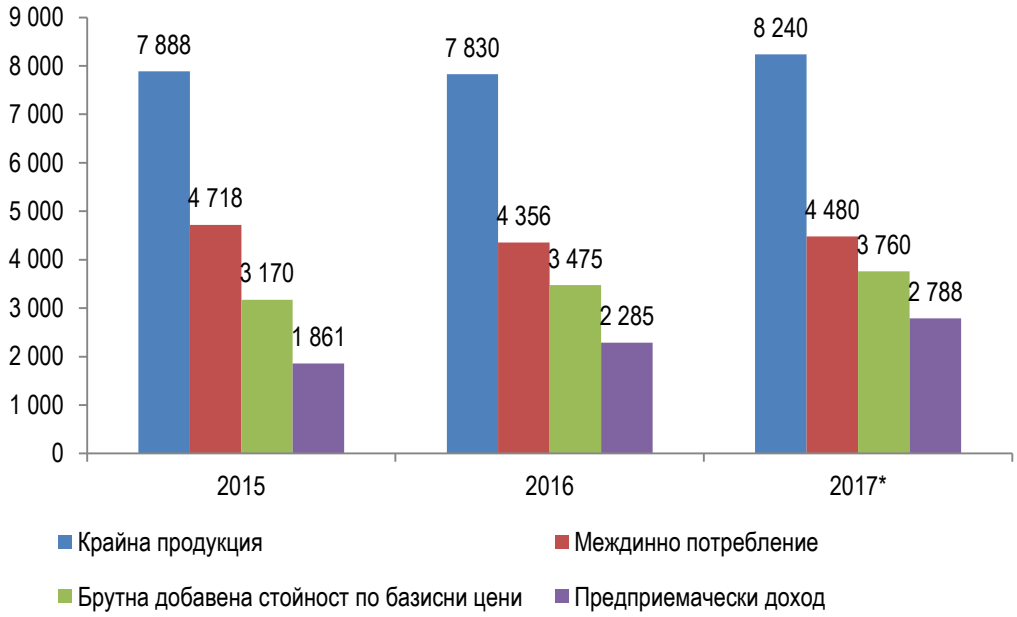
2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в селското стопанство през 2017 г., е в размер на 3 760,3 млн. лева (по базисни цени). Следвайки тенденцията на увеличение на крайната продукция, тя нараства с 8,2% (285,7 млн. лева) на годишна база.

2.1.5. Предприемачески доход

За 2017 г. предприемаческият доход в отрасъла възлиза на 2 788,2 млн. лева – с 22,0% над нивото от предходната година, в резултат от увеличение както на брутната добавена стойност, така и на предоставените субсидии (с 21,3%).

Фигура II.2. ***Основни икономически показатели за отрасъл Селско стопанство за периода 2015 – 2017* г., млн. лева***

***Източник**: НСИ*
** Данните за 2017 г.са предварителни.*

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

В агроклиматично отношение, 2017 г. се характеризира с периоди на застудяване и силно преовлажняване на почвата, в резултат от снеготопенето и проливните дъждове през зимните месеци, последвани от наднормени топлинни условия.

Отчетените вреди върху земеделските култури са причинени от измръзване/суша и слана (вследствие настъпило засушаване през есента на 2016 г. или ниски температури през зимата и пролетта на 2017 г.), буря, поройни дъждове, придружени с ураганен вятър, наводнение, градушки и суша.

Зърнопроизводство

При всички основни зърнени култури през 2017 г. се отчитат по-високи средни добиви спрямо 2016 г., в резултат на което при повечето от тях е налице увеличение на производството. Само продукцията от ечемик и ориз намалява на годишна база, вследствие на по-малкото засети, а оттам и реколтирани площи.

Таблица II.5. Производство на зърнени култури от реколти `2016 и `2017

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Пшеница	1 192 589	1 144 519	-4,0%	4,75	5,36	12,8%	5 662 721	6 132 671	8,3%
Ръж	7 468	8 237	10,3%	2,03	2,10	3,4%	15 178	17 304	14,0%

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Тритикале	16 096	18 660	15,9%	3,06	3,17	3,5%	49 265	59 140	20,0%
Ечемик	159 830	128 365	-19,7%	4,32	4,64	7,4%	689 850	595 237	-13,7%
Овес	15 323	13 266	-13,4%	2,05	2,40	17,3%	31 372	31 849	1,5%
Царевица за зърно	406 942	398 152	-2,2%	5,47	6,44	17,7%	2 226 094	2 562 569	15,1%
Ориз	11 988	10 434	-13,0%	5,40	5,61	3,8%	64 773	58 523	-9,6%

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика", анкета „Добиви от земеделски култури"*

Пшеница

Производството на пшеница през 2017 г. възлиза на 6 132,7 хил. тона. Това е с 8,3% над нивото от предходната година, като лекото намаление при реколтираните площи е компенсирано от повишение на средния добив с 12,8%, под влияние на благоприятните климатични условия в процеса на развитие на културата.

Площите, засети с пшеница през 2017 г., са 1 147 208 ха, като от тях са реколтирани 1 144 519 ха - с 4% по-малко спрямо 2016 г.

Относителният дял на пшеницата от общо реколтираните площи със зърнени култури през 2017 г. е 64%.Най-голям дял от реколтираните площи с пшеница заема Североизточният район – 24%, следван от Северозападния – 21,4% и Югоизточния – 21,2%.

По данни от анкета БАНСИК на отдел „Агростатистика", през 2017 г. отглеждане на пшеница след пшеница има върху 7,2% от площите, при 8% през предходната година. След окопни култури са засети 69,5% от площите, при 66,1% през предходната година. В сеитбооборота на пшеница през 2017 г. са включени 3% угари. Добър сеитбооборот е извършен върху 91,6% от площите с пшеница.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж реколта `2017 нараства с 14% на годишна база, до 17,3 хил. тона, а това от тритикале – с 20%, до 59,1 хил. тона. И при двете култури се отчита съществено увеличение на реколтираните площи (съответно с 10,3% и 15,9%), съчетано с леко повишение на средните добиви.

Най-много реколтирани площи с ръж и тритикале се наблюдават в Южен централен район – респективно 3 305 ха и 10 529 ха.

Ечемик

Производството на ечемик през 2017 г. е в размер на 595,2 хил. тона – с 13,7% по-малко спрямо 2016 г., в резултат от намаление на реколтираните площи с 19,7%, което е частично компенсирано от увеличение на средния добив със 7,4%.

Площите с ечемик, както засетите, така и реколтираните, намаляват с близо 20% спрямо предходната година, което е свързано с пренасочване на земеделските производители към други култури, главно към слънчоглед.

Най-много площи с ечемик през 2017 г. има в Югоизточния район – 35 794 ха или 27,9% от общия размер на реколтираните площи в страната. Втори по размер на площите е Северозападен район с 28 373 ха или 22,1%.

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен върху 77,1% от площите с ечемик. Най-висок отново е делът на слънчогледа – 37,6%. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика през 2017 г., са 4,9%, а 47,5% от площите с ечемик са засети след окопни култури.

Овес

През 2017 г. в страната са произведени 31,8 хил. тона овес - с 1,5% повече спрямо 2016 г., вследствие на получените със 17,3% по-високи добиви от единица площ, докато реколтираните площи с овес намаляват с 13,4%.

Най-много площи с овес са реколтирани в Северозападния район – 4 059 ха или 30,9% от общо реколтираните площи в страната.

Царевица за зърно

Полученото зърно от царевица през 2017 г. бележи ръст от 15,1% спрямо предходната година, до 2 226,1 хил. тона, което се дължи на повишение на средния добив със 17,7%.

Засетите площи с царевица за зърно през 2017 г. са 400 886 ха, от които са реколтирани 398 152 ха - с 2,2% по-малко спрямо 2016 г.

Най-голям е делът на реколтираните площи с царевица в Северозападния район – 39,3% (156 512 ха). Следва Североизточният район с 120 310 ха или 30,2% и Северен централен район с 94 730 ха или 23,8%.

Подобно на предходни години, при царевицата най-голям е делът на предшественик пшеница – 49,4%. Ечемикът, включен в сеитбооборота на царевицата е 4,3%.

Ориз

През 2017 г. производството на оризова арпа се свива с 9,6% на годишна база, до 58,8 хил. тона. Средният добив за реколта `2017 нараства с 3,8% спрямо 2016 г., до 5,61 тона/ха, докато реколтираните площи с ориз намаляват с 13%, до 10 434 ха.

Маслодайни култури

Основните маслодайни култури, които се отглеждат в страната, са слънчоглед и зимна маслодайна рапица.

Таблица II.6. Производство на маслодайни култури от реколти `2016 и `2017

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Слънчоглед	817 511	898 844	9,9%	2,25	2,29	1,8%	1 837 677	2 056 987	11,9%
Рапица	171 511	160 650	-6,3%	2,97	2,98	0,4%	509 251	478 987	-5,9%

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика"*

Слънчоглед

Производството на слънчоглед през 2017 г. бележи ръст от 11,9% спрямо 2016 г., достигайки 2 057 хил. тона. Отчита се нарастване както на реколтираните площи - с 9,9%, до 898 844 ха, така и на средния добив - с 1,8%, до 2,29 тона/ха.

Засетите площи със слънчоглед през 2017 г. възлизат на 910 918 ха, с 11,1% повече от предходната година.

Най-много площи със слънчоглед през 2017 г. се намират в Северозападния район - 226 445 ха или 25,2% от реколтираните площи в страната. Следва Североизточният район с 204 450 ха (22,7%). Трети е Северният централен район с 179 880 ха (20,0%).

За поредна година, най-голям е делът на площите със слънчоглед, разположен върху предшественик пшеница – 65,1%. Върху 4% от площите не е извършен сеитбооборот.

Рапица

Производството на рапица от реколта `2017 е в размер на 479 хил. тона - с 5,9% по-малко спрямо 2016 г.

Площите, засети с рапица през 2017 г. са 165 216 ха, от които са реколтирани 160 650 ха - с 6,3% по-малко спрямо 2016 г. Средният добив се запазва около нивото от предходната година – 2,98 тона/ха (+0,4%).

Най-много реколтирани площи с рапица през 2017 г. са отчетени в Североизточен район – 39 696 ха или 24,7% от реколтираните площи в страната, следван от Югоизточен - 38 909 (24,2%) и Северозападен район с 38 814 ха (24,2%).

Технически култури

Памук

През 2017 г. производството на памук нараства с 3,1% спрямо предходната година, до 4 383 тона. Реколтираните площи възлизат на 4 805 ха - със 7% повече спрямо 2016 г., докато средният добив намалява с 4,2%, до 0,91 тона/ха.

Тютюн

Производството на тютюн през 2017 г. възлиза на 13,4 хил. тона, което е с 14,3% по-малко на годишна база, в резултат от намаление на площите. Разсадените площи с тютюн намаляват с 22,8% спрямо предходната година (до 7 756 ха), а реколтираните – с 22,5%.

Медицински и ароматни култури

През 2017 г. площите, заети с основни медицински, ароматни и етерично-маслени култури (маслодайна роза, лавандула, маточина, кориандър, резене, бял трън (Силибум) и др.) са в размер на 49 927 ха, което е със 7% по-малко в сравнение с предходната година. Реколтираните площи с тези култури възлизат на 44 866 ха, с 11% по-малко спрямо 2016 г.

Таблица II.7. Производство на етерично-маслени култури от реколти `2016 и `2017

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Лавандула	6 266	8 038	28,3%	3,11	3,44	10,5%	19 504	27 659	41,8%
Маслодайна роза	3 580	4 189	17,0%	2,49	3,04	22,1%	8 915	12 756	43,1%

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика"*

Производството на лавандулов цвят бележи ръст от 41,8% в сравнение с предходната година до 27 659 тона, вследствие на увеличение както на реколтираните площи - с 28,3%, така и на средния добив - с 10,5%.

При маслодайната роза, увеличението на реколтираните площи през 2017 г. е със 17%, а на средния добив – с 22,1%. В резултат, производството нараства с 43,1%, до 12 756 тона.

Засетите площи с маточина се увеличават два пъти и половина – от 1 096 ха през 2016 г. до 2 740 ха през 2017 г.

Плодове

През 2017 г. производството на плодове в земеделските стопанства възлиза на 219 847 тона, с 10,5% над нивото от предходната година. При повечето плодове се отчита нарастване на продукцията на годишна база, достигащо до 45,4% при кайсии и зарзали. Само производството на малини, бадеми и орехи намалява, в рамките на 11% - 28,4%. Водещо място в производството на плодове заема Югоизточният район – 27,4% от общото производство за годината, следван от Южен централен район с 22,4% и Северен централен район с 19,9%. В Югоизточния район е съсредоточено производството на праскови (49,5%) и череши (42,0%), в Южния централен район – производството на круши (39,4%), ябълки (34,6%) и сливи и джанки (29,7%), а в Северния централен район са произведени 86,2% от кайсиите за страната.

Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през 2017 г. заемат сливите и джанките – 22,4%, следвани от черешите – 22%, ябълките – 20,4% и прасковите и нектарините – 15,7%.

Общо засадените площи с овощни и ягодоплодни култури през 2017 г. са 61 628 ха. От тях са реколтирани 36 962 ха (60%), което е с незначителните 0,6% под нивото от предходната година. Най-голям е делът в общо реколтираните площи на черешите – 24,3%, следван от този на сливите и джанките – 18,4% и на орехите – 13,7%. При повечето овощни култури е налице увеличение на реколтираните площи спрямо 2016 г. – от 1,6% при малините и сливите до 13,5% при кайсиите и зарзалите. Намаление се отчита само при ябълките, бадемите, вишните и орехите – с между 3,4% и 19,6%. Нереколтираните площи през 2017 г., от които не е прибрана продукция, поради климатични и агротехнически причини, са в размер на 8 387 ха.

Таблица II.8. Производство на плодове, реколти `2016 и `2017 г.

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Ябълки	4 111	3 973	-3,4%	10 887	11 308	3,9%	44 755	44 927	0,4%
Круши	410	449	9,5%	4 859	6 325	30,2%	1 992	2 840	42,6%
Кайсии и зарзали	2 554	2 898	13,5%	6 070	7 778	28,1%	15 503	22 542	45,4%
Праскови и нектарини	3 816	3 893	2,0%	7 975	8 881	11,4%	30 432	34 572	13,6%
Сливи и джанки	6 705	6 815	1,6%	7 253	7 218	-0,5%	48 630	49 194	1,2%
Череши	8 463	8 989	6,2%	4 549	5 383	18,3%	38 496	48 391	25,7%
Вишни	1 137	1 074	-5,5%	3 119	3 823	22,6%	3 546	4 106	15,8%
Орехи	6 280	5 047	-19,6%	790	703	-11,0%	4 959	3 549	-28,4%

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Бадеми	987	944	-4,4%	852	755	-11,4%	841	713	-15,2%
Лешници	544	590	8,5%	410	531	29,5%	223	313	40,4%
Малини	1 833	1 863	1,6%	4 582	4 013	-12,4%	8 398	7 476	-11,0%
Други	351	427	21,7%	-	-	-	1 207	1 224	1,4%
Общо:	**37 191**	**36 962**	**-0,6%**	-	**-**	**-**	**198 982**	**219 847**	**10,5%**

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика", „Производство на плодове "*

Площите с млади, невстъпили в плододаване, овощни насаждения в стопанствата през 2017 г. са 16 279 ха. Най-голям относителен дял от невстъпилите в плододаване площи през годината заемат орехите – 49,6%, следвани от лешници – 15%, сливи и джанки – 12,6% и череши – 7,3%. От новосъздадените насаждения през стопанската 2016/2017 година, 50% са костилкови видове, 41% - черупкови видове и 8% - семкови видове.

През 2017 г. средните добиви от ябълки, праскови и нектарини, череши, вишни, кайсии и зарзали и круши се повишават с между 3,9% и 30,2% спрямо предходната година, докато при сливите и джанките, орехите, бадемите и малините е налице намаление, в рамките на 0,5% - 12,4%.

Реализирани са 99% от произведените плодове от реколта `2017. За търговската мрежа са насочени 46%, за преработвателната промишленост – 30,5%, а за собствена консумация – 3,3%.

Зеленчуци

През 2017 г. площите използвани за производство на зеленчуци в земеделските стопанства са 74 763 ха, което е с 24,1% повече в сравнение с 2016 г. От тях, откритите площи, заети със зеленчуци, бележат ръст от 24,5%, до 73 797 ха, докато оранжерийните намаляват с 3,6%, до 966 ха. Реколтираните площи на открито възлизат на 71 442 ха – с 23% над нивото от предходната година.

Общото производство на зеленчуци от реколта `2017 е в размер на 831,1 хил. тона, в това число 728,9 хил. тона от открити площи и 102,2 хил. тона оранжерийно производство. В сравнение с предходната година се наблюдава увеличение на общото производство на зеленчуци в страната с 2,3%, като продукцията от открити площи нараства с 4,2%, докато тази от оранжерии намалява с 9,6%.

През 2017 г. най-голямо е производството на картофи – 227,8 хил. тона (27,4% от общото производство на зеленчуци), домати – 158,8 хил. тона (19,1%), дини – 108,1 хил. тона (13%) и пипер (сладък и лют) – 54,8 хил. тона (6,6%).

Производството от култивирани гъби е 1 150 тона.

Реколтираните площи със зеленчуци през годината са с 23% повече спрямо 2016 г. По групи култури, най-значително увеличение е налице при изсушените бобови култури – близо три пъти грудковите и лукови зеленчуци - със 70,4% и картофите – с 52,9%. Същевременно, при останалите групи зеленчукови култури е налице намаление на реколтираните площи, достигащо до 62% при пресните бобови култури.

С най-голям относителен дял от общо реколтираните площи със зеленчуци през 2017 г. са площите, заети с нахут – 31,6%, следвани от тези с картофи – 17,9%, дини – 6,7%, леща – 6,3%, домати – 6,1% и др.

Таблица II.9. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти `2016 и `2017, ха

Основни площи	Реколта `2016	Реколта `2017	Изменение 2017/2016
Открити площи	59 265	73 797	24,5%
Обща оранжерийна площ	1 002	966	-3,6%
Обща площ	**60 267**	**74 763**	**24,1%**

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика"* – Анкета „Производство на зеленчуци "

По видове зеленчукови култури, през 2017 г. се отчита няколкократен ръст на годишна база при реколтираните площи с нахут, салати и марули, бамя и моркови (от около три до пет пъти) Значително повече са и реколтираните площи с арпаджик (със 70,6%), корнишони (с 58,8%), патладжани (с 54,7%), пъпеши (с 53,2%) и домати (с 21,1%). От друга страна, чувствително намаляват реколтираните площи със спанак, главесто зеле, тиквички, зелен градински грах, зелен градински фасул, тикви и тикви за семе – с между 31,3% и 89,9%.

Таблица II.10. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2017 г.

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	*Изм. 2017/2016*	2016	2017
Плодови зеленчуци, в т. ч.:	**28 543**	**19 232**	**430 308**	**344 543**	**110 390**	**97 976**	**540 698**	**442 519**	***-18,2%***	-	-
Домати	3 613	4 376	92 330	102 548	49 037	56 214	141 367	158 762	*12,3%*	25 555	23 434
Краставици	247	282	2 635	4 574	56 987	37 980	59 622	42 554	*-28,6%*	10 668	16 220
Корнишони	296	470	6 722	10 667	309	1 177	7 031	11 844	*68,5%*	22 709	22 696
Патладжани	311	481	7 801	11 908	104	с	7 905	с	-	25 084	24 757
Тиквички	184	105	4 951	1 914	33	16	4 984	1 930	*-61,3%*	26 908	18 229
Тикви	11 761	1 869	132 937	20 342	с	с	с	с	-	11 303	10 884
Тикви за семе	1 411	143	7 183	95	-	-	7 183	95	*-98,7%*	5 091	664
Пъпеши	1 746	2 674	16 687	26 489	с	с	с	с	-	9 557	9 906
Дини	4 738	4 820	85 651	108 141	-	-	85 651	108 141	*26,3%*	18 077	22 436
Пипер (сладък и лют)	3 577	3 272	68 143	52 455	3 887	2 367	72 030	54 822	*-23,9%*	19 050	16 031
Сладка царевица	574	491	4 875	4 156	-	-	4 875	4 156	*-14,7%*	8 493	8 464
Бамя	85	249	393	1 254	-	-	393	1 254	*219,1%*	4 624	5 036
Пресни бобови култури, в т. ч.:	**2 582**	**982**	**12 062**	**6 756**	**4**	**6**	**12 066**	**6 762**	***-44,0%***	**-**	**-**
Градински грах - зелен	1 874	766	7 395	5 518	-	-	7 395	5 518	*-25,4%*	3 946	7 204
Градински фасул - зелен	708	216	4 667	1 238	4	6	4 671	1 244	*-73,4%*	6 592	5 731

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	*Изм. 2017/2016*	2016	2017
Изсушени бобови култури, в т. ч.:	**11 477**	**31 444**	**15 677**	**43 005**	**-**	**-**	**15 677**	**43 005**	***174,3%***	**-**	**-**
Зрял фасул	2 410	2 749	2 614	2 502	-	-	2 614	2 502	*-4,3%*	1 085	910
Леща	3 853	4 471	6 074	5 920	-	-	6 074	5 920	*-2,5%*	1 576	1 324
Нахут	4 722	22 564	6 065	32 383	-	-	6 065	32 383	*433,9%*	1 284	1 435
Други изсушени бобови зеленчуци (грах-зърно и бакла)	492	1 660	924	2 200	-	-	924	2 200	*138,1%*	-	-
Зеленчуци от рода Brassica, в т.ч.:	**3 020**	**1 848**	**77 637**	**43 871**	**138**	**96**	**77 775**	**43 967**	***-43,5%***	**-**	**-**
Главесто зеле	2 875	1 692	75 512	41 817	138	с	75 650	с	-	26 265	24 715
Цветно зеле (карфиол)	45	63	844	1 178	-	-	844	1 178	*39,6%*	18 756	18 698
Броколи	100	75	1 281	802	-	-	1 281	802	*-37,4%*	12 810	10 693
Други зеленчуци от рода Brassica	-	18	-	74	-	с	с	с	-	-	-
Листни или стъблени зеленчуци (с изключение на зеленчуци от рода Brassica), в т. ч.:	**1 131**	**606**	**5 885**	**6 065**	**2 031**	**3 034**	**7 916**	**9 099**	***14,9%***	**-**	**-**
Салати и марули	25	116	487	2 221	1 938	2 958	2 425	5 179	*113,6%*	19 480	19 147
Копър	69	85	64	426	1	-	65	426	*555,4%*	928	5 012
Спанак	96	66	1 039	359	21	15	1 060	374	*-64,7%*	10 823	5 439
Праз	68	49	1 912	1 069	-	-	1 912	1 069	*-44,1%*	28 118	21 816
Лук кромид - зелен	59	45	841	801	51	55	892	856	*-4,0%*	14 254	17 800
Магданоз	40	35	189	513	4	-	193	513	*165,8%*	4 725	14 657
Чубрица	165	27	289	62	-	-	289	62	*-78,5%*	1 752	2 296
Други листни или стъблени зеленчицу (артишок, чесън-зелен и др.)	609	183	1 064	614	16	6	1 080	620	*-42,6%*	-	-
Грудови и лукови зеленчуци	**2 270**	**3 869**	**25 616**	**51 578**	**183**	**980**	**25 799**	**52 558**	***103,7%***	**-**	**-**
Лук кромид - зрял	1 365	2 080	14 921	23 499	-	с	14 921	с	-	10 931	11 298

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
			От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	*Изм. 2017/2016*	2016	2017
Моркови	411	1 150	7 409	23 539	с	-	с	23 539	-	18 027	20 469
Чесън – зрял	305	387	1 799	1 444	с	-	с	1 444	-	5 898	3 731
Салатно цвекло	114	99	763	1 128	-	-	763	1 128	*47,8%*	6 693	11 394
Арпаджик	51	87	315	800	-	-	315	800	*154,0%*	6 176	9 195
Други грудкови и лукови зеленчуци (ряпа, репички, целина и др.)	24	66	409	1 168	167	с	576	с	-	-	-
Картофи	**8 376**	**12 806**	**126 897**	**227 713**	**285**	**102**	**127 182**	**227 815**	***79,1%***	**15 150**	**17 782**
Ягоди	**670**	**655**	**5 069**	**5 319**	**81**	**40**	**5 150**	**5 359**	***4,1%***	**7 566**	**8 121**
Общо	**58 069**	**71 442**	**699 151**	**728 850**	**113 112**	**102 234**	**812 263**	**831 084**	***2,3%***	**-**	**-**

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика"* – Анкета „Производство на зеленчуци", с – конфиденциални данни

Общото производство на зеленчуци от **открити площи** през 2017 г. е в размер на 728,9 хил. тона, което е с 4,2% над нивото от предходната година. Сред по-значимите култури, съществено увеличение на получената продукция се отчита при краставиците - със 73,6%, корнишоните – с 58,7%, дините – с 26,2%, пъпешите – с 58,7%, лука (кромид зрял) – с 52,4%, патладжаните – с 52,6% и доматите – с 11,1% и други. Същевременно, значително намалява производството на тикви за семе – с 98,7%, тикви – с 84,7%, тиквички – с 61,3%, главесто зеле – с 44,6%, пипер (сладък и лют) – с 23% и други.

Общото производство на изсушените бобови култури (зрял фасул, леща и нахут) от открити площи през 2017 г. е 43 хил. тона, като нараства близо три пъти спрямо 2016 г. Това се дължи на ръст на производството на нахут над пет пъти, докато при зрелия фасул и лещата се наблюдава намаление, съответно с 4,3% и 2,5%.

Производството на зеленчуци от рода Brassica (основно главесто зеле, карфиол и броколи) от открити площи е 43,9 хил. тона или 5,3% от общото производство на зеленчуци от открити площи в страната за 2017 г. Сравнявайки с 2016 г., продукцията от цветно зеле (карфиол) нараства с 39,6%, а тази на главесто зеле и броколи – намалява, респективно с 44,6% и 37,4%.

Значителен годишен ръст се регистрира при производството на картофи от открити площи - от 126,9 хил. тона през 2016 г. на 227,7 хил. тона през 2017 г. или със 79,1%.

През 2017 г. при основните зеленчукови култури се наблюдават разнопосочни изменения на средния добив от хектар в сравнение с 2016 г. Увеличение на средния добив има при лука (кромид зрял) – 3,4%, пъпешите – с 3,7%, ягодите – със 7,3%, морковите – с 13,5%, картофите – със 17,4%, дините – с 24,1% и краставиците – с 52%, а спад - при тиквите, главестото зеле, доматите, пипера, лещата и зрелия фасул – с между 3,7% и 16,1%.

Извън основните зеленчукови култури, по-съществено повишение на средния добив от хектар спрямо предходната година се наблюдава при салатното цвекло (със 70,2%), градинския грах-зелен (с 82,6%), магданоза (над три пъти) и копъра (над пет тъпи), а намаление – при праза, тиквичките, чесъна, спанака и тиквите за семе – в рамките на 22,4% - 87%.

По-високият среден добив при някои от основните зеленчукови култури е резултат от използването на качествени, сертифицирани семена от земеделските стопани и спазване на технологиите при отглеждането на зеленчуците.

Таблица II.11. Общо производство на основни зеленчуци от реколти `2016 и `2017

Видове зеленчуци	Реколта `2016	Реколта `2017	Изменение 2017/2016
Домати	141 367	158 762	12,3%
Пипер (сладък и лют)	72 030	54 822	-23,9%
Краставици и корнишони	66 653	54 398	-18,4%
Дини	85 651	108 141	26,3%
Картофи	127 182	227 815	79,1%
Ягоди	5 150	5 359	4,1%

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци"*

Оранжерийното производство в страната се определя от няколко основни зеленчукови култури - домати, краставици, корнишони, пипер, салати и марули. То се развива според нуждите на пазара, като част от продукцията се реализира извън страната.

Общото производство на оранжерийни зеленчуци през 2017 г. е в размер на 102,2 хил. тона, което е с 9,6% по-малко спрямо 2016 г.

Сред основните оранжерийни зеленчуци, увеличение на производство в сравнение с предходната година се отчита при доматите, салатите и марулите и корнишоните – с между 14,6% и близо четири пъти, докато при краставиците и пипера е налице намаление, съответно с 33,4% и 39,1%.

Таблица II.12. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти `2016 и `2017, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2016	Реколта `2017	Изменение 2017/2016
Домати	49 037	56 214	14,6%
Пипер	3 887	2 367	-39,1%
Краставици	56 987	37 980	-33,4%
Корнишони	309	1 177	280,9%
Салати и марули	1 938	2 958	52,6%
Други зеленчуци (без гъби)	954	1 538	61,2%
Общо	**113 112**	**102 234**	**-9,6%**

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика" – Анкета „Производство на зеленчуци"*

Продължава тенденцията за модернизиране на съществуващите оранжерии и прилагане на нови по-съвременни технологии за качествено производство на ранни зеленчуци.

Наблюдава се разнообразяване на видовете зеленчуковите култури, отглеждани в оранжерии. Освен основните оранжерийни култури се произвеждат още картофи, лук кромид-зелен, тиквички, спанак, ягоди и други.

Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2018

По оперативни данни от Областните дирекции „Земеделие“ към МЗХГ (които нямат статистически характер), жътвата на основните есенници от реколта `2018 приключи към средата на м. септември 2018 г., като са добити 5 401,4 хил. тона пшеница, 501,2 хил. тона ечемик, 456,2 хил. тона маслодайна рапица, 13,7 хил. тона ръж и 54 хил. тона тритикале.

В сравнение със същия период на 2017 г. (когато също са били реколтирани 100% от площите) при повечето есенници се отчита намаление на продукцията както следва: пшеница – с 6,3%, ечемик – с 19,2%, рапица – с 0,6% и ръж – с 5,8%. Това е основно вследствие на по-ниските средни добиви през 2018 г., а при ечемика - и на по-малкото реколтирани площи. Единствено производството на тритикале надхвърля нивото от предходната година, с 5%.

Понижението на средните добиви от есенниците е в резултат от недостатъчната почвена влага в съчетание с високи температури (в отделни райони на страната) през периода на изкласяване и наливане на зърното. Негативен ефект оказаха и падналите проливни дъждове по време на узряване на зърното и прибирането на реколтата, на места придружени с градушки, които нанесоха щети на есенниците и затрудниха нормалното протичане на жътвата.

Оперативните данни на МЗХГ към края на м. октомври 2018 г. сочат известно намаление на площите за реколтиране с царевица и слънчоглед през 2018 г., съответно с около 2% и 9% на годишна база. От друга страна, вследствие на благоприятните климатични условия, и при двете култури се очертава чувствително повишение на средните добиви спрямо предходната година.

Обилните и чести валежи през лятото на 2018 г. оказаха благоприятно влияние за развитие на посевите с царевица и слънчоглед, повишавайки влажността на почвата в периода на цъфтеж и ранно наливане на зърното. Отчетените към края на октомври 2018 г. средни добиви от маслодаен слънчоглед и царевица са съответно с около 13% и 30% по-високи спрямо година по-рано. Това допринася за увеличение на производството на годишна база с около 3% при слънчогледа и с 33% - при царевицата.

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Животновъдството, като един от чувствителните сектори в областта на земеделието, остава приоритетен и през 2017 г. Държавната политиката в животновъдството продължава да бъде насочена към защита интересите на земеделските стопани, използвайки различни финансови инструменти за подкрепа и административни облекчения, осигуряване на устойчиво развитие на сектора, повишаване на производителността и конкурентоспособността, засилване на пазарната ориентация, повишаване на доходите на фермерите, обезпечаване на продоволствената сигурност. През годината е направена актуализация на действащата нормативна уредба, разширен е обхватът на прилаганите схеми за обвързано с производството подпомагане, нараства размерът на ставките за подпомагане на животните под селекционен контрол, с което се цели увеличение на броя на високо продуктивните животни и същевременно производство на качествена и безопасна за здравето на потребителите храна.

Продължава прилагането на класификацията на кланичните трупове от говеда, свине и овце (агнета) по Скалите на ЕС. Класификацията се използва както за регистриране и докладване на цените на Европейската комисия, така и за нуждите при интервенцията и частно складиране. Освен това с класификацията се цели подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар.

През 2017 г. се запазва тенденцията на намаление на броя на стопанствата, отглеждащи селскостопански животни, главно за сметка на отпадане на част от дребните стопанства. Окрупняването на сектора допринася за по-голяма устойчивост на фермите, по-ефективно и рентабилно производство.

В сравнение с 2016 г., животновъдните стопанства, в които се отглеждат говеда, намаляват с 15,1%, а тези с биволи – с 6,1%. При стопанствата, отглеждащи овце и кози, спадът е съответно с 14,6% и 22,3%, а при тези със свине - с 26,4%.

През 2017 г. общият брой на говедата и овцете намалява с по 3,2% на годишна база, а този на свинете - с 3,8%. Същевременно, броят на отглежданите кози нараства с 8,2%, а този на биволите – с 4,4%.

Продължава тенденцията на увеличение на едрите и дребни преживни животни с месодайно направление, благоприятствано от прилаганите схеми за обвързано с производството подпомагане в животновъдството (в т.ч. схеми за месодайни крави и животни под селекционен контрол). През 2017 г. броят на месодайните крави нараства с 12,5%, а на овцете-майки за месо - с 1,6%.

Към 31 декември 2017 г. в страната се отглеждат 14 756 хил. броя птици – със 7,7% повече от предходната година, основно в резултат на чувствителния ръст в броя на патиците (с 47,7%) и пилетата за месо (с 12,8%).

Таблица II.13. Брой животни през 2016 и 2017 г. и прогноза за 2018 г.

Вид животни	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Изменение 2017/2016	01.11.2018 г. прогноза
Говеда - общо, в т ч.:	557 866	540 115	-3,2%	550 000
крави - общо	357 199	348 691	-2,4%	351 000
- месодайни крави	85 870	96 635	12,5%	98 000
Биволи - общо, в т.ч.:	12 273	12 809	4,4%	13 000
биволици	7 589	8 720	14,9%	8 800
Овце - общо, в т.ч.:	1 360 087	1 316 784	-3,2%	1 340 000
овце-майки - общо	1 128 876	1 096 393	-2,9%	1 110 000
- месодайни овце	102 655	104 324	1,6%	105 000
Кози - общо, в т.ч.:	237 543	256 967	8,2%	260 000
кози-майки	199 438	220 866	10,7%	222 000
Свине - общо, в т.ч.:	616 426	593 154	-3,8%	600 000
Общо разплодни женски свине над 50 кг	64 509	62 156	-3,6%	64 000
Птици - общо*, хил. броя, в т.ч.:	13 700	14 756	7,7%	14 900
кокошки и ярки	7 158	6 898	-3,6%	6 900
пилета за месо	5 290	5 966	12,8%	6 100
водоплаващи птици	1 145	1 712	45,5%	1 720
други птици	107	180	140,0%	180
Пчелни семейства**	754 105	765 772	1,5%	770 000

*данни към 31-ви декември; **данни към 1-ви октомври.
Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика”*

При всички видове селскостопански животни през 2017 г. е налице уедряване на стопанствата. Най-съществен ръст е регистриран при средния брой на козите, отглеждани в стопанство – с 39,3%, до 17,6 броя, а при козите майки - с 40,4%, до 15,1 броя. Спрямо предходната година, среднят брой на свинете общо в стопанство се увеличава с 30,7%, до 73,2 броя, а този на свинете майки – с 26,3%, до 49,7 броя. При средния брой на животните в стопанствата, отглеждащи говеда и биволи общо

нарастването е съответно с 14% и 14,1%. Отчетеният ръст при средния брой крави в стопанство е с 14,7%, до 11,5 крави, а при този с биволици – с 52,6%, до 29 броя. Средният брой на овцете в стопанство нараства с 13,3% на годишна база, а този на овцете-майки - с 13,8%.

През 2017 г. се наблюдава намаление на броя на млечните крави и млечните овце-майки, съответно със 7,1% и с 3,3% спрямо предходната година. Същевременно броят на биволиците се увеличава с 14,9%, а този на козите-майки - с 10,7%.

Таблица II.14. Производство на мляко за периода 01.11.2016 - 31.10.2017 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	158 151	134 401	2 854	10 644	10 252
Северен централен	153 829	138 035	693	8 950	6 151
Североизточен	174 112	160 428	1 023	7 984	4 677
Югоизточен	206 555	182 922	2 103	15 300	6 230
Югозападен	88 158	67 700	872	10 047	9 539
Южен централен	278 571	256 492	2 508	14 104	5 467
Общо за страната	**1 059 376**	**939 978**	**10 053**	**67 029**	**42 316**
Изменение 2017/2016	**-5,0%**	**-4,9%**	**9,5%**	**-12,9%**	**6,4%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Производството на млечна суровина през 2017 г. е в размер на 1 059 376 хил. литра - с 5% под нивото от предходната година, главно поради намаление на производството на краве мляко с 4,9%, което представлява 88,7% от общия добив на мляко за годината. Налице е спад и на произведеното овче мляко – с 12,9%, до 67 029 хил. литра (6,3% в общия добив). От друга страна, добивът на биволско и козе мляко нараства съответно с 9,5% и 6,4%.

През 2017 г. водещ при производството на мляко остава Южен централен район, с дял от 26,3%, следван от Югоизточен район с 19,5% и Североизточен район с 16,4%.

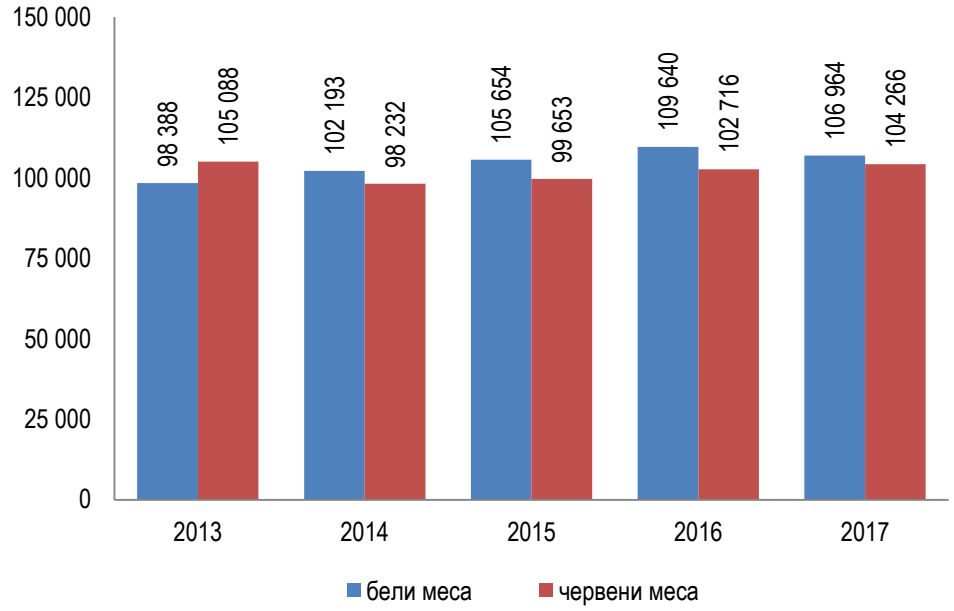
Таблица II.15. Производство на животинска продукция през 2016 – 2017 г. и прогноза за 2018 г.

Продукт	2016	2017	Изменение 2017/2016	2018 прогноза
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т.ч.:	1 114 846	1 059 376	-5,0%	1 079 200
Краве мляко	988 900	939 978	-4,9%	950 000
Биволско мляко	9 184	10 053	9,5%	10 200
Овче мляко	76 986	67 029	-12,9%	75 000
Козе мляко	39 776	42 316	6,4%	44 000
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	212 356	211 230	-0,5%	215 000
Червени меса	102 716	104 266	1,5%	106 000
Бели меса	109 640	106 964	-2,4%	109 000
3. Яйца (хил. броя)	1 331 273	1 325 853	-0,4%	1 328 000
4. Пчелен мед (тона)	10 218	11 807	15,6%	12 000

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Общото производство на месо в страната през 2017 г. намалява незначително спрямо предходната година - с 0,5% до 211 230 тона, в т.ч. червено – 104 266 тона и бяло - 106 964 тона. Добивът на червено месо е с 1,5% над нивото от 2016 г., в резултат от ръст на произведеното месо в кланиците с 5,1%, докато добивът в стопанствата намалява с 9,5%. Производството на бяло месо намалява с 2,4% на годишна база, поради свиване на промишленото производство с 2,7% (до 103 960 тона), при същевременен ръст на добива в стопанствата със 7,7% (до 3 004 тона).

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2013 - 2017 г., тона

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика”*

През 2017 г. добивът на пчелен мед достига 11 807 тона – с 15,6% повече от предходната година.

Произведените яйца през годината са 1 325 853 хил. броя. – с 0,4% по-малко на годишна база.

Очаквани данни за 2018 г.

През 2018 г. се очаква леко увеличение на общия брой на всички категории селскостопански животни.

Общият брой на говедата, в т. ч. и на кравите, се прогнозира да нарасне с около 1% - 2% спрямо 2017 г. При общия брой на овцете се предвижда увеличение с около 2% до 1 360 хил. броя, като млечните овце-майки нараснат с 1,6%, а тези от месодайно направление - с 0,6%. Общият брой на козите се прогнозира да е с около 1% повече от 2017 г., достигайки около 257 хил. броя. Очаква се общият брой свине да е с 1,2% над нивото от предходната година, а този на женските разплодни свине – с 3%. При общият брой на птиците се предвижда увеличение с 1%, като по-голям ръст се прогнозира при пилетата за месо – с 2,2%. Слабо увеличение се предвижда и в броя на пчелните семейства – с 0,6%.

Очаква се общото производство на млечна суровина в страната през 2018 г. да бъде в размер на около 1 079,2 млн. литра - малко над нивото от предходната година, вследствие на предвиждания макар и лек ръст на броя на млечните животни, в комбинация с по-висока средна млечна продуктивност.

Добивът на краве мляко се прогнозира да възлезе на около 950 млн. литра, с 1,1% повече от 2017 г. Производството на овче и козе мляко се предвижда да достигне съответно 75 хил. литра (+12% на годишна база) и 44 хил. литра (+4%).

Общото производство на месо се очаква да бъде малко над нивото от 2017 г. и да възлезе на около 215 хил. тона, в т. ч. 106 хил. тона червени меса и 109 хил. тона месо от домашни птици.

Производството на яйца се очаква да нарасне с 0,2% на годишна база, а добивът на пчелен мед - с 1,6%.

По предварителни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, за периода януари - юни 2018 г. в кланиците на страната са произведени 41 195 тона червено месо и 56 416 тона бяло месо. Промишленият добив на червено месо се увеличава със 7,1% спрямо същия период на предходната година, а при бялото месо ръстът е по-чувствителен – с около 20%.

Близо 88% от общото производство на червено месо за периода се формира от добива на месо от свине, който бележи ръст от около 8% спрямо първото полугодие на 2017 г., до 38,5 хил. тона.

При бялото месо добивът от пилета бройлери от кокошия вид формира 78% от общото количество с 42,2 хил. тона, отбелязвайки увеличение с 11,5% спрямо същия период на 2017 г. След отчетеното намаление през 2017 г. в резултат от нанесените щети от заболяването птичи грип, през първото полугодие на 2018 г. производството на месо от патици се увеличава почти два пъти на годишна база, възлизайки на близо 12 хил. тона.

През първите шест месеца на 2018 г. в млекопреработвателните предприятия са преработени общо 355 233 хил. литра мляко, в т. ч. 331 803 хил. литра - краве, съответно с 13,5% и с 14,2% повече на годишна база.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2017 г. продължава процесът на специализация на производството в говедовъдството, който се характеризира с преминаване от млечно към месодайно направление.

Към 01.11.2017 г. общият брой говеда в страната намалява с 3,2% спрямо предходната година, до 540 115. Броят на млечните крави отбелязва спад от 7,1%, до 252 056, за сметка на увеличаващия се брой крави от месодайно направление – с 12,5%, до 96 635. Така, делът на месодайните крави в общия брой крави достига 27,7%, при 24% през 2016 г.

В резултат на намаления брой млечни крави, производството на краве мляко през 2017 г. отбелязва спад от 4,9% спрямо предходната година, възлизайки на 939 978 хил. литра.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на краве мляко заема Южен централен район – 27,3%, следван от Югоизточен – 19,5% и Североизточен – 17%. Най-малък е делът на добитото краве мляко в Югозападен район – 7,2%.

През 2017 г. броят на стопанствата, отглеждащи млечни крави намалява с 15,8% в сравнение с предходната година. Към края на годината средният размер на стопанствата с млечни крави нараства до 10,4 броя животни (при 9,5 броя година по-рано).

В сравнение с 2016 г., най-голям спад е регистриран при стопанствата, отглеждащи между 10 и 49 млечни крави – с 28,9%, следвани от стопанствата в групата до 2 животни – с 16,5% и тези с 3 до 9 животни – с 15,9%. Отглежданите млечни крави в тези стопанства намаляват с между 13,1% и 28,1%.

Продължава тенденцията на увеличение на стопанствата с между 50 и 99 животни, като техният брой нараства с 4%, а броят на кравите в тях - с 1,3%.

През 2017 г. в стопанства със 100 и повече крави се отглеждат около 29% от млечните крави в страната.

Таблица II.16. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2017 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. броя	Изменение 2017/2016	хил. броя	Изменение 2017/2016
1 - 2	16,1	-16,5%	20,2	-18,2%
3 - 9	3,0	-15,9%	13,9	-13,1%
10 -19	1,7	-28,9%	23,5	-28,1%
20 -49	2,1	-5,1%	67,8	-5,3%
50 - 99	0,8	4,0%	54,4	1,3%
100 и повече	0,4	-2,4%	72,2	-0,6%
Общо	**24,1**	**-15,8%**	**252,0**	**-7,1%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Таблица II.17. Брой говеда по райони

Райони	01.11.2016 г.				01.11.2017 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	67,6	12,1%	43,1	12,1%	63,6	11,8%	42,1	12,1%
Северен централен	62,0	11,1%	38,3	10,7%	59,2	11,0%	36,5	10,0%
Североизточен	76,1	13,6%	43,8	12,3%	75,1	13,9%	43,8	12,0%
Югоизточен	106,6	19,1%	68,3	19,1%	101,0	18,7%	65,6	18,0%
Югозападен	66,1	11,9%	43,3	12,1%	67,5	12,5%	44,2	12,0%
Южен централен	179,5	32,2%	120,4	33,7%	173,7	32,2%	116,4	33,0%
Общо за страната	**557,9**	**100%**	**357,2**	**100%**	**540,1**	**100%**	**348,6**	**100%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

През 2017 г. общият брой на кравите намалява с 2,4% спрямо предходната година, до 348,6 хиляди. Над една трета от тях (116,4 хил. броя) се отглеждат в Южен централен район -, в т. ч.: 74,9 хиляди броя - млечно направление (30% от млечните крави в страната) и 41,6 хиляди броя - месодайни крави (43% от кравите за месо в страната).

Към края на 2017 г. биволовъдните стопанства са 367 броя, с 6,1% по-малко на годишна база, като общият брой на биволите в тях се увеличава с 4,4%, до 12,8 хиляди. Броят на стопанствата, отглеждащи биволици бележи спад от 6,6,% спрямо предходната година, при същевременно нарастване броя на биволиците в тях с 14,9%. Чувствително увеличение на годишна база се наблюдава при броя на стопанствата с между 10 и 19 биволици – с 82,4%, както и на животните, отглеждани в тях – с 89,9%. Стопанствата със 100 и повече животни също нарастват съществено - с 36,4%, а отчетеният ръст на броя на биволиците в тях е 52,2%. През годината се наблюдава значително увеличение на средния брой биволици, отглеждани в стопанство – с 52,6%, до 29 броя (при 19 броя през 2016 г.).

Водещи в биволовъдството в страната остават Северозападен, Югоизточен и Южен централен райони.

Произведеното биволско мляко през 2017 г. достига 10 053 хил. литра - с 9,5% повече в сравнение с предходната година, в резултат на увеличения брой биволици през годината.

Таблица II.18. Брой биволи по райони

Райони	01.11.2016 г.				01.11.2017 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	3,7	29,9%	2,2	29,7%	3,6	28,5%	2,5	29,0%
Северен централен	1,3	10,5%	0,7	9,5%	1,2	9,1%	0,7	8,0%
Североизточен	1,1	8,6%	0,6	7,9%	1,1	8,6%	0,7	8,2%
Югоизточен	2,6	20,7%	1,8	23,7%	3,1	24,5%	2,0	22,7%
Югозападен	1,1	8,8%	0,7	8,6%	1,1	8,6%	0,8	8,5%
Южен централен	2,5	20,8%	1,6	20,6%	2,7	20,7%	2,0	23,6%
Общо за страната	**12,3**	**100%**	**7,6**	**100%**	**12,8**	**100%**	**8,7**	**100%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Общият добив на говеждо месо в страната през 2017 г. нараства незначително (с 0,3%) спрямо предходната година, до 17 520 тона кланично тегло, което представлява 17% от общото производство на червено месо за годината. Сравнявайки с 2016 г., промишленото производство на говеждо месо нараства с 9,0%, докато добивът в животновъдните стопанства намалява с 5,3%.

Таблица II.19. Производство на месо през 2016 и 2017 г. в кланично тегло, тона

Категории животни	Промишлено производство			Месо в стопанства			Общо производство		
	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016	2016	2017	Изм. 2017/2016
Телета и млади говеда	760	752	-1,0%	7 620	7 275	-4,5%	8 379	8 027	-4,2%
Други говеда	6 100	6 724	10,2%	2 983	2 769	-7,2%	9 083	9 493	4,5%
Общо за страната	**6 860**	**7 476**	**9,0%**	**10 603**	**10 044**	**-5,3%**	**17 463**	**17 520**	**0,3%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

През 2017 г. по скалата на ЕС EUROP са класифицирани общо 10 261 броя говеда на възраст над 8 месеца, което е с 9% по-малко в сравнение с 2016 г. Кланиците, извършващи класификация на кланични трупове от говеда през годината са осем.

Най-голям е делът на кравите категория „D" – 62,1%, следван от говедата с категория „A", „E" и „B" и „Z"– съответно 20,2%, 8,1%, 5,2% и 4,5%.

Основна част от класифицираното говеждо месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради това, най-голям е делът на класифицираните говеда с клас по конформация P (слаб) – 71,3% и клас по степен на залоеност 2 (слаб) – 56,2%.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдство е сектор с утвърдени традиции в страната, благоприятстван от подходящите природо-климатични условия. То е широко застъпено както в равнинните, така и в планинските и полупланинските райони, осигурявайки поминък на голяма част от населението в селските райони.

Към 01.11.2017 г. общият брой на овцете е 1 316 784 – с 3,2% по-малко спрямо предходната година. Общият брой на овцете-майки намалява с 2,9%, до 1 096,4 хил. броя, като при млечните овце-майки спадът е с 3,3%, до 992,1 хил. броя. Същевременно, месодайните овце-майки се увеличават с

1,6%, достигайки 104,3 хил. броя. Броят на животните от категорията други овце (вкл. и агнета) намалява с 14,3%, докато кочовете са с 5,3% повече спрямо година по-рано.

Процесът на уедряване на овцевъдните стопанства продължава и през 2017 г., като към края на годината общият брой на стопанствата, отглеждащи овце и овце-майки намалява с по 14,6% спрямо предходната година. Същевременно, средният размер на стопанствата с овце нараства с 13,3%, до 47,7 броя животни в едно стопанство, а този с овце-майки – с 13,8%, до 40 броя в стопанство.

Овцевъдството е съсредоточено предимно в Южна България, като там се отглежда около 64% от цялото поголовие. Най-голям брой овце-майки се отглеждат на територията на Южен централен район – 23,4%, следван от Югоизточен – 22,6% и Югозападен райони – 19%. От северните райони на страната, водещ остава Североизточен, където се отглеждат 14,5% от овцете-майки в страната.

Таблица II.20. Брой овце по райони през 2016 и 2017 г.

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Дял	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Дял
Северозападен	154,7	144,2	11,0%	123,8	113,8	10,4%
Северен централен	132,9	131,2	10,0%	106,5	110,5	10,1%
Североизточен	202,9	197,1	15,0%	165,7	159,3	14,5%
Югоизточен	292,4	295,2	22,4%	236,1	247,3	22,6%
Югозападен	261,3	250,7	19,0%	236,3	208,8	19,0%
Южен централен	315,9	298,3	22,7%	260,4	256,7	23,4%
Общо за страната	**1 360,1**	**1 316,7**	**100%**	**1 128,8**	**1 096,4**	**100%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

През 2017 г. се отчита увеличение на стопанствата, отглеждащи 300 и повече овце-майки с 2,7%, а броят на животните в тях нараства с 5,6%. Стопанствата, отглеждащи между 10 и 19 овце-майки са с 4,3% повече спрямо 2016 г., а животните в тях – с 3,7%. Намалява съществено броят на дребните стопанства (до 9 броя) – с 21,8%, както и животните, отглеждани в тях – с 22,5%. Стопанствата с 20 – 49 овце-майки са с 20,9% по-малко, а овцете-майки в тях – с 18%.

Към 01.11.2017 г. общият брой кози в страната отбелязва ръст от 8,2% в сравнение с година по-рано, до 256,9 хиляди, а броят на козите-майки - с 10,7%, до 220,9 хиляди.

Към края на 2017 г. стопанствата, отглеждащи кози общо и кози-майки намаляват съответно с 22,3% и 21,1% спрямо предходната година. В сравнение с 2016 г., значително нараства средният размер на стадата с кози общо - с 39,3%, до 17,6 броя, а този на стопанствата с кози-майки – с 40,4% до 15,1 броя.

През 2017 г. само големите ферми, отглеждащи 100 и повече заплодени кози се увеличават – с 43,7%, като броят на животните в тях нараства с 59,1% спрямо 2016 г. При останалите категории стопанства е налице намаление с между 5% и 25%, а на животните в тях – с между 2% до 20%.

Козевъдството е концентрирано в Южна България, като през 2017 г. там се отглеждат над 60% от козите общо. Водещ е Югозападен район с 35,7% дял на животните. От северните райони, с най-голяма численост на козите се отличава Северозападен район, където се отглеждат 18,1% от поголовието в страната.

Таблица II.21. Брой кози по райони през 2016 и 2017 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Дял	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Дял
Северозападен	53,2	46,4	18,1%	42,8	39,4	17,9%
Северен централен	25,9	22,5	8,7%	20,2	18,8	8,5%
Североизточен	28,3	23,9	9,3%	24,8	20,0	9,1%
Югоизточен	42,9	38,8	15,1%	36,6	33,1	15,0%
Югозападен	49,3	91,6	35,7%	42,3	79,4	36,0%
Южен централен	37,9	33,7	13,1%	32,7	30,1	13,6%
Общо за страната	**237,5**	**256,9**	**100%**	**199,4**	**220,8**	**100%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

През 2017 г. в страната са произведени общо 109 345 хил. литра мляко от дребен рогат добитък, в т.ч. овче – 67 029 хил. литра и козе – 42 316 хил. литра. Относителният дял на овчето мляко в общия обем добита млечна суровина през годината е 6,3%, а на козето – 4%. Добивът на овче мляко отбелязва спад от 12,9% спрямо предходната година, докато произведеното козе мляко нараства с 6,4%.

Около 59% от овчето мляко и 50% от козето млякото са добити на територията на Южна България, където се отглеждат по-голяма част от овцете-майки и козите-майки.

Общият добив на месо от ДРД намалява с 4,1% в сравнение с предходната година до 11 306 тона кланично тегло, формирайки 10,8% от общия обем произведено червено месо през годината. Производството на месо от овце е в размер на 9 524,3 тона, а на това от кози - 1 781,3 тона, съответно с 3,2% и с 8,6% под нивата от 2016 г.

Класификацията на леки и тежки трупове от овце (агнета) през 2017 г. се прилага в две кланици. Класифицирани са общо 2 651 броя леки и тежки кланични трупове от овце (агнета), с 12,7% по-малко спрямо 2016 г. Близо 86% от тях са леки трупове (до 13 кг), като около 73% са класифицирани като първо качество.

Най-голям е делът на леките кланични трупове с тегло от 10,1 кг до 13 кг категория С – 57,3%. Следват тези с тегло от 7,1 кг до 10 кг категория В с 42,7%. Както и през предходната година, през 2017 г. няма агнета, класифицирани в категория А.

Класифицираните през 2017 г. кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 391 броя - с 30% повече спрямо предходната година.

През 2017 г. всички класифицирани тежки агнета са с клас по конформация О (Среден), а най-голям е делът на класифицираните със степен на залоеност 2 (Слаб) 69,6%.

За 2018 г. се очаква относително запазване на броя на класифицираните овце на нивото от 2017 г., като броят на кланиците, които извършват класификация не се променя.

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за устойчиво и стабилно развитие.

Към края на 2017 г. общият брой свине в страната намалява с 3,8% на годишна база, до 593,2 хил. броя. Стопанствата, отглеждащи свине общо са с 26,4% по-малко в сравнение с предходната година. Същевременно, продължава уедряването на свинефермите, като средният брой на

отглежданите животни в тях нараства с 30,7%, достигайки 73,2 броя. Стопанствата с основни свине-майки намаляват с 25% на годишна база, а средният брой на животните в тях се увеличава с 26,3%, до 49,7 свине-майки (при 39,3 броя през 2016 г.).

През 2017 г. около 86% от поголовието свине се отглеждат в три района - Североизточен (33,1%), Северен централен (32,8%) и Югоизточен (20,1%). Сравнявайки с предходната година, в повечето райони на планиране се отчита увеличение на отглежданите свине с между 2% и 33%, най-значително в Северозападен район. Само в два района е налице намаление – по-сериозно в Югоизточен (с 30,5%) и по-слабо в Югозападен (с 4,5%).

Таблица II.22. Брой свине по райони през 2016 и 2017 г.

Район	Свине-общо, хил. броя			Основни свине-майки, хил. броя		
	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Изменение 2017/2016	01.11.2016 г.	01.11.2017 г.	Изменение 2017/2016
Северозападен	26,4	35,1	33,0%	2,7	2,1	-22,2%
Северен централен	190,9	194,7	2,0%	13,0	12,3	-5,4%
Североизточен	181,3	196,2	8,2%	12,6	12,1	-4,0%
Югоизточен	171,1	118,9	-30,5%	12,2	11,1	-9,0%
Югозападен	11	10,5	-4,5%	1,0	1,1	7,1%
Южен централен	35,7	37,8	5,9%	5,7	6,0	5,5%
Общо за страната	**616,4**	**593,2**	**-3,8%**	**47,2**	**44,7**	**-5,3%**

***Източник**: МЗХГ, отдел „Агростатистика”*

Отглежданите свине-майки в Североизточен, Северен централен и Югоизточен райони заемат дял съответно: 27,1%, 27,4% и 24,8% от общия брой в страната. В повечето райони се наблюдава намаление на броя на основните свине-майки с между 4% и 22,2% спрямо предходната година. Изключение правят Югозападен и Южен централен райони, където техният брой нараства, съответно със 7,1% и с 5,5%.

Към 01.11.2017 г. общият брой на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод (над 50 кг) намалява с 29,5% спрямо година по-рано, а броят на животните в тях - с 3,7%. Спрямо 2016 г. е отчетено намаление на броя на почти всички категории стопанства. Най-значително спада броят на стопанствата с 10 до 49 животни – с 42,8%, както и броят на свинете в тях - с 31,1%. Само големите свинеферми, отглеждащи по 200 и повече женски свине за разплод, се увеличават - с 11,1%, като в тях се отглеждат 89,2% от женските свине за разплод в страната.

Таблица II.23. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2017 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2017/2016	Хил. броя	Изменение 2017/2016
1-2	543	-27,2%	0,8	- 11,1%
3-9	232	-35,7%	1,2	-20,0%
10-49	48	-42,8%	1,1	-31,3%
50-199	35	-23,9%	3,6	-23,4%
200 и повече	40	11,1%	55,4	-0,7%
Общо	**898**	**-29,5%**	**62,1**	**-3,7%**

***Източник:** МЗХГ, отдел „Агростатистика”*

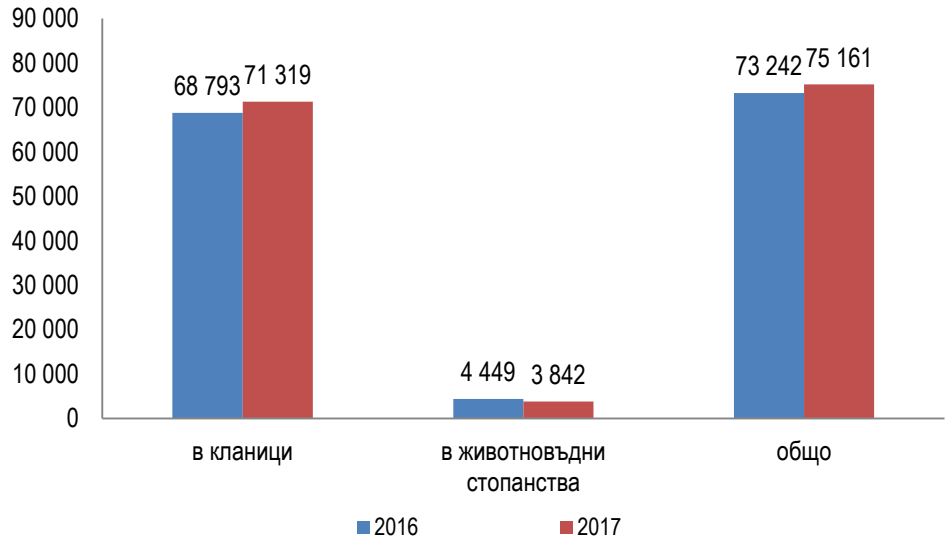
Стабилното развитие на сектора е благоприятствано от предоставяното финансово подпомагане

по схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете, стартирала през 2012 г., която продължава да се прилага и през 2017 г. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

Производството на свинско месо през 2017 г. е в размер на 75 161 тона, от които: 71 319 тона - добито в кланиците и 3 842 тона – в животновъдните стопанства. Общият добив на свинско месо нараства с 2,6% в сравнение с 2016 г., в резултат на увеличеното промишлено производство с 3,8%, докато добивът в животновъдните стопанства намалява с 13,6%.

Традиционно, добивът на свинско заема най-голям дял в общото производство на червени меса в страната - 72%.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2016 и 2017 г., тона

Източник: *МЗХГ, отдел "Агростатистика"*

През 2017 г. по скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP са класифицирани общо 97 831 броя, което е с 13,9% повече в сравнение с 2016 г. Броят на кланиците, извършващи класификация през годината, остава непроменен – две.

Таблица II.24. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2015	1 630	64 821	14 345	141	11	1	80 949
2016	383	69 511	14 373	62	2	0	84 334
2017	240	7 525	20 967	82	17	0	97 831

Източник: *МЗХГ, дирекция „Животновъдство"*

Над 78% от класифицираните през 2017 г. свине са от клас E, със съдържание на постно месо от 55% до 60% от теглото на трупа, а 21,4% от останалите класифицирани свине са с клас по конформация U – от 50% до 55% съдържание на постно месо.

Кланиците, извършващи класификация през годината са класифицирали 69% от закланите и

обработени чрез парене свине, тъй като с настоящото регресионно уравнение се класифицират само парени свине или 9% от общото промишлено производство в страната.

За 2018 г. се очаква броят на класифицираните свине да бъде около нивото от 2017 г., тъй като не е изготвено ново регресионно уравнение за класификация на дрени свине.

2.3.4. Коневъдство

По експертна оценка, броят на еднокопитните животни през 2017 г. в България е около 116 хиляди, задържайки се на нивото от предходната година.

С цел запазване на поголовието еднокопитни, в т. ч. коне, през 2014 г. за първи път бе предоставена подкрепа на коневъдството чрез отпускане на държавна помощ от типа de minimis, която оказа благоприятен ефект върху развитието на сектора. Това допринася за продължаване на съществуващите вековни културни и исторически традиции и затвърждаване позициите на страната в този сектор сред останалите държави-членки на ЕС.

Работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството продължава и през 2017 г.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е един от най-интензивните сектори в животновъдството, характеризиращ се с широко застъпени механизация и автоматизация на производствените процеси, което осигурява високоефективно промишлено производство.

Към 31.12.2017 г. в страната се отглеждат общо 14 756 хил. броя птици - със 7,7% повече спрямо края на предходната година, в т.ч.: 6 898 хил. броя кокошки и подрастващи носачки, 5 966 хил. броя пилета за месо, 30 хил. броя пуйки, 1 666 хил. броя патици, 16 хил. броя гъски и 180 хил. броя - други птици.

Таблица II.25. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2015	2016	2017	Изменение 2017/2016
Кокошки-носачки и подрастващи носачки	6 980	7 158	6 898	-3,6%
Пилета за месо	7 278	5 290	5 966	12,8%
Пуйки	28	32	30	-6,3%
Патици	1 229	1 128	1 666	47,7%
Гъски	16	17	16	-5,9%
Други птици	69	75	180	140,0%
Общо	**15 600**	**13 700**	**14 756**	**7,7%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Отчетеният годишен ръст е свързан главно с увеличение на броя на патиците – с 47,7%, както и на броя на пилетата за месо – с 12,8%. Броят на птиците, включени в категория други видове (пъдпъдъци, щрауси и токачки), също отбелязва значителен ръст на годишна база - над два пъти, но тези видове представляват едва 1% от общия брой птици в страната и нямат съществено стопанско значение. Същевременно, броят на пуйките намалява с 6,3%, броят на гъските - с 5,9%, а този на кокошките и подрастващите носачки - с 3,6%.

Фактор, благоприятстващ положителното развитие на сектора е стартиралата в края на 2012 г. схема на държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците (за угояване и за яйценосно направление) за период от пет години. Прилагането на схемата

продължава и през 2017 г., като подпомагане получават както големи, високо модернизирани птицевъдни обекти, така и по-малки ферми, осигуряващи производство на яйца, птиче месо и втлъстен черен дроб.

Към края на 2017 г. стопанствата, отглеждащи птици от яйценосно направление – кокошки-носачки и подрастващи носачки, намаляват с 15,6% на годишна база, до 67 857 броя, а броят на отглежданите в тях птици - с 3,6%. По-чувствително намаление се отчита при дребните стопанства, отглеждащи до 99 броя и тези с между 100 и 9 999 броя кокошки и ярки - съответно с 15,5% и с 25,9%, а по-слабо при стопанствата с капацитет между 10 000 и 99 999 птици - с 8%. Увеличение спрямо предходната година се наблюдава само при стопанствата със 100 хиляди и повече птици - с 5,3%, като в тях се отглеждат над 63% от кокошките и ярките в страната.

Към края на 2017 г. стопанствата, отглеждащи пилета за месо, са с 45,5% по-малко в сравнение с година по-рано, докато броят на птиците в тях нараства с 12,8%. Намалението на стопанствата се дължи на спад от 54% на малките ферми с до 199 бройлери (налице е и намаление на броя на птиците в тези стопанства със 7,7%), докато броят на останалите категории стопанства се увеличава с между 9,1% и 32% на годишна база, най-чувствително при тези с между 200 и 9 999 птици.

Около 55% от общият брой на пилетата за месо в страната се отглеждат в големи птицеферми със 100 000 и повече броя птици.

Таблица II.26. Брой птици по видове и райони през 2017 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици	Птици общо	Изменение 2017/2016
Северозападен	785	214	999	10	232	3	5	1 249	7,6%
Северен централен	1 602	3 347	4 949	1	100	0	6	5 056	9,9%
Североизточен	1 616	1 177	2 793	4	169	11	2	2 979	3,1%
Югоизточен	1 100	394	1 494	5	291	0	33	1 823	12,6%
Югозападен	с	с	804	5	3	1	111	924	-14,0%
Южен централен	с	с	1 825	5	871	1	23	2 725	15,6%
Общо за страната	**6 898**	**5 966**	**12 864**	**30**	**1 666**	**16**	**180**	**14 756**	**7,7%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика", с- конфиденциални данни*

Към края на 2017 г. около 60% от кокошките носачки и 80% от пилетата за месо се отглеждат в северните райони на страната. Най-много пуйки се отглеждат в Северозападен район – 33% от общия брой. Близо 70% от гъските са отглеждани в Североизточен район и над 50% от патиците – в Южен централен.

Общото производството на яйца през 2017 г. е в размер на 1 325 853 хил. броя - с 0,4% под нивото от предходната година, в т. ч. 1 296 030 хил. броя от кокошки и 29 823 хил. броя – от други птици. От общия брой добити яйца от кокошки, 1 116 457 хиляди са за консумация, което е с 2,1% повече на годишна база. Произведените разплодни яйца от кокошия вид намаляват с 19,5% спрямо предходната година, до 179 573 хил. броя.

Водещи в производството на яйца и през 2017 г. са Североизточен, Северен централен и Южен централен райони (формиращи всеки по около 23% – 25% от общото производство). Най-малко яйца са произведени в Югозападен район – 5,4%.

Таблица II.27. Производство на яйца през 2017 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2017/2016
Северозападен	123 020	1 963	124 983	6,5%
Северен централен	306 309	2 472	308 781	-3,2%
Североизточен	325 745	1 285	327 030	1,5%
Югоизточен	178 067	6 425	184 492	-12,9%
Югозападен	60 881	10 944	71 825	-6,9%
Южен централен	302 008	6 734	308 742	8,8%
Общо за страната	**1 296 030**	**29 823**	**1 325 853**	**-0,4%**

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика"*

Общото производство на птиче месо и субпродукти през 2017 г. възлиза на 106 964 тона, което е с 2,4% по-малко спрямо 2016 г. Промишлено добитото месо от птици в кланиците е 103 960 тона – с 2,7% под нивото от предходната година, поради намаление при месото от патици с 14,4% (до 19 542 тона), докато месото от кокошки и пилета бройлери нараства с 0,5% (достигайки 84 361 тона). Същевременно, добивът на птиче месо в стопанствата се увеличава със 7,7%, до 3 004 тона, в резултат на по-големия брой заклани кокошки и пилета.

Таблица II.28. Производство на птиче месо през периода 2016 - 2017 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2016	2017	Изменение 2017/2016	2016	2017	Изменение 2017/2016
В кланици	55 058	54 371	-1,2%	106 852	103 960	-2,7%
В стопанства	1 301	1 362	4,7%	2 788	3 004	7,7%
Общо	**56 359**	**55 733**	**-1,1%**	**109 640**	**106 964**	**-2,4%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

2.3.6. Пчеларство

Богатата и разнообразна флора на Балканския полуостров, както и подходящите природни, климатични и екологични условия в България създават отлични условия за пчеларството в страната. Развитието на сектора се благоприятства и от дългогодишните традиции при производството на мед и пчелни продукти и силното търсене от страна на потребителите във връзка с незаменимите лечебни свойства на тези продукти.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението на слаборазвитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

Положително влияние върху сектора оказва прилаганата от 2008 г. насам Национална програма по пчеларство, която се разработва с широкото участие на браншовите пчеларски организации.

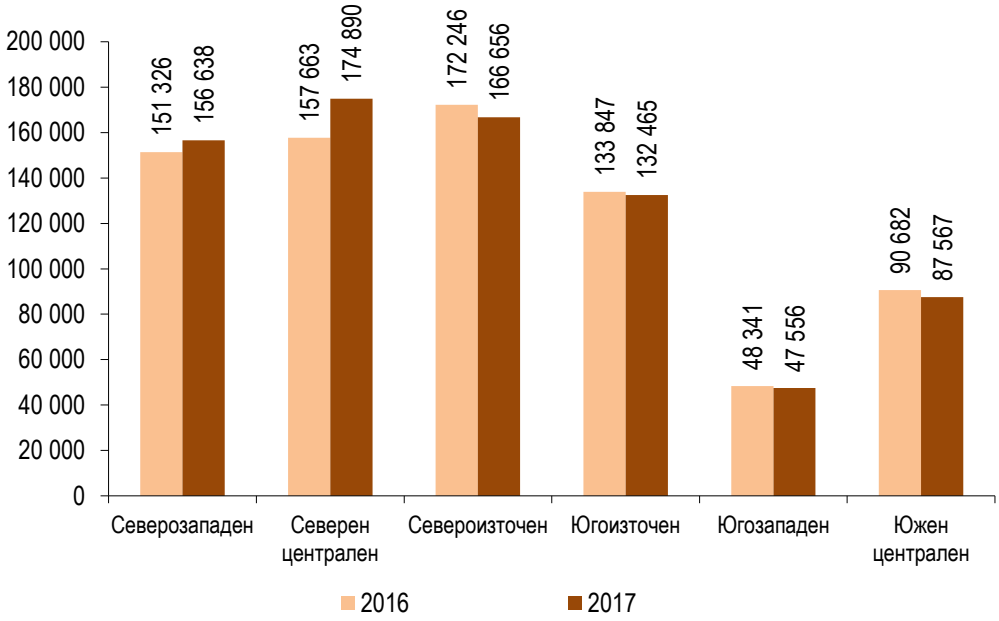
Към 1 октомври 2017 г. броят на стопанствата с пчелни семейства в страната намалява с 12,2% на годишна база, до 13 431, докато пчелните семейства нарастват с 1,5%, до 765 772 броя. Така, средният брой пчелни семейства в едно стопанство достига 57 броя, при 49,3 броя през 2016 г. Към пчеларството се наблюдава засилен интерес, поради което броят на професионалните стопанства, отглеждащи 150 и повече пчелни семейства нараства с 11,1% на годишна база, докато броят дребните стопанства с до 9 и с между 10 и 49 пчелни семейства намалява, съответно с 27,3% и с 15,4%.

Таблица II.29. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 октомври

Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2016	2017	изменение 2017/2016	2016	2017	изменение 2017/2016	2016	2017	изменение 2017/2016
от 1 до 9	3 858	2 804	-27,3%	17 353	13 041	-24,8%	4,5	4,6	2,2%
от 10 до 49	6 196	5 239	-15,4%	139 601	118 679	-15,0%	22,5	22,7	0,9%
от 50 до 149	4 172	4 188	0,4%	341 681	354 771	3,8%	81,9	84,7	3,4%
150 и повече	1080	1 200	11,1%	255 470	279 281	9,3%	236,5	232,7	-1,6%
Общо	**15 306**	**13 431**	**-12,2%**	**754 105**	**765 772**	**1,5%**	**49,3**	**57,0**	**15,6%**

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2016 и 2017 г.

Източник*: МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Традиционно, пчеларството е по-широко разпространено в Северна и Югоизточна България, където през 2017 г. се отглеждат над 82% от пчелните семейства. Най-голям брой пчелни семейства се отглеждат в Северен централен (22,8% от общия брой пчелни семейства) и Североизточен райони (21,8%), следвани от Северозападен (20,5%) и Югоизточен район (17,3%). По-слабо застъпено е пчеларството в Югозападен и Южен централен райони, където са регистрирани 17,6% от пчелните семейства в страната.

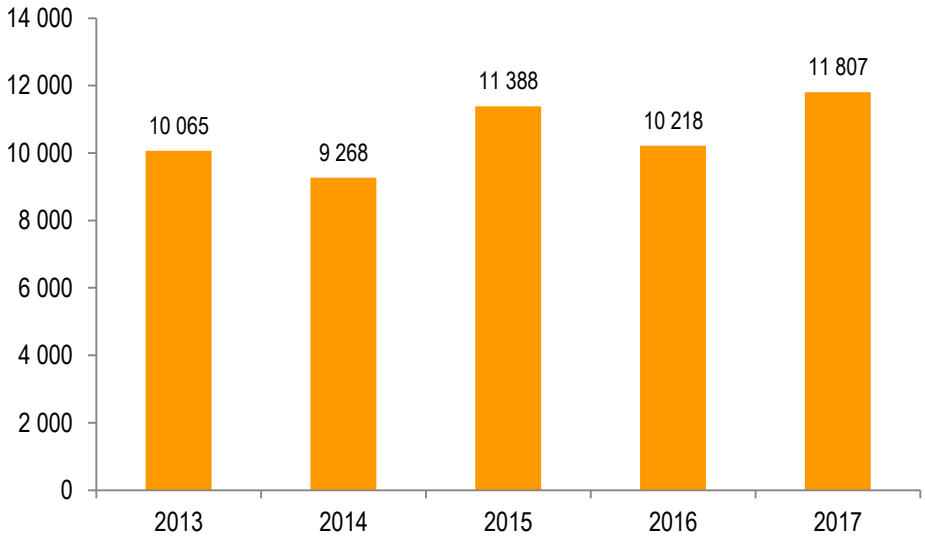
През 2017 г. броят на пчелните семейства, от които е добиван мед намалява с 2,9% спрямо предходната година, до 592 958. Въпреки това, добитият през годината пчелен мед нараства с 15,6%, достигайки 11 807 тона, в резултат от постигнатия по-висок среден добив от 19,9 кг на пчелно семейство - с 19% повече в сравнение с 2016 г.

Реализацията на пчелен мед и средните продажни цени (без ДДС) през 2017 г. са, както следва:

- Директни продажби на краен потребител – 1 941 тона - 7,30 лв./кг;
- Директни продажби на търговци на дребно – 862 тона – 5,45 лв./кг;

- Продажби на преработвателни предприятия – 5 766 тона – 5,05 лв./кг;
- Продажби за промишлеността – 658 тона – 4,46 лв./кг;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 1 680 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед през периода 2013 - 2017 г., тона

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика"*

Общо реализирано количество мед през 2017 г. достига 10 907 тона, с 27,5% повече на годишна база. Сериозен ръст се отчита при директните продажби на търговците на дребно – с 61,1%, както и при продажбите на преработвателни предприятия – с 53,3%. По-умерено е увеличението на директните продажби на краен потребител – с 11,8% и за промишлеността – с 5,6%. Същевременно, количеството пчелен мед за собствена консумация и подхранване на пчели намалява с 11,5%.

В резултат от болести, отравяне, глад и други причини, през 2017 г. са унищожени 66 952 пчелни семейства, почти два пъти повече спрямо предходната година.

Както за страните от Западна Европа, така и за България, вароатозата е разпространено заболяване и нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. През 2017 г. са третирани 754 080 броя пчелни семейства (98% от общия им брой), при средна цена на едно третиране 5,29 лева, което е с 1,7% повече като разход спрямо предходната година.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: зимно – 608 119 броя, пролетно - 602 878 броя и есенно подхранване – 613 864 броя пчелни семейства.

През 2017 г. стопанствата, практикували подвижно пчеларство намаляват с 24,6% на годишна база, до 482, а пчелните семейства в тях - с 21,5%, до 34 659 броя.

В рамките на четвъртата тригодишна Национална програма по пчеларство, приложима за периода 2017 - 2019 г., за 2017 г. е осигурен бюджет в размер на 4 758 590 лева, от който на пчеларите са изплатени 3 253 260 лева, или 68% от общият ресурс е усвоен.

2.3.7. Зайцевъдство

По експертна оценка, общият брой на зайците в страната през 2017 г. е 115 хил., което е с 1,5% повече спрямо предходната година. Броят на зайкините-майки се оценява на около 54 хиляди.

Въпреки добрите природно-климатични условия и наличието на традиции в отглеждането, развитието на зайцевъдството е слабо застъпено в страната, поради наличието на редица трудности, като:

- Недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- Остаряло оборудване;
- Високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- Липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- Силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;
- Липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- Недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;
- Недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2017 г.

В България са налице много добри предпоставки за развитие на биологичното производство – запазени от екологична гледна точка райони. Фактори, мотивиращи производителите да се насочат към биологичното производство са и осъзнатите ползи за околната среда и селските райони, както и наличието на все по-голямо търсене на здравословни храни от потребителите.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България за 2017 г. се основава на данните от годишните доклади на одобрените от министъра на земеделието, храните и горите контролиращи лица на биологично производство.

Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

Към края на 2017 г. общо регистрираните в МЗХГ биологични оператори са 6 822 броя – с 440 по-малко спрямо година по-рано. От тях, 6 472 броя са производители, 181 броя - преработватели на биологична продукция и 169 броя - търговци (вносители, износители, търговци на едро и дребно). Броят на подизпълнителите е 974, при 1 068 през 2016 г.

През 2017 г. броят на операторите в система на контрол в биологичното производство представлява 7,1% от общо регистрираните 96 476 земеделски стопани по Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. За сравнение, през предходната година този дял е 7,4%.

Таблица II.30. Оператори в система на контрол (включва и подизпълнители)

	2016	2017
Брой оператори в система на контрол - общо, в т. ч.:	7 262	6 822
- оператори	6 194	5 848
- подизпълнители	1 068	974

Източник: *МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

2.4.1. Площи в система на контрол. Групи култури, отглеждани по биологичен начин

В рамките на 2017 г. се наблюдава намаление на площите, върху които се прилагат методите на биологично производство (площи в период на преход и биологични площи), както и на сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират дивorастящите култури – гъби, билки и горски плодове.

Таблица II.31. Площи в система на контрол, ха

	2016	2017
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	30 940	16 602
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	523	1 238
Кореноплодни култури	86	342
Технически култури – общо	30 512	22 998
Култури за зелено / Фуражни култури от обработваеми земи	14 911	14 366
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	3 678	2 894
Трайни насаждения	33 174	30 485
Постоянни ливади и пасища	38 736	39 921
Угар	8 075	7 782
Общо площи в система на контрол	**160 635**	**136 629**
*Дивorастящи култури	307 995	272 819

Дивorастящите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Общо площи в система на контрол"

***Източник:** МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

През 2017 г. площите в система на контрол заемат 2,72% от общата използвана земеделска площ в страната. От всички площи, заявени по СЕПП през годината, 2,73% са площи в система на контрол.

Таблица II.32. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход (ха)

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	22 102	10 409	8 838	6 192	30 940	16 602
Технически култури	24 332	14 481	6 180	8 517	30 512	22 998
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	2 525	1 338	1 153	1 556	3 678	2 894
Трайни насаждения	21 802	19 165	11 372	11 320	33 174	30 485
Постоянни ливади и пасища	32 910	26 498	5 826	13 423	38 736	39 921

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	13 170	9 766	1 741	4 601	14 911	14 366
Угар	7 120	5 455	954	2 328	8 075	7 782

Източник: *МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

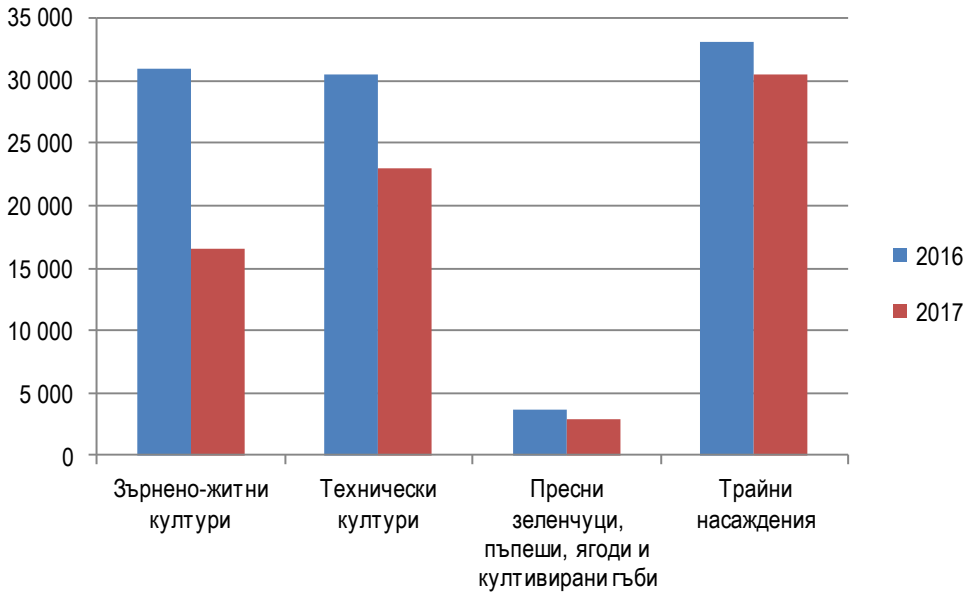
Площите със зърнено-житни култури се свиват почти наполовина спрямо предходната година, до 16 602 ха, като се отглеждат основно пшеница, царевица, ечемик и овес.

Таблица II.33. Реколтирани биологични площи през 2017 г., ха

	Площи, преминали период на преход	Реколтирани площи
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	6 192	6 192
Технически култури	8 517	8 036
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	1 556	1 297
Трайни насаждения	11 319	7 067
Постоянни ливади и пасища	13 423	8 825
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	4 600	4 120

Източник: *МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Графика II.7. Площи с основни групи култури, отглеждани по биологичен начин през 2016 и 2017 г. (ха)

Източник*: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Площите, заети с технически култури в система на контрол през 2017 г., са 22 998 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). Спрямо 2016 г. се

отчита намаление със 7 514 ха или близо 25%. При площите с ароматни култури, медицински растения и подправки е налице намаление с 1 230 ха на годишна база, до 16 859 ха. Най-голям дял от тази група култури заемат площите с лавандула, които възлизат на 4 346 ха, следвани от тези с кориандър с 3 906 ха и резене с 3 438 ха.

В края на 2017 г. площите с постоянни ливади и пасища достигат 39 921 ха, което е с 3,1% повече спрямо година по-рано.

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират диворастящи плодове, билки и гъби през 2017 г. са в размер на 272 819 ха, с 11,4 % по-малко в сравнение с предходната година.

2.4.2. Биологично животновъдство

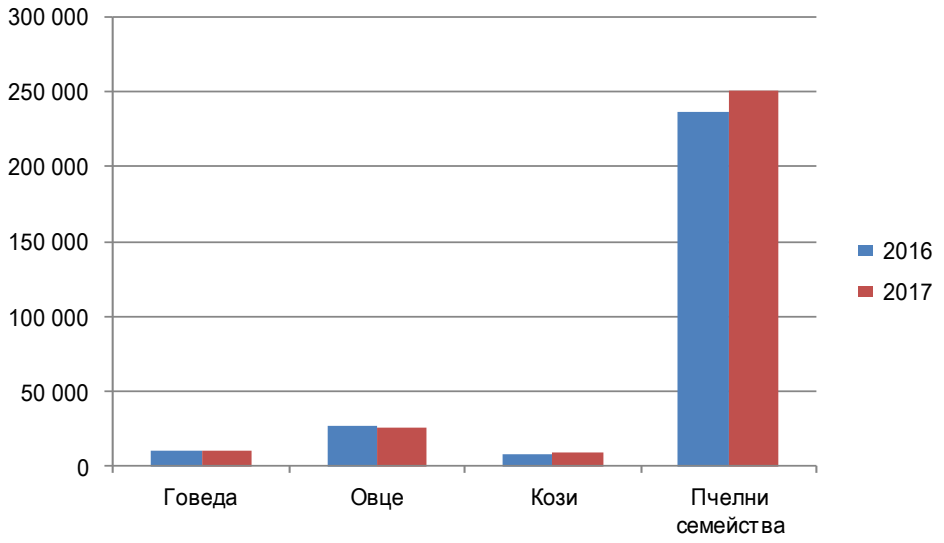
Секторът на биологичното животновъдство в България остава по-слабо развит от биологичното растениевъдство, но анализът на данните за последните години сочи тенденция на увеличение на отглежданите по биологичен начин животни. Като цяло тази положителна тенденция се запазва и през 2017 г., за което допринасят възможностите за подпомагане на биологичното животновъдство в рамките на новия програмен период. По биологичен начин в страната се отглеждат основно говеда, овце, кози и пчели.

Таблица II.34. Селскостопански животни в система на контрол (включва и животни в преход)

	Брой животни, отглеждани по биологичен начин		Общ брой животни, отглеждани през 2017 г.	Дял на животните, отглеждани по биологичен начин от общия брой животни за 2017 г.
	2016	2017		
Говеда	9 718	10 400	540 115	1,9%
Овце	26 809	25 959	1 316 784	2,0%
Кози	8 242	9 023	256 967	3,5%
Пчелни семейства	236 462	250 434	760 000	33,0%

Източник: *МЗХГ, отдел „Агростатистика“ и данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Графика II.8. Брой на селскостопанските животни-отглеждани по биологичен начин през 2017 г. (включва и животни в преход)

Източник: *МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

За последните 5 години говедата, отглеждани по методите на биологично производство бележат ежегоден ръст. През 2017 г. те нарастват със 7%, до 10 400 броя, което представлява 1,9% от общо отглежданите говеда у нас.

През 2017 г. отглежданите по биологичен начин кози се увеличават със 781 броя или 9,5% спрямо предходната година, до 9 023 броя, което представлява 3,5% от общия брой кози за страната.

С 5,9% е годишното увеличение през 2017 г. на отглежданите по биологичен начин пчелни семейства, които достигат до 250 434 броя или около една трета от общо отглежданите пчелни семейства в страната.

Само при овцете, отглеждани по методите на биологично производство, през 2017 г. се отчита леко намаление в сравнение с 2016 г. (с 3,2%), до 25 959 броя, което представлява 2% от общия брой овце в страната.

Таблица II.35. Брой биологични животни, преминали период на преход, от които е получена биологична продукция, към края на 2016 и 2017 г.

	2016	2017
Говеда	9 718	10 400
Овце	26 809	25 959
Кози	8 242	9 023
Пчелни семейства	236 462	250 434

Източник: *МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Получената през 2017 г. биологична продукция от животински произход нараства, в резултат на увеличения брой биологични животни. По биологичен път през годината са произведени 8 531 тона сурово мляко, 5,9 тона сметана, 15,1 тона масло, 202 тона сирене. През 2017 г. от биологичното пчеларство са произведени 6 440 тона пчелен мед, при 1 941 тона през 2016 г., като е налице засилено предлагане на този продукт както на вътрешния, така и на външни пазари.

През 2017 г. са произведени 2 000 тона биологични миди, с 600 тона повече спрямо 2016 г.

2.4.3. Пазар на биологични продукти

Пазарът на биологични продукти в България е сравнително нов и все още твърде малък, но в същото време бързоразвиващ се. През последните няколко години се наблюдава бум на пазара на биопродукти у нас. Увеличава се броят на специализираните магазини, както и броят на търговските вериги, които се включват в дистрибуцията на биологични храни.

По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. България е традиционен производител на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели, като голяма част от продукцията се изнася на световния пазар.

Българските биологични пресни плодове и зеленчуци, мляко и млечни продукти, сладка, лютеници, сушени плодове и ядки, имат превъзходни вкусови качества и са високо ценени на европейския и световен пазар.

Освен чрез създаването на правна рамка за функциониране на системата на контрол и сертификация, която прави българските биопродукти легитимни в Европейския съюз, Министерството на земеделието, храните и горите насърчава развитието на сектора и чрез информационни и разяснителни дейности за ползите и предимствата на биологичното земеделие. Тези усилия са насочени и в посока българските производители да работят за българския пазар, така че по-голяма част от произвежданите висококачествени продукти да достигат до българските потребители.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

Площите с лозови насаждения в стопанствата през 2017 г. възлизат на 51 272 ха, с 0,7% повече в сравнение с предходната година. Около 3% от площите в стопанствата са млади, невстъпили в плододаване.

През 2017 г. не са полагани грижи за над 14 хил. ха лозя, поради икономически и социални причини. Неподдържаните лозя, както и тези на маломерни и разпокъсани парцели извън земеделските стопанства, са 12 680 ха.

Таблица II.36. Лозята в България за периода 2008 – 2017 г.

Година	Площи с лозови насаждения в земеделските стопанства, ха	Лозя извън земеделските стопанства, ха	Общо площи с лозя, ха
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341
2013	58 236	4 900	63 136
2014	52 587	10 298	62 885
2015	50 705	12 086	62 791
2016	50 892	12 024	62 916
2017	51 272	12 680	63 952

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика"

Общите площи с лозя през 2017 г. са в размер на 63 952 ха, с 1,6% повече спрямо предходната година.

Близо 70% от лозята в стопанствата се намират в южната част на страната, главно в Югоизточен и Южен централен райони.

Таблица II.37. Разпределение на площите с лозя през 2017 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	5 136	2 785	54%
Северен централен	2 961	1 376	46%
Североизточен	4 262	2 324	55%
Югоизточен	18 278	13 512	74%
Югозападен	3 950	3 520	89%
Южен централен	16 685	10 594	63%
Общо	**51 272**	**34 111**	**67%**

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика"*

През 2017 г. се отчита намаление на реколтираните площи с лозя със 7% спрямо предходната година. Това се дължи на спад при червените винени сортове – с около 12%, докато реколтираните площи с бели винени сортове нарастват с около 2%. При десертните сортове също се наблюдава увеличение на реколтираните площи – общо с 6%, поради близо трикратния ръст в Югозападния район.

Вследствие на лоши климатични условия, през годината не е прибрана продукция от над 1 389 ха плододаващи лозя.

Таблица II.38. Разпределение на реколтираните лозя през 2017 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени (ха) сортове		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Северозападен	2 413	2 048	727	690	56	47	3 196	2 785
Северен централен	862	731	700	572	85	73	1 647	1 376
Североизточен	683	652	1 890	1 581	131	91	2 704	2 324
Югоизточен	6 261	5 948	6 394	7 032	551	532	13 206	13 512
Югозападен	3 140	3 039	231	163	121	318	3 492	3 520
Южен централен	9 552	7 741	1 689	1 788	1 065	1 065	12 306	10 594
Общо	**22 911**	**20 159**	**11 631**	**11 826**	**2 009**	**2 126**	**36 551**	**34 111**

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика“*

Водещо място в структурата на лозовите насаждения през 2017 г. продължават да заемат червените винени сортове, с относителен дял от около 59%, следвани от белите винени сортове с около 35% и десертните с около 6%.

Средни добиви

Средният добив от винени сортове лозя през 2017 г. е 5 819 кг/ха, с 0,7% по-висок спрямо предходната година. При десертните сортове се наблюдава по-значително увеличение – с 34,2%, до 6 725 ха/дка.

Най-високи средни добиви от винени сортове са отчетени в Югоизточния и Североизточния райони (съответно 6 547 кг/ха и 6 520 кг/ха), а от десертни - в Югоизточния район (10 727 кг/ха).

Таблица II.39. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2017

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	5 224	3 915
Северен централен	5 071	4 616
Североизточен	6 520	3 857
Югоизточен	6 547	10 727
Югозападен	6 056	5 182
Южен централен	4 857	5 700
България	**5 819**	**6 725**

Източник: *МЗХГ, „ Агростатистика”*

Производство

Общото производство на грозде (лозя и асми) в страната през 2017 г. възлиза на 201 529 тона, което е с 4,5% по-малко спрямо 2016 г. Гроздето от лозя е общо 200 428 (с 4,4% по-малко на годишна база), в съотношение винено – 93% и десертно – 7%. Продукцията от асми намалява с 25,1%, до 1 101 тона.

Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточния и Южния централен райони, формиращи съответно 45% и 26% от общата продукция за годината.

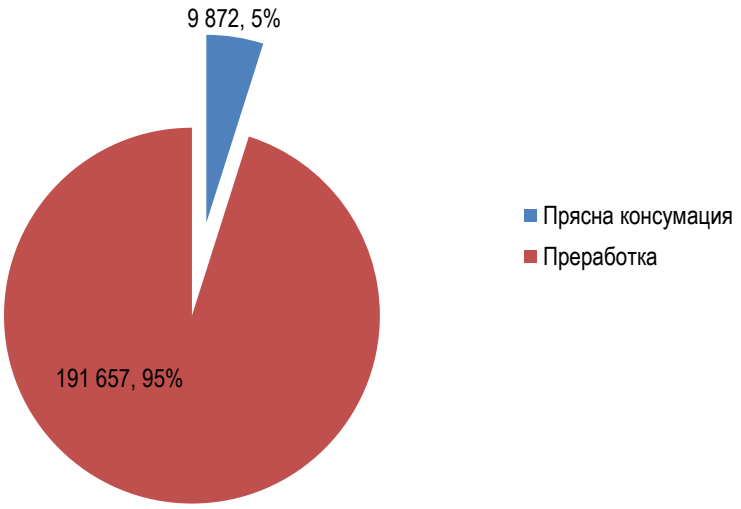
Таблица II.40. Производство на грозде – реколта `2017 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	14 302	184	14 486	-	-
Северен централен	6 607	337	6 944	-	-
Североизточен	14 559	351	14 910	-	-
Югоизточен	84 985	5 707	90 692	-	-
Югозападен	19 392	1 648	21 040	-	-
Южен централен	46 286	6 070	52 356	-	-
Общо	**186 131**	**14 297**	**200 428**	**1 101**	**201 529**

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика"*

От общо произведеното през 2017 г. грозде, 191 657 тона (95%) са преработени във вино и други продукти на гроздова основа, а 9 872 тона (5%) са предназначени за директна консумация в прясно състояние.

Фигура II.9. Разпределение на произведеното грозде – реколта`2017, тона и процентен дял

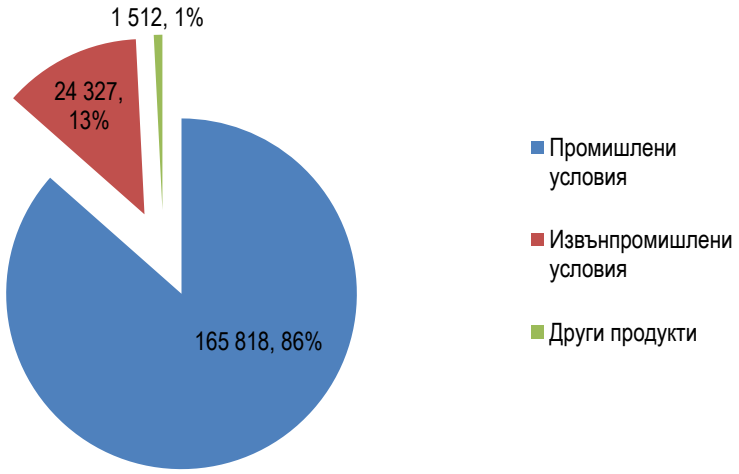

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика"*

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2017 г. регистрираните винопроизводители са изкупили и преработели 165 818 тона грозде, със 7 685 тона по-малко спрямо предходната година.

Гроздето, предназначеното за преработка в извънпромишлени условия е в размер на 24 327 тона, а 1 512 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мъст.

Фигура II.10. Разпределение на гроздето – реколта`2017, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: *МЗХГ, „Агростатистика”*

2.5.2. Винопроизводство

Производството на вино от реколта `2017, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 1 079 896 хектолитра – с 10,6% по-малко спрямо предходната година. Производството на червени вина и розе намалява с 14,2% на годишна база, до 514 133 хектолитра, а това на бели вина – със 7% до 565 763 хектолитра. Същевременно, производството на гроздова мъст се увеличава над два пъти, до 77 068 хектолитра.

С най-голям дял от промишленото производство на вина – реколта `2017 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) - около 65%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) с около 33%.

Водещ в производството на вино е Югоизточният район с около 59% от общото промишлено производство, следван от Южен централен район с 22%. Най-малък е делът на произведеното в Северозападния район вино – 1,3%.

В извънпромишлени условия през 2017 г. са произведени 113 195 хектолитра вино, при 126 196 хектолитра за предходната година.

Така, общото производство на вино – реколта `2017 възлиза на 1 193 091 хектолитра, с около 11% по-малко в сравнение с реколта 2016 г.

Таблица II.41. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2017

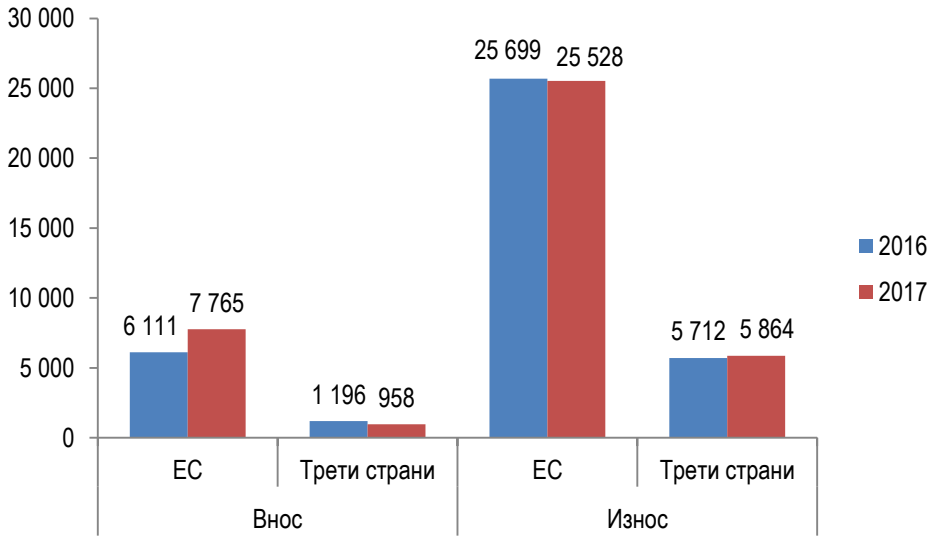
Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	348	1 962	2 273	4 066	1 699	3 085	37 879	4 320	9 113
Северен централен район	0	1 156	15 622	9 185	11 050	9 772	67	26 672	20 113
Североизточен район	330	40	27 574	6 800	13 226	15 662	338	41 130	22 502
Югоизточен район	1 110	999	92 035	101 268	292 857	150 096	8 612	386 002	252 363
Югозападен район	0	0	2 231	7 396	22 585	45 422	4 397	24 816	52 818
Южен централен район	0	1 465	22 200	84 574	60 623	71 185	25 775	82 823	157 224
Общо	**1 788**	**5 622**	**161 935**	**213 289**	**402 040**	**295 222**	**77 068**	**565 763**	**514 133**

***Източник**: Изпълнителна агенция по лозата и виното*

**ЗНП – Защитено наименование за произход; **ЗГУ – Защитено географско указание*

2.5.3. Износ и внос на вино

Фигура II.11. Външна търговия с вино през периода 2016 – 2017 г., хил. литра

***Източник:** НСИ*

Износ

По данни на НСИ, през 2017 г. от страната са изнесени 31 392 хил. литра вино, което е с незначителните 0,1% под нивото от предходната година. В стойностно изражение експортът нараства с 6,7%, до 35 391 хил. евро, което се дължи на увеличение на средната износна цена с 6,8%, до 1,13 евро/литър.

Основен пазар за българските вина през 2017 г. продължава да бъде Европейският съюз, където са реализирани общо 25 528 хил. литра или около 81% от целия износ. Традиционно, най-големи количества са насочени за Полша – 16 881 хил. литра (66% от изпращанията за ЕС). Износът за трети

страни е в размер на 5 864 хил. литра, в т.ч. за Русия – 3 238 хил. литра (55% от експорта за трети страни).

От държавите от ЕС, по-съществено увеличение на изнесените количества се отчита при изпращанията за Швеция (с 19,6%), Нидерландия (с 22,6%), Франция (с 65,7%) и Хърватия (над четири пъти), докато чувствително намаление е налице при тези за Германия (с 52,2%), Италия (с 82,1%) и Кипър (с 93,1%).

При търговията с трети страни се наблюдава значително увеличение на износа за азиатския пазар, по-конкретно за Япония (с 56,2%) и Китай (с 93,4%), докато експортът за Русия се свива с 11,3%.

Таблица II.42. Износ на вина през 2016 и 2017 г., литри

Страни	2016	2017
ЕС, в т. ч.:	**25 698 908**	**25 528 348**
Полша	16 566 205	16 881 469
Швеция	2 503 606	2 994 207
Обединено кралство	1 555 533	1 259 563
Чехия	1 164 182	1 237 887
Румъния	764 475	648 596
Белгия	589 051	516 571
Словакия	426 102	396 079
Германия	818 150	390 691
Литва	403 993	350 189
Хърватия	58 950	257 968
Франция	94 132	155 957
Нидерландия	92 416	113 264
Гърция	109 832	103 572
Италия	204 238	36 496
Кипър	148 759	10 277
Трети страни, в т. ч.:	**5 712 099**	**5 863 988**
Руска Федерация	3 651 243	3 237 830
Китай	529 574	1 024 295
Япония	313 037	488 882
САЩ	375 178	424 961
Канада	123 825	127 350
Ирак	118 521	53 226
Беларус	116 937	31 239
Швейцария	94 153	19 232
Общо	**31 411 007**	**31 392 336**

Източник: *НСИ.*

Внос

Общият внос на вино през 2017 г. възлиза на 8 724 хил. литра, отбелязвайки ръст от 19,4%

спрямо 2016 г. Поради малко по-ниската средна вносна цена от 2,15 евро/литър (-0,5%), общата стойност на вноса се повишава малко по-слабо – с 18,8%, до 18 767 хил. евро.

Таблица II.43. Внос на вина през 2016 и 2017 г., литри

Страни	2016	2017
ЕС, в т. ч.:	**6 111 124**	**7 765 204**
Италия	2 063 833	2 758 595
Испания	2 147 365	2 557 906
Франция	832 106	892 573
Германия	608 369	781 293
Румъния	120	219 237
Чехия	96 426	209 733
Унгария	6 084	117 873
Обединено кралство	76 055	56 496
Гърция	56 674	51 195
Нидерландия	72 363	40 984
Португалия	27 416	30 937
Белгия	58 075	19 929
Трети страни, в т. ч.:	**1 195 910**	**958 331**
Нова Зеландия	325 064	393 487
Чили	273 836	251 799
Македония	54 911	93 972
Южна Африка	88 558	88 965
Аржентина	81 430	51 381
Молдова	349 010	13 174
Грузия	9 688	12 522
Швейцария	0	9 876
САЩ	6 407	9 555
Австралия	1 228	8 416
Общо	**7 307 034**	**8 723 535**

Източник: *НСИ.*

Доставките на вино от ЕС нарастват с 27,1% на годишна база, до 7 765 хил. литра, което представлява 89% от общия внос за годината. Традиционно, най-значителни количества са внесени от Италия и Испания, като и при двете държави се отчита съществено увеличение спрямо 2016 г. – съответно с 33,7% и 19,1%. Прави впечатление няколкократният ръст през годината на вноса от Чехия, Унгария и Румъния. Същевременно, през 2017 г. вносът от Гърция, Обединеното кралство, Нидерландия и Белгия намалява с между 9,7% и 65,7% на годишна база.

Импортът на вино от трети страни е в размер на 958 хил. литра, като над две трети от количествата са внесени от Нова Зеландия и Чили. Общият внос на вино е с близо 20% под нивото от предходната година, основно в резултат на спад на доставките от Молдова с 96,2%. От друга страна,

импортът от Нова Зеландия и Македония нараства съответно с 21% и със 71,1%. Вносът от Австралия бележи още по-значителен ръст - близо седем пъти, но остава сравнително малък.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

Търговията със селскостопански стоки заема съществен дял във външната търговия на България, като традиционно формира положително търговско салдо.

По данни на НСИ, обработени от МЗХГ, през 2017 г. относителният дял на аграрния сектор в общия износ, внос и стокообмен за страната отбелязва леко намаление спрямо предходната година, до съответно 14,9%, 10,4% и 12,6%.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през периода 2016 – 2017 г., хил. евро

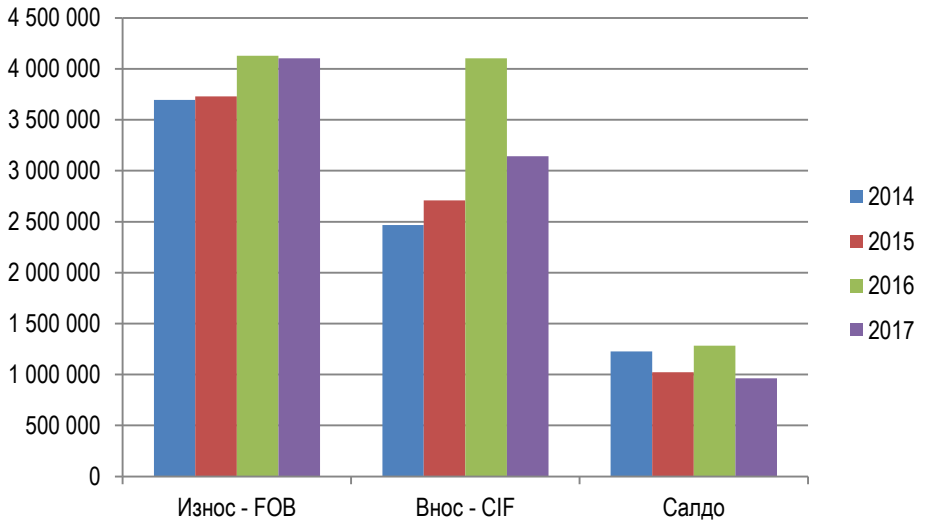
Година	2016		Дял на аграрния сектор в %	2017		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	24 126 042	4 127 540	17,1	27 915 852	4 171 765	14,9
Внос, CIF	26 181 432	2 843 484	10,9	30 285 679	3 143 167	10,4
Стокообмен	50 307 474	6 971 024	13,9	58 201 531	7 314 932	12,6

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2017 г.

През 2017 г. аграрният стокообмен на България възлиза на 7 315 млн. евро, което е с 4,9% повече на годишна база. Износът на селскостопански стоки нараства с 1,1% спрямо предходната година, възлизайки на 4 172 млн. евро, а вносът - с 10,5%, до 3 143 млн. евро. Поради по-бързия темп на увеличение на вноса, положителното търговско салдо в аграрната търговия на страната се свива с 19,9% спрямо 2016 г., до 1 029 млн. евро.

Фигура III.1. Внос и износ на аграрни стоки през периода 2014 - 2017 г., хил. евро

Източник: *НСИ*

Таблица III.2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2014 – 2017 г., хил. евро

Година	2014	2015	2016	2017	Изменение 2017/2016	
					в стойност	в %
Износ - FOB	3 694 886	3 730 852	4 127 540	4 171 765	44 225	1,1
Внос - CIF	2 468 024	2 707 598	2 843 484	3 143 167	299 682	10,5
Салдо	1 226 862	1 023 254	1 284 055	1 028 598	-255 457	-19,9
Стокообмен	6 162 910	6 438 451	6 971 024	7 314 932	343 908	4,9

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ; предварителни данни за 2017 г.*

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

Основен партньор на България в търговията със селскостопански стоки са страните от Европейския съюз, което се обуславя от по-изгодните условия за търговия в рамките на единния европейски пазар. През 2017 г. аграрният стокообмен с ЕС нараства с 8,5% спрямо 2016 г., като търговията със Съюза представлява 71,5% от общия аграрен износ и 79,9% от общия аграрен внос на страната.

При обмена на селскостопански стоки с трети страни като цяло се наблюдава намаление с 4,5% на годишна база.

Таблица III.3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности, страни и региони през 2016 и 2017 г., млн. евро

Зони на търговия	2016					2017				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро
Всички страни, в т. ч.:	**4 128**	**100**	**2 843**	**100**	**1 284**	**4 172**	**100**	**3 143**	**100**	**1 029**
Европейски съюз	2 809	68,1	2 249	79,1	560	2 982	71,5	2 505	79,7	478
ЕАСТ*	13	0,3	5	0,2	8	16	0,4	5	0,2	11
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	457	11,1	155	5,4	303	417	10,0	161	5,1	255
в т.ч. САЩ	73	1,8	21	0,7	52	73	1,7	23	0,7	50
Балкански регион, без Турция и страните от ЕС ***	129	3,1	120	4,2	9	135	3,2	141	4,5	-6
ОНД	59	1,4	53	1,9	7	60	1,4	51	1,6	9
в т.ч. Русия	44	1,1	10	0,4	34	40	1,0	9	0,3	31
Арабски страни (Лига на арабските държави)	381	9,2	10	0,4	371	373	8,9	21	0,7	352
Други	278	6,7	251	8,8	27	189	4,5	259	8,2	-69

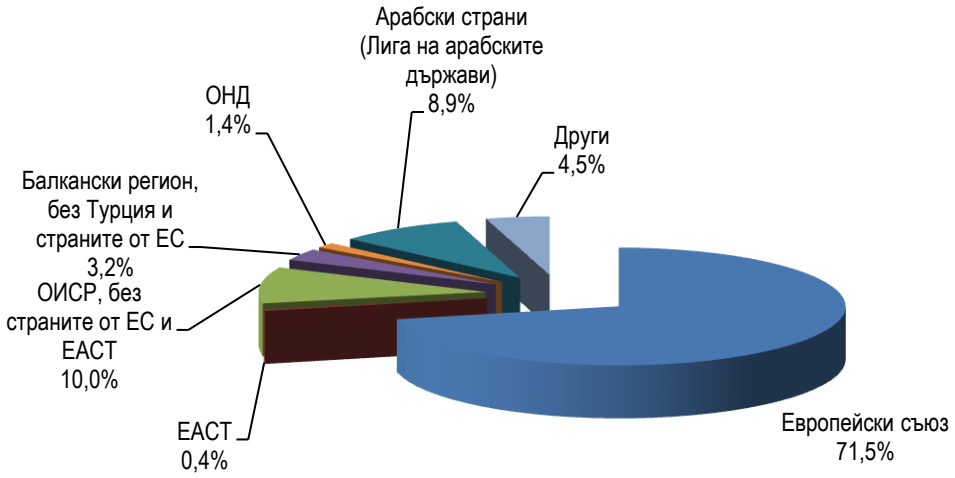
Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

**Включва: Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария*

***Включва: Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея, Мексико, Чили и Израел*

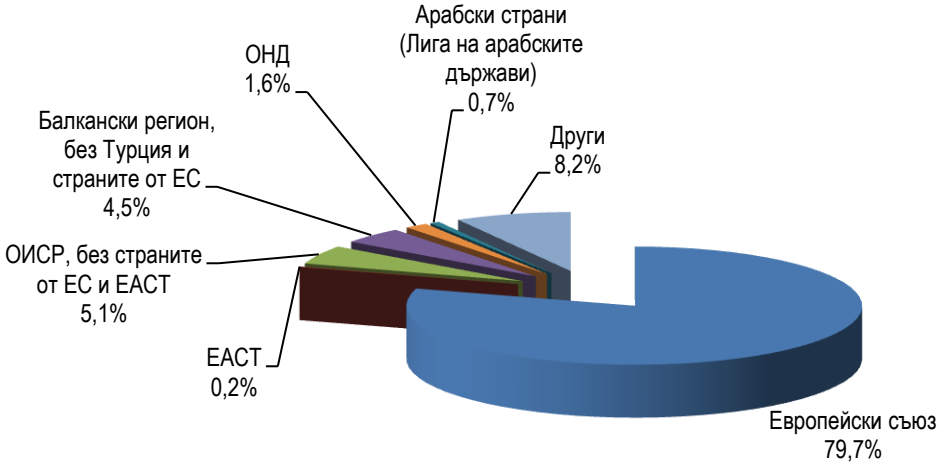
****Включва: Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Сърбия, Черна гора и Косово*

Фигура III.2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности през 2017 г.

Източник: *НСИ*

Фигура III. 3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности през 2017 г.

Източник*: НСИ*

Търговия с ЕС

По предварителни данни, през 2017 г. търговията със селскостопански стоки със страните от ЕС възлиза на 5 487 млн. евро, формирайки 75% от общия аграрен стокообмен на страната. Това е с 430 млн. евро или 8,5% повече в сравнение с 2016 г. Доставките на селскостопански стоки от ЕС нарастват с 11,4% на годишна база, а изпращанията от България за други държави-членки на Съюза - с 6,2%. В резултат от изпреварващия темп на увеличение при вноса, положителното салдо в аграрната търговия с ЕС намалява с 14,7% спрямо 2016 г., до 478 млн. евро.

Таблица III.4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2016 и 2017 г.

Страна	2016					2017				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро
Общо ЕС, в т. ч.:	**2 809 007**	**100**	**2 248 856**	**100**	**560 151**	**2 982 497**	**100**	**2 504 850**	**100**	**477 647**
Австрия	44 764	1,6	59 746	2,7	-14 982	40 615	1,4	62 286	2,5	-21 671
Белгия	158 553	5,6	52 452	2,3	106 101	151 200	5,1	53 198	2,1	98 002
Германия	272 475	9,7	301 801	13,4	-29 326	252 937	8,5	340 861	13,6	-87 924
Гърция	565 004	20,1	327 847	14,6	237 157	592 705	19,9	341 919	13,7	250 786
Дания	11 704	0,4	27 430	1,2	-15 726	10 855	0,4	35 037	1,4	-24 182
Естония	822	0,0	1 263	0,1	-441	1 423	0,0	3 310	0,1	-1 887
Ирландия	5 095	0,2	14 750	0,7	-9 655	6 765	0,2	17 679	0,7	-10 914
Испания	260 325	9,3	129 011	5,7	131 314	400 392	13,4	149 963	6,0	250 429
Италия	242 916	8,6	144 918	6,4	97 998	187 235	6,3	168 231	6,7	19 004
Кипър	37 400	1,3	4 929	0,2	32 471	34 749	1,2	3 231	0,1	31 518
Латвия	2 279	0,1	6 272	0,3	-3 993	3 835	0,1	6 202	0,2	-2 367
Литва	8 703	0,3	12 967	0,6	-4 264	9 501	0,3	11 731	0,5	-2 230
Люксембург	447	0,0	556	0,0	-109	697	0,0	509	0,0	188
Малта	1 502	0,1	1 393	0,1	109	1 976	0,1	1 100	0,0	876
Нидерландия	153 323	5,5	178 172	7,9	-24 849	199 071	6,7	203 732	8,1	-4 661
Обединено кралство	76 059	2,7	52 941	2,4	23 118	99 111	3,3	55 412	2,2	43 699
Полша	89 463	3,2	235 173	10,5	-145 710	107 474	3,6	262 515	10,5	-155 041
Португалия	48 172	1,7	3 886	0,2	44 286	59 803	2,0	4 986	0,2	54 817
Румъния	459 872	16,4	352 936	15,7	106 936	440 807	14,8	389 179	15,5	51 628
Словакия	17 652	0,6	27 440	1,2	-9 788	18 490	0,6	24 370	1,0	-5 880
Словения	7 092	0,3	6 853	0,3	239	7 822	0,3	10 973	0,4	-3 151
Унгария	28 500	1,0	103 089	4,6	-74 589	40 948	1,4	123 050	4,9	-82 102
Финландия	7 505	0,3	1 300	0,1	6 205	6 658	0,2	946	0,0	5 712
Франция	205 178	7,3	117 846	5,2	87 332	186 227	6,2	136 070	5,4	50 157
Хърватия	30 007	1,1	14 689	0,7	15 318	28 172	0,9	18 982	0,8	9 190
Чешка република	35 229	1,3	53 677	2,4	-18 448	42 421	1,4	64 963	2,6	-22 542
Швеция	38 967	1,4	15 516	0,7	23 451	50 610	1,7	14 414	0,6	36 196

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

Основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки сред страните от ЕС през 2017 г. са Гърция, Румъния, Германия, Испания, Нидерландия, Полша, Италия и Франция. Най-

голям дял в стойностно изражение заемат изпращанията на аграрни стоки за Гърция – 19,9%, Румъния – 14,8% и Испания – 13,4%. Водещи доставчици на селскостопански стоки от държавите-членки на ЕС са Румъния – 15,5%, Гърция – 13,7%, Германия – 13,6% и Полша – 10,5%. Съседните Гърция и Румъния формират общо 34,7% от изпращанията на аграрни стоки за ЕС през годината и 29,2% от доставките от ЕС.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

Стокообменът с ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 10% от общия аграрен износ и 5,1% от общия аграрен внос на България за 2017 г. Положителното салдо в аграрната търговия на България с тези страни намалява с 15,7% на годишна база, до 255 млн. евро, в резултат на комбинация от свиване на износа с 9% и увеличение на вноса с 4,4%.

Търговия с Балкански страни

През 2017 г. обменът на селскостопански стоки с Балканските страни (включително тези от ЕС и Турция) възлиза на 2 484 млн. евро (34% от общия аграрен стокообмен). Това е с 4,6% повече в сравнение с 2016 г., като се наблюдава леко увеличение на българския износ – с 1,9% и по-съществено такова на вноса - с 8,6%. Положителното търговско салдо за България в аграрната търговия с тези страни се свива с 10,4% на годишна база, до 458 млн. евро.

Таблица III.5. Търговия с аграрни стоки със страните от балканския регион през 2016 и 2017 г., хил. евро

Страна	2016			2017		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Албания	14 943	5 766	9 177	18 610	5 801	12 809
Босна и Херцеговина	11 471	1 370	10 101	15 226	1 258	13 968
Гърция	565 004	327 847	237 157	592 705	341 919	250 786
Косово	9 810	900	8 910	12 303	1 424	10 879
Македония, бивша Югославска република	56 454	28 738	27 716	43 533	36 489	7 044
Румъния	459 872	352 936	106 936	440 807	389 179	51 628
Словения	7 092	6 853	239	7 822	10 973	-3 151
Сърбия	29 883	83 332	-53 449	38 572	95 778	-57 206
Турция	252 207	109 968	142 239	266 841	111 268	155 573
Хърватия	30 007	14 689	15 318	28 172	18 982	9 190
Черна гора	6 561	166	6 395	6 366	51	6 315
Общо	**1 443 305**	**932 565**	**510 740**	**1 470 956**	**1 013 124**	**457 832**

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

Основни партньори в аграрната търговия на България сред балканските страни, са съседните Гърция, Турция и Румъния, като и при трите износът от България надхвърля съществено вноса от съответната страна. Отрицателно търговско салдо е отчетено само при търговията със Сърбия и Словения.

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

Търговията със селскостопански стоки между България и страните от Европейската асоциация за свободна търговия през 2017 г. е на стойност 21 млн. евро - с 15,7% повече спрямо предходната година,

основно в резултат от нарастване на българския износ с 21%). При вноса от тези държави също е налице увеличение, но много по-слабо – с 2,2%. В рамките на годината се формира положително търговско салдо за България в размер на 10,6 млн. евро, което е с 33,1% повече спрямо 2016 г. Основни партньори от ЕАСТ и през 2017 г. остават Норвегия и Швейцария.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2016 и 2017 г., хил. евро

Страна	2016			2017		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Исландия	68	1 007	-939	11	1 174	-1 163
Лихтенщайн	0	0	0	8	0	8
Норвегия	6 979	1 550	5 429	8 927	1 746	7 181
Швейцария	6 042	2 592	3 450	6 887	2 343	4 544
Общо	**13 089**	**5 149**	**7 940**	**15 833**	**5 263**	**10 570**

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ.*

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

Обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД през 2017 г. намалява с 1,3% на годишна база, до 110,8 млн. евро. При аграрния износ за ОНД се наблюдава леко увеличение спрямо предходната година с 0,4%, докато вносът от там се свива с 3,3%. Това води до ръст на положителното салдо за България с 30,1%, до 8,6 млн. евро. Конкретно при търговията с Русия се формира положително салдо за България в размер на 31 млн. евро, при 34 млн. евро за 2016 г.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

Търговията със селскостопански стоки между България и Арабските държави се състои главно в износ от България. През 2017 г. аграрният стокообмен с тези държави е в размер на 395 млн. евро - с 0,8% над нивото от 2016 г., като българският износ за Арабските държави се свива с 2,1%, докато вносът от там нараства над два пъти, но остава ограничен. Така, традиционно положителното търговско салдо за България намалява с 5,1% спрямо 2016 г., до 352 млн. евро.

3. Аграрна търговия по групи стоки

Износ

През 2017 г. износът на селскостопански стоки по раздели на Общата митническата тарифа е както следва:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Износът на живи животни и продукти от животински произход представлява 12,2% от общия аграрен износ за 2017 г. По този раздел, с най-голям относителен дял от общия аграрен износ са групите мляко и млечни продукти, птичи яйца и естествен мед – 4,8% и меса и карантии, годни за консумация – 4,5%.

Салдото при търговията с живи животни и продукти от животински произход през 2017 г. е отрицателно, в размер на минус 259 млн. евро, при минус 222 млн. евро за 2016 г.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

Експортът на растения и продукти от растителен произход през 2017 г. намалява с 5,2% спрямо предходната година, до 1 926 млн. евро, заемайки 46,6% от общия аграрен износ за годината. Най-голям е износът на житни растения (основно пшеница, царевица и ечемик), който представлява 22,4% от общия

аграрен износ, следван от този на маслодайни семена и плодове (главно слънчоглед и маслодайна рапица) с 14,6%.

По Раздел II през 2017 г. се формира положително търговско салдо в размер на 1 067 млн. евро, с 19,2% по-малко спрямо 2016 г.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Износът на мазнини и масла от животински и растителен произход представлява 7,4% от общия аграрен износ за 2017 г. Спрямо 2016 г. се регистрира увеличение на износа по този раздел с 21,5%, до 308 млн. евро. Положителното търговско салдо по този раздел нараства с 31,8% на годишна база, до 190 млн. евро.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

През 2017 г. износът на преработени продукти по раздел IV възлиза на 1 429 млн. евро (34,2% от общия аграрен износ), като нараства с 1,3% спрямо предходната година. Сред продуктовите групи, включени в този раздел, с най-голям относителен дял от общия селскостопански износ е експортът на тютюн и обработени заместители на тютюна – 6,4%, следван от този на хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения – 6,1%; остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни – 5,2% и др.

При търговията с продукти от раздел IV през 2017 г. се формира положително търговско салдо в размер на 31 млн. евро, при 41,3 млн. евро през 2016 г.

Внос

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Вносът на живи животни и продукти от животински произход представлява 24,4% от общия аграрен внос за 2017 г. По този раздел, с най-голям дял от общия внос на селскостопански продукти са месата и карантиите, годни за консумация – 12%, следвани от мляко и млечни продукти, птичи яйца, естествен мед – 7,7%, риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни – 2,9% и др. В сравнение с предходната година се регистрира увеличение със 17,6% в стойностното изражение на вноса по Раздел I, като най-значителен ръст е налице при живите животни (с 65,8%).

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

Вносът на растения и продукти от растителен произход през 2017 г. е на стойност 860 млн. евро - с 27,3% над нивото от предходната година, като представлява 27,3% от общия аграрен внос. Най-значителен дял в структурата на аграрния внос сред продуктите от Раздел II заема групата маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи – 6,2%, следвана от плодове, годни за консумация – 5,5%, зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация – 4,9% и др.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

През 2017 г. вносът на мазнини и масла от животински и растителен произход нараства със 7,9% спрямо предходната година, до 118 млн. евро, което представлява 3,7% от общия земеделски внос.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

През 2017 г. вносът на преработени продукти по Раздел IV възлиза на 1 398 млн. евро – с 2,1% повече на годишна база, като формира 44,5% от общия аграрен внос на страната. Сред продуктовите групи, включени в този раздел, с най-голям дял от общия селскостопански внос са безалкохолни и

алкохолни напитки и видове оцет – 7,5%, какао и продукти от какао – 6,3%, тютюн и обработени заместители на тютюна – 6% и разни видове хранителни продукти – 5,9%.

Таблица III.7. Внос и износ на селскостопански и преработени стоки през 2016 и 2017 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2016	САЛДО 2017
		2016		2017		2017/ 2016	2016		2017		2017/ 2016		
		хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро.	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро	хил. евро
	а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	ОБЩО:	**24 126 042**		**27 915 852**		**15,7**	**26 181 432**		**30 285 679**		**15,7**	**-2 055 390**	**-2 369 826**
	в това число аграрни стоки:	**4 127 540**	***100,0***	**4 171 765**	***100,0***	**1,1**	**2 843 484**	***100,0***	**3 143 167**	***100,0***	**10,5**	**1 284 055**	**1 028 598**
	РАЗДЕЛ I	**431 358**	***10,5***	**509 204**	***12,2***	**18,0**	**652 962**	***23,0***	**767 778**	***24,4***	**17,6**	**-221 605**	**-258 574**
1	Живи животни	40 555	***1,0***	64 074	***1,5***	**58,0**	23 577	***0,8***	39 099	***1,2***	**65,8**	**16 978**	**24 975**
2	Меса и карантии, годни за консумация	180 769	***4,4***	188 706	***4,5***	**4,4**	339 405	***11,9***	377 436	***12,0***	**11,2**	**-158 636**	**-188 730**
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	28 870	***0,7***	41 793	***1,0***	**44,8**	75 086	***2,6***	91 377	***2,9***	**21,7**	**-46 217**	**-49 584**
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	174 143	***4,2***	200 379	***4,8***	**15,1**	201 659	***7,1***	242 782	***7,7***	**20,4**	**-27 515**	**-42 403**
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	7 020	***0,2***	14 252	***0,3***	**103,0**	13 236	***0,5***	17 084	***0,5***	**29,1**	**-6 215**	**-2 831**
	РАЗДЕЛ II	**2 032 675**	***49,2***	**1 926 085**	***46,2***	**-5,2**	**712 515**	***25,1***	**859 533**	***27,3***	**20,6**	**1 320 160**	**1 066 552**
6	Живи растения и цветарски продукти	9 930	***0,2***	9 858	***0,2***	**-0,7**	24 682	***0,9***	30 606	***1,0***	**24,0**	**-14 753**	**-20 748**
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	85 990	***2,1***	120 019	***2,9***	**39,6**	133 798	***4,7***	154 235	***4,9***	**15,3**	**-47 808**	**-34 217**
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пъпешови кори	102 414	***2,5***	106 687	***2,6***	**4,2**	156 604	***5,5***	173 042	***5,5***	**10,5**	**-54 190**	**-66 355**
9	Кафе, чай, мате и подправки	95 285	***2,3***	94 721	***2,3***	**-0,6**	126 361	***4,4***	137 905	***4,4***	**9,1**	**-31 076**	**-43 185**
10	Житни растения	1 031 237	***25,0***	932 972	***22,4***	**-9,5**	62 684	***2,2***	119 709	***3,8***	**91,0**	**968 553**	**813 263**

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2016	САЛДО 2017
		2016		2017		2017/ 2016	2016		2017		2017/ 2016		
		хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро.	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро	хил. евро
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	42 782	***1,0***	50 386	***1,2***	**17,8**	34 293	***1,2***	32 670	***1,0***	**-4,7**	**8 489**	**17 716**
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	662 163	***16,0***	608 083	***14,6***	**-8,2**	164 944	***5,8***	194 956	***6,2***	**18,2**	**497 220**	**413 127**
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	2 292	***0,1***	2 813	***0,1***	**22,7**	8 413	***0,3***	16 131	***0,5***	**91,8**	**-6 120**	**-13 318**
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	583	***0,0***	546	***0,0***	**-6,4**	738	***0,0***	278	***0,0***	**-62,3**	**-154**	**268**
	РАЗДЕЛ III	**253 386**	***6,1***	**307 788**	***7,4***	**21,5**	**109 223**	***3,8***	**117 849**	***3,7***	**7,9**	**144 163**	**189 940**
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	253 386	***6,1***	307 788	***7,4***	**21,5**	109 223	***3,8***	117 849	***3,7***	**7,9**	**144 163**	**189 940**
	РАЗДЕЛ IV	**1 410 121**	***34,2***	**1 428 687**	***34,2***	**1,3**	**1 368 784**	***48,1***	**1 398 007**	***44,5***	**2,1**	**41 337**	**30 680**
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	68 091	***1,6***	78 217	***1,9***	**14,9**	47 696	***1,7***	51 495	***1,6***	**8,0**	**20 395**	**26 722**
17	Захар и захарни изделия	86 616	***2,1***	96 971	***2,3***	**12,0**	148 379	***5,2***	140 343	***4,5***	**-5,4**	**-61 763**	**-43 371**
18	Какао и продукти от какао	157 933	***3,8***	148 240	***3,6***	**-6,1**	206 971	***7,3***	197 707	***6,3***	**-4,5**	**-49 038**	**-49 467**

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2016	САЛДО 2017
		2016		2017		2017/ 2016	2016		2017		2017/ 2016		
		хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро.	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	хил. евро	*дял от общия износ на аграрни стоки в %*	%	хил. евро	хил. евро
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	229 156	***5,6***	253 788	***6,1***	**10,7**	130 247	***4,6***	145 717	***4,6***	**11,9**	**98 909**	**108 072**
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	126 149	***3,1***	134 855	***3,2***	**6,9**	120 872	***4,3***	127 003	***4,0***	**5,1**	**5 277**	**7 853**
21	Разни видове хранителни продукти	84 446	***2,0***	95 040	***2,3***	**12,5**	175 344	***6,2***	185 841	***5,9***	**6,0**	**-90 897**	**-90 802**
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	128 191	***3,1***	136 864	***3,3***	**6,8**	228 446	***8,0***	234 538	***7,5***	**2,7**	**-100 256**	**-97 674**
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	211 621	***5,1***	218 293	***5,2***	**3,2**	127 154	***4,5***	127 568	***4,1***	**0,3**	**84 467**	**90 725**
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	317 918	***7,7***	266 419	***6,4***	**-16,2**	183 675	***6,5***	187 797	***6,0***	**2,2**	**134 243**	**78 622**

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ.*

Водещо място в структурата на аграрния износ на страната през 2017 г. заемат следните продукти:

Таблица III.8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2017 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	4 187 160	688 262	16,5
Семена от слънчоглед, дори натрошени	789 782	390 222	9,4
Слънчогледово масло, памучно масло или масло от шафранка	330 742	247 210	5,9
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти	93 175	221 903	5,3
Царевица	990 274	163 057	3,9
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици	44 034	160 865	3,9

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Семена от репица или рапица, дори натрошени	414 516	157 105	3,8
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	12 234	133 240	3,2
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	29 816	127 609	3,1
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	33 024	123 572	3,0
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	75 420	94 954	2,3
Сирена и извара	24 663	84 441	2,0
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	15 334	77 070	1,8
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	25 054	76 573	1,8
Плодове, черупкови плодове и други части от растения, годни за консумация, приготвени или консервирани, със или без прибавка на захар или други подсладители или алкохол	37 323	71 798	1,7

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2017 г. са:

Таблица III 9. Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2017 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	111 387	207 669	6,6
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	32 298	127 095	4,0
Семена от слънчоглед, дори натрошени	178 258	123 218	3,9
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	36 572	116 373	3,7
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от позиция 0105, пресни, охладени или замразени	110 827	107 229	3,4
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	196 342	103 494	3,3
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	25 200	101 217	3,2
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао, нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	41 466	93 959	3,0
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	10 061	93 184	3,0
Царевица	355 355	89 601	2,9

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	23 489	87 447	2,8
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; дестилати, ликьори и други спиртни напитки (с изключение на алкохолни препарати за производство на напитки)	17 078	86 119	2,7
Води, включително минералните води и газираните води, подсладени със захар или други подсладители или ароматизирани, и други безалкохолни напитки (с изключение на плодови и зеленчукови сокове, както и мляко)	136 519	81 688	2,6
Сирена и извара	22 814	76 243	2,4
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	67 821	64 445	2,1

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2018 г.

По предварителни данни на НСИ, през периода януари - юни 2018 г. стойността на изнесените селскостопански стоки от България нараства с 13,5% на годишна база, до близо 1 870 млн. евро. Най-голям принос за това има регистрираният ръст при експорта на житни растения - с 49% при пшеницата и над два пъти при царевицата.

Водещите групи продукти в структурата на аграрния експорт през първото шестмесечие на 2018 г. са житните и маслодайните растения, следвани от мазнини от растителен или животински произход, хлебарски и тестени сладкарски изделия, птиче месо, тютюн и тютюневи изделия и др.

Вносът на селскостопански стоки през периода януари – юни 2018 г. е без съществена промяна на годишна база (+0,3%), като възлиза на 1 560 млн. евро.

Така, в рамките на първото полугодие на 2018 г. положителното търговско салдо за България бележи ръст от над три пъти спрямо същия период на 2017 г., достигайки 309,5 млн. евро.

Основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки остават страните от Европейския съюз. През първите шест месеца на 2018 г. аграрният стокообмен с ЕС се повишава с 14,7% на годишна база, като формира 73,3% от общия аграрен износ на страната и 78,8% от общия аграрен внос.

5. Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция

Един от основните механизми за подкрепа на износа е набирането и предоставянето на информация за потенциални пазари за произведената в страната земеделска продукция. В тази връзка, през 2017 г. са изготвени и публикувани на интернет сайта на МЗХГ следните пазарни анализи за състоянието на външната търговия в областта на земеделието, възможностите за подкрепа на износа и информация относно изискванията за кандидатстване за оператори и доставчици на земеделски продукти:

- Анализ на пазара на тютюн в Япония специфични и общи условия за износ;
- Състояние на външната търговия в областта на земеделието и възможности за подкрепа на износа в МЗХГ;
- Състояние и възможности за външна търговия на българското овцевъдство и козевъдство;
- Информация относно изискванията за кандидатстване и регистрация като доставчик на ечемик в Организацията на зърно в Саудитска Арабия;

- Информация относно изискванията за кандидатстване и регистрация като доставчик на твърда пшеница в Организацията на зърно в Саудитска Арабия.
- Състояние и тенденции на производство на пчелен мед в България;
- Състояние и тенденции на производство на мляко и млечни продукти в България.

В рамките на годината са изготвени и публикувани на интернет сайта на МЗХГ следните досиета за земеделски продукти, насочен към конкретен пазар за трети страни, съдържащи направени пазарни анализи и проучвания по искане на оператори в дадения сектор относно спецификата на износ (лабораторни изпитвания, сертификати, лицензии, транспорт, съхранение,митнически бариери), изисквания относно санитарен и фитосанитарен контрол, тарифни и нетарифни ограничения за достъп, облекчения:

- Възможности за износ на пчелен мед за Япония;
- Възможности за износ на мляко и млечни продукти в Обединени Арабски Емирства;
- Възможности за износ на натурален пчелен мед за Обединени Арабски Емирства;
- Възможности за износ на натурален пчелен мед за Саудитска Арабия.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Подпомагане по първи стълб на Общата селскостопанска политика на ЕС

1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане

Финансовото подпомагане по линия на плащанията на площ и глава животно се предоставя от ЕФГЗ, ЕЗФРСР и НБ. През календарната 2017 г. е извършена оторизация по подадените заявления за плащания на площ и глава животно за кампании `2016 и `2017.

Кампания `2016

Таблица IV.1. Оторизирани средства за кампания `2016 през календарната 2017 г., лева

Схема	Брой подадени валидни заявления	Разпределение на бюджета според източника на финансиране (%)			Оторизирани плащания
		ЕЗФРСР	ЕФГЗ	НБ	
СЕПП	61 666	-	100	-	211 695 951
ЗДП	61 666	-	100	-	453 474 615
СПП	61 646	-	100	-	105 443 776
МЗС	4 111	-	100	-	1 612 958
СМК	6 367	-	100	-	194 523
СКЮ	6 356	-	100	-	145 826
ЕЖСК	1 587	-	100	-	222 280
ДПЖ	6 528	-	100	-	10 905
ДЖСК	2 157	-	100	-	76 547
Биволи	292	-	100	-	8 312
СП	8 153	-	100	-	37 630 934
СЗ	7 778	-	100	-	33 617 241
СЗо	748	-	100	-	4 996 428

Схема	Брой подадени валидни заявления	Разпределение на бюджета според източника на финансиране (%)			Оторизирани плащания
		ЕЗФРСР	ЕФГЗ	НБ	
СПК	15 604	-	100	-	30 025 969
Памук	122	-	100	-	4 393 611
ДЗС		-	100	-	6 839 523
ПНДЖ1	5 752	-	-	100	20 743 885
ПНДЖ3	7 526	-	-	100	680 185
ПНДТ	41 427	-	-	100	89 091 629
Мярка 10	5 348	75	-	25	47 086 100
Мярка 11	4 227	75	-	25	59 497 032
Мярка 12		75	-	25	43 451 897
Мярка 13.1		75	-	25	67 775 302
Мярка 13.2		75	-	25	21 023 586
Мярка 214	2 544	75	-	25	43 869 806
Общо					1 283 608 823

***Източник**: ДФЗ-РА*

Кампания `2017

В резултат на реформата на Общата селскостопанска политика 2014-2020 г., през кампания `2015 са въведени множество промени при прилагането на схемите и мерките за директните плащания, които продължават да се прилагат и през 2017 г.

През кампания `2017 са приети над 113 600 заявления за подпомагане по следните схеми и мерки за директни плащания, финансирани с европейски и национални средства:

<u>Схеми за директни плащания</u>

- Схема за единно плащане на площ
- Схема за преразпределително плащане
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)
- Схема за млади земеделски стопани
- Схема за дребни земеделски стопани

Схеми за обвързано с производството подпомагане:

- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/ или юници
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/ или кози-майки в планински райони
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол

- Схема за обвързано подпомагане за биволи
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)
- Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
- Специално плащане за култура – памук

Схеми за преходна национална помощ:

- Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за овце майки и/или кози майки, обвързана с производството

<u>Мерки от ПРСР 2014-2020</u>

- Мярка 10 „Агроекология и климат”
  - 10.1. „Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат“:
    - Направление 10.1.1. Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
    - Направление 10.1.2. Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение
    - Направление 10.1.3. Контрол на почвената ерозия
    - Направление 10.1.4. Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)
    - Направление 10.1.5. Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство
    - Направление 10.1.6. Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство
- Мярка 11 „Биологично земеделие“
  - 11.1. Плащания за преминаване към практики и методи за биологично земеделие - преминаване на стопанството от конвенционално към биологично производство (растениевъдство, пчеларство и биологично животновъдство)
  - 11.2. Плащания за поддържане на практики и методи за биологично земеделие стопанството е преминало периода на преход към биологично производство (биологично растениевъдство, биологично животновъдство и биологично пчеларство)
- Мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и рамковата директива за водите“
- Мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“
  - 13.1 Компенсаторни плащания в планински райони

- 13.2 Компенсаторни плащания за райони, различни от планинските райони със съществени природни ограничения

През месец октомври 2017 г. стартира оторизацията на плащанията за кампания `2017 по схемите за подпомагане на сектор Животновъдство, финансирани от НБ. До края на 2017 г. са изплатени и одобрените субсидии по схемите за подпомагане на животни, финансирани от ЕФГЗ, както и по СЕПП.

Таблица IV.2. Оторизирани средства за кампания `2017 през календарна 2017 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Разпределение на бюджета според източника на финансиране (%)		Оторизирани плащания
		ЕЗФГЗ	НБ	
СЕПП	63 308	100	-	636 164 167
СМлК (пл)	185	100	-	276 768
СМКЮ	6 568	100	-	14 752 815
СМлК	5 588	100	-	22 770 279
ЕЖСК (мляко)	834	100	-	33 239 645
ЕЖСК (месо)	271	100	-	2 957 972
ДПЖ (пл)	3 086	100	-	4 052 911
ДПЖСК	2 081	100	-	22 042 310
Биволи	266	100	-	3 684 201
ПНДЖ1	5 382	-	100	21 322 851
ПНДЖ3	8 209	-	100	23 888 925
Общо				**785 152 843**

***Източник**: ДФЗ-РА*

Таблица IV.3. Общо оторизирани средства за кампания `2017 г.

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника на финансиране (%)			Оторизирани плащания*
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	63 308	57 948	100	-	-	636 164 167
ЗДП	63 308	57527	100	-	-	452 987 432
СПП	63 242	57 907	100	-	-	104 976 330
МЗС	2 894		100	-	-	
СМлК	5 588	5 583	100	-	-	29 290 310
СМКЮ	6 568	6505	100	-	-	18 264 800
ЕЖСК-месо	271	271	100	-	-	3 165 760
ДПЖ-пл	3 086	3 026	100	-	-	4 052 911
ДПЖСК	2 081	2 078	100	-	-	23 403 604
Биволи	266	265	100	-	-	4 222 120
ЕЖСК-мляко	834	834	100	-	-	35 851 087

Схема	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета според източника на финансиране (%)			Оторизирани плащания*
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СМлК-пл	185	183	100	-	-	276 768
СП (основна)	5 983	5 287	100	-	-	29 295 675
СЗ (основна)	5 469	4 418	100	-	-	25 663 655
СЗо	790	750	100	-	-	5 843 890
СП (други)	2 787	2 212	100	-	-	6 260 403
СЗ (други)	2 635	1 951	100	-	-	4 355 523
СПК	17 376	16 953	100	-	-	29 903 692
Памук	153	-	100	-	-	
ДЗС	5 274	-	100	-	-	
ПНДЖ1	5 382	5 370	-	-	100	41 418 490
ПНДЖ3	8 209	8 206	-	-	100	34 019 693
ПНДТ	41 345	41 323	-	-	100	84 471 116
Мярка 10	5 536	5 181	-	75	25	53 135 624
Мярка 11	4 251	3 617	-	75	25	46 865 716
Мярка 12	11 550	11 505	-	75	25	44 605 378
Мярка 13.1	24 417	24 334	-	75	25	68 975 673
Мярка 13.2	10 508	10 445	-	75	25	22 194 974
Мярка 214	1 878	1 682		75	25	35 141 974
Общо						**1 709 663 449**

**За периода 1 октомври 2017 г. – 20 юни 2018 г.*

*** Отразен е броят на валидните заявления*

Схеми за подпомагане на площ

За кампания `2017 по схемите за плащания на площ се декларирани повече от 3,8 млн. ха. Най-голям брой бенефициенти са заявили участие по СЕПП - 63 308 и по две от мерките от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. – по Мярка 13.1 „Компенсаторни плащания в планински райони“ - 24 417 и по 13.2 „Компенсаторни плащания за райони, различни от планинските райони със съществени природни ограничения“ - 10 508.

Схемата за единно плащане на площ осигурява основна подкрепа на доходите на земеделските стопани. С оглед осигуряване на последователност на политиката, тя продължава да се прилага и през настоящия програмен период, при минимален размер на допустимото стопанство от 0,5 ха и с минимален размер на парцела 0,1 ха. Към 30 юни 2018 г. общият размер на оторизираните средства е 713 301 499 лева - 96,2% от определения бюджет. Размерът на подпомагането за единица площ е 196,58 лева/ха.

С прилагането на *Схемата за преразпределително плащане* се насърчават икономически по-уязвимите малки и средни стопанства, чрез предоставяне на по-високо плащане за първите 30 хектара на всяко стопанство, допустимо за подпомагане по СЕПП. По схемата, с бюджет 109 373 925 лева, за кампания `2017 са кандидатствали 63 242 земеделски стопани. Към 30.06.2018 г. оторизираните по нея средства възлизат на 104 976 329 лева, при ставка от 139,72 лева/ха и усвояване на бюджета от близо 96%.

Общата селскостопанска политика за периода 2014-2020 г. предвижда подобряване на екологичните параметри на земеделските земи чрез въвеждането на задължителен компонент „екологизиране“ на директните плащания. С тази цел се прилага *Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания)*. Земеделските стопани, които имат право да получат плащане по СЕПП, трябва да спазват практики за диверсификация на културите, запазване на постоянно затревените площи и поддържане на екологично насочените площи. За кампания `2017 схемата е с бюджет от 465 424 953 лева. Към 30 юни 2018 г. са оторизирани плащания в размер на 452 987 432 лева - над 97,3% от бюджета. Плащането на единица площ е 124,01 лева/ха.

През кампания `2017 продължава да се прилага *Схемата за дребни земеделски стопани*, целяща осигуряване на допълнителни доходи и повишаване на конкурентоспособността на малките земеделски стопанства, като те се освобождават и от изискванията за зелени директни плащания и кръстосано съответствие. За кампания `2017 заявления за подпомагане по схемата са подали 5 274 стопанства.

Земеделските стопани, които са на не повече от 40 години през 2017 г. и са започнали земеделска дейност през последните 5 години получават завишено плащане с 25% от плащането по СЕПП за първите 30 ха по *Схемата за млади земеделски стопани.* За кампания `2017 по схемата са кандидатствали 3 542 млади фермери. Към 30 юни 2018 г. са оторизирани плащания в размер на 1 420 922 лева.

Схеми за обвързано с производството подпомагане

С оглед по-справедливо и по-ефективно насочване на директното подпомагане към уязвими и изпитващи трудности сектори, през периода 2015-2020 г. за обвързана подкрепа в страната се прилага максималният допустим размер на финансиране – 232 млн. лева (13% + 2% за протеинови култури).

През 2017 г. подпомагането на земеделските стопани, отглеждащи животни, се осъществява чрез осем схеми за обвързано с производството подпомагане – за крави с предназначение за мляко или месо, овце-майки, кози-майки и биволи. Земеделските стопани, отглеждащи животни под селекционен контрол, се подпомагат по отделни схеми за млечни и месодайни крави, овце-майки и кози-майки.

От кампания `2017 сектор „Плодове и зеленчуци“ се подкрепя чрез пет отделни схеми за обвързана подкрепа – две за плодове, две за зеленчуци – полско производство и една за зеленчуци - оранжерийно производство. Подпомагат се земеделски стопани, които стопанисват минимум 0,5 ха земеделски площи и отглеждат една или няколко допустими за подпомагане култури, при минимален размер на парцела от 0,1 ха. Плащането по схемите е на хектар, при доказване на минимален добив, удостоверен чрез документи за реализация на произведената продукция.

Прилагат се отделни схеми за отглеждане на протеинови култури и на памук.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави

Схемата, с бюджет от 30 094 000 лева, е насочена към подпомагане на стопанства от млечния сектор за поддържане на нивото на добиваното мляко. За кампания `2017 заявления за подпомагане са подали 5 588 земеделски стопани, с 166 184 животни. Към 30 юни 2018 г. по схемата са оторизирани 29 290 310 лева или 97,3% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници

Схемата е с годишен бюджет 18 750 000 лева. За кампания `2017 по нея са кандидатствали 6 568 земеделски стопани, заявили за подпомагане 138 938 животни. Към 30 юни 2018 г. оторизираните средства по схемата възлизат на 18 264 800 лева, което представлява 97,4% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол

В периода 2015-2017 г. млечните и месодайните крави под селекционен контрол се подпомагат по една обща схема. От кампания `2017 финансовата подкрепа на двете производствени направления се осъществява по отделни схеми. Бюджетът на схемата за месодайни крави под селекционен контрол за 2017 г. е 3 250 000 лева. За кампанията са подадени 271 заявления за подпомагане, с декларирани 12 417 животни. Оторизираните средства към края на м. юни 2018 г. възлизат на 3 165 759 лева или 97,4% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки в планински райони

От кампания `2017 се подпомагат земеделските стопани, които отглеждат от 10 до 49 овце-майки и/или кози–майки в планинските райони, с цел запазване нивото на производство в тази категория стопанства. Бюджетът по схемата е в размер на 4 195 484 лева. Схемата е заявена от 3 086 земеделски стопани. Ставката за едно животно възлиза на 50,74 лева. Към 30 юни 2018 г. са оторизирани средства в размер на 4 043 863 лева, като бюджетът е усвоен на 96,4%.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол

Годишният бюджет на схемата е в размер на 36 807 599 лева. За кампания `2017 за подпомагане са кандидатствали 834 земеделски стопани, със заявени 68 581 млечни крави под селекционен контрол. Към края на м. юни 2018 г. оторизираните средства възлизат на 35 851 086 лева, което представлява 97,4% от определения бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол

По схемата, с бюджет в размер на 24 004 599 лева, се предоставя подкрепа на земеделски стопани, които отглеждат 50 и повече овце-майки под селекционен контрол от една порода, и/или 20 и повече кози-майки под селекционен контрол от една порода. За кампания `2017 заявление за подпомагане са подали 2 081 земеделски стопани, със 189 202 животни. Към 30.06.2018 г. са оторизирани средства в размер на 23 403 604 лева, което представлява 97,5% от годишния бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за биволи

Подкрепата на биволовъдството като уязвим сектор се осъществява чрез отделна схема за директни плащания. Подпомагането е насочено към стопани, които отглеждат 10 и повече биволи. За кампания `2017 по схемата са кандидатствали 266 земеделски стопани, декларирали 11 068 животни. Към края на м. юни 2018 г. годишният бюджет, в размер на 4 424 509 лева е усвоен на 95,4%.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони

Схемата започва да се прилага от кампания `2017, с цел повишаване на устойчивостта на малките млечни говедовъдни ферми в планинските райони, които до този момент не са подпомагани. Заявления за подпомагане са подали 185 земеделски стопани, с декларирани 1 489 животни. Към края на м. юни 2018 г. са оторизирани плащания в размер на 276 280 лева или 95,4% от определения бюджет от 289 515 лева.

Схеми за обвързано подпомагане за плодове

От 2017 г. прилаганата през 2015 г. и 2016 г. схема за обвързано подпомагане на плодове е разделена на две схеми. По основната схема, с бюджет от 31 997 044 лева, се подпомагат ягоди, малини, ябълки, круши, кайсии и зарзали, череши, вишни, праскови и нектарини. За кампания `2017 заявления за подпомагане са подали 5 983 земеделски стопани, с декларирани площи в размер на 22 752 ха. Към 30 юни 2018 г. оторизираните средства възлизат на 30 583 996 лева или 95,6% от бюджета.

По втората схема се подкрепя производството на сливи и десертно грозде. Определеният за нея бюджет за кампания `2017 възлиза на 7 167 401 лева, а усвоените средства към края на м. юни 2018 г. са 6 749 200 (94,2% от бюджета). По схемата са кандидатствали 2 787 заявители, с площи в размер на 8 519 ха.

Схеми за обвързано подпомагане за зеленчуци – полско производство

От кампания `2017 зеленчуците – полско производство също се подпомагат по две схеми. По основната схема се предоставя помощ за отглеждане на домати, пипер, краставици, корнишони, лук - кромид зрял, патладжан, моркови, чесън (зрял) и картофи. За кампанията са постъпили 5 496 заявления за подпомагане, с декларирани 20 869 ха. Към 30.06.2018 г. са оторизирани средства в размер на 26 872 229 лева, което представлява 95,4% от годишния бюджет.

Земеделските производители, отглеждащи зеле, дини и пъпеши, се подпомагат по отделна схема, с бюджет за кампания `2017 в размер на 4 667 429 лева. По тази схема са кандидатствали 2 637 земеделски стопани, заявили площ от 8 759 ха. Оторизираните средства към края на м. юни 2018 г. са 4 493 533 лв. - 96,3% от годишния бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци

Оранжерийното производство на зеленчуци (домати, пипер и краставици) се подпомага по отделна схема, с бюджет от 7 878 016 лева. За кампания `2017 по схемата са кандидатствали 790 земеделски стопани, декларирали площи в размер на 699 ха. Към 30 юни 2018 г. оторизираните средства възлизат на 6 844 002 лева, което представлява 86,9% от определения за кампанията бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури

Схемата се прилага за първи път през кампания `2015. Целта е от една страна косвено подпомагане на животновъдите, чрез подкрепа за производството на протеинови култури за фураж. От друга страна, се допринася за изпълнението на изискванията за поддържане на екологично насочени площи, като част от зелените изисквания. За кампания `2017 заявления за подпомагане са подали 17 376 земеделски стопани. Към 30 юни 2018 г. са оторизирани средства в размер на 29 903 691 лева или 96,4% от годишния бюджет.

Специално плащане за култура памук

През кампания `2017 памукът се подпомага чрез самостоятелна схема, със специално определен бюджет. Заявления за подпомагане са подали 153 земеделски стопани, които са усвоили 4 817 154 лева.

Преходна национална помощ

През 2017 г., прилагайки последователност в политиката за подкрепа на сектори „Животновъдство“ и „Тютюн“ с национални средства, България се възползва от възможността да продължи подпомагането чрез прилагане на схеми за преходна национална помощ за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки и тютюн, при условията на схемите за национални доплащания, прилагани през 2013 г.

Преходна национална помощ за тютюн

По схемата за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството, оторизираната сума за кампания `2017 е в размер на 84 471 116 лева, по 41 323 заявления за подпомагане. Плащането обхваща изцяло заявленията по сортови групи „Вирджиния“, “Каба кулак“, „Бърлей“ и „Басми“.

Преходна национална помощ за говеда и биволи (необвързана с производство)

По схемата се подпомагат говеда и биволи, които са били налични в стопанството към

референтна дата 28.02.2009 г. За кампания `2017 са оторизирани 5 370 заявления, с общ размер на оторизирана сума 41 418 490 лева (99,4% от определения годишен бюджет).

Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки (обвързана с производство)

За кампания `2017 по схемата са заявили подпомагане 8 209 земеделски стопани. Към края на м. юни 2018 г. са оторизирани средства в размер на 34 019 693 лева, което представлява над 97% от бюджета.

Таблица IV.4. Размер на подпомагането по схеми за директни плащания и преходна национална помощ за кампания `2017 и усвояване на бюджета към 30.06.2018 г., лева

Схема	Бюджет кампания `2017	Ставка кампания `2017 (лева/ха)/ (лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2017	Усвояване на бюджета* (%)
Схема за единно плащане на площ	741 341 715	196,58		713 301 499	96,2%
Зелени директни плащания	465 424 953	124,01		452 987 432	97,3%
Схема за преразпределително плащане	109 373 925	139,72		104 976 330	96,0%
Схема за млади земеделски стопани	2 562 137	-		1 420 923	55,5%
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	30 094 000	до 250 животни	323,15	29 290 310	97,3%
		над 250 животни	0		
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници	18 750 000	до 250 животни	173,18	18 264 800	97,4%
		над 250 животни	0		
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол	3 250 001	до 250 животни	280,19	3 165 760	97,4%
		над 250 животни	224,15		
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки в планински райони	4 195 484	50,74		4 043 864	96,4%
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол	24 004 600	до 300 животни	83,52	23 403 604	97,5%
		над 300 животни	66,82		
Биволи	4 424 510	до 250 животни	625,69	4 222 120	95,4%
		над 250 животни	500,55		
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол	36 807 600	до 250 животни	632,45	35 851 087	97,4%
		над 250 животни	505,96		
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони	289 516	250		276 281	95,4%
Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна група)	31 997 044	до 30 ха	2 296,00	30 583 997	95,6%
		над 30 ха	1 684,00		

Схема	Бюджет кампания `2017	Ставка кампания `2017 (лева/ха)/ (лева/глава)		Оторизирани средства за кампания `2017	Усвояване на бюджета* (%)
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група)	28 158 374	до 30 ха	2 004,00	26 872 230	95,4%
		над 30 ха	1 490,00		
Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци	7 878 017	18 141,80		6 844 002	86,9%
Схема за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде)	7 167 401	до 30 ха	1 139,13	6 749 200	94,2%
		над 30 ха	759,42		
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши)	4 667 430	до 30 ха	655,68	4 493 534	96,3%
		над 30 ха	437,12		
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	31 028 304	157,53		29 903 692	96,4%
Специално плащане за култура – памук		33 452,45		4 817 155	
Схема за дребни земеделски стопани				5 256 937	
Схема за преходна национална помощ за говеда	41 683 672	говеда	183	41 418 490	99,4%
		биволи	320		
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и кози-майки	34 877 292	40,3		34 019 693	97,5%
Схема за преходна национална помощ за тютюн	102 407 155			84 471 116	82,5%

***Източник**: Дирекция „Директни плащания и идентификация на земеделските парцели", МЗХГ*
*Данни към 30.06.2018 г.

Мерки от ПРСР за плащане на площ

Мярка 214 „Агроекологични плащания" от ПРСР 2007-2013 г.

През 2017 г. по мярка 214 са подадени 1 937 заявления (без повторение) за подпомагане и плащане. Това е с около 25% по-малко в сравнение с 2015 г., основно поради изтекли ангажименти и предвид невъзможността да се поемат нови ангажименти по мярката за кампании 2014-2017 г.

Най-голям брой заявления за подпомагане са подадени по направления „Биологично растениевъдство" – 41,7% от всички заявления по мярката, „Опазване на застрашени от изчезване местни породи" – 18,9% и „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност" – 13,7%.

Към 20 юни 2018 г. са оторизирани общо 35 141 974 лева за кампания `2017, която е последна за поетите по мярката ангажименти,.

Мерки от ПРСР 2014-2020 г.

Мярка 10 „Агроекология и климат"

Мярката стартира през 2015 г., като обхваща следните направления: възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност; поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение; контрол на почвената ерозия; традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм); опазване на застрашени от

изчезване местни породи, важни за селското стопанство и опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство.

През 2017 г. по мярка 10 „Агроекология и климат"са постъпили 6 112 заявления за подпомагане, най-голям брой от които по направления „Контрол на почвената ерозия" – 30,9% и „Опазване на застрашени от изчезване местни породи" – 26,6%. Към 20 юни оторизираните по мярката средства за кампания `2017 възлизат на 53 135 624 лева.

Мярка 11 „Биологично земеделие"

Мярката обхваща прилагането на две подмерки - „Плащания за преминаване към биологично земеделие" и „Плащания за поддържане на биологично земеделие". Подпомагането се предоставя в три направления - биологично растениевъдство, биологично пчеларство и биологично животновъдство.

През 2017 г. на база резултати от прилагането на мярката се приемат нови заявления за подпомагане на биологични производители за дейностите и направленията по подмярка „Плащания за поддържане на биологично земеделие". Заявяване на постоянно затревени площи в тези заявления се допуска само от земеделски стопани, които заявяват за подпомагане животни за дейности от направление „Биологично животновъдство".

За кампания `2017 по мярка 11 са подадени 4 401 заявления за подпомагане, най-голям дял от които – по направление „Биологично растениевъдство" (73,4% от заявленията). Оторизираните средства към 20.06.2018 г. са в размер на 46 865 716 лева.

Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000" и Рамковата директива за водите"

Темпът на усвояване на средствата по мярката е равномерен, като годишно участват сходен брой бенефициенти - около 11 500.

Към 20.06.2018 г. по мярката са оторизирани 44 605 378 лева за заявени през 2017 г. ангажименти.

Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения"

През 2017 г. е осъществен прием на заявления по прилаганите две подмерки на мярка 13 - подмярка 13.1 „Компенсационни плащания в планински райони" и подмярка 13.2 "Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения". Бюджетът по подмерките е усвоен почти изцяло – над 99%.

Към 20.06.2018 г. по подмярка 13.1 са оторизирани 68 975 673 лева, а по подмярка 13.2 - 22 194 974 лева, за заявени през 2017 г. ангажименти.

Кампания `2018

Таблица IV.5. Декларирани данни по схеми и мерки за подпомагане на единица площ

Схема/мярка	Постъпили заявления (брой)	Заявена площ (ха)
Схема за единно плащане на площ	62 464	3 843 748
Мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и рамковата директива за водите"	11 594	404 937
Мярка 13.1/НР „Компенсаторни плащания в планински райони"	23 804	403 875

Схема/мярка	Постъпили заявления (брой)	Заявена площ (ха)
Мярка 13.2/НР „Компенсаторни плащания за райони, различни от планинските райони със съществени природни ограничения“	10 424	288 059
Мярка 10 „Агроекология и климат”	5 576	260 292
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	18 260	232 785
Мярка 11 „Биологично земеделие”	3 848	87 993
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна)	5 543	25 645
Схема за обвързано подпомагане за плодове (основна)	6 323	23 296
Схема за обвързано подпомагане за плодове (други)	3 263	10 050
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (други)	2 252	7 853
Специално плащане за култура – памук	109	4 330
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство	856	726

***Източник**: ДФЗ-РА*
Забележка: Данните са актуални към 20.06.2017 г.

Таблица IV.6. Декларирани данни по схеми за подпомагане на глава животно

Схема	Постъпили заявления (брой)	Заявени животни (брой)
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството	7 623	818 895
Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки под селекционен контрол	2 207	363 153
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници	6 054	139 961
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	4 447	137 960
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол	908	76 879
Схема за обвързано подпомагане за овце майки и/или кози майки в планински райони	2 673	73 239
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол	367	17 288
Схема за обвързано подпомагане за биволи	279	12 579
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони	282	2 240
Преходна национална помощ (говеда)	75	3 340
Преходна национална помощ (биволи)	4831	209 420

***Източник**: ДФЗ-РА*
Забележка: Данните са актуални към 20.06.2017 г.

Таблица IV.7. Подадени заявления за подпомагане по Схемата за преходна национална помощ за тютюн

Сорт	Постъпили заявления (брой)	Референтно количество (кг)
Басми	34 322	29 604 766
Бърлей	70	8 574 921
Каба кулак	1 340	7 005 966
Вирджиния	6 157	6 476 960

***Източник**: ДФЗ-РА*
Забележка: Данните са актуални към 20.06.2017 г.

Към 20 юни 2018 г. по Схемата за млади земеделски стопани са подадени общо 4 222 заявления за подпомагане, а по Схемата за дребни земеделски стопани са кандидатствали 4 210 бенефициенти.

1.2. Механизми за пазарна подкрепа

Общата организация на селскостопанските пазари на ЕС цели тяхното стабилизиране, осигуряване на по-добър стандарт на живот на населението, заето в селскостопанския сектор, и предлагане на качествени и безопасни храни на приемливи цени. Тя обхваща мерки за пазарна подкрепа, регулаторни мерки, свързани с контрол на качеството на селскостопанските продукти, признаване на организации на производители, издаване на вносни и износни лицензии и др.

Пазарните мерки са основен инструмент на ОСП и играят ролята на „предпазна мрежа“ в условията на пазарна нестабилност. Част от тях са хоризонтални и се прилагат за всички сектори на земеделието, а други - само по отношение на един или няколко селскостопански продукта.

1.2.1. Сектор „Мляко“

Схема за извънредно подпомагане за приспособяване на млекопроизводителите и земеделските стопани в други сектори на животновъдството, съгласно Делегиран регламент (ЕС) 1613/2016 на Комисията от 08.09.2016 г.

През 2017 г. е извършено доплащане по прилаганите три схеми за извънредно подпомагане за приспособяване на млекопроизводителите и земеделските стопани в други сектори на животновъдството. Средствата, в размер на общо 10 968 954 лева, са изплатени както следва:

- По Схема за подпомагане на дребномащабни стопанства – 1 854 182 лева, предоставени на 8 283 стопани;
- По Схема за подпомагане на екологични и щадящи климата методи за производство – 6 559 870 лева, разпределени на 7 012 фермери;
- По Схема за прилагане на екстензивни методи – изплатени са 2 554 902 лева на 3 280 земеделски стопани.

Схема за предоставяне на помощ за намаляване на производството на краве мляко съгласно Делегиран Регламент на Комисията (ЕС) 1612/2016 от 8 септември 2016 г.

През периода 12.09. – 12.10.2016 г. ДФ „Земеделие“ е осъществил прием на заявления за подпомагане по мярката за първите два периода на намаление съгласно чл. 2, т. 2 от Регламента. В хода на приема са одобрени общо 331 заявления за планирано намаляване на производството на краве мляко, възлизащо на 5 618 тона, както следва:

- За първия период на намаление на продукцията, обхващащ октомври, ноември и декември 2016 г., са приети 304 заявления за планирано намаление от 5 368,6 тона;
- За втория период – ноември и декември 2016 г. и януари 2017 г., са приети 27 заявления за планирано намаление от 249,5 тона.

На 17.10.2016 г. е получена нотификация на ЕК за достигане на максималния общ размер на подпомагането по мярката (12 198 тона). В тази връзка и със съответствие с Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1845 на Комисията от 18 октомври 2016 година за определяне на коефициента на разпределение, който трябва да се приложи по отношение на заявленията за помощ за намаляване на производството на мляко в съответствие с Делегиран регламент (ЕС) 2016/1612, от 20.10.2016 г. е спрян приема по мярката за остатъка от текущия трети период и за предстоящия четвърти период и съответно:

- Заявленията за помощ, отнасящи се за третия период на намаление на продукцията (декември 2016 г., януари и февруари 2017 г.), приети в периода от 13.10.2016 г. до 19.10.2016 г. са отхвърлени;
- За количествата на намаление, посочени в приетите до 12.10.2016 г. заявления, отнасящи се за втория период на намаление на продукцията, обхващащ месеците ноември и декември 2016 г. и януари 2017 г. е приложен коефициент на разпределение 0,12462762.

През 2017 г. са подадени 234 заявления за плащане за двата периода на намаление на производството на краве мляко. По подадените заявления е изплатена финансова помощ в размер на 1 205 207 лева за 4 650 тона действително намаление на производството.

Договорни отношения в сектора на млякото

С Наредба № 1 от 28.01.2015 г. за договорните отношения в сектора на млякото и условията и реда за признаване на организации на производители, техни асоциации и междубраншови организации в сектора на млякото и млечните продукти се уреждат условията и редът за сключване и регистрация на договорите за доставка на сурово мляко, както и редът за упражняване на контрол върху сключването и регистрирането на договорите за доставка на сурово мляко.

Целта на режима е осигуряване на устойчиво развитие на производството на сурово мляко от всички видове, подобряване на възможностите на млекопроизводителите за договаряне с изкупвачите и по-справедливо разпределение на добавената стойност по веригата на доставките.

Нормативната уредба позволява на организациите на млекопроизводители или на техните асоциации да договарят съвместно с даден изкупвач на сурово мляко условията на договорите, включително цената, за част или за цялото количество сурово мляко на своите членове.

През 2017 г. са приети 1 346 заявления от изкупвачи за регистриране на близо 12 000 договора, сключени между производители и първи изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко.

Към 31.12.2017 г. са разгледани и анализирани резултатите от проверки на място на 507 производители на сурово мляко, определени чрез случаен подбор на базата на риск анализ и на 100 изкупвачи, регистрирани в Регистъра на одобрените изкупвачи на краве мляко. Установени са редица нередности, основните от които са нерегистрирани от първите изкупвачи договори за доставка на сурово мляко и работа без договори за реализираните доставки на мляко.

1.2.2. Сектор „Плодове и зеленчуци“

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци”

През 2012 г. са сключени два договора за финансова помощ с признати групи производители на плодове и зеленчуци на обща стойност 31 млн. лева (европейско и национално финансиране), с петгодишен срок на изпълнение на инвестиционните планове. През 2013 г. са одобрени още 10 групи

производители, с общ размер на полагащата им се финансова помощ 28 537 821 лева, разпределена за период от 5 години.

През 2017 г. по мярката са изплатени 12 277 952 лева, в това число 11 732 805 лева за инвестиционни и 545 147 лева за административни разходи. Около 66% от средствата (8 063 082 лева) са предоставени от националния бюджет, а останалите – от ЕФГЗ.

За първите шест месеца на 2018 г. са извършени плащания на четири групи производители, в размер общо на 7 127 016 лева, от които 6 161 384 лева от националния бюджет и 965 632 лева – от ЕФГЗ.

Временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на някои плодове

Във връзка с удължаването на периода на действие на руската забрана за внос на някои селскостопански продукти, в това число плодове и зеленчуци, Европейската комисия издаде Делегиран регламент (ЕС) № 2017/1165 за определяне на временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на някои видове плодове. Мерките се прилагат до 30 юни 2018 г. или до достигане на допустимите за подпомагане количества продукти в съответната държава- членка. Подпомагат се производителите на ябълки, круши, сливи, портокали, клементини, мандарини, лимони, праскови и нектарини, череши и райски ябълки. Не се предвижда подпомагане за производителите на зеленчуци и някои видове плодове, които не са трайни насаждения и производството им се адаптира по-лесно към пазарните условия.

За България е определено максимално количество от 2 000 тона за прилагане на извънредните мерките по отношение на: ябълките, крушите, прасковите, нектарините, сливите и черешите.

Разпоредбите на Регламента са отразени в Наредба № 5 от 08.09.2017 г. за условията и реда за прилагане на временна извънредна мярка за подпомагане на пазара в сектора на плодовете.

През м. септември 2017 г. стартира прием за финансово подпомагане по мярка „Изтегляне от пазара“. През 2018 г. по мярката са подадени четири заявления за подпомагане, които впоследствие са оттеглени.

Схема „Организация на производителите“

Организации на производители на плодове и зеленчуци

Схема „Организации на производители на плодове и зеленчуци“ има за цел обединяване на групи производители в маркетингови организации, което води до концентрация на предлагането, понижаване на производствената цена и скъсяване на търговските вериги и носи ползи за производителите.

Проектите, представени от заявителите по схемата, са с минимална продължителност 3 години и максимална продължителност от 5 години. Мярката е с инвестиционен характер и с допустимост на административни разходи, вкл. назначаване на персонал. При формиране на финансовото подпомагане за инвестиции се отчита и стойността на търгуваната продукция. Годишният таван на схемата е в размер на 1 328 395,14 лева (ЕК 15%, НБ 85%).

Към края на 2017 г. има една действаща организация на производители, изпълняваща оперативна програма, с общ одобрен оперативен фонд за трите години в размер на 5 318 019 лева. През годината не се извършвани плащания на организацията.

През 2017 г. оперативни програми за финансово подпомагане са подали четири организации на производители на плодове и зеленчуци. Една от програмите е с 5 годишен срок на изпълнение, а останалите ще се изпълняват за период от три години. В началото на 2018 г. са сключени договори с

четирите организации, като общият им оперативен фонд за целия период на изпълнение възлиза на 10 555 147 лева.

През първото полугодие на 2018 г. са одобрени още три организации на производители на плодове и зеленчуци, които се очаква да подадат до края на 2018 г. изготвени оперативни програми за финансово подпомагане.

Организации и групи на производители в други сектори

През 2017 г. са признати 27 ОП и ГП, от които: 3 ГП в сектора на плодовете и зеленчуците, 2 ГП в сектор „Зърнени-житни култури“, 1 ГП в сектор „Зърнено-бобови култури“, 1 ГП в сектор “Медицински и етеричномаслени култури“; 1 ГП в сектор „Технически култури“, 1 ГП в сектор „Месо“, 1 ОП и 10 ГП в сектор „Мляко и млечни продукти“, 1 ОП в сектор “Мед и пчелни продукти“ и 1 ГП в сектор „Картофи“.

Към 31.12.2017 г. общо признатите организации и групи на производители на земеделски продукти в страната са 83, в които членуват над 515 земеделски стопани.

Схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата в България (схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“)

От учебната 2017/2018 година схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ се прилагат като една обединена схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата. Нейната основна цел е приучване на децата към здравословни хранителни навици.

Помощта е предназначена за деца, посещаващи редовно детска градина и училище, където е най-подходящата среда за въздействие върху хранителните им навици. Схемите се прилагат на територията на цялата страна и обхващат децата от I до IV група на съответното детско заведение (общинско, държавно или частно) и всички ученици от подготвителен клас до IV клас вкл. на съответното училище (общинско, държавно или частно). Децата и учениците могат да се възползват от помощта само през учебните дни.

Прогнозният бюджет за доставка на плодове и зеленчуци за 2017/2018 учебна година е 9 767 109 лева, от които 5 235 970 лева са предоставени от ЕС и 4 531 1339 лева – от националния бюджет. Одобрени за изпълнители по схемата са 255 заявители, а изплатените средства до края на месец юни 2018 г. възлизат на 10 573 606 лева без ДДС.

За доставката на мляко и млечни продукти бюджетът за учебната година възлиза на 9 875 754 лева, от които 2 283 171 лева европейски и 7 592 583 лева – национални средства. Одобрени за изпълнители по схемата са 184 заявители, с 3 512 учебни заведения и 470 142 деца (85% от целевата група). Към края на м. юни 2018 г. за доставка на мляко и млечни продукти са изплатени 8 679 482 лева без ДДС.

В периода 01.05.2018 - 15.06.2018 г. стартира приемът на заявления за участие в схемата за 2018/2019 учебна година. Одобрени са 165 заявители, с 3 349 учебни заведения и 448 389 деца. Предвидените средства за доставка на плодове и зеленчуци за учебната година възлизат на 10 739 460 лева, а за доставка на мляко и млечни продукти – 10 091 698 лева.

1.2.3. Сектор „Пчеларство“

Подпомагането в сектора на пчеларството се осъществява в рамките на Националната програма по пчеларство, подготвена в сътрудничество с пчеларските организации съгласно Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския Парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти.

Основните цели на НПП са свързани с осигуряване на по-добра заетост и по-високи доходи на пчеларите, подобряване на условията за производство и търговия с пчелния мед и пчелните продукти, повишаване ефективността на производството, качеството и конкурентоспособността на българския пчелен мед и пчелни продукти, опазване на пчелната популация и постигане на нейното устойчиво развитие.

Общият финансов ресурс по програмата за периода 2017-2019 г. възлиза на 14 275 774 лева (от ЕФГЗ - 50% и от НБ – 50%), в т. ч.: за 2017 г. - 4 758 590 лева, за 2018 г. - 4 758 594 лева и за 2019 г. - 4 758 590 лева.

Таблица IV.8. Бюджет и изплатена финансова помощ по НПП за 2017 г., лева

Мярка, дейност	Бюджет	Изплатена финансова помощ			Усвояемост на бюджета (%)
		Общо	в т. ч. ЕФГЗ	в т. ч. НБ	
1. Мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари	427 715	340 550	170 275	170 275	80%
2. Мярка Б – Борба срещу вароатозата	1 013 388	709 836	354 918	354 918	70%
3. Мярка В - Рационализация на подвижното пчеларство	15 550	7 500	3 750	3 750	48%
4. Мярка Г – Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед	59 574	32 796	16 398	16 398	55%
5. Общо по Мярка Д - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС	3 242 363	2 162 579	1 081 289	1 081 289	67%
Дейност 1 "Закупуване на нови кошери за подмяна на стари негодни кошери и/или за увеличение на броя на пчелните семейства в пчелина"	1 302 030	993 973	496 986	496 986	76%
Дейност 2 "Поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства"	1 354 420	768 338	384 169	384 169	57%
Дейност 3 "Закупуване на пчелни майки"	585 913	400 268	200 134	200 134	68%
6. Общо по Мярка Е- Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	0	0	0	0	0%
ОБЩО	**4 758 590**	**3 253 261**	**1 626 630**	**1 626 630**	**68%**

***Източник**: ДФЗ-РА*

За финансовата 2017 г. по НПП са подадени над 2 200 заявления за подпомагане – най-голям годишен брой за целия период на прилагането ѝ от 2008 г. След извършване на всички проверки съгласно изискванията на Наредба № 15 от 31.10.2016 г. за условията и реда за прилагане на мерките от НПП за периода 2017-2019 г. са сключени 1 882 договора за изплащане на финансова помощ. При 87% от сключените договори (1 628 броя) инвестициите са изпълнени и са подадени заявления за плащане.

Най-висок процент на усвояване на бюджета през 2017 г. е постигнат по мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари (80%), следвана от мярка Б – Борба срещу вароатозата (70%) и мярка Д Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС (67%). За поредна година бюджетът по мярка Е е прехвърлен към другите мерки/дейности по НПП, тъй като в рамките на приема по мярката не е подадено заявление за подпомагане за реализиране на научен проект в областта на пчеларството.

В периода 10.06.2018 г.– 15.08.2018 г. е отворен прием на заявления за плащане по подписаните договори. Крайният срок за изплащане на финансовата помощ по НПП е 15.10.2018 г.

1.2.4. Сектор „Вино“

В Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014-2018 г. са включени мерки, които са от съществено значение за развитието на сектора у нас.

През 2017 г. се прилагат две мерки от Програмата – „Преструктуриране и конверсия на лозя” и „Популяризиране на пазарите на трети страни”, с бюджети за финансовата 2016/2017 година в размер съответно на 50 254 415 лева и 2 086 705 лева.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя” (финансирането е изцяло от ЕФГЗ и възлиза на до 75% от предвидената инвестиция) през 2017 г. е осъществен един прием на заявления за предоставяне на финансова помощ. Приети са 148 заявления, по които са сключени 123 договора, с обща стойност на финансовата помощ 48 993 134 лева. Изплатени са средства в размер на 43 571 474 лева, което представлява 86,7% от бюджета по мярката за финансовата година. През календарната 2017 г. изплатените средства възлизат на 47 767 176 лева.

В периода от началото на финансова 2018 г. (16.10.2017 г.) до 15.06.2018 г. по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя” са постъпили 83 заявления за финансова помощ. Извършените плащания към 20 юни 2018 г. възлизат на 17 055 267 лева.

По мярка „Популяризиране на пазарите на трети държави“ се предоставя финансова помощ за насърчаване популяризирането на вина със защитено наименование за произход, защитено географско указание и сортови вина без ЗНП и ЗГУ. Финансирането по мярката включва средства от ЕФГЗ (до 50%), национално финансиране (до 30%) и самоучастие на кандидата (до 20%). През 2015 г. е проведен прием на заявления за финансово подпомагане по мярката, в резултат от който са сключени четири договора за предоставяне на финансова помощ в размер общо на 5 749 617 лева, изпълнението на които ще приключи през 2018 г. За 2017 г. изплатените средства по мярката са в размер на 2 427 373 лева, от които 1 517 108 лева – от ЕФГЗ и 910 265 лева – от държавния бюджет.

1.2.5. Публична интервенция и частно складиране

При възникване на нормативно определените пазарни условия, чрез актове за изпълнение на Европейската комисия, могат да бъдат открити публична интервенция за твърда пшеница, ечемик, царевица и неолющен ориз, говеждо и телешко месо и частно складиране на сирене и месо.

През 2017 г. не са налице условия за откриване на публична интервенция и частно складиране на продукти.

1.2.6. Сектор „Захар“

Квотен режим

До края на септември 2017 г. Европейският съюз използва системата на квоти за производство на захар и изоглюкоза, с цел регулиране на производството в Съюза. Националната квота на България за производство на изоглюкоза бе в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество.

През 2017 г. върху одобрената за 2016/2017 пазарна година производствена квота за изоглюкоза е събрана такса в размер на 1 046 721 лева. Сумите се установяват и изплащат в лева, като 80% се превеждат чрез Министерство на финансите към бюджета на ЕС, а 20% остават в Националния бюджет като разходи за събиране на задължения. Събраната такса е същата като за предходния период, поради непроменения размер на националната производствена квота.

През 2017 г. не са установени допълнителни суми за облагаемо свръхпроизводство за 2015/2016 пазарна година. Част от сръхпроизведените количества са изнесени извън ЕС с лицензии за износ на извънквотна изоглюкоза или са прехвърлени като произведени в следващата пазарна година, поради което не е начислената санкция.

На 30 септември 2017 г. приключи прилагането на квотния режим в сектор „Захар".

Одобрение на предприятия-производители на изоглюкоза и рафиньори

В съответствие с разпоредбите на европейското законодателството в сектора на захарта, на одобрение подлежат преработвателите на сурова тръстикова захар (рафинерии на пълен работен ден) и производителите на захар и изоглюкоза.

Към началото на 2017 г. в България има едно предприятие, одобрено за производител на изоглюкоза - „Амилум България" ЕАД и две предприятия, одобрени като постоянни рафиньори – „Захар" ЕАД и „ЗК Пловдив" АД.

Установено е изпълнението на лицензии за преференциален внос на захар, предназначена за рафиниране за 2016/2017 пазарна година. На българските рафинерии са издадени 4 броя лицензии, за общо 53 372 674 кг, изразено в tel quel тегло. Внесеното и рафинирано в България количество е 28 837 550 кг, изразено в tel quel тегло, а правата за внос и рафиниране на останалите количества са прехвърлени на други рафинерии в държави членки на ЕС.

От 1 октомври 2017 г. производството в сектор Захар в ЕС е либерализирано и не е обект на квотен режим. Така, от 2017/2018 пазарна година вече няма ограничения за производството на захар от захарно цвекло, изоглюкоза и инулинов сироп.

Съгласно Регламент № 2017/1185 от 20 април 2017 г. държавите членки следва да продължават да докладват данни в сектора на захарта за производство, запаси и цени. През 2018 г. се извършват необходимите проверки и докладвания съгласно изискванията.

1.2.7. Промоционални програми

Промоционалните програми обхващат дейности, насочени към предоставяне на информация за представяния продукт и улесняване на неговото предлагане на пазара. В програмите могат да бъдат включени организация на обучения, конференции с участието на журналисти и лекари, промоции в супермаркети и магазини, дегустации, реклама, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

Изпълнението на промоционалните програми допринася за увеличаване на пазарния дял и търсенето на продуктите в целевите държави, подобрява се имиджът на продуктите в сравнение с други сходни продукти и същевременно се увеличава консумацията на промотираните продукти.

През 2017 г. в процес на изпълнение са следните програми:

- „Насладете се на черешите на ЕС" – мултинационална програма за информация и промотиране на пресни череши. Подадена е от Национален съюз на градинарите в България и Група кооперативи за производство на плодове (Гърция) и е насочена към пазарите на Германия, Финландия и Швеция. Бюджетът на програмата възлиза на 1 768 956 евро (3 459 724 лева);
- „Промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни" - подадена е от Националната лозаро-винарска

камара и е насочена към пазарите на САЩ и Китай, с общ бюджет 3 578 397 евро (6 998 629 лева);

- „Промоция на европейски спиртни напитки с географско указание (Бургаска мускатова ракия, Поморийска гроздова ракия и ципуро „Tirnavou")" - подадена е от Регионална лозаро-винарска камара „Южно Черноморие" - Бургас и гръцко сдружение на производителите на вино Tirnavos. Програмата е насочена към пазарите на САЩ, Русия и Беларус, с бюджет в размер на 1 767 033 евро (3 455 963 лева);
- „Информационна и промоционална програма за пресни череши в трети страни" - подадена е от Национален съюз на градинарите в България и е насочена към пазарите на Беларус, ОАЕ и Саудитска Арабия. Бюджетът на програмата е на стойност 1 639 645 евро (3 206 818 лева).

През 2017 г. по промоционалните програми в процес на изпълнение са изплатени 3 348 534 лева (от ЕФГЗ - 2 092 834 лева и национално съфинансиране - 1 255 700 лева).

Съгласно извършените промени на правилата за прилагане на промоционални програми с Регламент (ЕС) 2015/1831 и Регламент (ЕС) 1144/2014 г., процедурите за избор на програми, за които се предоставя финансово подпомагане, се извършват от нарочно създадена агенция на ниво ЕС – Chafea, считано от м. април 2017 г. До края на 2017 г. не са одобрени промоционални програми на България.

1.2.8. Политика на качество – защитени наименования

Във връзка с подадено заявление и в резултат на проведената национална процедура по одобрение, през 2017 г. е одобрено контролиращо лице на храна с традиционно специфичен характер - „Пастърма Говежда" и на „Странджански манов мед"/„Манов мед от Странджа", който кандидатства за вписване като защитено наименование за произход.

В съответствие със заложените процедури за вписване на нови производители в базите данни на производителите на защитени наименования по реда на Наредба № 16 от 2007 г., през 2017 г. към базите данни на производителите на ЗГУ „Българско розово масло" е вписан нов производител.

През 2017 г. са внесени и разгледани по националната процедура подадените от Сдружение „Традиционни сурово-сушени месни продукти" искания за внасяне на несъществени изменения в спецификациите на ХТСХ „Филе Елена", ХТСХ „Роле Трапезица", ХТСХ „Луканка Панагюрска" и ХТСХ „Кайсерован врат Тракия".

През април 2017 г. в ЕК е изпратен единен документ на продукта, кандидатстващ за Защитено наименование за произход, „Странджански манов мед"/„Манов мед от Странджа", заедно с доказателства за връзка с географската среда и утвърдената му репутация. Заявлението на „Странджански манов мед", подадено от групата производители „Странджански манов мед", премина успешно националната процедура и процедурата на ниво ЕК. Отразени са съответните бележки и предстои публикуването на единния документ в ОВ на ЕС, с оглед предоставяне на право на възражение на ниво ЕС и трети страни.

В рамките на националната процедура се обработва заявление-спецификация за Защитено наименование за произход „Месо от Източнобалканска свиня".

През 2018 г. предстои да бъде обнародвана Наредба за условията и реда за употребата на незадължителния термин за качество „планински продукт" и за осъществяването на официалния контрол върху неговата употреба. С приемането на наредбата производителите от планинските райони ще имат право да обозначат върху етикетите си означението „Планински продукт".

1.3. Търговски механизми

1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти"

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване, са от секторите ориз и захар. От 01.10.2017 г. отпада изискването за издаване на лицензии за износ за трети страни в сектора на захарта. Задължителните лицензии служат за статистически цели, като чрез тях се наблюдава пазарът на чувствителни продукти в ЕС.

За календарната 2017 г. са издадени 254 задължителни лицензии за износ, както следва:

Таблица IV.9. Издадени лицензии при износ на селскостопански продукти през 2017 г., по продукти

Код по комбинираната номенклатура	Описание	Издадени лицензии (брой)	Количество, за което са издадени лицензии (тона)
1006	Ориз	247	25 633 000
1701	Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	2	5 910
1702	Други видове захар	5	2 600 000

***Източник**: ДФЗ-РА*

Изпълнението на задължителните лицензии се обезпечава от гаранции. През 2017 г. са приети и обработени 97 гаранции, на обща стойност 295 308 лева и са освободени 112 гаранции, на обща стойност 1 490 100 лева. Наложени са 3 глоби, на обща стойност 1 734 лева, в полза на националния бюджет. Регистрирани са двама нови бенефициенти.

За периода от 01.01. - 01.06.2018 г. са издадени 61 задължителни лицензии за износ на ориз. Учредени са 14 гаранции по задължителни лицензии на стойност 16 316 лева. Освободени са 27 гаранции по изпълнени лицензии, възлизащи на 52 331 лева.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада“

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., за да се възползват търговците от намаляване на митото при внос на сирена и кашкавал в Канада, задължително се изисква лицензия за износ, издадена в рамките на квота. Квотната система при внос в Канада е механизъм за закрила на местното производство и е комбинация от два инструмента – квоти и вносни мита. България прилага споразумението след присъединяването си към ЕС на 01.01.2007 г. Чрез износната лицензия за Канада се дава право на намалено мито при внос на млечни продукти под код 0406, произведени в държава- членка на Европейския съюз.

Издадени са 31 броя лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада в рамките на квота, в това число 16 лицензии за износ на 47 912 кг кашкавал и 15 лицензии за износ на 166 899 кг сирене.

За периода 01.01.2018 г. – 01.06.2018 г. са издадени общо 12 лицензии за износ на млечни продукти за Канада, в това число 6 лицензии за 22 412 кг кашкавал и 6 лицензии за 63 307 кг сирене.

Схема „Лицензии при износ на сирене за САЩ в квота”

В резултат на преговорите между САЩ и Европейския съюз, водени в рамките на Световната търговска организация, е сключено споразумение, с което България и Румъния стават част от квотата за внос на европейско сирене в САЩ от 2013 г. Тази квота дава възможност за внос на европейско сирене под код 0406 от Комбинираната номенклатура на САЩ с намалено вносно мито. За 2017 г. няма проявен интерес от български износители за участие по схемата.

1.3.2. Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни

През 2017 г. администрирането на системата на лицензиране на вноса на земеделски продукти се осъществява на основание на разпоредбите на Делегиран регламент (ЕС) 2016/1237 на Комисията и Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/2039 на Комисията, в сила от 6 ноември 2016 г.

Съгласно посочените регламенти, задължително лицензиране на вноса от трети страни се прилага по отношение на следните продукти: ориз, чесън и етилов алкохол със земеделски произход.

Прилагането на лицензионния режим при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими обхваща зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин и птиче месо.

През 2017 г. са подадени 281 заявления за лицензии за внос на земеделски продукти, а издадените лицензии са 246, от които 121 - по тарифни квоти и преференциални режими.

Учредените гаранции за изпълнение на задължението за внос по издадените през 2017 г. лицензии възлизат на 67 285 239 лева. На вносителите са възстановени гаранции на обща стойност 68 429 330 лева.

През 2017 г. в регистъра на МЗХГ са включени 6 нови фирми вносители на земеделски продукти. Към 31.12.2017 г. регистрираните вносители на земеделски продукти са 479.

2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Програмата за развитие на селските райони за програмния период 2014 - 2020 г. е одобрена с Решение за изпълнение на Комисията С (2015) 3480 от 26.05.2015 г. Общият й бюджет възлиза на 5 706 727 515 лева (2 917 848 203 евро) публични средства, разпределени между 17 мерки и Тематична подпрограма за развитие на малките стопанства.

До 1 юни 2018 г. са одобрени четири изменения на Програмата.

Разплатените до 31.12.2017 г. субсидии по ПРСР 2014 - 2020 г. възлизат на 852 644 336 лева (435 956 814 евро) и представляват 14,9% от общия й бюджет. Договорените публични средства са в размер на 2 102 075 850 лева (1 074 790 802 евро) или 36,8% от бюджета.

През календарната 2017 г. по Програмата са извършени плащания в размер на 487 867 142 лева (249 446 335 евро).

Мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“

Подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

През 2017 г. по подмярка 2.1 са изплатени 28 656 лева. Към края на годината размерът на изплатените средства с натрупване от началото на програмния период възлиза на 1 845 196 лева.

По подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“, която се прилага в рамките на Тематичната подпрограма за малки стопанства, НССЗ е предоставила консултантски пакети на 1 715 земеделски стопани. Стопаните са проявили най-голям интерес към прилагането на селскостопански практики от полза за климата и околната среда, политиката за водите, информация и съвети относно мерки за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, биологичното разнообразие и опазването на водите и същността и характеристиките на системата за кръстосано съответствие.

Изплатените през 2017 г. средства по подмярка 2.1.2 възлизат на 4 412 095 лева.

Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“

След старта на подмярка 4.1 през 2015 г. и проведения втори прием в края на 2016 г., през 2017 г. продължи нейното прилагане със сключването на договори по заявленията за подпомагане, подадени от земеделските стопани в рамките на двата приема.

Общо по двата приема са постъпили 6 288 проектни предложения, с общ размер на заявените публични средства 2 636 105 472 лева. Сключени са 1 471 договора за финансова помощ, на стойност 740 371 832 лева. До 31.12.2017 г. по подмярката са изпълнени 439 проекта и са изплатени общо 154 813 147 лева. През 2017 г. извършените плащания възлизат на 90 230 298 лева.

Анализът на сключените договори по подмярката показва силно изразено подпомагане на „чувствителни сектори” („Плодове и зеленчуци“, „Животновъдство“, „Етерично-маслени култури“) които освен приоритет за подкрепа по подмярка 4.1 са определени и като хоризонтален приоритет за цялата ПРСР, чрез интерпретирането им в много от мерките, свързани със селското стопанство.

Най-много договори са сключени в сектор „Плодове и зеленчуци“ – 602 (43% от всички договори), с размер на одобрена финансова помощ в размер на 291 300 000 лева. В сектор „Животновъдство” са сключени 565 договора (40% от договорите), с одобрена финансова помощ в размер на 333 500 000 лева. Договорите в сектор „Етерично-маслени и медицински култури“ са 10% от сключените, с размер на финансовата помощ 49 500 000 лева.

Подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“

Подмярката има за цел подобряване на икономическата устойчивост и резултатите на малките стопанства чрез преструктуриране и развитие на наличните материални мощности, насърчаване въвеждането на нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция, опазване на компонентите на околната среда и спазване на стандартите на Европейския съюз.

През 2017 г. е изготвена нормативната уредба за реда и условията за прилагане на подмярката (Наредба № 6 от 29 септември 2017 г. за прилагане на подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи***“*** от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г., обн. ДВ. бр. 82 от 13 октомври 2017 г.).

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Подмярка 4.2. има за цел подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-преработвателната промишленост. Прилагането на подмярката стартира в края на 2015 г. По време на проведения прием са постъпили 597 заявления за подпомагане, със заявена от кандидатите финансова помощ в размер на 823 057 775 лева.

През 2017 г. не е определян период на прием, а усилията са насочени към обработка на постъпилите през 2015 г. заявления и изготвяне на насоки за прилагане на подмярката във връзка с инициирано изменение в Закона за подпомагане на земеделските производители и в съответствие със Закона за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове.

До 31.12.2017 г. по подмярката са сключени 193 договора за подпомагане, с договорена субсидия в размер на 285 540 039 лева. Средният размер на одобрената финансова помощ за един проект по сключените договори възлиза на 1 479 482 лева. Общият размер на изплатените средства е 45 262 682 лева.

В 136 от сключените договори (70% от всички договори) за предоставяне на финансова помощ са предвидени инвестиционни разходи, свързани с повишаване на енергийната ефективност в стопанството или предприятието. С 64 земеделски стопани (33%) са сключени договори за инвестиции, свързани с преработка на произведена в техните стопанства собствена суровина. Общо 35 (18%) са сключените договори, при които се предвижда преработка на биологични суровини и производство на биологични крайни продукти.

Съгласно крайния срок за изпълнение на сключените договори по подмярката, 29 проекта ще се изпълнят до края на 2018 г., 134 проекта следва да бъдат финализирани през 2019 г., а 30 проекта - до 2020 г.

През 2018 г. се предвижда провеждане на втори прием на проектни предложения по подмярка 4.2. Той ще бъде изцяло по електронен път, чрез ИСУН 2020, като ще бъдат приложени както новите критерии за оценка на проекти, така и новите финансови условия, свързани с намаляване на максималния размер на разходите за едно проектно предложение – от 5 867 400 лева (3 000 000 евро) на 3 911 600 лева (2 000 000 евро). Индикативният бюджет за съответния период на прием възлиза на около 166 млн. лева.

Подмярка 4.3 „Инвестиции в инфраструктура“

На деветото заседание на Комитета за наблюдение на ПРСР, проведено в края на 2017 г., е взето решение за отваряне през 2018 г. на подмярка 4.3, която не е предвидена в годишната индикативна работна програма. Отварянето на прием извън работната програма се обуславя от оценката, че стартирането на подмярката на по-късен етап може да затрудни изпълнението на одобрените проекти, които са със специфичен характер и са свързани с тежки строително-монтажни работи, в рамките на програмния период. Очаква се до края на 2018 г., на базата на добра комуникация с ЕК и с бранша, да се пристъпи към изготвяне на нормативната уредба за реда и условията за прилагане на подмярка 4.3.

По подмярката ще се предоставя финансова помощ за реализация на проекти за рехабилитация и модернизация на напоителната инфраструктура, голяма част от която е в лошо състояние и работи неефективно поради значителни загуби на вода. Тъй като нужните инвестиции за рехабилитация и модернизация са в пъти повече от предвидените бюджетни средства в рамките на ПРСР, ще бъде необходима рамка за определяне на приоритетите, която да даде възможност за постигане на икономически ползи в максимална степен, при отчитане на екологичните предизвикателства.

Мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“

Подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“

Подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ има за цел улесняване и подпомагане на процеса на създаване на жизнеспособни и устойчиви земеделски стопанства или поемане от млади хора на вече съществуващи стопанства, както и насърчаване на заетостта. С цел улеснение за земеделските стопани и намаляване на административната тежест, подмярката се прилага децентрализирано в 28-те областни дирекции на Разплащателната агенция.

През 2015 г. е проведен прием с постъпили 2 664 заявления за подпомагане. До 31.12.2017 г. сключените договори са 1 362, с размер на одобрена финансова помощ 66 600 000 лева. До края на 2017 г. от бюджета на ПРСР 2014-2020 г. са извършени и плащания към млади земеделски стопани, изпълняващи ангажименти по мярка 112 от ПРСР 2007-2013 г., като общо разплатените средства по подмярка 6.1 са в размер на 10 155 914 лева, а средствата, изплатени от началото на програмния период са в размер на 65 954 700 лева.

През 2017 г. са сключени 7 договора, с одобрена финансова помощ в размер на 352 044 лева.

Към 31.12.2017 г. няма приключени договори.

Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“

Прилагането на подмярката стартира през 2016 г., с което на практика започна прилагането на специално разработената Тематична подпрограма за малки стопанства. Подмярката се прилага децентрализирано в 28-те областни дирекции на Разплащателната агенция.

В периода на прием са постъпили 3 815 заявления за подпомагане. Сключени са 1 531 договора, с размер на одобрената финансова помощ 44 925 000 лева.

От бюджета на подмярка 6.3 е изплатена финансова помощ и по поети ангажименти по мярка 141 от ПРСР 2007-2013 г., като общо изплатените суми през 2017 г. са в размер на 34 440 284, а средствата, изплатени от началото на програмния период са в размер на 45 001 382 лева.

Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“

Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“

През първия прием по подмярката, проведен през 2016 г., са постъпили 938 заявления за подпомагане, с общ размер на заявената финансова помощ 2 131 175 602 лева.

За периода на прилагане на подмярка 7.2 са сключени 166 договора за финансова помощ, на стойност 306 653 204 лева. Най-голям брой договори – 55 (33%) са сключени за дейността „Изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, включително мобилни такива, включително и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства“.

До края на 2017 г. са извършени авансови плащания на обща стойност 1 590 280 лева.

Планираният в индикативната програма на ПРСР за 2017 г. прием по подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ не се осъществи. Основната причина за закъснението е започналата през годината законодателна и административна реформа в правилата за прилагане на ПРСР, която цели осигуряване на повече публичност и прозрачност. Реформата е широко подкрепена от заинтересованите страни в сектора, но изпълнението ѝ е свързано със законодателни изменения, което забави осъществяването на приеми по подмярката. Предвижда се провеждане на прием до края на 2018 г.

Във връзка с тежкия влаков инцидент през 2016 г. в село Хитрино, област Шумен, довел до значителни щети върху жилища и общинска инфраструктура, в края на годината е обявен целеви прием на заявления за финансова помощ, включващ възможност за подпомагане на инвестиции в публична инфраструктура на територията на строителните граници на селото. Постъпили са 13 проектни предложения, със заявена финансова помощ в размер на 19 549 613 лева. Най-много проекти са насочени към дейността „Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях“ – 5 проекта, на стойност 7 604 889 лева.

Подмярка 7.3 „Подпомагане на широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрение и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство“

На проведено през м. юли 2017 г. седмо заседание на Комитета за наблюдение на ПРСР са приети критерии за подбор на проектни предложения по подмярка 7.3. „Подпомагане на широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрение и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство“.

Подмярка 7.3 допринася не само за изпълнението на цели, заложени в ПРСР, но и за включени в Националния план за развитие на електронното управление (Национален план за развитие на е-правителство). Тя е съгласувана и с Национална стратегия за развитие на широколентовия достъп в България. Целите на подмярката са съобразени и с тези на Digital Agenda Europe – до 2020 г. 100% от населението в селските райони да има възможност за достъп от следващо поколение, с капацитет от минимум 30 мегабита за секунда, което изисква изграждане на оптична свързаност до всички общински центрове.

Единствен бенефициент по подмярката е Държавната агенция „Електронно управление".

Подмярка 7.6 „Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата"

През проведения през 2016 г. прием на проектни предложения по подмярката са постъпили общо 348 заявления за предоставяне на финансова помощ, с обща стойност на инвестициите в размер на 209 752 376 лева.

До 31 декември 2017 г. са сключени 76 договора за подпомагане, на стойност над 39 млн. лева, като общо платените публични средства възлизат на 6 443 890 лева.

Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите"

Мярката цели насърчаване учредяването на групи и организации на производители в земеделския сектор, подпомагане производството и доставките на висококачествени земеделски продукти и достъпа до пазара на малки и средни стопанства.

Проектите трябва да допринасят за опазване на околната среда, повишаване на ресурсната ефективност и смекчаване на последиците от изменение на климата и приспособяване към тях. Чрез възможностите, които дава мярката, групите и организациите на производители могат да натрупат знания в областта на околната среда, иновациите и климата, посредством посещения, обмяна на опит и обучения.

Предвижда се през 2018 г. да се осъществи прием по мярката, с индикативен бюджет в размер на 14 793 043 лева. Безвъзмездната финансова помощ ще се изплаща под формата на фиксирана помощ, на годишни вноски, въз основа на предоставен бизнес план за не повече от пет години от датата, на която групата или организацията на производители е призната. Максималният размер на финансовата помощ за година не може да надвишава левовата равностойност на 100 000 евро (195 833 лева), при намаляващ размер на подпомагането.

През първата година финансовата помощ може да бъде изплатена на групата или организацията на производители, изчислена на база средна годишна продадена продукция от нейните членове през трите години, предхождащи включването им в групата или организацията.

Закъснялото стартиране на мярката се компенсира частично от приоритизирането на допустимите кандидати по тази мярка при участието им по подмерки 4.1 и 4.2, като по този начин за тях е осигурен източник на финансиране по програмата.

Мярка 14 „Хуманно отношение към животните

През 2017 г. по мярката е осъществен първият прием на заявления за финансова помощ, с бюджет в размер на 111 205 831 лева.

Мярката се прилага в две подмерки - 14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор едри преживни животни" и 14.2 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор дребни преживни животни".

14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Едри преживни животни“

Допустими за подпомагане по подмярката са земеделски стопани с животновъдни стопанства, отглеждащи говеда и биволи.

Помощта се предоставя за покриване на допълнителни разходи или пропуснати доходи, свързани с изпълнение на доброволни ангажименти за хуманно отношение към допустимите за подпомагане животни и покрива само онези задължения, които надвишават задължителните стандарти и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство.

Поетите ангажименти по подмярката следва да се изпълняват за срок от минимум пет години. Спазването на изискванията по отношение на поетите ангажименти подлежи на ежегодни проверки.

В рамките на осъществения през 2017 г. прием са постъпили 392 заявления за подпомагане.

Подмярка 14.2 Плащания за хуманно отношение към животни в сектор „Дребни преживни животни“

Бенефициенти по подмярката са земеделски производители с животновъдни стопанства, в които се отглеждат овце и кози. Правилата за предоставяне на подпомагане са аналогични с тези на подмярка 14.1.

През 2017 г. са подадени 260 заявления за финансова помощ от земеделски стопани, поели доброволни ангажименти за спазване на изискванията за хуманно отношение към овце и кози.

Мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“

Подмярка 19.1 “Помощ за подготвителни дейности“

През 2017 г. по подмярката са сключени 101 договора за финансова помощ, на обща стойност 5 085 080 лева. В изпълнение на дейности по тази подмярка участват 180 общини, обхващащи население от 2,3 млн. жители и територия от 74 433 кв. км, което представлява 78% от територията на селските райони на страната.

Чрез изпълнените дейности от бенефициентите са организирани и проведени около 1 200 публични събития (конференции, семинари, срещи, обучения и др.).

До края на 2017 г. общо изплатените средства по подмярката възлизат на 3 609 507 лева. През 2017 г. са извършени плащания в размер на 3 155 454 лева.

Подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“

През 2017 г е извършен втори прием по подмярката, с общ бюджет в размер на 358 447 375 лева, който се формира от финансови средства, осигурени по ПРСР 2014-2020 г. и няколко оперативни програми, както следва:

- ПРСР - 69 774 488 лева;
- ОПОС - 17 849 876,78 лева;
- ОПРЧР - 97 299 464 лева;
- ОПИК - 92 936 806 лева;
- ОПНОИР - 80 000 000 лева;
- ПМДР - 586 740 лева.

Приемът на заявления за подпомагане се осъществява в ИСУН. Постъпили са 70 заявления за финансова подкрепа от МИГ на територията на 120 общини, със заявен общ бюджет за проекти по стратегиите в размер на 415 821 178 лева, от които 351 546 757 лева за изпълнение на проекти към стратегиите за ВОМР.

В периода септември - декември 2017 г. е извършена оценка на подадените стратегии за ВОМР, като са одобрени 25 МИГ на територията на 43 общини, с територия 22 203 кв. км и население 619 026 жители.

Средствата по одобрените стратегии са в размер на общо 164 132 905 лева, в това число по източници на финансиране:

- ПРСР - 92 558 875 лева (в т. ч.: по подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ - 69 419 156 лева за проекти към стратегиите за ВОМР и по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегии за ВОМР“ - 23 139 719 лева за управление на МИГ и популяризиране на стратегиите за ВОМР);
- ОПОС - 10 326 415 лева;
- ОПРЧР - 23 581 367 лева;
- ОПИК - 27 512 614 лева;
- ОПНОИР - 10 153 635 лева.

Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ“

Първият прием по подмярката е предвиден за м. август 2018 г., с бюджет в размер на 2 млн. лева.

Подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“

Заявеният бюджет по втория прием на заявления за финансова помощ по мярката възлиза на 64 274 420 лева. Към края на 2017 г. по подмярката са изплатени 3 493 923 лева.

Мярка 20 „Техническа помощ“

Към края на 2017 г. по мярката са постъпили 132 заявления, на обща стойност 40 680 640 лева. Сключени са 102 договора, с общ размер на разходите от 23 274 020 лева, по които е изплатена финансова помощ в размер на 14 814 758 лева.

Както и през предходния програмен период, така и в периода ПРСР 2014 - 2020 г. мярката има ключова роля за прилагане на ПРСР. Изпълняват се дейности, насочени към осигуряване на информираност и публичност на Програмата, извършват се анализи, проучвания, изследвания и оценки, както и технически се обезпечават възнаграждения за УО и РА.

Таблица IV.10. Изплатени финансови средства по ПРСР през 2017 г., по мерки и подмерки, лева

№ на мярка/подмярка	Наименование на мярка/подмярка	Изплатени средства
2.1.1	Консултантски услуги за земеделски и горски стопани	28 657
2.1.2	Консултантски услуги за малки земеделски стопани	4 412 095
4.1	Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства	90 230 298
4.2	Подкрепа за инвестиции в развитието на селскостопански продукти	45 262 682
6.1	Помощ при стартиране за млади земеделски стопани.	10 155 914

№ на мярка/подмярка	Наименование на мярка/подмярка	Изплатени средства
6.3	Помощ при стартиране за развитието на малки стопанства.	34 440 284
7.6	Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата	6 443 890
8.1	Залесяване и създаване на горски масиви	432 989
9	Учредяване на групи и организации на производителите	32 929
19.1	Помощ за подготвителни дейности	3 155 454
19.4	Подпомагане за текущи разходи и разходи за съживяване на района	3 493 923
20	Техническа помощ	7 662 190
	Общо	**205 751 307**

Източник: *ДФЗ-РА*

3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие".

3.1. Държавни помощи

Основната цел на политиката за държавните помощи в областта на земеделието е подобряване на икономическата ефективност на земеделските стопанства и жизнения стандарт на заетите в сектора.

Държавните помощи в земеделието се предоставят в съответствие със законодателството на ЕС в тази област и съобразно възможностите на държавния бюджет. Като допълнително средство за подпомагане на отрасъла, те се насочват към приоритетни и чувствителни сектори, които не са обхванати от европейските фондове или при извънредни ситуации.

Държавните помощи в земеделието се планират, разработват и насочват според приоритетните нужди на българското земеделие, отчитайки европейското законодателство.

Основните моменти в политиката на държавно подпомагане на земеделието в България са:

- приоритетно подпомагане на традиционни за България, но уязвими селскостопански сектори, които имат значителен потенциал за развитие;
- насочване на политиката на държавните помощи към намаляване на диспропорциите между отделните селскостопански сектори;
- обръщане на особено внимание на малките и средните земеделски стопани.

През 2017 г. са приложени съществуващи през предходни години схеми на държавни помощи в сектор „Растениевъдство" и в сектор „Животновъдство", както и две схеми на държавна помощ под формата на данъчно облекчение за двата сектора, едната от които с инвестиционен характер.

Схемите на държавни помощи могат да се обобщят в следните направления:

- *Инвестиционни помощи*
  - Държавна помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни. Прилаганата инвестиционна

помощ има за цел обновяване на материално-техническата база в земеделието и затваряне на производствения цикъл;

- Държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък. Данъчното облекчение има за цел да насърчи инвестициите в нови сгради и нова земеделска техника при производството на непреработена растителна и животинска продукция.

- *Компенсаторни помощи*
  - Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия;
  - Държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери;
  - Държавни помощи за превенция на болести по растения и животни;
  - Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
  - Държавна помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни.

Компенсаторните помощи са особено важни за земеделските стопани, тъй като земеделието е силно зависимо и уязвимо от природните условия, нашествието на вредители, болести по растения и животни. Този тип помощи предоставят възможност стопаните да бъдат максимално защитени от непредвидими неблагоприятни обстоятелства.

- *Помощи, насочени към гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството и поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството*
  - Държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал;
  - Държавна помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните.

С прилагането на помощите от този вид се цели увеличаване на производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и зеленчукови култури, както и подпомагане на селекционните дейности в животновъдния сектор, което от своя страна е насочено към увеличаване не само на броя на фермите и животните под селекционен контрол, но и запазване на положителната тенденция на увеличение на средния брой животни в стопанство, както и промяна в продуктивните показатели, характеризиращи вида и породата.

- *Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание на хуманно отношение към животните*
  - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към свинете;
  - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците.

- *Помощи за участие в изложения*

Подпомагането от този вид допринася както за популяризацията на българската селскостопанска продукция на пазара, така и за промотиране на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски стопани. Прилага се в сектори „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Преработка на земеделски продукти“.

- *Минимални помощи (de minimis)*

Помощите от типа de minimis се предоставят при спазване разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1408/2013 г. Правилото de minimis се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите–членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия. Максималният размер на помощите de minimis в сектора на производството на селскостопански продукти е установен на 15 000 евро на стопанство за период от три последователни данъчни години.

Този тип помощи обикновено целят бърз ефект при наличие на съществени затруднения от различно естество в определен селскостопански сектор.

Общата стойност на подпомагането под формата на държавни помощи в земеделския отрасъл през 2017 г. е в размер на 250,8 млн. лева, от които:

- 121,3 млн. лева по схеми на държавни помощи и помощи de minimis, администрирани от ДФЗ, и
- 129,5 млн. лева по 2 схеми за данъчни облекчения (преотстъпване на корпоративен данък за данъчна 2017 г. и намалена акцизна ставка на газьол).

През 2017 г. по разработени схеми de minimis е предоставено подпомагане в размер на общо 8,8 млн. лева по следните направления: за животни; за пчелни семейства и на черешопроизводители.

По данни на Националната агенция по приходите, предоставената държавна помощ за инвестиции чрез преотстъпване на корпоративен данък за данъчната 2017 г. е в размер на 45,5 млн. лева. По тази помощ, администрирана от НАП, през годината са се възползвали 2 352 земеделски стопани.

По държавната помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство през 2017 г. са изплатени близо 84 млн. лева на 8 605 земеделски стопани.

Таблица IV.11. Държавни помощи в земеделието през 2017 г.

Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициенти
Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните	23 643 127	88 727
Помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	6 495 570	5 084
Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери	12 550	2
Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни	26 321	3
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към свинете	27 788 515	87

Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициенти
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците	33 844 239	344
Помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни	2 300 000	4 591
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия	5 859 521	529
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	4 610 840	4 559
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец	994 315	149
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи	1 016 633	267
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	1 197 165	354
Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал	1 191 574	470
Индивидуална държавна помощ на Оранжерии Гимел II ЕООД за компенсиране на пропуснати доходи вследствие на неблагоприятно климатично събитие	298 775	1
Помощ за участие в изложения	3 245 595	331
Помощи de minimis	8 769 713	
Общо държавни помощи и de minimis, администрирани от ДФЗ	**121 294 453**	
Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство	83 991 849	8 605
Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък - за 2017 г.	45 521 913	2 352
Общо по схеми за държавни помощи (вкл. и чрез данъчни облекчения) и de minimis	**250 808 215**	

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция за приходите, Агенция „Митници“.

Данни за 2018 г.

За 2018 г., разпределеният ресурс за схеми на държавни помощи и помощи de minimis в селското стопанство, прилагани от ДФЗ, е 134,6 млн. лева. Към 18.06.2018 г. с решения на УС на ДФЗ са разпределени 116,9 млн. лева от бюджета, от които са усвоени 48,3 млн. лева или над 41%.

3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2017 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо 2 446 314 лева под формата на краткосрочни кредити за земеделските стопани, при 2 460 601 лева през 2016 г. Средствата са предоставени изцяло по целеви кредит за закупуване на минерален тор и/или семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница.

През годината са разсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 – 2012 г., както и кредити за отглеждане на картофи, реколта 2011 г.

3.3. Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ

През 2017 г. ДФЗ прилага следните схеми за кредитиране на инвестиционните намерения на земеделските стопани:

- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие" на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2017 – 2019 година";
- Кредитна схема на ДФ „Земеделие" за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни".

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие" на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2017 – 2019 година" (НПП)

Тази схема за кредитиране се прилага за шеста поредна година, което допринася за значително увеличение в усвояването на средствата по Националната програма по пчеларство.

По условията на схемата е дадена възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят чрез кредит необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрени проекти по Мерки А, Б, В и Д от НПП - закупуване на нови кошери, голи роеве, отводки, пчелни майки, ветеринарно-медицински препарати, като за новата схема обхватът е допълнен и с възможността за закупуване на пчеларско оборудване и прикачен инвентар за подвижно пчеларство.

Максималният размер на кредита е до 80% от размера на реално договорените разходи по сключени договори за покупко-продажба, но не повече от 80% от одобрените разходи по договор за финансова помощ по НПП, а лихвеният процент е в размер на 4% годишна лихва.

За срока на прием по схемата са подадени 110 заявления за кредит, като всички са обработени и финансирани. Сумата на предоставените средства е 506 897,25 лева.

Погасяването на кредита, дължимите лихви и такса за обслужване се осъществява чрез прихващане от одобрената финансова помощ по НПП.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие" за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие" за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство", „Животновъдство" и „Техническо обезпечаване". Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;
- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, в които срокове се включват и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие" за 2017 г. – 4% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от ДФ „Земеделие" кредити таксата за обработка и управление е 0,5%.

През 2017 г. са одобрени 3 проекта с общ размер на искания ресурс 2 174 656 лева, в т.ч. 1 проект по направление „Техническо обезпечаване" – пряко кредитиране от ДФЗ на стойност 15 000 лева и 2 проекта по направление „Растениевъдство" чрез рефинансиране на търговска банка за създаване на трайни насаждения на стойност 2 159 656 лева. През годината е финансиран проектът по направление „Техническо обезпечаване" в размер на 15 000 лева.

Схема за кредитиране на проекти по държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни"

През 2017 г. за шеста поредна година е прилагана схемата за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни".

Схемата дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. Нейният обхват включва закупуването на млекомати, построяването или приспособяване на съществуваща сграда/помещение за нуждите на обект за търговия на дребно, закупуването на хладилници, хладилни витрини и друго специфично търговско оборудване. За осигуряване финансирането на тези проекти, кандидатите имат възможност да ползват и кредитиране със средства на ДФ „Земеделие".

Очаквани данни за 2018 г.

През 2018 г. ДФЗ продължава да прилага горепосочените три схеми за инвестиционно кредитиране на земеделските стопани.

Очакванията са до края на 2018 г. по схемата за кредитиране на лица с одобрени проекти по НПП да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 1 млн. лева. Към месец юни 2018 г. по схемата са подадени 107 заявления за кредит на стойност 586 292 лева, като от тях са финансирани 100 кредита на стойност 546 467 лева.

V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника позволява да се следи техническото състояние на всяка машина, да се контролира нейната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на страната, да се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

Таблица V.1. Регистрирана земеделска и горска техника:

Вид техника	Общо	в т.ч. нови машини
Верижни трактори	170	19
Колесни трактори	7443	1 340

Вид техника	Общо	в т.ч. нови машини
Самоходни шасита	120	4
Друга самоходна техника	3 126	773
Тракторни ремаркета	2134	494
Зърнокомбайни	919	158
Самоходни силажокомбайни	32	3
Други самоходни машини	113	31
Машини за сеидба и садене	1 034	533
Машини за торене и растителна защита	1 141	657
Фуражоприбиращи и фуражопреработващи	2 508	1 267
Почвообработващи	3 518	1 752
Сушилни и други	17	12
Зърно и семепочистващи	24	7
Машини за поливане	67	34
Горска техника	1 100	448
Общо	**23 466**	**7 532**

Източник: *МЗХГ*

1.2. Технически преглед на техниката

Извършването на ефективен контрол на техническото състояние и безопасността на техниката гарантира защита живота и здравето на работещите със земеделска и горска техника и намалява трудовите злополуки и жертвите от пътнотранспортни произшествия, свързани с неизправности на техниката.

Извършените технически прегледи на земеделска и горска техника от областните дирекции „Земеделие“ през 2017 г. са 124 640.

1.3. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

През 2017 г. са издадени:

- 80 броя разрешителни на 37 броя учебни форми за извършване на обучение за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника;
- 7 231 броя свидетелства за правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

1.4. Изпитване и сертифициране на земеделска и горска техника

В центровете за изпитване и сертифициране в Русе и Пловдив през 2017 г. са извършени 1 250 изпитвания на употребявана земеделска и горска техника и машини за земни работи.

2. Хидромелиорации

Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване“

По данни на „Напоителни системи“ ЕАД, към 2017 г. изградените поливни площи са общо 732 829,7 ха.

Площите годни за възстановяване с минимални разходи и срок на изкупуване до 5 години възлизат на 20 724,1 ха. Изискващи средни разходи, със среден срок на изкупуване до 10 години са 56 617 ха, а тези с високи разходи, със срок на изкупуване по-голям от 10 години - 70 868,6 ха.

Полетите площи с първа поливка от „Напоителни системи“ ЕАД през 2017 г. са 25 087,1 ха, с 3% по-малко спрямо предходната година.

Таблица V.2. Полети площи с първа поливка от „Напоителни системи“ ЕАД

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Полети площи, ха	26 193,7	24 952,2	20 595,6	26 134,5	25 855,5	25 087,1

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

През 2017 г. „Напоителни системи“ ЕАД е подало 274,411 млн. м³ вода за напояване, от които 252,238 млн. м³ за ориз и 22,172 млн. м³ за полски култури и трайни насаждения.

По данни на сдруженията за напояване, през 2017 г. те са извършили напояване с първа и следващи поливки на общо 5 141,8 ха, като са подадени общо 2 981 хил. м³ вода, разпределени както следва по култури:

- Царевица - 994 ха с 1111 хил. м³ вода;
- Тютюн – 11,2 ха с 7 хил. м³ вода;
- Зеленчуци – 730 ха с 330 хил. м³ вода;
- Трайни насаждения – 2 607,4 ха с 897 хил. м³ вода;
- Други култури – 799,1 ха с 636 хил. м³ вода.

Цените, по които се извършва услугата „Доставяне на вода за напояване“ от сдруженията за напояване през 2018 г., се определят по Методика, приета с Постановление № 16 от 20 януари 2017 г. на Министерски съвет.

Цените на услугата „Доставяне на вода за напояване“, извършвана от „Напоителни системи“ ЕАД за поливния сезон на 2018 г. са определени съгласно Методика, приета от Съвета на директорите на „Напоителни системи” ЕАД и одобрена от министъра на земеделието, храните и горите с писмо от 4 май 2018 г. Цените и Методиката са публикувани на интернет сайта на „Напоителни системи” ЕАД.

Методиките за определяне на цените за услугата „Доставяне на вода за напояване“ от „Напоителни системи“ ЕАД и сдруженията за напояване са двукомпонентни - за напоявана площ и за доставен обем вода. Цената за напоявана площ се заплаща еднократно - само при първа поливка и не се заплаща цена на декар за всяка следваща поливка, което е в съответствие с Предварително условие 5.2. „Воден сектор” от Приложение V на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

3. Растителна защита и фитосанитарен контрол

3.1. Растителна защита

- **Растителна защита при зърнено-житни култури**

Общото фитосанитарно състояние на зърнено житните култури през 2017 г. е добро.

Контрол на плевели

През годината са внесени хербициди на общо 1 152,049 хил. ха с есенници, в т. ч. 1 040,986 хил. ха с пшеница и 111,063 хил. ха с ечемик. Третиране срещу широколистни плевели е проведено на 581,849 хил. ха. Противожитни хербициди са внесени на 154,60 хил. ха, а хербициди срещу житни и широколистни плевели – на 304,541 хил. ха.

Върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 265,241 хил. ха. С вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 218,691 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Нападнатите площи от възрастното на вредната житна дървеница са общо 124,377 хил. ха, а третиране е извършено на 85,93 хил. ха.

Третиране срещу ларвите на неприятеля е извършено на 34,050 хил. ха, при нападнати 85,927 хил. ха.

Обикновена житна пиявица

През 2017 г. са третирани 44,921 хил. ха срещу ларвите на обикновена житна пиявица, при нападнати 46,391 хил. ха.

Брашнеста мана

Нападнатите площи с пшеница от брашнеста мана през годината са 297,184 хил. ха, третиране е извършено на 430,677 хил. ха. Извършени се много ранни химични третирания, като на голяма част от третираните площи използваните фунгициди са съчетани с внасяне на вегетационни хербициди.

Септориози

Нападение от болестта е отчетено на 230,062 хил. ха, а третиране е проведено на 297,492 хил. ха.

- **Растителна защита при технически култури**

Контрол на плевели

През 2017 г. са внесени почвени хербициди на 540,422 хил. ха слънчоглед, а са третирани вегетационно 470,978 хил. ха.

През есента е проведен химичен контрол на плевелите, при рапицата, основно с почвени хербициди, като са внесени на 75,322 хил. ха. Вегетационни хербициди са приложени на 64,155 хил. ха.

През годината са внесени почвени хербициди на 3,230 хил. ха тютюн, с вегетационни хербициди са третирани 1,688 хил. ха.

Чрез внасяне на почвени и вегетационни хербициди се провежда химичният контрол на плевелите при картофите. Почвени хербициди са внесени на 6,927 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 1,157 хил. ха.

Контрол на болести и неприятели

Черни петна (фома) и Сиви петна (фомопсис) при слънчоглед

През 2017 г. е проведено третиране на 12,308 хил. ха срещу фома и на 14,041 хил. ха срещу фомопсис.

Мана по слънчогледа

Нападнатите площи от болестта са общо 0,18 хил. ха.

Рапичен цветояд

През месеците април и май 2017 г. са проведени пръскания срещу рапичен цветояд на 123,486 хил. ха рапица.

Рапичен стъблен скритохоботник

Третирани са 28,261 хил. ха рапица срещу неприятеля през 2017 г.

- **Растителна защита при зеленчукови култури**

Контрол на неприятели

Доматен миниращ молец

В повечето оранжерии на страната през 2017 г. е отчетена добра опазеност на доматите. Проведени са от 2 до 4 броя пръскания с инсектициди на 0,164 хил. ха.

При полски условия срещу доматения миниращ молец са проведени от 2 до 10 третирания на площ от 2,322 хил. ха

През 2017 г. отново е отворен прием за подпомагане с държавна помощ по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец“. Бенефициенти на помощта са земеделски стопани, отглеждащи домати, на площи с размер над 1 дка. Съпътстващ документ към заявлението за подпомагане е Предписание за предприемане на действия по Националната програма от Областните дирекции по безопасност на храните. През 2017 г. са издадени 176 предписания за предприемане на растително защитни действия. Нападнати от неприятеля са общо 1,664 хил. ха зеленчуци, в това число: 1,555 хил. ха домати полско производство и 0,109 хил. ха оранжерийни домати.

- **Растителна защита при овощни култури**

Контрол на неприятели и болести

Листогризещите гъсеници

Преобладаващи видове в овощните насаждения са: Гъботворка, Златозадка, Педомерки, Бяла американска пеперуда, Бяла овощна пеперуда, като през 2017 г. са в ниска популационна плътност и степен на нападение. Третиранията срещу другите неприятели са ограничили вредната дейност и разпространението на листогризещите. През годината е извършено третиране срещу основните листогризещи видове на 9,035 хил. ха овощни насаждения, в това число 2,155 хил. ха семкови и 6,880 хил. ха костилкови овощни видове, съчетани с пръсканията.

Листозавивачки и пъпкозавивачки

Срещу неприятелите третиране е извършено на 1,697 хил. ха семкови овощни видове.

Листни въшки

Нападение от листни въшки през 2017 г. е констатирано повсеместно и при всички овощни култури. Отчетена е масова вредоносна дейност и висока популационна плътност. Третирани са 3,338 хил. ха семкови и 12,273 хил. ха костилкови овощни видове, от 2 до 5 пъти.

Калифорнийска щитоносна въшка

Третираните овощни насаждения срещу калифорнийска щитоносна въшка са общо 5,114 хил. ха.

Обикновена сливова щитоносна въшка

През годината са третирани 1,655 хил. ха сливи от общо 6,774 хил. ха сливови насаждения, като основно са извършени комбинирани пръскания със сливов плодов червей.

Черешова муха

В повечето области на страната е отчетена степен на червивост до 1%, като третирани са 6,5 хил. ха.

Черна сливова плодова оса

Третираните сливови насаждения през годината са 3,487 хил. ха от общо 6,774 хил. ха.

Плодови червеи

През 2017 г. са третирани 4,098 хил. ха ябълкови градини срещу ябълков плодов червей, 5,606 хил. ха сливови насаждения срещу сливов плодов червей и 5,062 хил. ха срещу източен плодов червей по праскови и кайсии.

Прасковен клонков молец

През годината са третирани 5,153 хил. ха насаждения от праскови и кайсии.

Кръгломинираща молец по ябълката

Срещу кръгломинираща молец са третирани 0,519 хил. ха от общо 5,114 хил. ха ябълкови насаждения.

Струпясване по ябълката и крушата

През 2017 г. е постигната добра опазеност на ябълките и крушите по отношение на струпясването. Във всички области на страната отчетената степен на нападение по листата е от слаба до средна, а по плодовете степента на нападение е слаба. По-висока степен на нападение се наблюдава в насаждения с чувствителни сортове. Срещу струпясването по ябълка и круша са третирани 4,334 хил. ха.

Брашнеста мана по ябълката

Напръскани през годината срещу брашнестата мана са 3,423 хил. ха ябълкови и крушови градини.

Ранно кафяво гниене

В областите Пловдив, Разград и Силистра, в градините с праскови и кайсии, са констатирани поражения от болестта по леторастите.

Късно кафяво гниене

При праскови и кайсии проявите от късно кафяво гниене се ограничават до слаба степен на нападение, а за чувствителните сортове достигат до средна.

Брашнеста мана по прасковата

През вегетацията са проведени от 1 до 4 пръскания, като са третирани 3,452 хил. ха насаждения от праскови.

Къдравост по прасковата

Проведени са от 1 до 3 третирания на 4,025 хил. ха градини с праскови.

Бяла ръжда (Цилиндоспориоза) по черешата и вишната

Извършени са от 1 до 3 третирания на площ от 5,465 хил. ха череши и вишни през 2017 г.

- **Растителна защита при лозя**

Контрол на плевели

От стопанисваните площи, заети с лозя, през годината са приложени почвени хербициди на 0,63 хил. ха и вегетационни хербициди на 24,74 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

Срещу шарен гроздов молец през 2017 г. са третирани 26,113 хил. ха от общо 55,27 хил. ха.

Жълт лозов акар

Третиране през годината е проведено на 5,64 хил. ха лозови насаждения, от 1 до 5 пъти.

Мана по лозата

Проведени са от 2 до 8 третирания срещу маната на обща площ от 53,831 хил. ха лозя.

Брашнеста мана (Оидиум)

През 2017 г. са проведени от 2 до 8 третирания на 53,251 хил. ха лозя.

Сиво гниене (ботритис)

Срещу сиво гниене са проведени от 1 до 5 третирания на 33,220 хил. ха.

- **Растителна защита при многоядни неприятели**

Обикновена полевка

През пролетта на 2017 г. общо нападнатите есенници от обикновена полевка са 65,50 хил. ха, химичен контрол е проведен на 56,04 хил. ха.

Телени червеи

В Областните дирекции по безопасност на храните през 2017 г. са подадени 270 декларации от земеделски стопани за нападнати 2765,263 хил. ха картофи. Химическо третиране е изведено на 3,232 хил. ха от нападнати общо 3,626 хил. ха.

Сив царевичен хоботник

През пролетта на 2017 г. се наблюдава увеличаване на нападнатите площи в сравнение с предходната година. Химичен контрол срещу сив царевичен хоботник е изведен на 29,93 хил. ха царевица и 19,16 хил. ха слънчоглед.

3.2. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности за постигане на основната оперативна цел в областта на фитосанитарния контрол през 2017 г. са:

- Законодателство, хармонизирано с режима за растително здраве на ЕС;
- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител и МКРЗ;
- Контрол при производството с цел своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;

- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми за карантинни вредители, съобразени със законодателството на ЕС;
- Лабораторно–диагностичната мрежа.

3.2.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС

Фитосанитарният контрол при производство и движение на растения, растителни продукти и други обекти и наблюденията на територията на страната по отношение на регулираните карантинни вредители се осъществява съгласно изискванията на Закона за защита на растенията и Наредба № 8 за фитосанитарния контрол, въвеждащи съответните нормативни актове на ЕС в националното фитосанитарно законодателство и Решения за изпълнение на Комисията относно спешни мерки за предотвратяване на въвеждането в ЕС и разпространението на карантинни и нови вредители в ЕС.

Регистрираните производители, складове и тържища през 2017 г. в официалния регистър за ФСК са 3168 броя.

Основен приоритет в областта е да се осигури производство на здрави растения и растителни продукти, тяхното движение на територията на ЕС чрез системата за растителни паспорти и безпроблемен износ за трети страни, спазвайки фитосанитарните изисквания при внос на страната – вносител. За целта се разработват и провеждат мониторингови програми за карантинни вредители по култури и вредители.

Инспекторите по растителна защита на БАБХ през 2017 г. са извършили фитосанитарен контрол, по следните национални мониторингови програми:

- Мониторинг за карантинни вредители по картофи;
- Мониторинг за карантинни вредители по овощни видове;
- Мониторинг за карантинни вредители по лозята;
- Мониторинг за карантинни вредители по зелечукови видове в оранжерии и на открити площи;
- Мониторинг за карантинни вредители в оранжерии, разсадници и градински центрове за цветя и декоративни растения;
- Мониторинг за карантинни вредители по ягоди и малини;
- Мониторинг за Xylella fastidiosa;
- Мониторинг за Phytophtora ramorum Werres, De Cock&Man;
- Мониторинг за бактериален рак по киви, Pseudomonas syringae pv. actinidiae;
- Мониторинг за Drosophila suzukii Matsumura;
- Мониторинг за карантинни вредители по горски видове;
- Календарен план за наблюдение на растения и растителни продукти, които не са включени в мониторинговите програми, но са обект на контрол.

При производството на растения и растителна продукция са извършени 5 199 инспекции.

В Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) през 2017 г. са постъпили общо 5 110 проби и са извършени 12 451 анализа.

В шестте областни диагностични лаборатории по растително здраве (ОДЛРЗ) в ОДБХ са анализирани 2 972 проби.

Навременното откриване на вредителите е дало възможност на фитосанитарните инспектори да предприемат навременни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където е било възможно. Установени са следните вредители:

- Карантинни вредители в растителни проби: Bemisia tabaci, Aceria kuko, Drosophila suzukii, Globodera sp., Erwinia amylovora, Clavibacter michiganensis ssp. michiganensis, Clavibacter michiganensis spp. sepedonicus, Scirrhia acicola (Dearn.) Siggers (=Lecanosticta acicola (Thumen) H. Sydow, Synchytrium endobioticum, TSWV, PPV, PD, ESFY, SMYeV;
- В почвените проби (411 броя) - Globodera pallida Globodera rostochiensis и Synchytrium endobioticum.

За първи път през 2017 г. в страната е установен нов карантинен вредител - Scirrhia acicola в една проба от Бял бор, при проведено официално обследване за карантинни вредители по горски видове в района на ОДБХ Кърджали. Предприети са фитосанитарни мерки с цел предотвратяване на по-нататъшното разпространение на вредителя.

- Некарантинни вредители: Oligonychus sp, Tetranychus sp. – в проба Thuya, внос от Сърбия; Tetranychus sp., Frankliniella intonsa – в проба рязан цвят карамфил, внос от Турция; Lasioptera rubi, Aphididae, Pseucoccus sp. – в проба малини, внос от Сърбия и други вредители.

В специализираната лаборатория по картофите в гр. Самоков се извършва тестиране на сортове картофи за устойчивост към рака и картофените цистообразуващи нематоди и определяне патотипа на установения в страната рак по картофите в районите на гр. Самоков и област Смолян.

През 2017 са издадени 2 616 броя растителни паспорти на стоки от местно производство за страната и ЕС и 75 броя здравни свидетелства.

3.2.2. Фитосанитарен контрол при износ

През годината са извършени 12 639 инспекции на пратки от растения и растителни продукти, предназначени за износ, за съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител. Издадени са 25 158 фитосанитарни сертификата за износ и 240 фитосанитарни сертификата за реекспорт.

Основни стоки за износ са: дървен материал, кориандър, зърно, тютюневи изделия и други. Износът на дървен материал е основно за Турция, Македония, Йордания, Сърбия, Израел, Катар, Корея, Китай, ОАЕ и Судан. За издаването на общо 7 843 броя фитосанитарни сертификата за износ на дървен материал са извършени 5 084 инспекции. Контролът при износ на дървен материал е изключително тежък поради строгите изисквания на вносителите и трудността да се преглеждат натоварени превозни средства.

3.3. Контрол на продукти за растителна защита и торове

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контролът на продукти за растителна защита и торове, съгласно Закона за защита на растенията.

Основната цел на контрола върху предлагането на пазара на ПРЗ и торове е да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преопаковане и производство на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ и торове, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетиране. Обхват на контрола са фирмите за търговия, преопаковане и производство на ПРЗ и торове, както и нерегламентирани обекти за търговия и гранични пунктове.

Основната цел на контрола върху употребата на ПРЗ и торове е да се гарантира правилната и устойчива употреба на продуктите за растителна защита при спазване на изискванията на Добрата

растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване методите на прогнозата с принципите на интегрираното управление на вредителите, с цел производството на безопасна растителна продукция. Обхват на контрола са земеделските стопани, които прилагат продуктите за растителна защита и торове при производството на растениевъдна продукция, предназначена за храна или за фураж.

През 2017 г. са разрешени 163 продукта за растителна защита за пускане на пазара и употреба, съгласно изискванията на Закона за защита на растенията и Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита.

Отнети или прекратени са 28 разрешения на продукти за растителна защита и са постановени 2 отказа по заявления за паралелна търговия и ограничена и контролирана употреба на продукти за растителна защита.

3.3.1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ

На територията на страната през 2017 г. са регистрирани 1 327 обекта, в т. ч. 900 за търговия в селскостопанска аптека , 411 склада за съхранение и търговия на едро (собствени складове и клетки под наем), 14 обекта за преопаковане и 2 фирми за производство.

През годината са извършени 1 915 инспекции, от които 1 079 в селскостопански аптеки, 656 в складове, 25 в обекти за преопаковане, 4 в обекти за производство на ПРЗ и 151 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 1 915 констативни протокола, написани са 313 предписания, в т. ч. 214 в селскостопански аптеки, 68 в складове за търговия, 2 в обекти за производство на ПРЗ и 14 в нерегламентирани обекти. Съставени са 11 акта за административно нарушение.

През 2017 г. са издадени общо 295 удостоверения, в т. ч. 228 за търговия с ПРЗ, 2 за преопаковане и 65 удостоверения за промяна на обстоятелствата.

На територията на страната през годината са взети 32 проби за удължаване срока на годност на продукта и са издадени 32 удостоверения, след установено съответствие на физичните и химични показатели.

В рамките на 2017 г. са взети 96 контролни проби за съответствие и 14 проби по сигнали (жалби), като не са констатирани несъответствия.

През годината са иззети или конфискувани общо 1 396 кг и 5 944 л ПРЗ.

Осъщественият внос на ПРЗ през 2017 г. в страната през ГКПП е общо 5 379 257 кг и 2 759 386 л.

3.3.2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

През 2017 г. са извършени 6 093 инспекции на употребата на ПРЗ, в т. ч. 5 714 документални проверки на земеделски стопани, 5 при въздушно пръскане, 10 при извършване на фумигация, 195 при обеззаразяване на семена и 169 при третиране с наземна техника. Съставените предписания през годината са: 575 при документална проверка, 66 при третиране с наземна техника и 8 при обеззаразяване на семена. Съставени са 6 акта за установено административно нарушение.

На територията на страната са извършени 57 инспекции по сигнали или жалби относно употреба на ПРЗ и са съставени 3 акта за установено административно нарушение.

Лицата, извършващи специализирани растителнозащитни услуги, са общо 44, като 33 от тях извършват фумигация, а 11 - обеззаразяване на семена с ПРЗ.

Проби за остатъци от пестициди в изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход (НПКОП) и листни проби за идентификация на ПРЗ

В рамките на 2017 г. за остатъци от пестициди са взети 62 проби от реколтирана продукция, предназначена за пазара. Анализите са извършени в ЦЛХИК гр. София и „Приморис" ЕООД гр. Пловдив (външна лаборатория). В една проба е установено наднормено съдържание на диметоат в круши (0,39 мг/кг), връчено е предписание на земеделския стопанин.

За идентификация на употребените ПРЗ са взети 53 листни проби, които са анализирани във външна лаборатория („Приморис" ЕООД гр. Пловдив), като за неразрешена употреба на ПРЗ са съставени 7 акта и 2 предписания.

Проби от растения и растителни продукти по Националната програма за контрол на замърсители в храни (нитрати и тежки метали – олово и кадмий)

Взети и анализирани са 5 проби за съдържание на нитрати и 20 за тежки метали, които са в съответствие.

Растителни проби за анализ за съдържание на ГМО

От взетите и анализирани 11 проби от соя, царевица и маслодайна рапица не е открита генетично модифицирана ДНК, не е установено отглеждане на генетично модифицирани растения.

Взети проби от растения и растителни продукти извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ за 2017 г. (заповеди, писма, сигнали, жалби и др.)

По сигнали или жалби са извършени 16 проверки, констатирани са 3 несъответствия и са съставени 3 акта за установено административно нарушение.

Издадени разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане, съгласно чл. 109 от Закона за защита на растенията

Издадените разрешения за въздушно пръскане са 130, в т. ч. 115 на земеделски площи, 12 на горски площи и 2 на други площи. Третираните площи са 108 006 ха - земеделски площи, 2 302 ха - горски площи и 650 ха - други площи.

Издадени становища на земеделски стопани, кандидатствали по мерките за подпомагане от „Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. "

През 2017 г. са издадени 318 становища по мерките за подпомагане.

Извършени проверки на земеделски стопанства за спазване на правилата за Добра Земеделска практика - нитрати (Агроекология)

През годината са извършени 618 проверки и са направени 46 предписания.

Извършени проверки по кръстосано съответствие за спазване на програмата от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати, на земеделски стопанства, които попадат в нитратно уязвими зони (ЗИУ 1) и за употреба на ПРЗ

Общият брой на проверките, свързани с контрола на спазване на Програмата от мерки в нитратно уязвими зони е 756, като са направени 174 предписания.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2017 г. са регистрирани общо 88 нови продукта - органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители и биологично активни вещества.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2017 г. са извършени общо 960 инспекции във връзка с контрола на торове. Издадени са 50 предписания със съответните корективни мерки и посочен срок за изпълнение. Съставени са 2 акта за установено административно нарушение. Взети и анализирани са 97 проби от торове, в изпълнение на Националния план за контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати. Издадени са 3 предписания.

Таблица V.3. Контрол върху торовете през периода 2015 - 2017 г.

Дейности	2015	2016	2017
Брой регистрирани торове	31	48	88
Брой проверки на обекти	953	1 258	960
Взети проби от торове за анализ	96	106	97
Актове за нарушения	1	7	2

Източник: БАБХ

Информация за осъществения внос на торове в Република България през 2017 г.

През 2017 г. през ГКПП в Република България са внесени общо 39 994 521 кг и 198 053 л торове.

Употреба на утайки в земеделието

През 2017 г. са издадени 116 броя разрешения за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води за употребата им в земеделието, на полета с обща площ от 10 861 дка, съгласно Наредбата за оползотворяване на утайки чрез употребата им в земеделието. Максималното количество утайка, което може да се оползотвори на единица площ годишно е 0,323 тона (изразена като сухо вещество), съгласно издадените разрешения.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХГ.

ИАСАС осъществява контрола при производството, заготовката, разпространяването, търговията и съхраняването на посевен и посадъчен материал; сертифицирането му при спазване на приетите методи, схемите и технологични характеристики за качество; ръководи процедурата по изпитването, признаването и районирането на сортовете културни растения; ежегодно издава Официална сортова листа на Р България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури и лози; вписва новорегистрираните сортове в Европейските каталози на ЕС и отговаря за пълното хармонизиране на националното законодателство в областта на семената и посадъчния материал с това на ЕС.

През 2017 г. са актуализирани подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Изменени са и допълнени действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на Европейския офис за сортовете растения (CPVO) и Международния съюз за защита на новите сортове растения (UPOV), методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

През годината са подготвени изменения и допълнения към Наредба №7/28.10.2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения в и от официалната сортова листа на Република България, Наредба № 21/30.06.2009 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури на пазара на Европейския съюз. Подготвени са промени в Наредба №29/22.06.2004 г. за производство и търговия на посевен материал от тютюн.

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD).

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, ИАСАС е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2008, по стандарта на Международната асоциация на семетестващите лаборатории (ISTA) и от Европейския офис за сортовете растения .

Администриране на държавна помощ

В изпълнение на договор за предоставяне на държавна помощ за насърчаване на производството и използването на качествени семена и посадъчен материал, през 2017 г. ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури. От държавната помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал са се възползвали 90% от клиентите на ИАСАС.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност в резултат от използването на сертифицирани семена, свързана с количеството и качеството на продукцията.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги за 2017 г. е в размер на 1 191 573 лева.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2017 г. ИАСАС осъществява постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официалната сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС. Официалната сортова листа е публикувана на интернет страницата на агенцията, като се актуализира своевременно след вписване на нови сортове растения.

През 2017 г. са вписани 915 сорта полски, зеленчукови, медицински, ароматни и овощни култури, лозя и тютюн, с 2% повече в сравнение с 2016 г.

Наблюдава се увеличение на броя на вписаните сортове полски и зеленчукови култури. От общо 560 сорта полски култури, 209 сорта са защитени със сертификат за правна закрила в Патентно ведомство. От общо 158 броя вписани сортове от зеленчукови култури, 51 броя притежават сертификат за правна закрила.

При овощните култури и лозата броят на подадените за вписване сортове се запазва на нивото от предходната година.

В официалната сортова листа на страната са вписани общо 32 сорта тютюн, като 29 притежават сертификат за правна закрила.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни Агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения

През 2017 г. са заложени и изпитани общо 1 004 броя сортове (при 970 за 2016 г.), хибриди и линии, като 282 от тях са по сключени договори за сортоизпитване и 772 – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне на наши сортоописания от чужди сортове, признати от други изпитващи офиси. Сравнителната сортова колекция (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС наброява 7 702 сорта (при 8 972 за 2016 г.) от 117 вида култури. За целите на сравнителната колекция за РХС са поискани семена от 1 169 сорта от 22 вида култури. Получени са семена от 400 броя сортове от 18 вида култури.

По искане на Европейския офис за сортовете растения са предоставени 12 окончателни доклада за РХС и 15 окончателни доклада на сортоизпитващи офиси от Австрия, Румъния, Русия и Турция.

С цел получаване на правна закрила на територията на страната са подготвени и изпратени до Патентно ведомство общо 26 реферата, окончателни доклада и официални сортоописания.

През 2017 г. са изпитани за РХС 5 сорта слънчоглед и 1 сорт ориз, възложени с договор от UPOV.

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС е разпределено както следва:

- 16 вида полски култури (при 15 за 2016 г.);
- 8 овощни вида и лоза (при 9 за 2016 г.);
- 9 вида зеленчукови култури (при 7 за 2016 г.).

Общият брой сортове, без сортове стандарти, които са заложени и изпитани в опити за БСК (за вписване в списък А на Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори) е 1 426, със 77 броя по-малко спрямо 2016 г.

От общия брой сортове, в предварително изпитване са заложени и изпитани 1 225 броя хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена и твърда пшеница и ечемик (при 1 298 броя за 2016 г.), а за БСК са заложени и изпитани общо 201 броя (при 205 броя за 2016 г.). Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК са 60.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване, 1 372 броя (96,2%) са чужда селекция и 54 броя (3,8%) българска селекция, което представлява запазване на съотношението на сортовете българска и чужда селекция от 2016 г.

Извършени са 837 оценки за сортове, изпитани за БСК: 108 фитопатологични, 76 за студоустойчивост и 653 химико-технологични и дегустационни. От предварителните опити са подготвени и предадени на заявителите 1 430 средни проби за химико-технологични оценки.

Изготвени са общо 195 окончателни доклади за РХС и доклади за БСК с окончателни резултати от проведено 2 – 3 годишно сортоизпитване, за разглеждане от експертни комисии.

През 2017 г. са проведени 14 заседания на експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване на нови сортове, по групи култури (3 за РХС и 11 за БСК) и са взети решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на Официалната сортова листа. През годината е изготвен и публикуван бюлетин с резултати на всички признати и утвърдени за вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната сортове от видове растения на официалния.

През годината са заложени 1 263 броя проби за грунтов контрол от 32 вида земеделски култури, от които са одобрени 1 253 броя.

Сключените договори за сортоизпитване са се увеличили с 18% в сравнение с 2016 г.

Издадени са 58 разрешения, съгласно чл. 39а, ал. 1 и ал. 4 от ЗППМ и в съответствие с Решение 2004/842/ЕС, с което се подпомага бизнесът в сектор земеделие по отношение производство и търговия със семена.

Регистриране и поддържане на бази данни за производители, заготвители и търговци на посевен и посадъчен материал, по чл. 28 от ЗППМ

За регламентиране дейностите по производство, заготовка и търговия със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен регистър, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните по дейности и групи култури лица.

През 2017 г. са издадени 290 удостоверения за производство, заготовка и търговия, с 3 броя по-малко от 2016 г., и 100 разрешения.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2017 г. се извършва съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината са получени заявления за сертификация за 35 649 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури. Общата площ на инспектираните от инспектори на ИАСАС посеви с полски култури е 34 884 ха, като най-голям дял заема групата на зърнените култури - 30 528 ха (87,5%), следвана от фуражни - 3 131 ха (9%), маслодайни и влакнодайни - 938 ха (2,7%), картофи - 197 ха (0,6%), зеленчукови култури - 80 ха (0,2%), тютюн - 8 ха и цвекло – 2 ха. Инспектираните посеви намаляват с 11,1% спрямо 2016 г. След извършване на полските инспекции са декласирани 234 ха (0,7%) в по-ниска категория от заявената за сертификация, бракувани са 36 ха (0,1%), поради по-ниски показатели от изискващите се. Издадени са 2 278 акта за полски инспекции.

Инспектирани са 731 ха семепроизводствени посеви от пшеница, с 203 ха по-малко в сравнение с 2016 г.

През 2017 г. са инспектирани по-малко посеви от зимна обикновена пшеница, ечемик, царевица и овес. Ръст в сравнение с предходната година е налице при инспектираните семепроизводствени посеви от тритикале (с 59,1%) и овес (с 20,4%). Инспектирани са и 137 ха с посеви с нахут.

При инспектираните посеви от групата на маслодайни и влакнодайни култури се наблюдава няколкократно увеличение на площите при семепроизводството на слънчоглед спрямо 2016 г.

Увеличават се и площите на семепроизводствените посеви от фъстъци, докато площите със соя и памук намаляват.

Инспектираните посеви от фуражни култури през годината са със 7,8% по-малко спрямо 2016 г.

Увеличение на инспектираните посеви спрямо предходната година има при видовете картофи и тютюн, както и при зеленчуковите видове, докато тези с цвекло намаляват.

През 2017 г. са инспектирани 52 ха лозови маточници, 42 ха маточни лозя и 17 ха лозови вкоренилища. Издадени са 702 акта за полска инспекция.

Окачествени са 4 325 439 броя лозов посадъчен материал (при 5 350 702 през 2016 г.), от които 921 358 броя облагородени лози, 420 481 броя резници за калеми и 2 983 600 броя резници за подложки.

За целите на сертификацията са взети 5 743 проби от хомогенно заготвени партиди семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., са взети 620 проби.

В отдел Централна лаборатория са извършени 3 840 анализа за определяне на посевните качества на семената, в т. ч. 1 193 за аналитична чистота, 1 574 за кълняемост, 1 073 за съдържание на влага в семената.

През годината централната лаборатория, акредитирана от Международната асоциация по семетестване ИСТА, участва успешно в един кръгов международен тест на бяла детелина.

Извършени са 92 теста „електрофореза“ за установяване сортовата автентичност и сортовата чистота на семената от родителски линии и хибриди от царевица и слънчоглед.

От лабораторията са издадени 35 сертификата съгласно изискванията на схемите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие при износ на семена за трети страни.

През 2017 г. са издадени 377 635 официални етикета.

Във връзка с изискването на чл. 25, ал. 4, т. 2 на Наредба № 7 от 24 февруари 2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР за периода 2014 – 2020 г. са издадени удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури, потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос и износ на семена и посадъчен материал от и за трети страни

През 2017 г. са извършени над 800 проверки по ЗГМО и ЗППМ по документи и на място. При проверките по ЗГМО не е открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партиди семена. Подобрено е междуинституционалното сътрудничество между БАБХ и ИАСАС, което значително е подобрило граничния контрол.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите са взети 510 проби за контролен анализ. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена са спрени от търговия.

За резултатите от проверките са издадени 977 контролни листове и констативни протоколи и са съставени 15 акта за установяване на административно нарушение.

Съгласно чл. 6, ал. 17 от ЗППМ инспекторите от ИАСАС са извършили проверка на над 20% от инспектираните площи от лицата по чл. 6 от ЗППМ. Не са констатирани несъответствия.

Предоставяне на възможност на бизнес операторите да извършват дейности по сертификация под официален контрол

По условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2013 г. е издадено 1 разрешение за частна лаборатория и на 3 физически лица за вземане на проби от семена.

Очаквани данни за 2018 г.

Във връзка с изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал, обн. ДВ, бр. 17 от 23.02.2018 г., отпада изискването за регистрация в ИАСАС на производители и заготвители на посевен и посадъчен материал и срока на валидност на сертификата, издаден от ИАСАС за семена и посадъчен материал, което облекчава значително бизнеса и гражданите.

Производство на посевен и посадъчен материал могат да извършват лица, регистрирани като земеделски стопани по реда на наредбата по § 4 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за подпомагане на земеделските производители. В тази връзка са подготвени изменения и допълнения на Наредба № 13 от 31.03.2004 г. за реда за издаване на разрешения на производители и заготвители на посевен и посадъчен материал и за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал.

През месец юни 2018 г. в ИАСАС са проведени вътрешни одити и външен одит от независима сертификационна организация на внедрената система за управление на качеството, като официална част от процеса на сертифициране, с цел сертифицирането на системата за управление по изискванията на новия международен стандарт ISO 9001:2015, след които Агенцията е сертифицирана съгласно изискванията на международния стандарт ISO 9001:2015.

През 2018 г. Агенцията продължава да предоставя услуги, свързани с прилагането на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор с ДФ „Земеделие“. В обхвата на помощта е включен и лозов и овощен посадъчен материал.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2018 г. е в размер на 1,2 млн. лева.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2018 г. за полска инспекция са заявени общо 29 792,2 ха, в т. ч и 647 ха от инспектори по чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал. От заявените семепроизводствени посеви, най-много са тези със зърнени култури – 27 897 ха, фуражни – 1 158 ха и маслодайни и влакнодайни – 653 ха (2,6%). Заявени са и семепроизводствени посеви от картофи – 39 ха, зеленчукови култури - 41 ха, тютюн - 4 ха и цвекло 0,2 ха. Продължава приемането на заявления за сертификация на пролетните култури. Заявени за сертификация/одобрение са 43 ха лозови маточни насаждения.

През 2018 г. ИАСАС продължава да осъществява контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия.

За нарушение на разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал и изискванията на съответните наредби, до месец май 2018 г. са съставени 13 акта за установяване на административни нарушения.

Сключените договори за сортоизпитване и за пролетни култури през 2018 реколтна година са с 8% повече от тези през 2017 г. Това показва, че сортоизпитването е устойчиво и в съответствие с най-добрите практики.

През 2018 г. е налице увеличение на заявените за изпитване за РХС сортове до 322 броя (при 282 за 2017 г.), както и на процентното съотношение на изпитваните за РХС сортове, за сметка на подобните сортове от сравнителна колекция, което е резултат на активната дейност за увеличаване на сортовете в сравнителната колекция и прецизиране на методите за избор на подобни сортове. През годината се провежда изпитване за РХС на 6 сорта, възложено от Европейския офис за сортовете

растения по Договор 83/2008 и на 3 сорта от Instance Nationale des Obtentions Vegetales (I.N.O.V.) – GEVES, Франция.

Сортоизпитването за БСК с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната също е устойчиво и през 2018 г. броят на заявените и включени в опити сортове за БСК е 232 (при 201 за 2017 г.).

Броят на сортовете в предварително изпитване е увеличен с 13,6% в сравнение с 2017 г., което се дължи на факта, че заявителите желаят да бъде изпитан по-голям брой сортове, при намален брой повторения в опита. Площите на опитните полета на ИАСАС са изравнени, качеството на предлаганата услуга е много добро и удовлетворява заявителите.

През 2018 г. от заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване, 1 546 броя (95,2%) са чужда селекция, а 78 броя (4,8%) – българска селекция. Сравнявайки с 2017 г. се наблюдава увеличение на броя на сортовете българска селекция, дължащо се на увеличение на заявките от частни селекционери.

6. Контрол на зърно и зърнени продукти

6.1. Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно

През 2017 г. продължава тенденцията на увеличение както на броя на обектите за съхранение на зърно, така и на общия капацитет за съхранение. В рамките на годината, в поддържаната за целта база данни са вписани 104 нови обекта за съхранение на зърно и е направена промяна в обстоятелствата на 123 от вписаните обекти. Общият брой на обектите за съхранение на зърно в страната към 31.12.2017 г. е 3 683 броя, с капацитет 14 778 153 тона. Базата данни за местонахождението и капацитета на обектите за съхранение на зърно към 30 юни и 31 декември 2017 г. е качена на Портала за отворени данни при МС.

През 2017 г. са извършени общо 1 756 проверки, в т.ч. на обекти за съхранение на зърно - 628 броя, на зърнопроизводители - 901 броя и на нови обекти за съхранение на зърно - 227 броя. За установени нарушения при проверките са съставени 446 констативни протокола и 12 акта за административни нарушения.

6.2. Окачествяване на реколта `2017

За извършване на представително окачествяване на добитата реколта `2017 от ечемик, пшеница, царевица, слънчоглед и оризова арпа са взети и анализирани 2 957 проби от 3 998 089 тона, което е над 35% от добитото количество и покрива критериите за представителност на окачествяването.

Окачествяване на пшеница от реколта `2017

Крайните резултати от окачествяването показват, че произведената през 2017 г. пшеница с мелевни и хлебопекарни качества, които отговарят на изискванията на търговци и преработватели, възлиза на 83,1% от общата продукция.

Разпределението на зърното по групи е както следва:

- Първа група – 3,6%, при 0,7% за 2016 г.;
- Втора група – 10,3%, при 4,2% за 2016 г.;
- Втора Б група – 34,6%, при 36,3% за 2016 г.;
- Трета група – 52%, при 58,8% за 2016 г.

Средните стойности на основните показатели, които определят качествената характеристика на зърното от реколта `2017 за страната са:

- съдържание на влага: 11,5% ± 0,8%;
- хектолитрова маса: 76,6 kg/100 dm3 ± 1,8 kg/100 dm3;
- добив на мокър глутен: 24,0% ± 2,5%;
- отпускане на глутена: 8,5 мм ± 1,2 мм;
- число на хлебопекарна сила: 52,0 усл. ед. ± 5,4 усл. ед.;
- съдържание на протеин: 12,1% с.в. ± 0,6% с. в.;
- число на падане: 345,2 сек. ± 61,2 сек.

Окачествяване на ечемик от реколта `2017

Получените крайни резултати показват, че 69,8% от ечемикът е пивоварен, а 30,3% - фуражен. В сравнение с 2016 г., делът на пивоварния ечемик се увеличава с 8,4 процентни пункта.

Средните стойности на основните качествени показатели на ечемика от реколта `2017 са както следва:

- съдържание на белтъчни вещества: 11,9% ± 1,2%;
- хектолитрова маса: 72,5 кг/100 dm3 ± 3,6 кг/100 dm3;
- изравненост на партидите: 88,4% ± 10,6%;
- влажност: 11,6% ± 0,9%;
- културни примеси: 1,8% ± 1,6%;
- чужди примеси: 1,1% ± 1,1%.

Окачествяване на черен маслодаен слънчоглед от реколта `2017

Окончателните резултати от извършеното окачествяване показват, че 78% от анализираните проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе при установени 79,2% през предходната година. През 2017 г. се отчита по-висок дял на партидата слънчоглед с високи технологични качества - 96,1% от анализирания слънчоглед отговарят на изискванията на стандарта за масленост, при 94,3% през 2016 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2017 са:

- съдържание на влага: 5,8% ± 0,7%
- масленост: 44,9% ± 1,8%
- културни примеси: 0,9% ± 1,1%
- чужди примеси: 3,0% ± 1,2%

Окачествяване на царевица от реколта `2017

Крайните резултати показват, че 79,5% от произведеното количество царевично зърно отговарят на критериите за съдържание на нишесте и минималните граници, залегнали в стандарта по отношение на съдържанието на влага и наличието на примеси, при 76,4% през 2016 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2017 са:

- влага: 12,1% ± 0,8%

- културни примеси: 3,9% ± 2,1%
- чужди примеси: 0,7% ± 0,4%
- съдържание на нишесте: 72,4% ± 0,9%
- хектолитрова маса: 72,8 kg/100 dm3 ± 2,0 kg/100 dm3

Окачествяване на оризова арпа от реколта `2017

Резултатите от анализираните проби показват, че 90,6% от анализираното количество оризова арпа отговаря на изискванията за първо качество, при 96,6% през 2016 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на оризовата арпа от реколта `2017 са:

- влага: 12,8% ± 0,5%
- културни примеси: 0,4% ± 0,2%
- чужди примеси: 0,4% ± 0,3%
- червени зърна: 0,4% ± 0,4%
- пожълтели зърна: не са открити
- оголени зърна: 1,5% ± 0,6%
- хектолитрова маса: 58,4 kg/100 dm3 ± 2,1 kg/100 dm3.

7. Безопасност по хранителната верига

Основна цел на политиката на ЕС във връзка с безопасността на храните е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително и традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието, храните и горите ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика и политиката на ЕС в областта на здравеопазването на животните и безопасността на храните, чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига" подпомага министъра на земеделието храните и горите при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

През 2017 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията, растителния репродуктивен материал и продуктите за растителна защита.

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата", следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, контрол на фуражите, граничния контрол и др.

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните.

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазване на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети, през 2017 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2016 – 2018 г.

През 2017 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложени по изпълнение на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите.

Дейността на БАБХ е насочена към намаляване на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското разположение на страната ни. За тази цел се изпълняват национални програми за надзор на болестите, а именно:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошките-носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на ТСЕ;
- Програма за предпазни мерки срещу някой транс-гранични заболявания по животните, в която влизат заразен нодуларен дерматит по едрите преживни животни, шап по чифтокопитните животни, чума по дребните преживни животни и шарка по овцете и козите.

Всички посочени по-горе програми се кофинансират от Европейската комисия.

През 2017 г. са разработени и одобрени следните стандартни оперативни процедури (СОП):

- СОП за минималните срокове за зареждане на животни в животновъдни обекти, в които животни са ликвидирани, поради възникване на заразно заболяване;
- СОП за надзор, контрол и ликвидиране на болестта инфекциозна анемия по конете;
- СОП за надзор, контрол и ликвидиране на болестта вирусен артерит по еднокопитните;
- СОП за извършване на интрадермална туберкулинизация, отчитане и определяне на говеда за диагностично клане и отразяване на резултата в ИИС ВетИС на БАБХ;
- СОП за работа в системата TRACES и изготвяне на сертификати за вътреобщностна търговия с ЕПЖ и свине;

- СОП за действията, който е необходимо да бъдат предприети от ветеринарните лекари, отговорни за здравеопазването на животните в БАБХ за превенция от и при възникване на огнище на класическа и африканска чума по свинете;
- СОП за извършване на контрол на обектите за обезвреждане на странични животински продукти.

През месец февруари 2017 г. приключи официалната оценка на втората група млекодобивни стопанства с 10 до 49 млечни крави в изпълнение на плана за действие за укрепване на схемата за тестване на качеството на суровото краве мляко. Според резултатите от официалната оценка, общият брой на стопанствата е 5 806, от които 3 148 броя са неотговарящи на здравни, структурни и хигиенни изисквания. Останалите 2 658 броя са отговарящи на горепосочените изисквания и са включени в официално пробовземане, като 131 броя са отпаднали в процеса на пробовземане, а 2 527 са приключили процеса на пробовземане и от тях 1 069 броя са отговарящи на Регламент 853/2004 г. на ЕС.

През 2017 г. е стартирана и обществена поръчка по разработване и прилагане на „Модул мляко“ – представляващ софтуерен продукт, с който се надгражда информационната система на БАБХ и има за цел електронно обслужване на целия процес по вземане, изпращане, изпитване и отразяване на резултатите от взетите млечни проби. На терена млечните проби се вземат с мобилни устройства, на който има инсталирано мобилно приложение за вземане на проби с цел прозрачност и невъзможност за компроментиране на резултатите от тях.

От месец юли 2017 г. стартира обучение на пробовземачи на сурово краве мляко, провеждани от специализирани организации с участието на БАБХ, обучени са общо 1 102 броя. Обучените лица са тези, които имат право да вземат проби за целите на самоконтрола.

През 2017 г. са сключени 1 090 договора между ОДБХ и регистрираните ветеринарни лекари, а те от своя страна са сключили 88 727 договора за обслужване на стопаните, отглеждащи животни.

Официалните ветеринарни лекари са извършили 14 193 броя проверки по отношение на Програмата за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите и др., като са връчени 878 предписания, съставени са 101 акта за установени административни нарушения и са издадени 62 наказателни постановления.

През 2017 г. на територията на страната са констатирани следните по-важни заболявания, включени в листа с приоритетни заболявания от Закона за здравеопазване на животните, издаден от Европейската комисия: високопатогенна инфлуенца по птиците; антракс при говеда; туберколоза по говеда и бруцелоза по дребни преживни животни.

Предвид констатираните огнища от син език през 2014 г. и заразен нодуларен дерматит през 2016 г., с цел предпазване на животните, възприемчиви към тези болести и опазване на животновъдството в страната, БАБХ закупи ваксина срещу син език, серотип 4 и ваксина срещу заразен нодуларен дерматит, с които се извърши ваксинация през 2017 г.

За 2017 г. са констатирани 12 огнища на инфлуенца по дивите птици.

БАБХ предприе незабавно мерки за унищожаването на всички заразени и контактни патици в огнищата, съгласно изискването на Директива 2005/94/ЕС.

Констатирани заболявания, опасни за хората (зоонози) през 2017 г.

На 23.11.2017 г. в гр. Луковит, област Ловеч, е констатирано огнище на антракс при говеда. До 2017 г. на територията на област Ловеч не е извършвана ваксинация на възприемчивите животински видове срещу заболяването антракс, тъй като до този момент то не е установявано на територията на областта. Във връзка с констатираното огнище са предприети незабавни действия от страна на БАБХ, както следва:

- Свикване на общинска епизоотична комисия, на която да се набележат конкретни мерки за предотвратяване разпространението на болестта на територията на общината;
- Налагане на възбрана в обектите с констатирано заболяване;
- Незабавно унищожаване на труповете на умрелите от антракс животни, суровото мляко, фуража и контаминираните материали в обектите чрез загробване на място или обезвреждане в обект за обезвреждане на странични животински продукти, под официален надзор, по начин недопускащ разпространението на болестта, съгласно изискванията, посочени в Регламент (ЕО) № 1069/2009;
- Извършване на механично почистване и дезинфекция на сградите и помещенията, в които се отглеждат животни и оборудването, включително и превозните средства, влизащи и напускащи обектите по начин, гарантиращ унищожаване на причинителя на болестта;
- Налагане на забрана за придвижване на едри преживни животни, дребни преживни животни и еднокопитни животни към и от територията на заразеното населено място;
- Извършване на наблюдение върху здравословния статус, инвентаризация на всички възприемчиви към болестта антракс животни, отглеждани на територията на общината и отразяване на инвентаризацията в информационна система на БАБХ;
- При съмнение, вземане на проба в обектите, зелена маса и почва от пасището, където са пашували животните;
- Ваксинация на всички едри преживни животни, дребни преживни животни и еднокопитни животни на територията на засегнатото населено място.

През 2017 г. са регистрирани 15 огнища на туберкулоза по говедата, 5 от които са прекратени.

През годината са ликвидирани огнищата от бруцелоза по дребните преживни, възникнали на територията на областите Сливен и Благоевград. Така, страната е свободна от бруцелоза по едрите преживни животни и бруцелоза по дребните преживни и през 2018 г. ще кандидатства за получаване на статут на официално свободна от бруцелоза пред Европейската комисия.

Във връзка с усложнената епизоотична обстановка по отношение на заболяването африканска чума по свине (АЧС) в Европа и констатираното на 01.08.2017 г. огнище на заболяването в Румъния от страна на БАБХ са предприети следните мерки:

Българският компетентен орган следи ежедневно актуалната епизоотична ситуация в Европа във връзка с АЧС чрез системата за известяване на болести по животните (ADNS) на Европейската комисия, участва в заседания на Комитета по хранителната верига и здравеопазване на животните към Европейската Комисия, заседания на международни организации, докладите на Европейския орган по безопасност на храните към ЕК и докладите на Центъра за оценка на риска по хранителната верига към Министерството на земеделието, храните и горите.

България има одобрена програма за превенция и контрол на АЧС, която се изпълнява ежедневно съгласно одобрен предварително план , като се извършват постоянни клинични прегледи и лабораторен надзор за ранно откриване на АЧС с документиране на резултатите в свиневъдните обекти намиращи се в областите, разположени в пограничните райони с висок риск за проникване на заболяването и в стадата с източно балкански свине. Годишно, съгласно одобрената програма се анализират около 6 000 проби от диви свине за чума по свинете с цел ранно откриване на заболяването и доказване свободен статус на популацията. С цел превенция през 2017 г. от всички региони в Северна България се вземат проби от всички отстреляни, намерени болни и умрели диви свине и се изпращат за изследване за АЧС.

През 2017 г. е одобрена от министъра на земеделието, храните и горите „Стратегия за борба с болестта АЧС в България“, като същата е разработена на база стратегията на Европейската комисия и на опита на всички засегнати до момента държави. В стратегията подробно са разписани мерките за предпазване от проникване на АЧС в България и ранно откриване на болестта, както и мерки при констатиране на АЧС в България.

Български експерти участват постоянно в заседания, експертни групи и форуми свързани с обсъждането на мерки и действия по отношение на АЧС, към ЕК, Организацията по прехрана и земеделие към ООН (ФАО) и международната организация по здравеопазване на животните (МБЕ).

Договорено е постоянно сътрудничество между България, Молдова, Румъния и Украйна по отношение на борбата с АЧС.

Българските ветеринарни власти са в постоянно сътрудничество с Държавна агенция „Национална сигурност“ и Главна Дирекция „Гранична полиция“ към МВР по отношение на контрола на хора и стоки от страни с констатирани случай на АЧС и обезвреждане на конфискувани хранителни отпадъци и хранителни продукти идващи от трети страни, както и кухненски отпадъци от превозни (въздушни, морски, сухопътни) средства работещи по международни линии. Извършва се контрол на личния багаж на пътниците и обезвреждане на хранителни отпадъци от кетъринга на пристанищата, граничните пунктове с Румъния и летищата София, Варна и Бургас, на плавателните съдове идващи от страни с установена АЧС. Със Заповед на министъра на земеделието, храните и горите е забранена вътреобщностната търговия и вноса от трети страни на диви свине в Република България.

През 2017 г. всички разходи за провеждане на мерките по Националната програма за профилактика, контрол, надзор и ликвидиране болестите и зоонозите в Р България, които са включени в програми за надзор и ерадикация, но не се кофинансират от Европейската комисия се предоставят като помощ на земеделските стопани от ДФ „Земеделие “.

Хуманно отношение към животните

БАБХ координира и методически ръководи дейността на 28 броя Областни дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) по отношение на хуманното отношение към животните, което е пряко свързано с производството на безопасни храни. Това е тема, която вълнува широки обществени кръгове.

Създаването на обща европейска платформа за хуманно отношение към животните ще служи като общ форум, използван от Комисията, държавите членки, организации за защита на животните, селското стопанство организации, ветеринарни сдружения, потребители и т. н.

Практиката в България показва, че фермерите много често не спазват предвидените в законодателството норми, с цел да увеличат печалбата от дейността си. В повече от случаите те нямат възможност за съпоставка на прилаганите от тях практики и на новите научни обосновки на хуманното отглеждане на животните. Това налага намесата на ветеринарномедицинските специалисти в страната с цел гарантиране благополучието на животните.

Със Заповед № РД 11-907 от 02.05.2017 г. на изпълнителния директор на БАБХ е утвърдена актуализирана версия на Стандартна оперативна процедура за извършване на официален контрол за спазване правилата за хуманно отношение към животните при продължителни пътувания.

През 2017 г. продължава издаването на лицензи за превоз на живи животни, с цел спазване изискванията на националното и европейско законодателство в сферата на хуманното отношение към животните по време на транспорт. Непрестанно се актуализира регистъра на издадените лицензи за превоз на живи животни съгласно чл. 166 от ЗВД и въвеждане на актуална информация за одобрените превозни средства в интегрираната информационна система на БАБХ - ВетИС.

В рамките на 2017 г. са получени 4 сигнала от други контактни точки към БАБХ и са подадени 652 сигнала от БАБХ към други контактни точки, като по-голямата част от тях са констатирани от официалните ветеринарни лекари на Граничен инспекционен пункт "Капитан Андреево".

В областта на хуманното отношение към животните България изпълнява изискванията на Директива 2008/120/ЕО на Съвета относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете.

Във връзка с хуманното отношение към опитни животни съгласно Директива 2010/63/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 септември 2010 г. относно защитата на животните, използвани за научни цели се поддържа регистър на издадените разрешителни за използване на животните в опити.

Направено е предложение за актуализиране на Наредба №4 от 08.08.2017 г. за прилагане на мярка 14 „Хуманно отношение към животните" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. по отношение на категорията животни „телета и малачета на възраст от 6 до 24 месеца.

Актуализирани са образци 208 А и В, 209 А и Б и 210 А и Б на заявления за издаване на становище от ОДБХ за съответствие на земеделско стопанство с изискванията в областта на хигиената и хуманното отношение към животните и ветеринарномедицинските изисквания

Актуализира се регистър на регистрираните приюти за безстопанствени животни.

Идентификацията (чипирането) на кучета в страната продължи и през 2017 г., а данните за същите се отразявани във ВетИС, като системата в значителна степен е адаптирана и за тези животни.

7.2. Интегрирана информационна система на БАБХ за идентификация, регистрация и проследимост на движението на животните

През 2017 г. продължи работата по усъвършенстването на информационната система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, с цел да се отговори на изискванията на законодателството на ЕС в областта на здравеопазване на животните и подпомагане дейността на ДФ "Земеделие" – Разплащателна агенция и подпомагане на стопаните, отглеждащи животни. Постигнат е напредък в повишаване на степента на централизация и интеграция на системите, балансиране на натовареността на ИКТ системите, функциониране в реален режим на работа, сигурност, защита и наличност на информационните масиви, предоставяне на уведомителни услуги, увеличен брой на потребители и на ползвани информационни услуги.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Безопасност на храните

Българската агенция по безопасност на храните методически ръководи и координира дейността на ОДБХ по осъществяване контрола на безопасността и качеството на: суровините, храните, включително тези със защитени географски наименования, биопродукти, както и материалите и предметите предназначени за контакт с храни, добавки в храните, ензими и ароматизанти; междинните предприятия за съхранение и предприятията за преработка на странични животински продукти; хуманното отношение към животните по време на клане.

През 2017 г. са изпълнявани национални и мониторингови програми за лабораторен контрол, както следва:

- Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в или върху храни от растителен и животински произход (НПКОП);
- Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ);
- Национална програми за контрол на храни за съдържание на замърсители, добавки, материали и предмети, предназначени за контакт с храни и за храни, обработени с йонизиращи лъчения;

- Програма за мониторинг и докладване на антимикробиалната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Република България;
- Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО).

Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейско и национално законодателство и в съответствие с чл. 10 на Регламент (ЕО) № 882/ 2004.

В БАБХ се поддържат електронни национални регистри и списъци на обектите под контрол. Чрез въвеждането през 2016 г. на уеб базирана система за регистрите се улеснява достъпът на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти за 2017 г. е 156 248.

Извършва се основан на анализа на риска, ефективен официален контрол върху безопасността на храните в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене. Извършват се допълнителни тематични проверки (зимен и летен туристически сезон, официални и религиозни празници и др.) и проверки по сигнали.

Предприемат се административно наказателни и административно принудителни мерки, адекватни на констатираните несъответствия.

През 2017 г. са извършени общо 182 092 проверки официален контрол в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене, тематични проверки, извънпланови проверки и проверки по сигнали и жалби.

Таблица V.4. Осъществен официален контрол през 2017 г.

Проверки	2017 г.
1. Обекти за производство и търговия на едро с храни	33 705
1.1 Одити	1 907
1.2 Проверки	31 798
1.2.1 Инспекции проследимост (Регламент 178/2002)	13 148
1.2.2 Инспекции общи хигиенни изисквания (Регламент 852/2004)	20 390
1.2.3 Инспекции специфични хигиенни изисквания към храни от животински произход (Регламент 853/2004)	7 365
1.2.4 Инспекции СЖП (Регламент 1069/2009)	5 276
2. Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	148 387
Общ брой извършени проверки (планови, тематични, по сигнал)	182 092
3. Предприети мерки от официалния контрол	
3.1 Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение (брой)	2 454
3.2 Предписания (брой)	11 044
3.3 Възбранени и бракувани храни (кг/л)	351 606 кг /336 л/1 745 бр./2 847 959 бр. яйца
3.4 Затворени обекти (брой)	159

Източник: *БАБХ*

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска, за планирането и изпълнението на официалните проверки е подходящ, по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните възможно най-ефективно.

Констатираните несъответствия касаят:

- структурни несъответствия, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите;
- оперативни несъответствия по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта;
- несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес- операторите;
- етикетиране;
- проследимост;
- храни, които не отговарят на законови изисквания за безопасност.

Анализът за средните стойности на ефективността на извършения официален контрол през 2017 г. сочи, че: средно всяка 16-та проверка приключва с издаване на предписание (при всяка 15-та за 2016 г.); средно всяка 74-та проверка приключва със съставяне на акт за установяване на административно нарушение (при всяка 70-та за 2016 г.).

През 2017 г. продължава да действа процедурата за получаване на информация за предстоящи изнесени обучения, спортни лагери, зелени училища, екскурзии и лагери на деца от детски градини и училища, въведена през 2013 г. Това гарантира безопасното хранене на децата в детски заведения, училища и при изнесени мероприятия, чрез извършване на проверки за спазване изискванията на Наредба № 9 от 16 септември 2011 г. за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения и училищата.

Контролът се извършва чрез проверки на производствените обекти и чрез вземане на проби храни от търговска мрежа.

Броят на предприятията, които произвеждат храни по стандарти през 2017 г. е както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ – 100 броя;
- Утвърден стандарт „България“ – 114 броя;
- Браншови стандарт „Лютеница“ – 12 броя;
- Браншови стандарт за „Рафинирано слънчогледово масло“ – 6 броя;
- Български държавен стандарт за млечни продукти – 54 броя.

Съгласно Годишен план за анализ на продукти, взети от търговска мрежа и произведени по национални и браншови стандарти за 2017 г. са изследвани 267 проби, както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ – 89 проби;
- Утвърден стандарт „България“ – 67 проби;
- Браншови стандарт „Лютеница“ – 18 проби;
- Браншови стандарт „Рафинирано слънчогледово масло“ – 6 проби;
- БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ – 25 проби;
- БДС 14:2010 „Български кашкавал“ – 24 проби;
- БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ – 38 проби.

От тях, несъответстващи са 53 броя. Във връзка с установените нарушения са предприети административни мерки, изразяващи се в издаване на предписания и съставяне на актове с определени срокове на изпълнение.

Изпълнение на програмите за официален лабораторен контрол

Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни (НПКОП) 2017 г.

През 2017 г. са взети общо 363 броя проби от храни, от които 154 броя по Регламент (ЕО) 2016/662, като 120 броя са храни от неживотински произход, 24 броя храни от животински произход и 10 - храни за кърмачета. От всички матрици е взета по една проба от био храни. Установени са несъответстващи резултати при 5 от тях (3 броя лимони, 1 броя карфиол и 1 брой маруля), за което са предприети съответните корективни действия.

Национална програма за контрол на суровини и храни за съдържание на химични замърсители, добавки в храни, материали и предмети предназначени за контакт с храни, храни обработени с йонизиращи лъчения (2017 г.)

В рамките на 2017 г. по програмата са взети общо 371 броя проби от храни. От тях, при 4 проби са установени несъответстващи резултати, като са предприети съответните корективни действия.

Програма за мониторинг и докладване на антимикробиалната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Република България (АМР) 2017 г.

Контролът на антимикробиалната резистентност е един от дефинираните приоритети на Европейската комисия в областта на безопасността на храните, здравеопазването на животните и употребата на ветеринарномедицински препарати. Оценявайки значимостта на проблема, ЕК прие специално Решение № 2013/652/ЕС от 12 ноември 2013 г. за изпълнение на мониторинга и докладване на антимикробната резистентност на зоонозните и коменсалните бактерии за периода 2014-2020 г. и с решение се определят вида и броя на пробите, които България има за изпълнение.

За целите на мониторинга по АМР през 2017 г. са взети 150 броя проби от цекумно съдържание от заклани свине 300 броя проби от предварително опаковано, охладено свинско месо и месо от едри преживни животни от търговската мрежа.

Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ)

През 2017 г. са взети за лабораторно изследване 80 броя проби, в т. ч. 31 броя – от суровини, 45 броя – от храни готови за консумация, 2 броя – от храни за кърмачета и малки деца на соева и/или царевична основа, адаптирано мляко, предназначено за кърмачета и 2 броя – от ориз и оризови продукти.

Всички проби се изпитват във външни за БАБХ лаборатории.

Чрез метод на детекция е установено наличие на ГМО в четири проби, поради което е извършено количествено определяне на съдържанието на ГМО. Всички проби са показали наличие на ГМО под 0,9%.

Национална мониторингова програма за контрол на остатъци (НМПКО)

Официалният контрол по отношение на остатъци от ВМП и замърсители в живи животни и храни от животински произход се осъществява чрез НМПКО, която се изпълнява в периода от април 2017 г. до март 2018 г. В изпълнение на НМПКО за 2017 г. са установени 5 случая на несъответствие в проби, както следва: 1 проба с наличие на кадмий, установено при изпитване на проба черен дроб от кон, взета от кланица; 2 проби с наличие на хлортетрациклин над МДОК в мускул и черен дроб от патица, взети в

кланица.; 1 проба с наличие на хлортетрациклин над МДОК в мускул и черен дроб от патица, взета в кланица, 1 проба мед с наличие на тетрациклин.

Одити на официалния контрол

През 2017 г. е взето участие в подготовката и провеждането на одити на DG SANTE, както следва:

- Одит, организиран от DG (SANTE) на ЕК в България от 24 януари до 1 февруари 2017 за Оценка на мониторинга и докладването на антимикробната резистентност при заразни и коменсални бактерии в определени храни и селскостопански животни.

По време на одита са направени следните констатации, свързани с дейността на дирекция „Контрол на храните“ на БАБХ, които са отразени в доклада от одита:

- Констатира се закъснение на изпълнението на програмите по АМР, като по този начин се изключва половината година или отделни месеци от годината;
- Допуска се повторно вземане на проби от една и съща епизоотична единица, което е предизвикано от факта, че пробите определени в програмата не съответстват на броя доставчици в съответния месодобивен обект или липса надеждна отчетност при пробовземането;
- В програмата е заложено ограничение на пробите от прясно месо, които следва да се вземат от ниво търговия на дребно, да са с произход България или ЕС, което не съответства на Решение 2013/652/ЕС и не е обхванато месо с произход от трети страни;
- Няма система за събиране и изпращане в НРЛ на информация за изолати от частни лаборатории, получени от изпитване на проби по критериите за хигиена на процеса на Регламент (ЕО) № 2073/2005, които да се изпращат за потвърждаване в НРЛ;
- Няма система за подаване на информация към НРЛ за повтарящи се проби от едно и също стопанство и няма механизъм за изключване на изолатите от една и съща епизоотична единица;

При изготвяне на програмата за мониторинга и докладването на антимикробната резистентност при заразни и коменсални бактерии в определени храни и селскостопански животни 2017 г. всички забележки са отстранени и затворени от Комисията, с изключение на първата. Забележката за късно стартиране на програмата е отстранена с разработване и утвърждаване на програмата за 2018 г., която започна да се изпълнява още през м. януари.

- Одит от DG SANTE с № DG(SANTE)/2017 – 6117 за оценяване на изпълнението на ветеринарно здравните мерки за контрол и борба със заразния нодуларен дерматит, проведен в периода 06.02.2017 – 10.02.2017 г.;
- Одит на DG SANTE 2017 – 6113 – MR за класическа чума по свинете;
- Одит на DG SANTE 2017– 6180 за оценка на националните програми за контрол на Salmonella, по-специално популациите от домашни птици (животновъди, кокошки носачки, бройлери и пуйки), проведен в периода 28.11 – 06.12.2017 г. По време на одита са представени контролните действия за предотвратяване на постъпването на пазара на яйца и месо от реагирали положително за салмонела. Повдигнатите несъответствия са коригирани, като са направени корекции в инструкциите, с които са разписани конкретни отговорности към отделните звена на БАБХ.

7.3.2. Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) е създадена от Европейската комисия за да предостави на контролните органи на държавите членки добре функциониращ инструмент

за уведомяване за рисковете за здравето на човека, произтичащи от храни или фуражи, чрез поддържането на бърз обмен на информация и за мерките, които са взети или предстои да бъдат взети, за овладяване на тези рискове. Функционирането на системата RASFF се осъществява чрез мрежа от звена за контакт, като всяка ДЧ определя едно звено за контакт, което е в постоянна връзка със звеното за контакт на Европейската комисията. С Регламент (ЕС) № 16/2011 на Комисията се определят мерките за прилагане на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи.

Системата RASFF функционира в България от 1 януари 2007 г. с присъединяването на страната към ЕС. За ефективна работа на системата RASFF в България са създадени звена за контакт, както следва:

- Национално звено за контакт на Република България, ситуирано в специализирана администрация на Министерство на земеделието, храните и горите;
- Звено за контакт в Министерството на здравеопазването;
- Звено за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

Във връзка с функционирането на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, за периода от 01.01.2016 г. до 31.12.2016 г. в Националното звено за контакт на Р България в Министерство на земеделието, храните и горите са получени от звеното за контакт на Европейския съюз общо 3 768 броя нотификации, които са проверени, анализирани и предприети мерки.

По сектори, получените нотификации се разпределят както следва: 3 410 нотификации за сектор „Храни“, 239 нотификации - за сектор „Фуражи“ и 119 нотификации - за сектор „Материали в контакт с храни“.

По видове, разпространените чрез системата RASFF нотификации за ЕС са както следва:

- Нотификации за предупреждение – 923 броя (със 106 броя повече на годишна база), в т. ч.: за храни – 859 броя, за фуражи – 30 броя, за материали в контакт с храни – 34 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието – 678 броя (със 105 броя повече на годишна база), в т. ч.: за храни – 626 броя, за фуражи – 38 броя, за материали в контакт с храни – 14 броя;
- Нотификации за проследяване – 583 броя (с 211 броя повече на годишна база); в т. ч.: за храни – 437 броя, за фуражи – 121 броя, за материали в контакт с храни – 25 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 1 565 броя (с 406 броя повече на годишна база), в т. ч.: за храни – 1 470 броя, за фуражи – 50 броя, за материали в контакт с храни – 45 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ - 19 броя (с 1 брой по-малко на годишна база), в т. ч.: за храни – 18 броя, за материали в контакт с храни – 1 брой.

През 2017 г. изготвените и изпратени от България на Европейската комисия, нотификации са общо 109, разпределени по видове, както следва:

- Нотификации за предупреждение – 1 брой за храни;
- Нотификации за насочване на вниманието – 3 броя, в т. ч.: за храни - 1 брой, за фуражи – 2 броя;
- Нотификации за проследяване – 2 броя за храни;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница 103 броя, в т. ч.: за храни - 102 броя; за фуражи – 1 брой;
- Нотификации за информация – няма;

- Нотификация „Новини“ – няма.

Нотификациите, в които България е засегната страна, по нотификации, изготвени от другите членове на системата RASFF, и за които е уведомена от Европейската комисия за предприемане на необходимите мерки и действия по тях, са общо 115 броя, като тяхното разпределение по групи е както следва:

- Нотификации за предупреждение: за храни – 110 броя, за фуражи – 1 брой, за материали в контакт с храни – 2 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието: за храни – 2 броя;
- Нотификации за проследяване – 13 броя за храни;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ – 2 броя за храни.

Всички уведомления (нотификации) са изпратени до звената за контакт в БАБХ и Министерство на здравеопазването за предприемане на необходимите мерки и действия.

За 2017 г. от звеното за контакт на БАБХ по отношение на материали и предмети в контакт с храни са предприети действия по 51 броя входящи нотификации, в това число 33 броя за предупреждение, 15 броя за информация и проследяване и 3 броя уведомителни нотификации.

Изготвени са 4 броя изходящи нотификации, в които България съобщава за констатирани несъответствия. От тях, 1 нотификация е за предупреждение, 2 броя са за информация и проследяване и 1 брой е за насочване на вниманието.

Чрез сайта на БАБХ потребителите са своевременно информирани за наличието на храни на пазара, които са обект на нотификация и се разпространяват на българския пазар.

През 2017 г. в дирекция „Граничен контрол“ на БАБХ са изготвени общо 113 оригинални RASFF нотификации за пратки отхвърлени на граница и 7 нотификации за проследяване.

В последните години се наблюдава спад в регистрираните несъответствия свързани с вноса на храни и фуражи от животински произход. В сравнение с установените нарушения през 2016 г., през 2017 г. се наблюдава нарастване на броя на несъответстващите пратки пресни плодове и зеленчуци с произход трети страни. Причините за спрени, унищожени или върнати пратки са липса на задължителни документи, забранен внос на растителни видове и липса на задължителна маркировка.

7.3.3. Система за административна помощ и сътрудничество

Системата за административна помощ и сътрудничество на Европейската комисия е създадена с Решение за изпълнение (ЕС) 2015/1918 на Комисията от 22 октомври 2015 година за създаване на системата за административна помощ и сътрудничество („система АПС“) съгласно Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към животните. С решението (ЕС) 2015/1918 се определят правилата за създаването и използването на Системата за административна помощ и сътрудничество („система АПС“), да бъде в подкрепа на обмена на информация между компетентните органи на държавите членки, както и между тях и Комисията, в съответствие с дял IV от Регламент (ЕО) № 882/2004.

Обменът на информация чрез системата АПС се осъществява, като се използва форматът, предоставен от Комисията.

През 2017 г. получените досиета по системата за Европейския съюз са общо 13 броя.

7.3.4. Системата за административна помощ и сътрудничество – Мрежа за измами с храни

Борбата срещу измамите с храни е приоритет на ЕС, насочен към спазване на най-високите стандарти за безопасност на храните. Мрежата на ЕС за измами с храните е създадена в отговор на кризата с месото от коне, с цел да се даде възможност на страните от ЕС да работят в съответствие с правилата, определени в членове 36-40 от Регламента за официалните контроли (Регламент 882/2004, правила за административно сътрудничество и помощ) и по въпросите, при които националните власти са изправени пред възможни умишлени нарушения на закона за хранителната верига с трансгранично въздействие. Мрежата на ЕС за измами на храни се състои от 28 национални звена за контакт в държавите-членки, Швеция, Норвегия и Исландия и Европейска комисия.

През 2017 г. по системата са получени общо 11 досиета.

През годината БАБХ отново участва в организираната от Европол и Интерпол международна операция OPSON, насочена срещу разпространението на фалшифицирани и неотговарящи на стандартите хранителни продукти и напитки. От обекти за производство на храни, обекти за търговия на едро с храни, логистични центрове и обектите от търговска мрежа са иззети, унищожени или насочени за преетикетиране над 69 тона месо и месни продукти, мляко и млечни продукти, сладолед, рибни продукти и други. Спрени от реализация са и над 6 700 броя опаковки на шоколадови десерти и бонбони. Несъответствията, констатирани по време на операцията касаят съхранение и търговия на храни с изтекъл срок на годност, подмяна на срок на годност на храни, предлагане на месо без здравна маркировка, невъзможност за извършване на проследимост на предлаганите суровини и храни.

Във връзка с констатираните несъответствия на бизнес операторите са връчени общо 25 акта за установяване на административно нарушение.

7.3.5. Система за разрешаването на продуктите за растителна защита - Plant Protection Products Authorization Management System (PPPAMS)

В ЕС функционира зонална система за разрешаване, която позволява да се работи в хармонизирана и ефективна система. ЕС е разделен на 3 зони за разрешаване на продукти за растителна защита (ПРЗ): северна, централна и южна зона. Държавите членки извършват оценка на заявленията от името на други държави в тяхната зона и/или понякога от името на всички зони.

Регламент (ЕС) 1107/2009 определя изискванията, процедурата и сроковете за разрешаването на продуктите за растителна защита, като кандидатите, държавите-членки, Европейската комисия и Европейският орган за безопасност на храните (ЕОБХ) могат да участват в процеса на разрешаването.

Системата за управление разрешаването на продуктите за растителна защита е разработена от Европейската комисия, за да даде възможност на потребителите на индустрията да създават заявления на продукти за растителна защита и да ги представят на държавите-членки за оценка. След получаването на заявленията държавите-членки управляват тези заявления в рамките на системата, като одобряват разрешението за ПРЗ или правят отказ на подаденото заявление. Целите на Системата PPPAMS са:

- Хармонизиране на формалните изисквания за прилагане на ПРЗ между държавите-членки;
- Рационализиране на взаимното признаване на разрешенията за ПРЗ между държавите-членки, за да се ускори времето за пускане на пазара;
- Подобряване управлението на процеса на оценяване за разрешаване на ПРЗ;
- Предоставяне на заинтересованите страни на точна и навременна информация за разрешени или оттеглени продукти за растителна защита.

7.3.6. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи, граничен контрол

7.3.6.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Главна дирекция „Верификация на официалния контрол“ (ВОК) при ЦУ на БАБХ осъществява контрол върху дейността на 28-те Областни дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на територията на Република България и координира действията на териториалните звена.

Експертите от ГД ВОК при БАБХ организират и участват в проверки на дейността на ОДБХ за оценка на ефективността на извършвания официален контрол, в съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, планират, организират и извършват одити на официалния контрол съгласно изискванията на чл. 4, п. 6 от Регламент (ЕО) № 882/2004, извършват тематични проверки на поделенията на БАБХ и внезапни проверки по сигнали или при съмнения за неправомерни действия на служители на агенцията.

Със заповед № РД 11-2462/09.12.2016г. на изпълнителния директор на БАБХ е утвърдена Програма на ГД ВОК за извършване на проверки за ефективността на официалния контрол, извършван от ОДБХ в съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004 за 2017 г.

В съответствие с плана, до края на 2017 г. са извършени общо 12 броя проверки на дейността на ОДБХ в Шумен, Пловдив, Монтана, Благоевград, Видин, Русе, Ямбол, Враца, Силистра, Варна, Сливен и София град.

Съгласно утвърдената със заповед № РД 11-2681/11.12.2017г. на изпълнителния директор на БАБХ „Програма на ГД ВОК за проверки за ефективността на официалния контрол, извършван от ОДБХ, в съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004“, през 2018 г. е планирано извършването на 12 проверки на ОДБХ, като до месец септември 2018 г. са извършени 8 от тях-на ОДБХ-Габрово, ОДБХ-Благоевград, ОДБХ-Хасково, ОДБХ-Разград, ОДБХ-Шумен, ОДБХ-Смолян, ОДБХ-Монтана и ОДБХ-Видин.

При констатиране на неправомерни действия или бездействие от страна на служители на съответното поделение на БАБХ, ГД ВОК изготвя становища и предложения за налагане на дисциплинарни наказания, съгласно Закона за държавния служител.

За 2018 г. са планирани 15 броя одити на официалния контрол, като два от планираните одити в областта на здравеопазването на животните са отложени за изпълнение през следващата календарна година. Проведените одити са в областта на здравеопазването и хуманното отношение към животните и официалния контрол на храните. С извършените одити са обхванати 13 областни структури.

И през 2018 г. се отчита като положителна тенденция одобряването, въвеждането и прилагането на документирани процедури, инструкции, указания на централно ниво, които разписват правила за извършване на официален контрол на инспекторите в областните структури, което води до подобряване на качеството на извършвания официален контрол.

През 2017 г. в ЦУ на БАБХ са постъпили, проверени и отработени в срок 430 броя жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с ведомства, фирми, граждани, неправителствени организации, структурни и териториални поделения на агенцията, а за периода от 01.01.2018 г. до 30.09.2018 г. - 566 броя.

Експертите на БАБХ са в постоянно взаимодействие с органите на реда, медиите, гражданите, координационните мрежи и други неправителствени организации, имащи ангажименти към спазване разпоредбите на Закона за защита на животните и подзаконовите нормативни актове, регламентиращи правата и отношението към домашните любимци, селскостопанските и безпризорните животни.

7.3.6.2. Контрол на ветеринарномедицински продукти

Контролът на ветеринарномедицинските продукти (ВМП) се осъществява съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност. Той е свързан с лицензиране за употреба на имунологични и лекарствени ВМП, подновяване на лицензи за употреба, издаване на допълнения, във връзка с промени в обстоятелства, при което продуктите са били лицензирани, работа по процедури по взаимно признаване на ВМП, децентрализирана процедура, прехвърляне на права върху лицензи за употреба на ВМП и др.

През 2017 г. е извършена оценка на досиета на ВМП, които заявителите са приложили към заявления по цитираните процедури. Извършвана е оценка на постъпилите периодични доклади за безопасност в рамките на т. нар. „фармакологична бдителност“ - система, която има отношение не само към качеството и безопасността на ВМП, но чрез която биват следени неблагоприятни реакции при животни, както и реакции при хора, които прилагат ВМП на животни.

Регистърът на лицензираните за употреба ВМП се актуализира периодично, като целта е да бъде подпомогнат контрола на пазара на ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, ежегодно от притежателите на лицензи за употреба на ВМП се събират и обобщават данни за продадени количества ВМП с антимикробно действие. Данните се предоставят в Европейската агенция по лекарствата и Международното бюро по епизоотии (OIE), съгласно утвърдените от ESVAC (Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства) и OIE формати. Предоставените през 2016 г. данни, от страна на БАБХ са включени в Годишните доклад на ESVAC и OIE за употребата на антимикробни средства за животни в ЕИП.

БАБХ контролира употребата, производството, търговията, съхранението, рекламата на ВМП съгласно Годишна инспекционна програма. Съгласно тази програма, инспекторите от ОДБХ извършват най-малко по една проверка в годината на животновъдни ферми за контрол върху употребата на ВМП, на обекти за търговия на едро и дребно с ВМП и на ветеринарномедицинските заведения.

Със заповед № РД 11- 875/27.04.2017 г. на изпълнителния директор на БАБХ е утвърдена и се изпълнява Програма за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВМП.

Целта на програмата е да се гарантира, че предлаганите в търговската мрежа ВМП след издаване на лицензи за употреба са с необходимото качество, съгласно спецификациите в регистрационната документация и изискванията на лицензи за употреба на ВМП.

Програмата осигурява:

- проверка на качеството на ВМП на всеки етап от дистрибуторската верига през срока на годност на продукта;
- гарантиране, че методите за контрол са задоволителни;
- проучване на предполагаеми отклонения в качеството на ВМП;
- проверки за установяване на фалшификации на ВМП.

Програмата се отнася за ВМП, лицензирани за употреба по национална процедура, по процедура за взаимно признаване и децентрализирана процедура. Надзорът върху качеството на ВМП по централизирана процедура (взимане на проби и лабораторни анализи) се осъществява по програма на Европейската агенция по лекарствата.

Програмата не се отнася до лабораторните изпитвания на качеството на ВМП в хода на процедурата по издаване на лиценз за употреба на ВМП.

За изпълнение на програмата ежегодно се изготвя план за вземане на проби по образец от обектите за търговия на едро и дребно с ВМП. При констатиране на несъответствия с изискванията за качеството на ВМП, съгласно условията при които е издаден лиценза за употреба на ВМП, изпълнителният директор на БАБХ или оправомощено от него лице уведомява писмено притежателя на лиценза за употреба и по предложение на ДКВМП предприема предвидените в ЗВД регулаторни действия.

Всяка година се изготвя и изпълнява Годишен план за инспекции по Добра производствена практика (ДПП) на производители/вносители на ВМП. При проверките се контролира спазването на изискванията за ДПП, съгласно европейското и националното законодателство в областта на производството на ВМП. Данните за издадените лицензи за производство, одобрените промени в тях и издадените сертификати за ДПП се въвеждат в Европейската база за обмен на данни за регистрираните производители на лекарствени и имунологични продукти за хуманна и ветеринарна употреба (EudraGMP).

Обекти на контрол по отношение на ветеринарномедицинските продукти са: производители на ВМП, търговци на едро с ВМП и/или активни субстанции, търговци на дребно с ВМП (ветеринарномедицински аптеки), животновъдни обекти и ветеринарномедицински практики.

Броят на извършените през 2017 г. проверки за контрол върху употребата и търговията с ВМП надхвърля минимално заложения в Инспекционната програма на БАБХ, Това се дължи на допълнително извършени проверки за изпълнение на издадени предписания, проверки извършени във връзка с подадени сигнали и жалби и на база оценката на риска за всеки отделен обект, въз основа на която са били планирани допълнителни проверки, както и проверки по разпореждане от ръководството на БАБХ.

Най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове, по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински заведения. Несъответствията касаят предимно: липсата на добри практики при водене и съхранение на документация и информация за извършените лечебно-профилактични мероприятия; информация, необходима за извършване на проследимост за съответствие между налични количества ВМП в обектите и описаните в документите.

Констатираните несъответствия пряко повишават риска от:

- Прилагане върху животни на нелицензирани за употреба ВМП;
- Невъзможност за пълно проследяване на произхода на закупуваните/прилаганите ВМП и идентифициране на третираните животни;
- Прилагане на ВМП от лица без необходимата квалификация на животни, от които се получават продукти предназначени за човешка консумация;
- Неспазване на карентни срокове след употреба на ВМП, за които се изискват такива;
- Употреба на ВМП с изтекъл срок на годност, или с отклонения в качеството.
- Съхранение на ВМП в нарушение на изискванията, предписани от производителя.

В резултат на констатирани несъответствия при извършените проверки на обектите за търговия и употреба на ВМП през 2017 г. са издадени 321 броя предписания и са съставени 28 акта за установяване на административно нарушение

Извършените проверки от страна на ОДБХ надвишават минимално предвидените съгласно Годишния план за официален контрол на ВМП за 2017 г., което се дължи на допълнително възложени проверки във връзка с постъпили жалби и сигнали и при данни за извършване на търговия и употреба на ВМП в нарушение на законоустановените изисквания.

През 2017 г. се запазва практиката за комуникация при необходимост с представители на Сдружението на производителите и търговците с ВМП за дискутиране на проблемите свързани с търговията и употребата на ВМП и разглеждане на възможности за изменение на нормативната база..

При извършване на проверките за контрол на употребата на ВМП се спазва последователността, посочена в утвърдената инструкция за извършване на проверки в животновъдни обекти, за контрол на употребата на ВМП и медикаментозни фуражи. В края на всяка проверка инспекторите и експертите представят констатациите си и предлагат коригиращи действия за отстраняване на констатираните несъответствия.

При извършените проверки във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВМП през 2017 г. се наблюдава тенденция за увеличаване на броя на извършените неоповестени инспекции в обектите, подлежащи на контрол, като по-големия брой извършени проверки е в животновъдните обекти и ветеринарномедицинските заведения.

Установява се тенденция към сериозно увеличаване на количествата използвани антимикробни продукти от определени класове в животновъдните обекти. В тази връзка се предприемат действия във връзка с рисковете по отношение на контрола на остатъчните количества от антимикробни ВМП в суровини и храни от животински произход, рисковете от нарастване на антимикробната резистентност вследствие на необоснована употреба на такива ВМП.

7.3.6.3. Граничен контрол

Осъществяваният граничен контрол включва граничен ветеринарномедицински контрол, граничен фитосанитарен контрол и граничен здравен контрол.

Граничен ветеринарномедицински контрол се осъществява за спазване изискванията на европейското и национално законодателство, касаещо вноса, износа и транзита на: продукти от животински произход; живи животни и фуражи; продукти от животински произход, предназначени за лична консумация от пътниците съгласно Регламент (ЕО) 206/2009 г.; на влизащите в страната домашни любимци, съпровождащи пътниците от трети страни - съгласно Регламент (ЕО) 576/2013.

Официалният контрол на търговските пратки на продукти от животински произход, фуражи и живи животни се извършва, съгласно Решение на Комисията 2007/275/ЕС. Контролът се осъществява от гранични ветеринарни инспектори-официални ветеринарни лекари (ОВЛ) на 8 (осем) одобрени от ЕК „Гранични инспекционни пунктове“ (ГИП): Пристанище Варна–Запад; Пристанище–Бургас; Капитан Андреево; Златарево–шосе; Гюешево– шосе; Калотина–шосе; Летище София; Брегово–шосе. Освен на одобрените ГИП, контрол на личния багаж на пътниците и на домашни любимци се осъществява и на входни пунктове: Малко Търново, Лесово, Логодаж, Стрезимировци, Летище Варна, Летище Бургас.

Граничен фитосанитарен контрол /карантинен/ при внос на растения, растителни продукти и други обекти за България и държави членки на ЕС, в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др. Официалният контрол се извършва на граничните инспекционни фитосанитарни пунктове /ГИФП/, които са одобрени със Заповед на министъра на земеделието храните и горите.

Граничен здравен контрол върху вноса на „високорискови“ храни от неживотински произход съгласно изискванията на европейското законодателство, който се осъществява на определени пунктове за внос, първи пунктове за въвеждане и контролни пунктове, определени от компетентния орган и нотифицирани пред ЕК. Определените гранични пунктове за извършване на официален контрол върху вноса на храни от неживотински произход са: Капитан Андреево, Пристанище Бургас, Пристанище Варна, Пристанище Варна – запад, Летище София.

ГИП Капитан Андреево е приведен в съответствие за извършване както на ветеринарен, така и на фитосанитарен и здравен граничен контрол.

Официалният граничен контрол включва извършването на документални, идентификационни и физически проверки, включително вземане на проби и предприемане на корективни действия при установяване на несъответствие с изискванията на законодателството.

Официалният контрол върху вноса на храни от животински и неживотински произход, фуражи, живи животни, растения и растителни продукти, материали и предмети в контакт с храни, ГМО и вноса на биологично произведени храни и продукти с произход трети страни, се осъществяват при стриктно спазване на изискванията на регламентите и директивите на ЕС, както и при спазване на националното приложимо законодателство в областта.

Резултатите от контролната дейност при внос на растения и растителни продукти, храни и фуражи от животински произход, живи животни, храни и фуражи от неживотински произход, биологично произведени продукти и храни с произход трети страни, от проведен мониторинг при внос на пресни плодове и зеленчуци с произход трети страни и крайно местоназначение Р България са отразени в доклада за изпълнението на Единния многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (ЕМНКП) за 2016 г., изготвен в съответствие с изискванията на чл. 44 на Регламент (ЕО) № 882/2004.

7.3.6.4. Контрол на фуражите

През 2017 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложени в Единния многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (2015 - 2017 г.) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите“.

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди през годината е извършван регулярен, ориентиран към риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване с фуражите. Контролът обхваща, както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, които произвеждат фуражи или изхранват животните само със закупени фуражи.

Контролът на фуражите през 2017 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи;
- Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;

- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетирането на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО;
- Контрол по спазване на фуражната забрана, свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и във връзка с Регламент (ЕО) № 183/2005 за хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор „Фуражи“ се осъществяват в обекти и от оператори, които са одобрени или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2017 г. на територията на държавата общият брой на регистрираните и одобрени обекти е 10 443, които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица V. 5. Брой регистрирани и одобрени обекти/оператори във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 (към 31.12.2017 г.)

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005	**3 587**	
1. Производители на добавки	4	
2. Производители на премикси от добавки	2	
3. Производители на комбинирани фуражи	267	
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	63	
5. Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	8	
6. Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	9	
7. Производители на фуражни суровини	407	
8. Търговци на фуражи	2 244	
9. Оператори, транспортиращи фуражи	542	
10. Оператори, отдаващи складове под наем	41	
II. Регистрирани обекти на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи по чл. 9, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005[1]	**6 703**	
1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	4 550	
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	382	
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 741	
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	30	
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005		143

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
1. Производители на фуражни добавки		6
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки		4
3. Производители на комбинирани фуражи		45
4. Търговци на фуражни добавки и премикси		82
5. Оператори, извършващи дейност деконтаминация на фуражи		1
6. Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини		2
7. Оператор, извършващ дейност производство продукти, получавани при производство на биодизел		1
8. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните, производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини		2
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите		**10**
1. Производители на медикаментозни фуражи		10
Общо регистрирани и одобрени обекти, в които се упражняват дейности по чл. 9 и чл. 10, чл. на Регламент (ЕО) 183/2005	10 443	

Източник: *БАБХ*

[1] Информацията се предоставя от дирекция „Директни плащания и идентификация на земеделските парцели“, Министерство на земеделието, храните и горите. На основание член 3, ал. 2 и съгласно член 8, алинея 4 от Наредба № 3 за създаване и подържане на регистър на земеделските стопани, лицата, които упражняват дейност по член 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005 (на ниво първично производство на фуражи), заявяват дейността си чрез попълване на общото заявление за регистрация на земеделски стопанин и Приложение № 3, Декларация за извършване на дейности с първични фуражи. Списъкът на регистрираните земеделски стопани на ниво първично производство на фуражи по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) №183/2005 се публикува на интернет страницата на БАБХ.

Българската агенция по безопасност на храните подържа 7 национални Регистри на одобрените и на регистрираните обекти/ оператори във фуражния сектор за дейностите определени в чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005. Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет страницата на БАБХ.

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската народна република (КНР) и Република България, отдел „Контрол на фуражите“ поддържа и 2 списъка:

- Списък на одобрените предприятия за износ на царевица за КНР;
- Списък на одобрените предприятия за износ на люцерна за КНР.

Операторите в сектор „Фуражи” се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност. Регистрацията и одобрението на обектите в сектор „Фуражи” е динамичен процес.

Таблица V.6. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор през 2016 г. и 2017 г.

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2016 г.	Брой обекти към 31.12.2017 г.	Изменение в %
Производители на фуражни суровини, различни от първичното производство на фуражи	416	407	-2,7
Регистрирани търговци на фуражи	2 080	2 244	7,9
Регистрирани производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	272	273	0,4

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2016 г.	Брой обекти към 31.12.2017 г.	Изменение в %
Одобрени производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	59	55	-6,8
Одобрени оператори, извършващи дейности по смесване на мазнини	2	2	0,00
Одобрени търговци	85	82	-3,5
Одобрени производители и/или търговци на медикаментозни фуражи	10	10	0,00
Оператори на ниво първично производство на фуражи (земеделски производители)	5 917	6 703	13,3
Други видове оператори, в т.ч. предприятия, транспортиращи фуражи и оператори, отдаващи складове под наем	613	667	8,8
Общо	**9 454**	**10 443**	**10,5**

Източник: *БАБХ*

Производство на комбинирани и медикаментозни фуражи

През 2017 г. в изпълнение на чл. 14б от Закона за фуражите, по данни предоставени от производителите на комбинирани фуражи са произведени общо 1 152 130,57 тона комбинирани фуражи, което е с 37 861,4 тона, или с 3,2% по-малко спрямо предходната година. Анализът на данните е непълен, тъй като от две областни дирекции по безопасност на храните не е предоставена информация за произведените количества комбинирани фуражи през четвъртото тримесечие на 2017 г.

Производство на медикаментозни фуражи

През 2017 г. в страната са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине, в количество 35 291,8 тона. В сравнение с 2016 г., се отчита увеличение на произведеното количество с 4 320,8 тона или с 13,6%. Делът на производството на медикаментозни фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 57,9% от общото произведено количество през 2017 г., а този на произведените за пазара – 42,1%.

Таблица V.7. Производство на медикаментозни фуражи през 2017 г. по области

Област	Медикаментозни фуражи за свине/тона			
	за пазара	за собствени ферми	Междинни продукти за собствени ферми/тона	общо
Варна	9 690,30	10 179	0	19 869,30
Разград	0	2 183	0	2 183
Русе	255	6 732	0	6 987
Стара Загора	0	365,5	0	365,5
Шумен	4 304	977	221	5 502
Ямбол	385	0	0	385
Общо	**14 634,30**	**20 436,50**	**221**	**35 291,80**

Източник: *БАБХ*

През 2017 г. са изпълнявани оперативните цели, заложени в Рамковия план за контрол на фуражите за 2017 г. за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за

контрол върху фуражите“.

През 2017 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични (оперативни) цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в ЕМНКП на Република България за 2015 - 2017 г., а именно:

- да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност;
- проверка на съответствието с изискванията на законодателството за пускането на пазара и употребата на фуражите (етикетиране).

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002 и съображение (6) от Регламент (ЕО) № 183/2005, операторите от фуражния сектор са отговорни за безопасността на произведените от тях фуражи, за опазване на здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Текущият контрол включва последващи проверки, при съмнение и разследване (сигнали, уведомления по системата RASFF и др.).

Плановият контрол се основава на база критерии за оценка на риска, еднакви за цялата държава. През 2017 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2017 г.” и са прилагани указания за работа по неговото изпълнение. Той обхваща контрола на фуражите на всички нива, включително и изхранването на животните във фермите.

Резултати от контролната дейност през 2017 г.

Рамковият план за контрол на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ и „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“. Планираните през годината проверки и взетите проби от фуражи за анализ са равномерно разпределени в периода и обхващат всички групи оператори.

- **Резултати от контролна дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните”**

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните” се оценява като положителен. Заложените в Рамковия план за контрол 2017 г. проверки, към 31.12.2017 г., са изпълнени на 101,3% (при план 100,0%). В сравнение с 2016 г., през 2017 г. броят на извършените планови проверки се увеличава с 3,1%, до 4 248. По-големият брой извършени планови проверки през отчетния периода се основава на извършената оценка на риска на операторите от фуражния сектор.

До 31.12.2017 г. са извършени общо 4 896 броя проверки, документирани с констативен протокол.

При извършените проверки са установени 1 346 броя несъответствия с изискванията на приложимото в сектора законодателство. За констатираните несъответствия са дадени предписания, с конкретни срокове за отстраняването им. Класификацията на несъответствията е изготвена на основание приложимите изисквания на Регламент (ЕО) № 183/2005, изпълнението на изискванията чл. 6 от Регламент (ЕО) № 183/2005, относно въвеждането на процедури, основани на принципите на HACCP, приложимите изисквания за етикетиране и общите изисквания за проследяемост, посочени в Регламент (ЕО) № 178/2002, Регламент (ЕО) № 1831/2003 относно фуражните добавки, Регламент (ЕО) № 767/2009 за търговия с комбинирани фуражи, Закона за фуражите и подзаконовите нормативни актове.

По отношение на проверените фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве. Най-голям е броят на несъответствията установени в животновъдни обекти, изхранващи отглежданите животни със закупени фуражи или смесващи фуражи само за собствените нужди, без да използват добавки и премикси, с изключение на силажни – 904 броя или 30,7% от всички установени несъответствия.

Констатираните несъответствия и видът на операторите, при които са установени, са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол за 2018 г.

Най-честите причини за констатираните несъответствия са: неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002; недостатъчни познания за изискванията на законодателството; недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор за инвестиции в ново оборудване, което оказва влияние върху спазването на хигиенните изисквания.

През 2017 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол през 2017 г. е 3 976, от които 848 броя за хранителен състав (получени са 6 несъответстващи резултати – 0,7%, което е намаление с 20 броя спрямо броя на несъответстващи анализи през 2016 г.), 326 броя за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 28 анализи – 8,6%, което е понижение с 15,2%, спрямо 2016 г.), 2 512 броя за нежелани вещества, включително и анализите за съдържание на микотоксини (получени са 4 несъответстващи резултати – 0,2%, което е намаление с 14,8%, спрямо несъответстващи резултати през 2016 г.), 53 броя анализи за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и за неизбежен пренос в нецелеви фуражи (получени са 2 несъответстващи резултати,представляващи 3,8% от общия брой извършени анализи, което е намаление на броя несъответствия с 22,2 %, спрямо 2016 г.), 195 бр. за микробиологично замърсяване – наличие на салмонела (установени са 3 броя несъответстващи анализи – 1,5% от анализираните проби, като несъответстващите анализи се увеличават с 1 брой спрямо 2016 г.).

Взети са и 42 проби от фуражи за наличие на ГМО. При извършените анализи на взетите проби от фуражи за наличие на ГМО през 2017 г. не са установени наличия на неразрешени за влагане генетично модифицирани фуражи и несъответствия с разпоредбите на законодателството.

През 2017 г. за съдържание на микотоксини са анализирани общо 317 броя проби от фуражи, в т. ч. 208 проби в изпълнение на рамковия план и 109 проби от фуражи, предназначени за износ за трети държави.

През 2017 г. са взети общо 58 проби от фуражи за съдържание на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили. При извършените анализи за всички проби е установено, че са съответстващи на законодателството. Въпреки това, дори и да не се надвишени максимално допустимите стойности определени в Директива № 2002/32/ЕО, в анализирани проби се установява наличие на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“**

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на тоталната фуражна забрана (чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и вътревидовата фуражна забрана (чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009) по отношение на преработените животински протеини.

При извършените документални и физически проверки през 2017 г. не са констатирани нарушения на изискванията на чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 и на чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно фуражните забрани.

Взетите през 2017 г. проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход в изпълнението на рамковия план за контрол на фуражите са 317 броя и 5 броя проби са взети при извършените през отчетния период разследвания във връзка със съмнение за наличие на скрейпи.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми (салмонела и други бактерии от сем. Enterobacteriaceae), поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване. През 2017 г. в изпълнение на утвърдения рамков план са взети 36 броя проби от фуражи за наличие на салмонела, а за ентеробактерии – 22 броя. При осъществения лабораторен контрол са установени 2 положителни проби за наличие на ентеробактерии във фуражи. И двете проби са анализирани в изпълнение на рамковия план за контрол на фуражите. Те са взети от пълноценен комбиниран фураж за прасета, произведен от един производител на комбинирани фуражи произвеждани за нуждите на собственото животновъдно стопанство. Във връзка с установеното несъответствие е извършено проучване при производителя и в двата животновъдни обекта, до които е доставен замърсеният фураж.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти"**

Към 31.12.2017 г. са одобрени 10 обекта за производство с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55 в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2017 г. са извършени общо 15 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност „Производство на медикаментозни фуражи", от които 11 планови проверки, 3 последващи проверки и 1 разследваща проверка. Във връзка с установените несъответствия са дадени предписания. При извършените последващи проверки е установено, че несъответствията с изискванията, посочени в законодателството в областта на фуражите са отстранени.

7.3.6.5. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи

При извършения анализ се установява, че са намалели случаите, при които е установено несъответствие на фуражите с изискванията на приложимото законодателство. Това е доказателство за ефективността на осъществявания през годините официален контрол на фуражите.

През 2017 г. са съставени 26 акта за установено административно нарушение. И през този отчетен период има неиздадени Наказателни постановления по съставени АУАН. С това е нарушен императивно определения срок в Закона за административните наказания и нарушения. Най-често срещаните нарушения от страна на операторите в сектор „Фуражи", за които се съставя АУАН са неспазване на изискванията на чл. 15 и чл. 48, ал. 1 от Закона за фуражите.

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи (посочени в член 5, параграф 1) са задължени да имат разработени, въведени и да прилагат процедури, основани на принципите на HACCP.

През 2017 г. са извършени 237 одита на оператори от фуражния сектор и 42 последващи проверки за изпълнение на препоръки от одити. Може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат процедури, основани на принципите на HACCP, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP не са актуални към момента на извършвания одит. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

7.4. Анализ на рисковете по хранителната верига

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) е компетентен орган по смисъла на чл. 22, параграф 7 от Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 г. за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните.

ЦОРХВ е научна структура за оценка на риска в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването и хуманното отношение към животните, растителната защита и здравето на растенията, при спазване на принципите за прозрачност, достъпност, обективност и безпристрастност като независим, отзивчив и доверен партньор на управляващите риска компетентни органи – МЗХГ, БАБХ и др., както и активно да допринася за високото ниво на защита на потребителите.

Основната цел на ЦОРХВ е да извършва независима научна оценка по здравеопазване на животните и растенията и безопасност на храните чрез пряко възлагане от Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ), БАБХ или други държавни органи, физически и юридически лица, като допринася за високото ниво на защита на потребителите.

В ЦОРХВ е ситуиран Националният контактен център на ЕОБХ, който осъществява връзката между ЕОБХ, ЦОРХВ и националните научни организации по оценката на риска на държавите членки.

С преминаване на оценката на ПРЗ към ЦОРХВ, се изпълни изискването на Регламент (ЕО)1107/2009 за „извършване на независима, обективна и прозрачна оценка“ чрез разделянето на оценката на продуктите за растителна защита от контрола върху тях.

Основната дейност на ЦОРХВ е насочена към изготвяне на научни становища (по искане на МЗХ, БАБХ, МЗ и други организации), като през 2017 г. са изготвени 33 научни становища.

По отношение на здравеопазването на животните и безопасността на храните са изготвени следните становища: за предварителна оценка на риска от проникване на вируса на африканската чума по свинете (АЧС) в България във връзка с откриването на първите случаи на заболяването в Чехия; междинна оценка на риска от проникване на вируса на АЧС в България във връзка с откриването на първите случаи на заболяването в Чехия и Румъния; за оценка на риска чрез анализ на информация, свързана с отглеждането на американска норка за ценни кожи в животновъдни обекти на територията на България; оценка на ефективността от приложението на програмите за надзор на Нюкасълската болест по птиците 2015 - 2017 г.; за необходимите допълнителни мерки, извън предприетите от БАБХ, за превенция и контрол на инфлуенцата по птиците; за необходимите допълнителни мерки, извън предприетите от БАБХ, за превенция и контрол на антракса; както и е изготвен анализ на получените резултати от изпитването на официалните проби сурово краве мляко от млекодобивните стопанства с 50 и повече дойни крави, взети съгласно Плана за действие на България за укрепване на схемата за тестване на качеството на суровото краве мляко за периода 2016 - 2017 г.; за безопасност на етоксиквин – антиоксидант за употреба във фуражи за всички видове животни; за хигиенна преценка на продукти(яйца и яйчен прах) съдържащи веществото фипронил; математически модел за количествено определяне на риска от преминаване на замърсители от фуражи в храни; становище относно изнесените в медиите твърдения за наличие на олеамид в лютеница, българско производство; резюме на научно становище на ЕОБХ относно безопасността на продукта 1-метилникотинамид хлорид (1-methylnicotinamide chloride (1-MNA), като нова храна в контекста на Регламент (ЕО) № 258/97; становище на ЦОРХВ за анализ на научната информация по отношение на безопасността на Lactobacillus acidophilus и неговия специфичен щам n.v. Ep 317/402 "Нариné", използван в храни на млечна основа“; оценка на риска и възможности за редукция на рак по кестена (Cryphonectria parasitica) в рамките на ЕС и дрги.

Извършени са и:

- Оценка на риска и възможности за редукция на причинителя на вредителя „увяхване на чинара“ (Ceratocystis platani) в рамките на ЕС;
- Оценка на генетично модифицирана царевица 1507x59122xMON810xNK603 и суб-комбинациите за употреба като храна и фураж, съгласно Регламент (ЕО) № 1829/2003 (заявлениеЕОБХ-GMO-NL-2011-92);

- Оценка на риска, касаеща субкомбинацията Bt11x1507xGA21, като част от оценката на генетично модифицирана царевица Bt11 x 59122 x MIR604 x 1507 x GA21;
- Оценка на риска и изготвяне на становище относно наличие на множество пестициди над максимално допустимите норми – 6 протокола, 13 направени оценки;
- Оценка на риска и изготвяне на становище относно наличие на пестицида диметоат над максимално допустимите норми в марули;
- Оценка на риска и изготвяне на становище относно наличие на пестицида бифенил над максимално допустимите норми в лимони;
- Оценка на риска и изготвяне на становище от наличие на завишени нива от бензалкониев хлорид в какао на прах;
- Изготвяне на становище относно изложени проблеми в сектор „Пчеларство“ и предложения за законодателни промени – по искане от МЗХГ;
- Изготвяне на становище от ЦОРХВ, за наличието на толеранс при внос на продукция от трети страни, по отношение на остатъци от пестициди;
- Оценка на риска за консуматора и изготвяне на становище относно наличие на пестицида флуазифоп П в карфиол;
- Проект на указания за извършване на обследвания на есенни култури и за издаване на констативни/обикновени протоколи за площи, засегнати от неблагоприятни климатични събития;
- Изготвяне на становище, по искане от МЗХГ, във връзка с позицията на фирма „Синджента“, относно забраната на пестицида тиаметоксам;
- Оценка на риска и изготвяне на становище за „Фитосанитарното и икономическо състояние на растениевъдния сектор в Р България, при прекратяване употребата на неоникотиноиди и идентифициране на алтернативни пътища за защита здравето на растенията“, по искане от МЗХГ – започнато е през декември, 2017 г.;
- Оценка на риска за вредителя Radopholus similis за територията на Европейския съюз;
- Категоризация на гъбния патоген Botryosphaeria kuwatsukai за територията на Европейския съюз;
- Категоризация на вредителя Oligonychus perditus за територията на Европейския съюз;
- Категоризация на гъбния патоген Puccinia pittieriana, причиняващ обикновена ръжда по картофите на територията на Европейския съюз;
- Преразглеждане върху оценката на риска относно потенциалните възможности на пестицида глифозат, като ендокринен нарушител.

Освен становищата, от ЦОРХВ са изготвени и 60 научни информации във всички области на безопасността на храните, здравето на животните и растенията (здравеопазване и хуманно отношение към животните, антимикробна резистентност, аиологични опасности, контаминанти в храни и фуражи, хранене, алергени, диетични храни, зоонози, здраве на растенията , пестициди, торове и подобрители на почвата, химични замърсители и материали в контакт с храни, ГМО).

В ЦОРХВ е извършвано ежемесечно анализиране на нотификациите от системата RASFF, Системата на обявяване на болести по животните (ADNS) на ЕК, система EUROPHYT на ЕК, информация, генерирана от Европейския център за контрол и превенция на заболяванията (ECDC), от Международната конвенция за защита на растенията (IPPC) и от Системата за управление на кризи по хранителната верига (Food Chain Crisis Management Framework – FCC) към Организацията по земеделие

и прехрана (FAO), и Системата WAHIS на Световната организация по здравеопазване на животните (OIE).

Извършван е мониторинг на информацията по отношение на нововъзникващи и рискове за здравето на консуматорите, свързани с безопасността на храните , такива като замърсители в храни, добавки в храни, ГМО, нови храни, храни със здравни претенции, ензими, ветеринарномедицински продукти, препарати за растителна защита, антимикробна резистентност, ендокринни нарушители и др.

През 2017 г. е осъществен непрекъснат мониторинг по отношение на нововъзникващи и възникнали рискове за здравето на консуматорите, свързани с безопасността на храните, здравеопазване на животните и общественото здраве. В тази връзка са изготвени бързи оценки на риска, научни информации и научни становища, във връзка с някои заболявания по животните, като Вископатогенна Инфлуенца по птиците, Антракс и др.; хранителни токсикоинфекции, причинени от Salmonella entiritidis и др.; установяване на фипронил в яйца; икономически ефект и възможни алтернативи вследствие на забраната за прилагане на неоникотиноиди в ЕС и други.

Извършен е анализ на данните за зоонози и зоонозни причинители за 2016 г., въз основа на годишния доклад на ЕОБХ и ECDC за 2016 г.

Обобщени и докладвани са данни за зоонози и зоонозни причинители в България през 2017 г. към платформата DCF на ЕОБХ.

Оценка на продукти за растителна защита

Съгласно Закона за ЦОРХВ, Центърът е компетентния орган в България по смисъла на чл. 36 от Регламент (ЕО) № 178/2002, като част от мрежа на организации, работещи в области от компетентността на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) и компетентният орган по чл. 75 на Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и по процедурите по одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти.

През 2017 г. са оценени и предадени на БАБХ 108 досиета, сключени са договори с външни оценители за 5 области на оценка. Всички приключени досиета са архивирани.

Комуникация на риска

Осъществява се ефективна комуникация и диалог чрез организирането на срещи със заинтересованите страни по даден проблем, свързан с безопасността на храните, въз основа на принципите за прозрачност и взаимно сътрудничество, с цел повишаване на доверието към ЦОРХВ.

През 2017 г., в са организирани срещи и дискусии със заинтересовани организации по приоритетни проблеми, както следва: „Здраве на пчелите, политики и стопански аспекти“, Актуални проблеми свързани с високопатогенната инфлуенца по птиците H5N8“, „Странични ефекти от ваксинацията срещу заразен нодуларен дерматит по говедата (LSD) в България“ и искане за изготвяне на научно становище по темата от ЦОРХВ, обсъждане на епизоотичната ситуация за африканската чума по свинете и превантивни мерки за риска от проникването му на територията на България, среща „кръгла маса“ по въпросите свързани с отглеждането на американска норка за ценни кожи в животновъдни обекти на територията на Р България, организирана от ЦОРХВ и др.

ЦОРХВ изготвя и свежда до знанието на потребителите, производителите и другите заинтересовани страни на кратка, точна и навременна информация за възможни рискове, свързани с хранителната верига, и идентифициране на нагласите на тези групи при възприемането на рисковете.

През 2017 г., ежеседмично са изпращани по електронен път до заинтересованите страни (научни организации, държавни администрации, асоциации и други) научни информации, изготвени от служители на Центъра по приоритетни теми.

Разпространение на научната информация от ЕОБХ до националните научни организации, включени в мрежата на ЦОРХВ, както и до всички заинтересовани страни;

Българският контактен център на ЕОБХ към ЦОРХВ осъществява ежедневна комуникация по електронен път с националните научни организации, включени в мрежата на ЦОРХВ, както и други заинтересовани страни (организации, ангажирани с официалния контрол, държавни и частни организации, асоциации и други) за разпространение на научна информация и популяризиране на дейността и инициативите на ЕОБХ.

ЦОРХВ изпраща по електронен път информация до регулаторните органи, както и други заинтересовани страни (организации, ангажирани с официалния контрол, държавни и частни организации, асоциации и други) за съществуващи или нововъзникващи рискове, чрез разпространение на научни информации, оценки и становища.

Българският контактен център на ЕОБХ към ЦОРХВ осъществява ежедневна комуникация по електронен път, както и посещения на място в националните научни организации, включени в мрежата на ЦОРХВ за разпространение на научна информация и популяризиране на дейността и инициативите на ЕОБХ.

Осъществяване на непрекъсната комуникация с представителя на България в Консултативния съвет на ЕОБХ и с представителя на България в работната група по комуникация към Консултативния съвет (от 2017г. функционираща като нова научна мрежа наречена Експертна мрежа по комуникация).

Българският контактен център на ЕОБХ координира обмена на информация, по електронен път, официална кореспонденция и организиране и провеждане на срещи между заинтересовани страни за обсъждане на актуални теми и проблеми. ЦОРХВ периодично актуализира мрежата от научни организации и експерти, работещи в сферата на дейност на ЦОРХВ.

7.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните

По отношение на безопасността на храните

- Изготвен е Проект на нов Закон за храните, одобрен с Решение № 543 от 26.09.2017г. на Министерския съвет;
- Изготвен е Проект на Закон за управление на хранителната верига;
- Изготвен е Проект за допълнение на Наредба № 1 за хигиената на храните, Наредбата е е обнародвана в ДВ. бр.51 от 19 юни 2018 г.;
- Изготвен е проект за изменение и допълнение на Наредбата за специфичните изисквания към млечните продукти.

По отношение на здравеопазване на животните и здраве на растенията са разработени:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 52 от 28 април 2006 г. за здравните изисквания към овце и кози при придвижването или транспортирането им между Република България и държавите - членки на Европейския съюз, за определяне на здравния статус на обектите, от които произхождат, и допълнителните гаранции за здравния статус на тези обекти (Обн. ДВ. бр.52 от 27 юни 2006 г.), Наредбата е обнародвана в ДВ бр.59 от 21.07.2017 г.;
- Наредба № 3 от 31 юли 2017 г. за условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, преопаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита, нотифицирана по реда на Директива (ЕС) 2015/1535 и обн. в ДВ бр. 64 от 2017 г.

През 2017 г. във връзка с усложнената епизоотична обстановка и поява на огнища на заразни заболявания по животните (Нюкасълска болест по птиците и антракс) се извършват анализи на

програмите за надзор и необходимостта от предприемане на допълнителни мерки, гарантиращи високо ниво здравеопазване на животните и намаляване на икономическите загуби за бизнеса.

Във връзка с Българското председателство на Съвета на ЕС през втората половина на 2017 г. е проведена интензивна подготовка за работни групи към Съвета на ЕС: работни групи на Комитети на Кодекс алиментариус (РГ F.23); РГ F.17 б) Храни за животни (проект на Регламент за медикаментозните фуражи); РГ F.21 б) Здравеопазване на животните (проект на Регламент за ветеринарномедицинските продукти); и РГ F.21 е), Група „Потсдам“.

Дейности през 2018 г.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига” подготвя Годишен доклад за изпълнението на Единния многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията за 2017 г. (спазвайки изискванията на Решение на Комисията 2008/654/ЕС), както и Обобщение/Резюме към доклада, спазвайки определена структура по контролни системи.

Приоритет през първата половина на 2018 г. са дейностите, инициативите и работните групи на Съвета на ЕС, които се провеждат в рамките на Българското председателство на Съвета на ЕС. Взето е активно участие в организиране, подготовка и провеждане на технически заседания, 3 работни групи и две сесии на Комитети на Кодекс алиментариус. Постигнати са единни позиции на ЕС, които са успешно защитени пред останалите държави членове на Кодекс алиментарус по време на сесиите. Проведени са 4 заседания на РГ „Потсдам“, като е постигнат значителен напредък по стратегически документи свързани с преговорите с трети страни по отношение на търговията с животни и продукти и от животински произход.

Значителен успех е постигнат с проекта на Регламент за ветеринарномедицинските продукти и проекта на Регламент за медикаментозните фуражи, като по време на Българското председателство се проведоха успешно преговорите с Европейския парламент и се постигнаха компромисни текстове с Европейската комисия и Съвета, като с единодушие е постигнато споразумение по двете досиета.

По време на Българското председателство на ЕС приоритетно е придвижено и досие с междуинституционален номер 2017/0329(COD) и в Официален вестник на Европейския съюз, бр. L 103 от 23.04.2018 г. е публикувана Директива (ЕС) 2018/597 на Европейския парламент и на Съвета от 18 април 2018 година за изменение на Директива 92/66/ЕИО на Съвета за въвеждането на мерки на Общността за борба с нюкасълската болест, с която се постигна привеждане на Директива 92/66/ЕИО на Съвета в съответствие с Договора за функциониране на ЕС и с разпоредбите относно официалния контрол. Тъй като държавите членки следва да гарантират навременното транспониране на разпоредбите на Директива (ЕС) 2018/597 в срок до 30 юни 2018 г., в тази връзка е изготвен проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 2005 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на Нюкясълската болест (псевдочума) по птиците и за условията и реда за прилагането им (ДВ, бр. 12 от 2006 г.), където са включени изменения и на други две наредби, касаещи промени в референтните лаборатории на Европейския съюз, поради излизането на Обединеното кралство от ЕС и необходимостта от определяне на лаборатории, които се намират на територията на някоя от другите 27 държави членки. Проектът на наредба е на етап обществено обсъждане за срок от 30 дни съгласно Закона за нормативните актове и е наличен на интернет-страницата на МЗХГ и на Портала за обществени консултации към МС.

В началото на 2018 г. е приет Закон за изменение и допълнение на Закона за ветеринарномедицинската дейност. Промените целят осъвременяване на нормативната уредба за регулация на селскостопанските дейности. С изменение на чл. 133 от Закона за ветеринарномедицинската дейност общинските съвети ще могат да издават наредби за правилата, при които отглеждат животни в съответната община. Законът е обнародван в ДВ бр. 17 от 23.02.2018 г.

8. Селекция и репродукция в животновъдството

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) подпомага министъра на земеделието, храните и горите при провеждане на държавната политика в областта на развъдната дейност и управление и съхранение на генетичните ресурси. Агенцията осъществява мониторинг на състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез ръководство, организиране и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2017 г. са проведени 18 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

Агенцията ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистър на развъдните стада от Националния генофонд по чл.18, ал. 6 от Закона за животновъдството. Съветът по генетични ресурси периодично обсъжда състоянието им и предприема адекватни мерки за недопускане на изчезването на национални породи животни.

Експерти на ИАСРЖ определят породна принадлежност по изготвени подробни породни характеристики на отглежданите в страната животни от видовете говеда, биволи, овце и кози. През 2017 г. е определена породна принадлежност на: 158 говеда в 4 стопанства; 527 кози в две стопанства и на 829 овце, отглеждани в 22 земеделски стопанства.

През 2017 г. Агенцията е определила развъдния статус на стадата, рисковия статус на породите и тренда на изменение. През годината развъдните организации в страната и ИАСРЖ контролират 27 автохтонни породи, които са и обект на подпомагане по мярка 214 „Агроекологични плащания” от ПРСР за периода 2007 - 2013 г. и мярка 10 “Агроекология и климат” от ПРСР за периода 2014 - 2020 г.

През периода 2009 - 2017 г. има породи с понижен статус на застрашеност, но няма изчезнали породи. Като изчезваща порода може да бъде определена единствено породата „Плевенски кон“. Тревожно е и състоянието на Старозагорската овца, Бялата маришка овца, Копривщенската овца, Местната карнобатска овца и Брезнишката овца, а от комерсиалните породи - на Карнобатската и Тракийската тънкорунни, Дунавския кон и Дунавската бяла свиня. През 2017 г. са предприети мерки за възстановяване на Българското кафяво говедо и Българското червено говедо.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на Световната организация по прехраната (FAO). Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи, като информацията е актуализирана и през 2017 г.

През 2017 г., съвместно с развъдните организации е извършена актуализация на данните в Информационната система за местните породи селскостопански животни, като в края на годината са регистрирани 115 834 броя животни от 34 породи. Посредством унифициране на информацията, събирана за отделните породи, системата осигурява ефективен електронен достъп до данните, необходими за управлението на генетичните ресурси в животновъдството на всички участници в този процес и предоставя нови възможности за информационно обслужване.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни.

Към края на 2017 г. в Национална генетична банка се съхраняват общо 1 933 506 дози дълбоко замразена семенна течност от 292 разплодника от 20 породи говеда, 3 породи биволи, една порода овце и една порода коне.

Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв като отделна част от Националната генетична банка. Резервът гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси, опазването, възстановяването и устойчивото управление на биологичното разнообразие, както и ограничаване на загубата му.

Към 31.12.2017 г. в Националния генетичен резерв на страната се съхраняват 377 818 дози замразен семенен материал от общо 486 разплодника, в т.ч.: 403 говежди, 28 биволски разплодника, от 48 коча и 7 жребеца. Дозите са от 26 породи говеда (14 млечни и 12 месодайни), 4 породи биволи (Мурра, Българска мурра, Джафарабади и Нили рави), 16 породи овце (Каракачанска, Медночервена шуменска, Местна карнобатска, Реплянска, Средностаропланинска, Дъбенска, Сакарска, Софийска, Западностаропланинска, Брезнишка и кръстоски от породата Аваси, Австралийски и Новозеландски меринос, Бурула, Перендел и Коридел) и 7 породи коне (Чистокръвен арабски, Англо-арабски, Плевенски, Български тежковозен кон, Източно български кон, Гидран и Чистокръвен английски).

Посоченото разнообразие осигурява на фермерите и животновъдите генетичен материал, с който те могат да подобряват своите породи и да ги адаптират към последствията от измененията на климата.

През 2017 г. Националният генетичен резерв е обогатен с 3 397 нови дози от четири говежди разплодници от породите Холщайн, Българско червено и Кафяво говедо и от три нови жребци от породите Източнобългарски кон, Гидран и Чистокръвен английски кон.

За гарантиране на по-висока биосигурност замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен.

Към края на 2017 г. в Националната Генбанка и Националния генетичен резерв се съхраняват общо 2 311 324 дози дълбоко замразена семенна течност, в т. ч.: 2 213 151 дози от 28 породи говеда, 70 041 дози от четири породи биволи, 24 416 дози от шестнайсет породи овце и 3 716 дози от седем породи коне.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се произвежда и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи и от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

През 2017 г. в двете Държавни станции за изкуствено осеменяване се отглеждат говежди мъжки разплодници от породите Българско родопско говедо, Симентал, Шароле, Българско червено говедо, Родопско късорого говедо, Холщайн фризийско говедо, Холщайн червеноношарен, Българско кафяво говедо и биволски разплодници от породата Българска мурра.

В рамките на 2017 г. в двете станции са произведени общо 27 350 дози дълбоко замразена семенна течност от говеда и биволи под формата на пайети, което е с 13 100 дози по-малко в сравнение с предходната година.

В ДСИО Сливен се поддържа депо за отглеждане на нерези с цел производство на свежа сперма за изкуствено осеменяване на свине, като към 31.12.2017 г. в депото са налични 3 нереза от породата Дунавска и една кръстоска на Голяма бяла и Ландрас.

В изпълнение на Консервационната програма за ex situ управление на генетичните ресурси в България, през 2017 г. ИАСРЖ е предприела дейности за стабилизиране на породата Дунавска бяла свиня, която е със статус застрашена от изчезване. През годината от действащите нерези са

произведени 1 039 дози свежа сперма и са осеменени 586 свине-майки, което е с 134 броя по-малко на годишна база.

В ДСИО София се поддържа коневъдно депо, като към края на 2017 г. в него се отглеждат 19 коня - пет жребеца от породите: Чистокръвна арабска, Български тежковозен кон, Гидран и Плевенски кон; осем кобили от породите Плевенски кон, Гидран, Тракенен БГ и шест подрастващи кончета от породите Плевенски кон и Тракенен БГ.

ИАСРЖ подпомага дейността на развъдните организации при реализиране на развъдните им програми, гарантиране на правилна оценка на селекционните признаци и оценка на развъдната стойност чрез: предоставяне на възможност за изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, Агенцията управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2017 г. в лабораторията за определяне на физико-химичния състав на млякото в гр. Сливен, след въвеждане на съвременно оборудване, са анализирани общо 16 682 проби от краве мляко, (при 6 818 проби през 2016 г.).

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2017 г. в нея са изследвани 1 329 броя проби от вълна, с 405 проби повече спрямо предходната година.

ИАСРЖ предоставя на развъдните организации различни варианти за съвместна дейност, сътрудничество и партньорство по отглеждане на мъжки разплодни животни, производство и криоконсервация на сперма от тях. Развъдните организации в говедовъдството все още подценяват дейностите по бикопроизводство и тестиране на млади бичета, поради което през 2017 г. няма предоставени телета за отглеждане в базите на ИАСРЖ. Само Националната асоциация за месодайно говедовъдство в България и Асоциация за развъждане на говеда от породите Монбелиард и Симентал са предоставили през 2017 г. три бичета от породата Абердин ангус и едно от Симентал, по договор за съвместна репродуктивна дейност.

През 2016 г. е открита Националната генетична лаборатория, която служи за достоверно, научно обосновано определяне на породна принадлежност на животните на съвременно ниво, признато от международната общност и позволява извършване на референтни ДНК – анализи. С това се дава възможност да се разкрият нови закономерности, необходими при разработване на развъдни стратегии и програми за съхранение на националните генетични ресурси в животновъдството. През 2017 г. в Националната генетична лаборатория са обработени 2 591 проби с изолирана ДНК, изготвени са електрофорези на 2 770 проби и е измерена концентрация на 3 000 проби. През годината е извършен PCR анализ (полимеразна верижна реакция) на 670 проби.

Чрез ИАСРЖ, България е пълноправен член на Международния Комитет по Регистрация в Животновъдството (ICAR) и като такъв получава достъп до значителна техническа информация, възможност за използване на съществуващи контакти с други международни организации, експертна помощ при акредитиране на лаборатории и много други. С въвеждането в експлоатация на съвременното оборудване в млечната лаборатория и в националната генетична лаборатория, България гарантира изпълнението на световно утвърдени методи и стандарти в областта на развъдната дейност. Това създава възможности за достъп до международните пазари за племенни животни, произведени от българските фермери.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 9 лицензирани центъра за съхранение на сперма, като в шест от тях е създадена организация за функциониране на 25 подвижни линии, чрез които се доставя спермата в непосредствена близост до фермите и се осъществява пряк контакт на експерти от ИАСРЖ с фермерите и техник осеменителите на място, като се създава възможност за обсъждане на проблеми и оказване на помощ при избора на породи и бици при изготвянето на случни планове.

През 2017 г. са реализирани общо 42 137 дози сперма, което е с 2 162 дози по-малко в сравнение с предходната година. От тях, 39,5% са от български породи говеда и биволи. Стабилно нараства търсенето на семенен материал от Българско родопско говедо, което е на второ място след Българско черношарено говедо.

През последните години силно нараства интересът за запазване на генетичното разнообразие на животните, използвани за селскостопански цели. С одобрението на Глобалния план на ФАО за действие за опазване на генетичните ресурси в животновъдството, ИАСРЖ е предприела конкретни стъпки за ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството. С тази цел е разработена десетгодишна Консервационна програма за ex situ управление на генетичните ресурси в Р България. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които се консервира генетичен материал. С изпълнение на криоконсервационната програма, Националният генетичен резерв и Националната генетична банка ще се обогатят с потенциално полезни гени от 11 породи говеда, 1 порода биволи, 26 породи овце, 4 породи кози и 13 породи коне.

В изпълнение на програмата, през последните 4 години ИАСРЖ е предприела дейности за възстановяване на породата Българско червено говедо. В тази връзка са издирени 13 типични животни, отговарящи на породните описания на породата и е осигурен семенен материал от високо класни бици. Към 31.12.2017 г. животните от породата Българско червено говедо са 16, като в двете контролирани стада има достатъчен брой млади животни за възпроизводство. Основната цел на развъдната работа с Българското червено говедо е запазване и съхраняване на генофонда, чрез затвърждаване на биологичните качества, осигуряващи типичност, продуктивност и преживяемост на породата.

В изпълнение на програмите за спасяване от изчезване и възстановяване на породите Дунавски, Плевенски кон и Български тежковозен кон, действат сключените договори на ИАСРЖ с Асоциация за възстановяване и развитие на породите Плевенски кон и Гидран и Асоциация на коневъдите в България. Целта е получаване и стокиране на сперма от жребци от породите: Дунавски, Плевенски и Български тежковозен кон; извършване на ембриотрансфер, както и естествено покриване на кобили от породата Дунавски и Плевенски кон.

С оглед предотвратяване изчезването на породите Дунавски и Плевенски кон е създаден екип за разработване, изпитване и внедряване на технология за получаване, окачествяване, обработка и криоконсервация на семенна течност от жребци. След успешното замразяване на семенна течност от жребци е пристъпено към попълване на НГР със семенна течност от жребци. Към 31.12.2017 г. в НГБ И НГР са стокирани 3 716 дози семенна течност от вида коне.

През 2017 г. ИАСРЖ е инициирала провеждането на Първи есенен преглед на биволски разплодници в ДСИО гр. Сливен с цел преценка на телесното състояние на елитни животни от породата Българска мурра, характеризираща се с уникален генотип за висока млечност, отлична приспособимост, добър здравен статус и непретенциозност към храната.

В резултат на извършен мониторинг на селскостопанските животни в страната, през 2017 г. е изготвено петото издание на Каталога на породите селскостопански животни в Р България, представящ 117 културни, местни автохтонни и примитивни породи от 11 животински вида.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на развъдни организации, неправителствени организации и фермери по въпроси, свързани с развъдната дейност, технологиите на отглеждане, хранене и възпроизводство на разплодни животни.

Съветническата дейност на ИАСРЖ е насочена към популяризиране предимствата от отглеждането на местни автохтонни породи, стимулиране ефективното използване на националните генетични ресурси, поети и успешно реализирани агроекологични ангажименти по опазване на околната среда, запазване и съхранение на биологичното разнообразие на видовете и породи селскостопански животни и усъвършенстване процеса на саморегулиране и въвеждане на добрите земеделски практики.

През 2017 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в работни групи, срещи и различни проекти.

8.2. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2017 г. ИАСРЖ е извършила планови проверки на дейността на 42 развъдни организации, както и 3 извънпланови проверки по сигнали. Извършено е посещение на пчелини в с. Байлово, София-област, съгласно Наредба № 47 от 11 ноември 2003 г. за производство и предлагане на пазара на елитни и племенни пчелни майки и отводки (рояци) и реда за водене на регистър. Осъществени са и физически проучвателни проверки на обекти, отглеждащи Източнобалканска свиня, като част от мерки по профилактика и предотвратяване унищожаването на породата при възникване на Африканската чума по свинете.

В рамките на годината е проведен пролетен и есенен преглед на коневъдното стадо в Държавно предприятие „Кабиюк“.

ИАСРЖ е осъществила проверки за спазването на развъдната програма от бенефициентите, субсидирани по направление ,,Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ на мярка 214 ,,Агроекологични плащания“ и мярка 10 Агроекология и климат от ПРСР, въз основа на резултатите от които са извършени съответните плащания.

През 2017 г. Агенцията е извършила проверки на проведените 27 изложби и изложения от развъдните организации.

Поради липса на одобрени развъдни организации за определени породи, през 2017 г. ИАСРЖ извършва селекционна дейност в говедовъдството на 542 говеда от следните породи: Галоуей – 343 животни, Шароле – 65 животни, Обрак - 59 животни, Джерсей – 33 животни, Българско кафяво говедо – 31 животни и Българско червено говедо - 11 животни.

Развъдната дейност в овцевъдството с породи, за които няма развъдни организации в страната, обхваща 5 597 овце, разпределени по породи както следва: Котленска – 2 673 животни, Местна карнобатска – 1 274 животни, Аваси - 999 животни, Хиос - 445 животни, Романовска - 206 животни.

Селекционната дейност в козевъдството с породи, за които няма развъдни организации в страната, се извършва с 1 216 кози от породите Алпийска – 1 128 животни и Боер - 88 животни.

ИАСРЖ има сключени договори с фермерите, отглеждащи животни от гореизброените породи за развъдна дейност, като е извършен преглед на стадата и са актуализирани данните за текущото състояние на контролираните животни.

С тази дейност на ИАСРЖ се дава възможност на фермерите, отглеждащи посочените породи, за които няма създадени развъдни организации, да кандидатстват по схемите за обвързано подпомагане за животни под селекционен контрол.

Във връзка с прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в сектор „Животновъдство" за животни под селекционен контрол са извършени проверки за определяне на животните под селекционен контрол, както и отразяване на одобрените животни в системата ВетИс на БАБХ. Към 31.03.2018 г. в системата ВетИс са отразени: 122 725 говеда от 17 породи, 367 765 овце от 34 породи и 25 481 кози от 10 породи.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

Към 31.12.2017 г. в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 1 746 говежди бика, 221 биволски бика, 9 713 коча, 744 пръча, 2 551 жребци, 500 нерези, 205 кучета и 261 зайци.

В Регистъра на развъдните стада е вписана информация, както следва: говедовъдство – 1 754 стада със 121 991 животни, биволовъдство – 258 стада с 10 080 животни, овцевъдство – 2 176 стада с 388 543 животни, козевъдство – 1 821 стада с 24 093 животни, свиневъдство – 66 стада с 44 209 животни, коневъдство – 1 060 стада с 11 138 животни, птицевъдство – 8 стада с 868 896 птици. В регистъра са включени и 160 пчелина с 22 835 пчелни семейства, 24 собственици на кучета с 489 животни, както и 9 собственика на зайци с 1 591 животни.

През 2017 г. в регистъра на вносителите на биологични продукти са регистрирани 2 вносители, с подадени 7 уведомления за междуобщностна търговия и 2 от трети страни. През годината са внесени 47 773 дози дълбоко замразена сперма от 92 говежди разплодника и 160 дози от 8 пръча. Регистрираните дози са от породите говеда Холщайн, Кафяво говедо, Датско червено, Монбелиард, Симентал, Нормандско, Джерсей, Херефорд, Лимузин, Абердин Ангус, Белгийско синьо и Вагу и от породите кози - Саанска, Алпийска и Боер.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

Научноизследователска дейност на Селскостопанска академия (ССА) е свързана с разработването на проекти от национално и общоевропейско значение в областта на селското стопанство и хранителната промишленост (като създаване на нови, усъвършенствани сортове и хибриди земеделски култури с по-висока екологична пластичност, стабилност на добивите и висока толерантност на биотични и абиотични стресови фактори; опазване и управление на почви, води, генетични ресурси; намаляване на отрицателното въздействие на промените в климата върху земеделското производство; устойчиво развитие и конкурентоспособност на земеделието и хранителната промишленост; качество и безопасност на храните за здравословен начин на живот, интегрирана политика за развитие на селските райони; устойчиво развитие и конкурентоспособност на биоикономика; устойчиво развитие на научния потенциал и капацитет на селскостопанската наука).

През 2017 г. в Научноизследователските институти и опитните станции към ССА са разработвани 121 научноизследователски проекта. От тях, 9 проекта са финансирани от фонд „Научни изследвания", а 41 проекта - от национални ведомства и организации.

9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

В ежегодно издаваната от ИАСАС Официалната сортова листа на страната за 2017 г. са вписани общо 285 сорта на ССА. В списък А (зърнени, фуражни, маслодайни и технически култури, цвекло, картофи и овощни растения) са включени 226 сорта, а в списък Б (зеленчукови, декоративни, медицински и ароматни култури и лоза) - 59 сорта.

Научните продукти, получили правна закрила през 2017 г. са 20 на брой (два пъти повече спрямо 2016 г.), с готовност за сключване на лицензионни договори. От тях с най-голям дял са зърнените култури – 11 сорта, следвани от зеленчукови култури - 3 сорта, фуражни култури – 2 сорта и др.

За 2017 г. са подадени 16 заявки в Патентното ведомство. ССА притежава и поддържа 350 сертификати на защитени продукти, издадени от Патентното ведомство. Това включва 12 технологии и инструкции за производство, обработка и преработка на тютюн; машина за бране на маслодайна роза; 2 полезни модела по криобиология и хранителни технологии; уред за експресно диагностициране степента на опаразитеност на пчелни семейства с вароатоза.

9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение

През 2017 г. в създадените 54 демонстративни полета и ферми са проведени 46 открити дни и срещи на колективите на научните звена на Академията със земеделските производители за запознаване с нови сортове растения, породи животни, селскостопански машини, усъвършенствани технологии за отглеждане на различни селскостопански култури, поливна техника и растителнозащитни мероприятия.

Поделенията на ССА са участвали със свои разработки в над 73 различни изложения и панаири от национален и местен характер. През годината са проведени 56 броя научно-практични конференции, семинари, симпозиуми и кръгли маси.

Учените от ССА са участвали в 58 краткосрочни курса за повишаване квалификацията на селскостопанските специалисти и фермери. Обучени са 265 земеделски производители по професионални направления „Фермер", „Агроеколог", „Животновъд" и „Техник-растениевъд". Също така са проведени обучения на над 100 човека по Наредба 2 от 23.07.2017 г. за специфичните изисквания за производство, събиране, транспортиране и преработка на сурово мляко, предлагането на пазара на млечни продукти и официалния им контрол и за целите на самоконтрола.

През годината са направени голям брой консултации, свързани с технологиите в растениевъдството, животновъдство и хранителната промишленост.

9.1.3. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти

Общият брой на научните работници в ССА към края на 2017 г. е 531, разпределени по академични длъжности и научни степени, както следва: професори - 90, доценти - 187, главни асистенти - 115 и асистенти - 139, с образователна и научна степен „доктор" - 408 учени и с научна степен „доктор на науките" - 16. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ССА е 1,1. През годината са напуснали 38 учени, а са новоназначени 30.

През 2017 г. са хабилитирани 39 учени, от които 22 са придобили академична длъжност „професор", а други 17 - „доцент". През годината 28 асистенти са придобили академична длъжност „главен асистент", назначени са 24 асистенти.

В рамките на 2017 г. в научноизследователските институти на ССА са зачислени в докторантура 9 докторанта (държавна поръчка). Зачислени са и 8 асистента в докторантура на самостоятелна подготовка. Общо през отчетния период се обучават в ОНС „Доктор" 107 докторанта. Успешно защитили дисертационните си трудове и получили дипломите си за придобита ОНС „Доктор" са 25 докторанта.

9.1.4. Специализирана научна периодика

ССА издава пет научни списания – „Bulgarian Journal of Agricultural Science", „Растениевъдни науки", „Животновъдни науки", „Почвознание агрохимия и екология" и „Икономика и управление на селското стопанство". Внедрени са уеб базирани платформи за индексиране на техническите изисквания към световните бази данни на публикуваните в списанията статии.

9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

През 2017 г. научноизследователските институти и опитните станции на ССА са взели участие по тематики от взаимен интерес в съвместни изследователски проекти, международни семинари, конференции, консултативни срещи, специализации в чужбина, прием на чуждестранни учени и др.

През годината са изпълнявани общо 98 международни договорености, от които 69 на двустранна основа.

Институтите на Академията са изпълнявали 29 проекта, финансирани и подпомагани от различни международни институции - ЕС, Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и биотехнология (МЦГИБ), Международната агенция за атомна енергия (МААЕ), Международния център за подобряване на царевицата и пшеницата (СИММИТ) и др.

През 2017 г. са изпълнявани съвместно проекти по Програма „Хоризонт 2020“ на ЕС, проекти по програмите за „Трансгранично сътрудничество между България и Румъния“ и „Трансгранично сътрудничество между България и Гърция“, проекти по програма „Здравеопазване и потребители” с Европейската служба за безопасност на храните (EFSA).

Учени от ССА са национални координатори или участници в 4 проекта по програма COST на ЕС в областите: „Храни и Земеделие” и „Науки за земята и околната среда”.

Отделно научноизследователските институти към ССА са изпълнявали 50 лицензионни, дистрибуторски и търговски договори с Турция, Русия, Румъния, Украйна и др.

През годината е осъществено научно-техническо сътрудничество с Азербайджан, Алжир, Армения, Виетнам, Германия, Израел, Индия, Индонезия, Казахстан, Китай, Кипър, Литва, Мароко, Монголия, Молдова, Русия, Румъния, Словакия, Украйна, Франция, Япония и др.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител в единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ).

НССЗ предлага комплексен „пакет от консултантски услуги“, включващ консултации от създаването на стопанството до неговото пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект, организира и провежда обучения за земеделските стопани.

Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“.

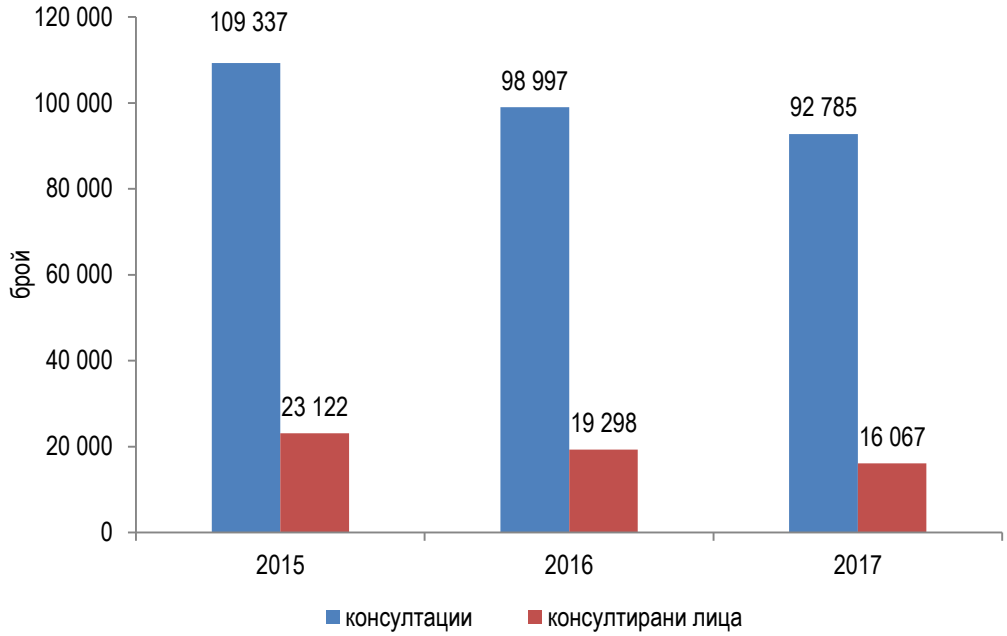
НССЗ организира и провежда изнесени приемни (консултантски дни) в различни населени места, които са отдалечени от областните центрове, с цел улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги на Службата.

НССЗ разпространява сред земеделските стопани полезна информация и популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР. Чрез създадените „фермерски кръгове“ се повишава ефективността на предоставяните от Службата консултации и се достига до по-голям брой земеделски стопани.

Всички консултации, предоставяни от НССЗ, са безплатни за земеделските производители. Службата извършва консултантска и съветническа дейност основно чрез експертите от Териториалните областни офиси (ТОО).

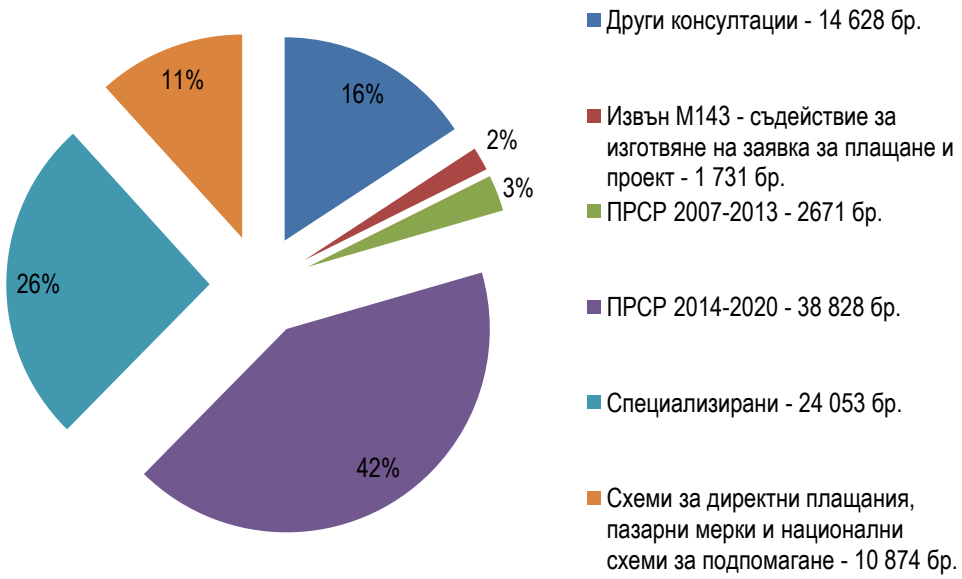
През 2017 г. общо 16 067 лица са получили 92 785 консултации от експертите на НССЗ. Средно едно лице е получило над 5 консултации. Броят на консултираните лица намалява със 17% спрямо предходната година.

Фигура* V.1. *Общ брой предоставени консултации и консултирани лица в офиса и на място за периода 2015 – 2017 г.

Източник: НССЗ

Фигура* V.2. *Предоставени консултации по вид за 2017 г.

Източник: НССЗ

Предоставените от НССЗ консултации в офиса и на място в земеделските стопанства от НССЗ са с 6% по-малко в сравнение с 2016 г. По-голяма част от лицата, получили консултации, се възползват от предлагания от НССЗ цялостен пакет от съветнически услуги.

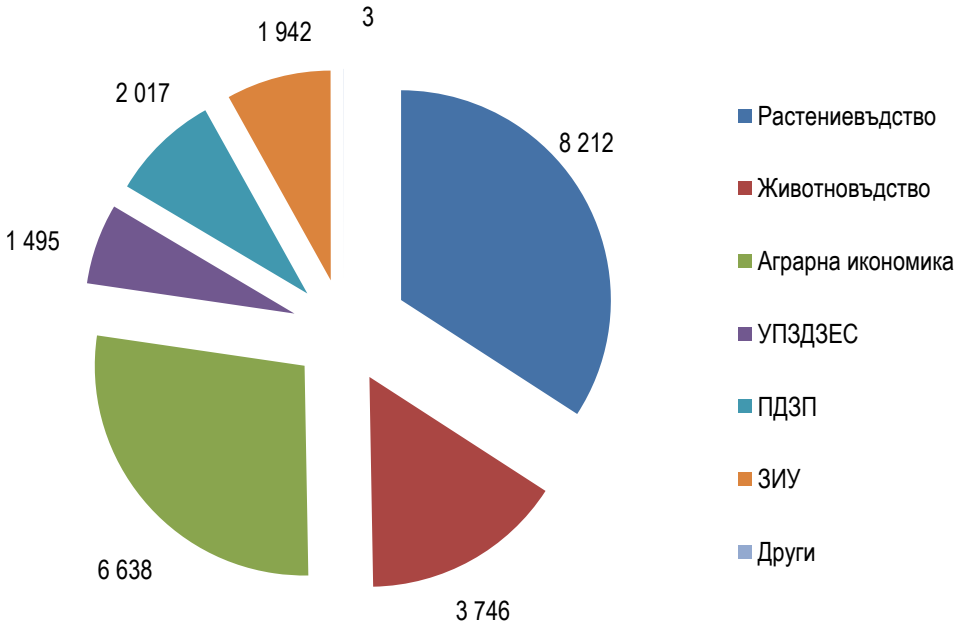
Целевите групи, към които основно са насочени дейностите са: земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност (в тази група преобладават малките земеделски стопанства); лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са; лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

През 2017 г. експертите на НССЗ са посетили 3 083 земеделски стопанства, което е със 17% по-малко спрямо предходната 2016 г.

За 2017 г. водещо място заемат следните видове консултации:

- Консултациите по ПРСР 2014 - 2020 г. – предоставени са 38 828 броя, с 1,2% повече спрямо 2016 г.;
- Специализираните консултации са 25,9% от всички консултации, като спрямо 2016 г. намаляват с 5,5%. Те могат да бъдат обобщени в следните основни направления:
    - Растениевъдство, вкл. биологично растениевъдство;
    - Животновъдство, вкл. биологично животновъдство;
    - Аграрна икономика – този вид консултации са свързани с данъците и осигуровките в областта на земеделието, както и с годишните данъчни декларации;
    - Законоустановени изисквания за управление (ЗИУ);
    - Правила за добра земеделска практика (ПДЗП);
    - Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС).

Фигура* V.3. *Специализирани консултации по видове за 2017 г., брой

Източник: НССЗ

- Консултации от група „Други“ – дадени са 14 628 консултации (с 11% по-малко спрямо 2016 г.), което представлява 15,8% от всички консултации. Тук се причисляват:
    - Консултации относно регистрацията и пререгистрацията на земеделските стопани по Наредба 3 от 1999 г.;
    - Консултации относно сключване на договори за ползване на земеделски земи в т.ч. участия и сключване на споразумения по чл. 37в от ЗСПЗЗ;
    - Консултации относно други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими, свързани със земеделието.
- Консултации в категория „Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане“ - 10 874 броя (11,7%). Спрямо 2016 г. броят им се увеличава с 4,7%. Най-голям интерес е проявен към:
    - Консултации по схемата за единно плащане на площ;
    - Консултации по схемите за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци;
    - Консултации по схемата за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания);
    - Консултации по Националната програма по пчеларство.
- Консултации по ПРСР 2007 - 2013 г., относно условията за изпълнение на одобрени по различни мерки на Програмата проекти и заявления за подпомагане. През 2017 г. са предоставени 2 671 консултации;
- Консултации във връзка с трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013 - 2020 г. – дадени са 8 287 консултации, което е с около 3% по-малко спрямо 2016 г. Този вид консултации се разделят на две основни групи:
    - Консултации относно мерки с косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове;
    - Консултации относно мерки с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове.

9.3. Професионални обучения

В Центъра за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ се провежда обучение на лица над 17 години за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие.

Обученията осигуряват възможности на земеделските стопани да определят ясно приоритетите и да се научат как да разпределят финансовите ресурси за осъществяването им. По време на обученията освен придобиване на знания и умения за управлението на собствения бизнес с цел повишаване на доходите си, земеделските стопани създават контакти с колеги, преподаватели, научни работници, фирми и национални звена на МЗХГ, необходими за деловата им работа.

През 2017 г. в ЦПО към НССЗ са обучени общо 46 курсисти, като 41 от тях са земеделски стопани.

9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието - земеделски бизнес”

През 2017 г. са проведени 109 съвместни информационни срещи-семинари и мероприятия, където се дискутирани специализираните теми и възможностите за подпомагане на земеделските стопани по мерките от ПРСР 2014 - 2020 г. с участието на учени и експерти от НССЗ, ССА, Аграрния университет – гр. Пловдив, Тракийския университет – гр. Стара Загора, Областните дирекции на БАБХ, Басейнови дирекции към МОСВ.

От 2016 г. стартира провеждането на информационни семинари с демонстрации в стопанствата на клиенти на НССЗ. През 2017 г. са проведени 29 семинара с демонстрации, като най-много са проведените съвместни мероприятия в сектор „Растениевъдство“ - 46%, следвани от тези в сектор „Животновъдство“ - 38% и в областта на аграрната икономика - 16%. Над 2 600 фермера са проявили интерес и са посетили тези съвместни дейности и мероприятия, които по своя характер представляват специализирано обучение, изцяло ориентирано към нуждите на земеделските стопани.

9.5. Информационно осигуряване

През 2017 г. експертите на НССЗ са участвали в 328 информационни мероприятия (189 информационни срещи, 94 семинара, 29 семинара с демонстрация и 16 други мероприятия, без да се включват изнесените приемни), което е с 33 броя или 11% повече спрямо 2016 г. Изготвени и разпространени са 143 броя информационни материали (календар на земеделския стопанин, образователни листовки, диплянки и брошури).

Чрез изнесени приемни земеделските стопани получават актуална информация и съвети за възможностите за финансиране по ПРСР 2014 - 2020 г., схемите за директни плащания и националните схеми за подпомагане на място в региона. През 2017 г. са проведени 1 104 изнесени приемни (с 6% повече спрямо 2016 г.), като са консултирани 4 133 лица.

Продължават да функционират 27-те „фермерски кръга“. В тях през годината са взели участие 313 земеделски стопани. Целта на „фермерските кръгове“ е да разпространяват сред земеделските производители полезна информация и да популяризират добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР.

9.6. Агрохимични анализи

Аналитичната лаборатория подпомага дейността на НССЗ и земеделските стопани за прилагане на ОСП и мерките по ПРСР. Направленията на лабораторната дейност са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

В рамките на допълнителните съветнически услуги по мярка 143, НССЗ предоставя лабораторни услуги и подпомага земеделските стопани в процес на преструктуриране. Лабораторията е в помощ и на младите фермери при предоставяне от експертите на НССЗ на консултантските пакети А2Б, както и на малките земеделски стопанства при подлучване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014-2020 г.

В лабораторията се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност (pH), усвоими фосфор и калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот в почви, определяне на активен калций, определяне на хумус и определяне на норма за варуване на кисели почви.

През 2017 г. са постъпили 1 864 почвени проби, на базата на които са изработени 3 136 броя проби за 15 561 определения (анализи). Постъпилите почвени проби са от 1 061 лица, а изработените проби са от 1 834 лица. Въз основа на извършените анализи са изготвени 2 279 препоръки за торене.

9.7. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014 - 2020 г.

През 2016 г. стартира прилагането на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по

заместване в стопанството“ от ПРСР за периода 2014 - 2020 г., като НССЗ е единствената определена на този етап съветническа организация и одобрена от ЕК да предоставя консултантските услуги на малките земеделски стопанства.

По подмярка 2.1.2 НССЗ предоставя на малките земеделски стопанства напълно безплатно шест основни консултантски пакета, допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление като устойчиви и жизнеспособни единици, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

Общият брой на подадените заявления за получаване на консултантски пакет по подмярка 2.1.2 през 2017 г. е 1 739.

10. Борба с градушките

Географското положение и орографията на страната предопределят България като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

През последните години се наблюдава увеличаване на честотата и силата на опасните явления като градушки, наводнения, торнада и мълнии. Прогнозите, направени въз основа на числени модели при различни сценарии за климатичните изменения, потвърждават това увеличение и в бъдеще. Един от географските райони, в които се прогнозира значително нарастване на екстремните случаи, е Югоизточна Европа.

България е една от страните в Европа, където тенденцията за увеличаване на честотата и силата на градовите процеси се запазва, независимо от наблюдаваните колебания през годините в степента на градова активност.

Защитаваната от Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ (ИАБГ) територия е 1 720 226 ха, от които 1 120 000 ха са обработваема земя, трайни насаждения и площи със смесено предназначение в силно градобитни райони в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора и Сливен.

Дейността на ИАБГ е свързана с предотвратяване образуването на големи градови зърна в облаците. Броят на ледените кристалчета в облака е малък и при наличие на условия, те бързо нарастват до градови зърна с големи размери. Основните концепции, прилагани в противоградовата защита са: полезна конкуренция и ранно изваляване.

При полезната конкуренция в облака се доставят допълнително количество изкуствени ледени кристали, които в процеса на нарастване конкурират естествените зародиши в борбата за вода в облака. Така преохладената вода се преразпределя между естествените и изкуствените ледени зародиши, при което те не нарастват до големи размери. Градовите зърна, падайки към земята, се стопяват до дъждовни капки или ситнозърнеста градушка.

Прилагането на втората концепция е свързано със стимулиране на валежа в по-ранен стадий от живота на облака, в който все още няма силно развити възходящи потоци. Изкуствено се намалява водността в облака и така се предотвратява нарастването на ледените зародиши до градови зърна с големи размери.

За да се постигне успех при активните въздействия е необходимо засяването с реагент да се осъществява в ранен стадий от развитието на облаците, преди да са се образували големи градови зърна. Основните причини за пораженията са:

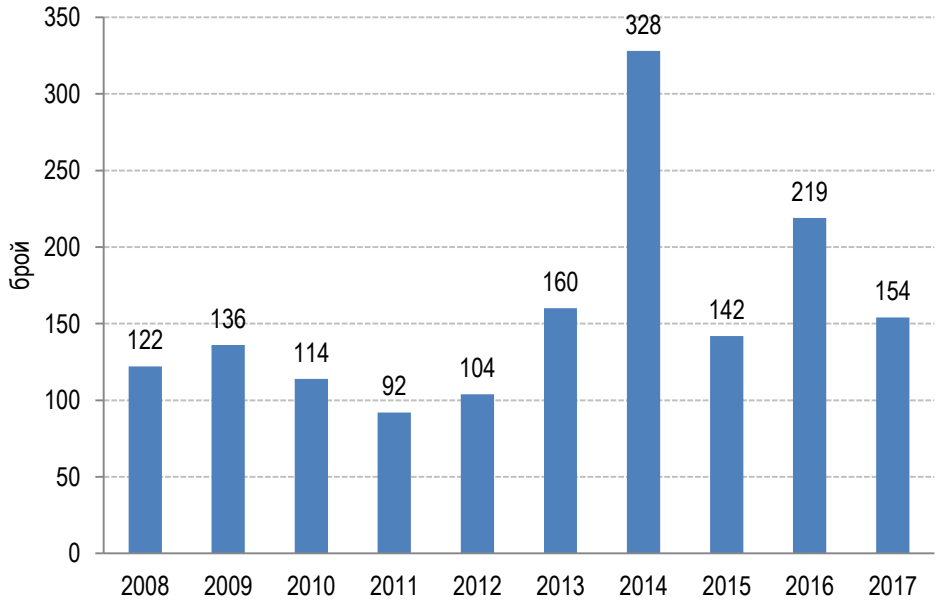
- Облачни клетки с високи градоопасни параметри и формирани градови зърна, поради което е невъзможно осъществяване на конкуренция;

- Ураганни ветрове със скорост, достигаща до 40 м/сек, водещи до намаляване концентрацията на реагента в зоната на засев;
- Намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра при бързо развиващи се клетки поради недостатъчно израстване на ледообразуващите ядра на реагента до конкурентни размери;
- Намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени азимути (посоки) за стрелба);
- Недостатъчен засев и прекъсване на обработката поради привършване на противоградовите ракети.

ИАБГ разполага с национална метеорологична радарна мрежа, чрез която 24 часа в денонощието се осигурява непрекъснато наблюдение на атмосферата за откриване и свръхкраткосрочна прогноза за силни бури, мълнии, порои, градушки и др. неблагоприятни атмосферни явления. Информацията се предава незабавно към МВР, ВВС, РВД, НИМХ и др. служби. Чрез интернет сайта на Агенцията постоянно се предоставя метеорологична информация.

Екипи на ИАБГ съвместно с Областните дирекции „Земеделие“ провеждат обследвания за поражения в защитаваните територии след всяко въздействие. Агенцията получава информация за засетите площи, състоянието и фазата на развитие на културите, реколтирани площи, среден добив и др. На базата на синоптични прогнози и фазата на развитие на селскостопанските култури в защитените територии Изпълнителният директор на ИАБГ издава заповед за започване и закриване на активния сезон за противоградова защита.

Фигура* V.4. *Проведени въздействия в системата за противоградова защита през периода 2008 – 2017 г.

Източник: ИАБГ

През 2017 г. активният сезон за работа на противоградовата защита на територията на страната е открит на 27 април и е закрит на 3 октомври.

Сезон 2017 се класифицира с „висока степен на градова активност“ за Южна България и „средна степен на градова активност“ за Северна България. През годината са проведени 154 въздействия, като са обработени 698 градоопасни клетки. Сумарната площ на подложените на въздействие облачни клетки е приблизително 5 500 000 ха.

В Южна България са проведени 107 въздействия върху 472 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 98 часа, а в Северна България - 47 въздействия върху 226 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 41 часа и 23 минути.

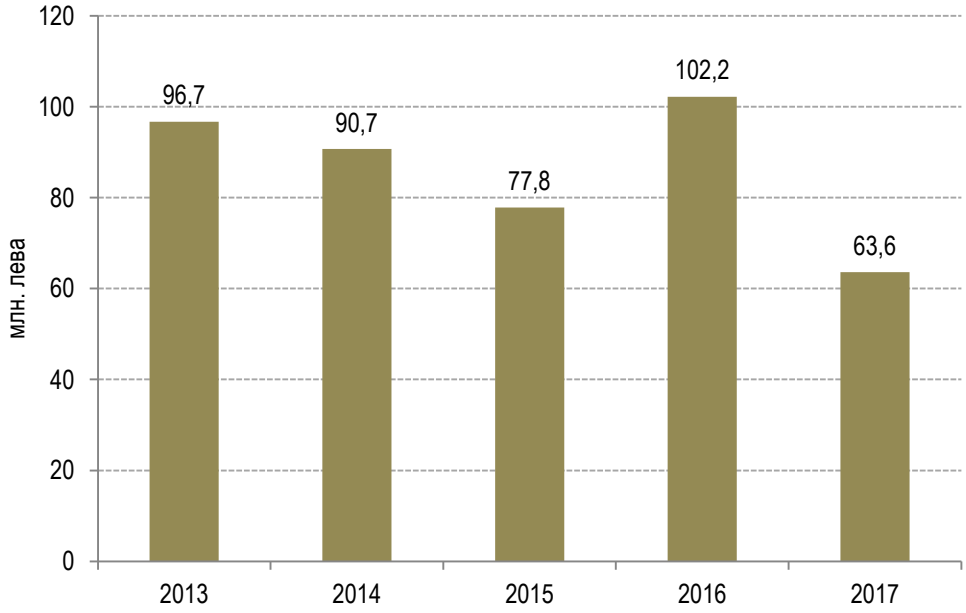
Месец май 2017 г. се характеризира със сравнително малка честота на образуване на мощна купесто-дъждовна облачност и тогава са реализирани 38 въздействия в 15 дни. През месец юни 2017 г. честотата на градоопасните процеси се увеличава. Проведени са 46 въздействия в 16 дни. През месец юли 2017 г. честотата на процесите се запазва, като са проведени 39 въздействия на 13 дати.

През периода август-септември честотата на процесите значително намалява, като са реализирани 30 въздействия на 13 дати.

Съгласно възприетата Методика за определяне икономическата ефективност на противоградовата защита, през 2017 г. стойността на спасената продукция в резултат на проведените от ИАБГ активни въздействия, се оценява на 63,6 млн. лева.

През целия сезон на активни въздействия, град с поражения върху селскостопански култури има само от 18 клетки. При обработваема площ от 11,2 млн. дка, над която са преминали градовите процеси, поражения от градушки на селскостопанската продукция има на 37 469 дка при среден процент на поражение 42,6%.

Фигура* V.5. *Стойност на спасена от градушки продукция през периода 2013 – 2017 г., млн. лева

Източник: ИАБГ

Във връзка с разширението на системата за противоградова защита, през 2017 г. е извършен монтаж на две нови метеорологични радарни станции. Предстои монтиране и пускане в експлоатация на още две метеорологични радарни станции. С тези дейности ИАБГ финализира изграждането на пълно радиолокационно поле над територията на България. Предстоят дейности по подготовка за въвеждане на самолетен способ за градозащита над териториите, необхванати от ракетния способ. Към вече съществуващата структура, чрез ракетен способ ще бъдат защитени районите на Подбалканската котловина и Хасковска област.

Активният сезон за работа на противоградовата защита през 2018 г. е открит на 24 април 2017 г. Периодът до 21 юни 2017 г. се характеризира с висока честота и интензивност на градоопасните процеси. Проведени са 187 въздействия върху 968 градоопасни облака.

През 2018 г. е започнато строителството на 63 нови ракетни площадки и команден пункт (КП) в село Тъжа. Монтирани и влезли в експлоатация са две нови доплерови радарни станции в КП Поповица и КП Долно Церовене. Осигурено е необходимото компютърно оборудване за новите командни пунктове и вече съществуващите КП.

През 2019 г. ще се извършват дейности относно стратегията за развитие на противоградовата защита, предвиждаща разширяване на обхвата, чрез използване на два способа за защита – ракетен и самолетен.

11. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса

11.1. Изпълнение на мерките за намаляване на административната тежест, обхванати в приетите от Министерски съвет на Република България пакети и планове

11.1.1. Изпълнение на мерките, включени в Първия план за действие за намаляване на административната тежест за бизнеса (2010 – 2012 г.)

През 2017 г. МЗХГ е предприело действия за изпълнение на неизпълнените мерки от Първия план за действие за намаляване на административната тежест за бизнеса (2010 – 2012 г.), изпълнението на които е отложено във времето – до 2017 г. с Решение на Министерския съвет от 27 май 2015 г., поради обективни причини, независещи от МЗХГ.

В Първия план за действие за намаляване на административната тежест за бизнеса (2010 – 2012 г.) са включени 5 мерки, които към 31 декември 2017 г. са изпълнени.

Изпълнението на заложените мерки е свързано с промени в Закона за сдруженията за напояване и Наредбата за придобиване и отнемане от сдруженията за напояване правото на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника на територията на сдружението. През 2016 г. е приет Закон за изменение и допълнение на Закона за сдружения за напояване (обн. ДВ, бр. 54 от 15.07.2016 г.), а през 2017 г. е приета Наредба за изменение и допълнение на Наредбата за придобиване и отнемане от сдруженията за напояване правото на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника на територията на сдружението.

11.1.2. Изпълнение на идентифицираните предложения за намаляване на административната и регулаторна тежест

В изпълнение на Решения на Министерския съвет, през 2017 г. в системата на Министерството на земеделието, храните и горите е извършен детайлен преглед на предоставяните административни услуги и регулаторни режими, с цел идентифициране на възможности за намаляване на административната и регулаторна тежест.

В резултат на извършения преглед, към 31 декември 2017 г. са идентифицирани общо 86 предложения за отмяна и облекчаване на административните услуги и регулаторните режими и за отпадане представянето на публично достъпни документи или такива, които могат да се набавят по служебен път.

Изпълнението на всичките идентифицирани мерки към 31 декември 2017 г. е както следва:

- изпълнени - 48 броя, от които 7 броя са влезли в сила и 41 броя са приети от Министерския съвет и на първо гласуване от Народното събрание;
- в процес на изпълнение - 27 броя;

- с незапочнато изпълнение - 11 броя.

С изпълнението на идентифицираните мерки ще отпадне задължението на гражданите и бизнеса за предоставяне на хартиен носител на 132 броя документи, които са публично достъпни или ще се набавят по служебен път. Изготвени са 25 изменения на закони и подзаконови нормативни актове, с които ще отпаднат разпоредбите за представянето на удостоверения или копия за регистрация съгласно разпоредбите на Закона за търговския регистър, регистрация съгласно Закона за регистър БУЛСТАТ, удостоверение за актуално състояние за юридическите лица, удостоверения за данъчна регистрация по Закона за ДДС, удостоверения от териториалната дирекция на Националната агенция за приходите за дължими данъци и задължителни осигурителни вноски и документи, които се издават от структури в системата на МЗХГ и могат да се набавят по служебен път.

Идентифицираните мерки се администрират от МЗХГ - Централно управление, Областните дирекции „Земеделие“, Българската агенция по безопасност на храните, Изпълнителната агенция по лозата и виното, Изпълнителната агенция по горите, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури и Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол.

11.2. Въведени възможности за електронно предоставяне на документи за административни услуги

В контекста на политиката на правителството на Република България и на Европейския съюз за намаляване на административната и регулаторна тежест за бизнеса, МЗХГ предвижда да продължи идентифицирането на възможности и предприемането на необходимите действия за предоставяне на административни услуги за гражданите и бизнеса с изискване на минимален брой документи, както и въвеждането на възможности за предоставянето им по електронен път.

В изпълнението на предложените мерки за намаляване на административната и регулаторна тежест се предвижда да се опрости обменът на информация между отделните структурни единици в системата на МЗХГ, а така също и с други администрации. За постигането на заложените цели, компетентните звена в министерството работят активно за рационализиране на регулаторни режими и административни услуги чрез реформиране на работните процеси по административно обслужване за приоритетно внедряване на системите за електронно управление. Целта е МЗХГ да предоставя услуги на едно гише при използване на по-добри организационни модели и прилагане на възможностите на информационните и комуникационни технологии за постигане на оперативна съвместимост при взаимодействие и обмен на данни между системите и работни процеси, които те поддържат. В обхвата на дейностите са информационните активи, информационни системи, регистрите и данните, свързани с изпълнение на работни процеси и предоставяне на административни услуги, както и операционната техническа инфраструктура, които се разглеждат като градивни елементи от общосистемната структура на електронното правителство в Република България.

За изпълнението на поставените приоритети за въвеждане на възможности за електронно предоставяне на редица услуги и администрирането на регулаторни режими, са предприети действия за промяна на нормативната уредба. В изготвените и приети от Министерския съвет през 2017 г. проекти на Закон за изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал (ЗИД на ЗППМ), ЗИД на Закона за ветеринарномедицинска дейност (ЗВД) и ЗИД на Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД) е предвидено разширяване на възможностите за подаване на документи/заявления за определени услуги по електронен път или чрез лицензиран пощенски оператор – за 23 броя услуги по ЗИД на ЗВД, 2 броя в ЗИД на ЗППМ и 1 брой в ЗИД на ЗЛОД.

11.3. Изпълнение на мерките, включени в Плана за действие „Предприемачество 2020 – България“, приет на заседание на Министерския съвет на 11 ноември 2015 г.

В Плана за действие „Предприемачество 2020 – България“, приет с решение на МС на заседание

от 11 ноември 2015 г., протокол № 46, т. 2, са заложени мерки, съответстващи на приетия от Европейската комисия План за действие „Предприемачество 2020 - Възраждане на предприемаческия дух в Европа“.

От конкретните мерки, включени в Плана за действие „Предприемачество 2020 – България“, МЗХГ има отношение към изпълнението на мярка под № 10 - Намаляване на срока, необходим за получаване на лицензии и разрешителни, която касае всички структури на държавната администрация. Изпълнението на тази мярка е свързано с предприемане на действие за намаляване срока, необходим за получаване на лицензии и разрешителни за предприемане и извършване на специфична дейност от някое предприятие, като се има предвид целите, заложени в SBA, а оттам и в Споразумението за партньорство, до 3 месеца.

В резултат на извършения преглед на регулаторните режими е установено следното:

- По-голяма част от лицензиите и разрешителните, които се издават от компетентните структури в системата на МЗХГ, са със срок на извършване по-малък от 3 месеца;
- Значителна част от лицензиите и разрешителните се издават съгласно разпоредбите на европейското законодателство, където са разписани сроковете, свързани с процеса по администриране на режима.

Въз основа на предоставените данни от структурите в системата на МЗХГ, са идентифицирани 13 регулаторни режима (3 лицензионни и 10 разрешителни), при които срокът при провеждане на съответната административна процедура е 90 и повече дни. Техният брой представлява около 13,3% от общо прилаганите 98 лицензионни и разрешителни режима (10 лицензионни и 88 разрешителни).

Следва да се отбележи, че по-голямата част от тези режими са свързани с издаването на лицензии и разрешителни за производство, употреба или търговия с продукти, съдържащи вредни за здравето на хората и животните вещества. По-голямата част от сроковете, в рамките на които се осъществява административната процедура, са разписани или съобразени с разпоредбите на европейското законодателство.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в Република България към 31.12.2017 г. възлиза на 4 243 835 ха. Държавните горски територии са с площ 3 092 262 ха (72,9%), от които 2 908 638 ха - държавни горски територии, управлявани от държавите предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 172 209 ха - гори в националните паркове, резерватите и поддържаните резервати, управлявани от МОСВ (в т. ч. Национален парк „Рила“, Национален парк „Пирин“ и Национален парк „Централен Балкан“), 11 415 ха - горски територии, предоставени за управление на Учебно - опитни горски стопанства. Недържавните горски територии са на площ от 1 044 056 ха, от които 552 582 ха - общински горски територии, 424 897 ха - горски територии, собственост на физически лица, 46 202 ха - горски територии, собственост на юридически лица и 20 374 ха - горски територии, собственост на религиозни общности.

Земеделски територии, придобили характер на гора по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите са на площ от 107 517 ха.

В сравнение с 2016 г., общата площ на горските територии се увеличава с 13 010 ха, основно вследствие на устройството на неустроени досега гори.

Залесената площ нараства до 3 877 626 ха (при 3 864 965 ха през 2016 г.), в резултат на инвентаризация на неинвентаризираните досега гори, както и на самозалесили се насаждения между

последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства в незалесени горски площи или в изоставени земи извън горските територии.

Незалесената площ се увеличава с 349 ха, до 366 209. Намаление има в площта на голините, пътищата и просеките, а увеличение - при пожарищата, сечищата, ливадите, поляните, разсадниците, скалите, реките, сипеите и другите недървопроизводителни горски площи.

Въпреки появилите се самозалесени площи, залесената площ на иглолистните гори намалява с 5 544 ха спрямо 2016 г., което се дължи на продължаващото заглушаване на част от смесените иглолистно - широколистни насаждения, получени след създаване на иглолистни култури. Това е установено с инвентаризацията на горските територии в горските и ловните стопанства през последните години и на провежданата през последните години политика за трансформация на иглолистните насаждения, създадени извън естествения им район на разпространение, като се очаква тенденцията да продължи и за в бъдеще. Широколистните високостъблени гори се увеличават с 11 023 ха, поради превръщане на издънкови насаждение във високостъблени, залесяване на пожарища, ветровали и др., самозалесяване на незалесени територии, преоценка на иглолистни култури и насаждения с ниска производителност и трансформиране на част от иглолистните гори в широколистни. Издънковите гори за превръщане се увеличават с 8 679 ха, поради приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни досега към категорията на т. н. „неустроени гори".

Площта на нискостъблените гори е с 1 383 ха по-малко в сравнение с предходната година, поради преоценка на част от акациевите и келявгабърови насажденията, в които преобладават други издънкови и/или високостъблени дървесни видове.

Осъщественото годишно ползване е в размер на 8 322 011 м^3 стояща маса, което се равнява на 97,7% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 515 062 м^3 стояща маса.

От общото годишно ползване, 3 666 832 м^3 е от възобновителни сечи (40% от общото ползване и 80,9% от предвиденото по горскостопански план) и 4 655 179 м^3 - от отгледни сечи (56% от общото ползване и 116,8% от предвиденото по горскостопански план). Осъщественото годишно ползване в горските територии - държавна собственост, управлявана от предприятията по чл. 163 от Закона за горите, е в размер на 6 320 700 м^3 стояща маса, което се равнява на 98,6% от предвидените по горскостопански план.

Общата залесена площ на държавните предприятия намалява с 4 931 ха през 2017 г., до 2 642 424 ха.

Незалесената площ за залесяване – държавна собственост, предоставена за управление на ДП към 2017 г., намалява с 578 ха в сравнение с 2016 г., до 48 387 ха. Недървопроизводителните горски територии са в размер на 217 827 ха, с 1 057 ха повече спрямо 2016 г.

Към края на 2017 г. залесената площ на иглолистните гори – държавна собственост, предоставена за управление на ДП възлиза на 773 520 ха, като намалява с 6 506 ха спрямо предходната година. Това се дължи на продължаващата трансформация на иглолистните култури в широколистни, както и заглушаване на част от иглолистно-широколистните насаждения, получени след създаване на иглолистни култури, установено с инвентаризацията на горските територии.

Общата залесена площ на широколистните високостъблени гори в горските територии на държавните предприятия през 2017 г. се увеличава с 2 608 ха в сравнение с 2016 г., до 639 012 ха, вследствие на инвентаризацията на неустроени досега гори, превръщането на издънковите насаждения във високостъблени, преоценка на иглолистните култури и насаждения с ниска производителност.

Издънковите гори за превръщане в горските територии, управлявани от ДП възлизат на 931 284 ха, с 1 762 ха повече в сравнение с 2016 г., вследствие на причисляване към горските територии на

насаждения, отнасяни до този момент към категорията на т.н. „неустроени гори“, преоценката на смесените иглолистни култури с издънкови широколистни дървесни видове и издънковите насаждения с ниска производителност.

Площта на нискостъблените гори в държавните горски територии намалява с 2 606 ха – от 301 214 ха през 2016 г. на 298 608 ха през 2017 г.

2. Промени в горските територии

В рамките на 2017 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 12 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.), с обща площ 7,75 ха и цена за промяната 715 288 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 38 481,99 лева;
- Издадени са 38 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от ЗГ, с площ 299,28 ха, с цена за промяната 4 207 880 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 1 987 798 лева. С един административен акт частично е прекратено административно производство по промяна на предназначението;
- Безвъзмездно е променено предназначението на 181,6 ха горски територии, по реда на чл. 73, ал. 5 от ЗГ, за изграждането на 5 национални обекта и 15 общински обекта от първостепенно значение, като са издадени 20 административни акта, с които се констатират вече възникнали права и задължения;
- Издадени са 41 административни акта за придобиване право на собственост върху 3,88 ха горски територии - частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на ЗГ (отм.), с обща цена за продажба на поземлените имоти 551 799,30 лева и режийни разноски в размер на 11 035,98 лева. Издадени са 3 административни акта за отказ за придобиване право на собственост върху застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите (отм.), и по 1 заявление е спряно административното производство, по реда на АПК;
- Издадени са 43 административни акта за предварително съгласуване за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии, с обща площ 247,62 ха, по реда на чл. 75, ал. 3 от ЗГ. От тях един е за постановяване на отказ, един за изменение на издадено решение и 4 за прекратяване на административно производство по реда на АПК;
- Издадени са 11 административни акта за предварително съгласуване за учредяване право на строеж върху горски територии - държавна собственост, с обща площ 0,61 ха, по реда на чл. 55 от ЗГ;
- Издадени са 25 административни акта за учредяване право на строеж, по реда на чл. 56 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с площ 0,99 ха, с обща цена за вещното право 131 469,80 лева и 2 629,65 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 6 287,40 лева. Определените средства за компенсационно залесяване са 6 852,45 лева;
- Издадени са 34 административни акта за предварително съгласуване за учредяване на сервитут върху горски територии - държавна собственост, по реда на чл. 62 от ЗГ, с обща площ 10,08 ха;
- Издадени са 30 административни акта за учредяване на сервитут (по реда на чл. 63 от Закона за

горите върху горски територии - държавна собственост), с площ 15,77 ха, с обща цена за вещното право 1 068 433,90 лева и 21 368,68 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 37 833,37 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 130 913,61 лева.

- Издадени са 5 административни акта за учредяване на сервитут на енергиен обект, по реда на чл. 64 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с площ 2,51 ха, с обща цена за вещното право 53 058 лева и 1 061,16 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 894,78 лева. Определените средства за компенсационно залесяване са в размер на 19 027,45 лева;
- Издадени са 4 административни акта за учредяване право на ползване по реда на чл. 70 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост, с площ 0,38 ха, с обща цена за вещното право 485,40 лева и 9,71 лева режийни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 2 278,80 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 4 004,30 лева. Издадени са 3 административни акта за отказ за учредяване право на ползване, по реда на чл. 70 от ЗГ върху горски територии - държавна собственост;
- Издаден е 1 административен акт за учредяване право на ползване и сервитути, по реда на чл. 16 от ЗГ (отм.) върху горски територии - държавна собственост, с площ от 0,041 ха, с цена за вещното право 2 283,80 лева и 45,68 лева режийни разноски. Определените средства за компенсационно залесяване възлизат на 388,07 лева;
- Издадени са 12 административни акта за прекратяване по реда на АПК на административни производства за учредяване ограничени вещни права върху горски територии - държавна собственост.

3. Стопанисване на горските територии

Стопанисването, ползването и защитата на горите е насочено към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, създаване на условия за естественото им възобновяване и подобряване на тяхната устойчивост.

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои

През 2017 г. основната дейност на ИАГ в тази област е насочена в следните направления:

- Изпълнение на целите и показателите, заложени в програмата и бюджета на ИАГ;
- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството в Европейския съюз в областта на горските репродуктивни материали;
- Одобряване и регистрация на базови източници за горски репродуктивни материали (ГРМ), регистрация на доставчици на ГРМ, изпитване и окачествяване на семена и подобряване на състоянието на горската семепроизводствена база;
- Водене на регистър на горските разсадници в страната;
- Извършване на контролна дейност;
- Съгласуване на проекти за биологична рекултивация в горски територии, проверки по жалби, изготвяне на отговори и становища;
- Участие в изготвянето на проекти на нормативни документи;
- Изпълнение и координация на проекти и програми, финансирани от ЕС.

Таблица VI.1. Изпълнени дейности по създаване на гори през 2017 г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2017 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДЛС	кг	5 6171
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	11 537
3.	Залесени площи	ха	1 784,52
	в т. ч.от : държавни предприятия	ха	1 745,4
	- общини	ха	38,97
	- частни	ха	0,15
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	ха	571,4
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	ха	10 708,1
6.	Среден процент на прихващане на културите: а) държавна собственост:		
	- едногодишни	%	72,18
	- двегодишни	%	64,02
	- тригодишни	%	65,64
	б) общинска собственост		
	- едногодишни	%	56,32
	- двегодишни	%	64,01
	- тригодишни	%	66,55
	в) частна собственост		
	- едногодишни	%	42,00
	- двегодишни	%	80,03
	- тригодишни	%	70,23

Източник: *ИАГ*

През 2017 г. в изпълнение на поставените цели и задачи са извършени следните дейности:

- Изготвен е Национален списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ и е изпратен на Европейската комисия;
- Одобрени и регистрирани са 172 нови базови източници от категория „селекциониран“ за производство на ГРМ, отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС;
- За идентифициране произхода на ГРМ от РДГ и ГСС са издадени 213 сертификата;
- В семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив са окачествени и са издадени семеконтролни свидетелства на 276 партиди семена от широколистни и иглолистни видове;
- Извършени са 786 контролни проверки на състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ;
- Организирана е и е проведена оценителска мисия в България от Генералния секретариат на ОИСР във връзка с одобряване на кандидатурата за членство;
- Съгласувани са 7 проекта за рекултивация на нарушени терени в горски територии;
- Изготвен е отчет, с база данни, за проведената инвентаризация на горските култури в страната и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;
- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на

земеделието, храните и горите и изпълнителния директор на ИАГ;

- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив са съхранени 690,95 кг семена от 186 партиди от иглолистни и 170,6 кг от 16 партиди от широколистни видове;
- Стартирано е изпълнението на съвместен проект на ГСС София и ЮЗДП Благоевград Life 16 NAT/BG/000817 „Възстановяване и подобряване природозащитния статус на приоритетни горски хабитати от мрежата НАТУРА 2000 в България“ Горска семеконтролна станция.

За защита на горските територии от ерозия и порои, през 2017 г. са извършени противоерозионни залесявания на 520,8 ха и е направен ремонт на един бараж на територията на ЮЗДП Благоевград.

За залесителни мероприятия в държавните горски територии са изразходвани 13,92 млн. лева.

3.2. Провеждане на сечи в горите

През 2017 г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ от 40 615,3 ха, което представлява 57,7% от предвижданията на ГСП/ЛУП. От проведените отгледни сечи, 39,3% са в иглолистни гори, 41,6% в широколистни високостъблени гори и 19,1% в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 4 049,2 ха е 74,6% от предвижданията на ГСП/ЛУП. По видове отгледни сечи изпълнението на ГСП/ЛУП е 70,2% за осветленията, 42,5% за прочистките, 50% за прореждания и 66,3% за пробирките.

През 2017 г. съгласно информационната система на ИАГ са проведени отгледни сечи в недържавните гори на площ от 9 619,2 ха, от които 6 005,7 ха в общински гори, 3 018,4 ха в гори, собственост на физически лица, 404,6 ха в гори, собственост на юридически лица и 190,5 ха в гори собственост на религиозни организации.

Проведените отгледни сечи през годината в горите на възраст до 40 години, стопанисвани от ДГП, са върху обща площ от 21 399,8 ха, със 726,9 ха по-малко в сравнение с 2016 г.

Площта на отгледаните млади насаждения без материален добив възлиза на 4 049,2 ха, от които 180,4 ха е площта на насажденията, в които са проведени отгледни сечи по Саарландския метод за производство на висококачествена дървесина.

През 2017 г. в горските територии – държавна собственост е извършено подпомагане на естественото възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 5 562,7 ха, което е с 596,2 ха по-малко в сравнение с 2016 г.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горските територии – държавна собственост, през 2017 г. ДП са изразходили общо 4 642 хил. лева, с 97 хил. лева по-малко на годишна база.

В държавните гори е извършено кастрене на стоящи дървета за подобряване на качеството на произвежданата дървесина и подпомагане процеса на естественото самоокастряне на дървостоите върху 1 776,8 ха, с 1 263,8 ха повече от предвижданията на горскостопанските планове/лесоустройствени проекти. Подпомогнато е естественото възобновяване върху площ от 5 608,7 ха, което представлява 71,1% от предвижданията на горскостопанските планове и е с 550,2 ха по-малко от предходната година. Маркираният лесосечен фонд е в размер на 6 308 118 куб. м стояща дървесина или с 229 370 куб. м повече от 2016 г.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

4.1. Ползване на дървесина

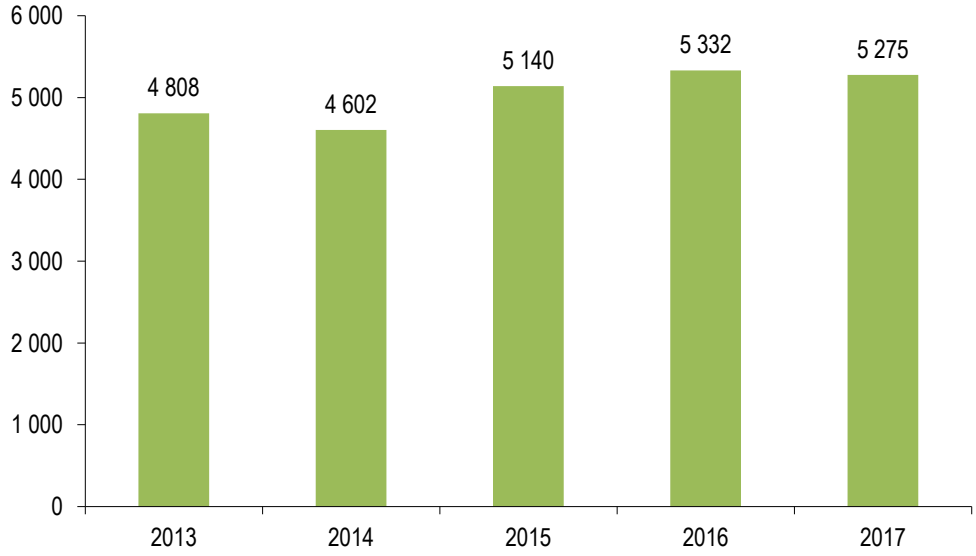
През 2017 г. ИАГ и регионалните дирекции по горите са извършвали постоянен контрол на

издаваните позволителни за сеч и съставяните протоколи за освидетелстване на сечищата чрез информационната система на ИАГ. През годината са издадени позволителни за сеч за 9 217 хил. куб. м лежаща дървесина, като към 09.02.2018 г. са съставени протоколи за освидетелстване на сечищата за добити 7 036 хил. куб. м лежаща дървесина.

В рамките на годината ДП са реализирали общо 5 274 851 куб. м дървесина от горските територии – държавна собственост или 108% спрямо планираното за годината количество. Продадената дървесина е с 57 хил. куб. м (1,1%) по-малко от 2016 г. Значителна част от реализираното количество, в размер на 1 262 хил. куб. м, е усвоена дървесина, пострадала от абиотични и биотични фактори дървесина. Независимо от това обстоятелство, общото ползване на дървесина от държавните гори е 98,7% спрямо предвиденото средногодишно ползване на дървесина по горскостопански планове, т. е. проведените принудителни и санитарни сечи са компенсирани с намаляване обема на редовно планираните отгледни и възобновителни сечи.

Отчетените общи приходи от продажба на дървесина през 2017 г. са 272 870 хил. лева, с 1% по-малко спрямо 2016 г. Общите разходи при ползването на дървесина са 91 480 хил. лева, като в тях са включени и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите“ в размер на 26 553 хил. лева. Намалението се дължи на по-малкия обем добита и реализирана дървесина през 2017 г.

Фигура VI.1. Реализирана дървесина от горски територии – държавна собственост за периода 2013 – 2017 г., хил. куб. м

Източник: *МЗХГ*

През 2017 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 47,9% от общите количества дървесина. Останалите 52,1% са чрез продажба на стояща дървесина - на физически лица за лична употреба и на юридически лица след провеждане на търгове. За задоволяване нуждите на физически лица са продадени по ценоразпис общо 742 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е с 37 хил. куб. м или с 5% повече от 2016 г.

През 2017 г. продължава изпълнението на сключените първи дългосрочни договори за добив и за продажба на дървесина, каквато възможност дава Закона за горите. По този ред през годината са проведени нови 8 процедури, в резултат на които са сключени още 5 дългосрочни договора. Отчетената реализация на дървесина по сключените дългосрочни договори е 385 хил. куб. м стояща дървесина и 125 хил. куб. м добита дървесина.

Над 10 пъти е увеличен делът на продажбите на дървесина от държавните гори чрез електронен търг през 2017 г. спрямо 2016 г., като са проведени 667 електронни процедури и са сключени 494 договора за продажба на дървесина. Общото реализирано количество дървесина чрез електронен търг е 250 хил. куб. м и е над три пъти повече от предвиденото във финансовите планове на държавните предприятия за 2017 г.

Среднопретеглените отчетени продажни цени на добитата дървесина от склад от горските територии - държавна собственост, както и за добива й, се запазват на нивата от 2016 г. - съответно 68,60 лв./куб. м и 23,64 лв./куб. м. Среднопретеглената продажна цена на стояща дървесина на корен е 37,53 лв./куб. м, с 0,69 лв./куб. м или 2% по-висока спрямо предходната година. Отчетените среднопретеглени цени са в пряка зависимост от качеството и сортиментната структура на дървесината.

Таблица VI.2. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2017 г.

Начин на ползване и на продажба	Отчет 2016 г.		Отчет 2017 г.			
	количество (куб. м)	стойност (хил. лв.)	количество		стойност	
			куб. м	изм., %	хил. лева	изм., %
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	**5 331 804**	**275 835**	**5 274 851**	**99%**	**272 870**	**99%**
1.Продажба на стояща дървесина на корен	2 710 685	99 531	2 750 431	101%	103 214	104%
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	295 676	3 253	324 826	110%	3 373	104%
2. Продажба на добита дървесина	2 545 118	174 620	2 448 073	96%	167 929	96%
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	409 648	17 006	417 249	102%	26 072	153%
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	7 101	x	6 880	97%	x	x
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	68 899	1 547	69 467	101%	1 708	100%
II.Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност II.(1+2+3):	**5 338 337**	**97 649**	**5 254 963**	**98%**	**91 480**	**103%**
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 627 652	62 135	2 504 532	95%	59 200	103%
2.Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	x	4 207	x	x	2 539	146%
3.Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	x	31 307	x	x	26 553	98%

Източник: *МЗХГ*

4.2. Ползване на недървесни горски продукти

През 2017 г. ДП отчитат общо 13 539 хил. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти и съответстващи разходи от 7 996 хил. лева, като спрямо 2016 г. се отчита ръст от 14% на приходите и 7% спад на разходите. От общите приходи, тези от ползване на недървесни горски продукти от държавните горски територии са 304 хил. лева, което е с 33 хил. лева по-малко в сравнение с 2016 г.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

Отчетите за 2017 г. показват, че най-голямо влияние върху здравословното състояние на горите

в страната са оказали повредите от насекомни вредители и фитопатогенни гъби по иглолистните видове като са подадени 20 103 сигнала за обща площ от 57 657 ха. Най-много площи, засегнати от насекомни вредители и фитопатогенни гъби, има в района на дейност на РДГ Кърджали – 18 336,5 ха, РДГ Стара Загора - 7 285,6 ха, РДГ Пазарджик - 5 407,5 ха, РДГ Смолян – 4 050 ха, РДГ Пловдив – 3 917,6 ха и др. Проведените санитарни и принудителни сечи за усвояване на засегнатите от биотични и абиотични причини са на площ от 27 715,9 ха.

Проведената авиоборба през 2017 г. в иглолистните гори е на обща площ от 2 004,7 ха при предвидени по прогноза 2 903,6 ха. Борбата е проведена срещу насекомните вредители борова процесионка и ръждива борова листна оса с продукти за растителна защита на основата на биологичния агент Bacillus thuringensis и активните вещества дифлубензурон и тебуфенозид. Отчетеният ефект от въздушното пръскане върху смъртността на вредителите е от 66% до 98%. Общо за въздушно пръскане през годината са изразходени 97 586 лева, при средна стойност 4,87 лева/дка.

Извършена е наземна химична и биологична борба на площ от 352,8 ха за 28 200 лева или средно 7,99 лв./дка. Проведената механична борба е на площ от 217,3 ха на стойност 11 110 лева (5,11 лева/дка) и санитарни сечи на площ от 27 715,9 ха.

Предвидените мероприятия за борба с болестите, вредители и др. повреди са преизпълнени с изключение на авиоборбата и санитарните сечи. Санитарните сечи са изпълнени на 88% спрямо прогнозата за 2017 г.

Таблица VI.3. Проведени лесозащитни мероприятия през 2017 г.

Мероприятие	Прогноза 2017 г. (ха)	Отчет 2017 г. (ха)	Изразходени средства (лева)
Авиоборба	2 903,6	2 004,7	97 586
в т.ч. авиохимична	1796,4	871,3	37 308
Авиобиологична	1107,2	1133,4	60 278
Наземна химична и биологична борба	254	352,8	28 200
Механична борба	145,2	217,3	11 110
Интегрирана борба	-	-	-
Санитарни сечи	31 014,6	27 715,9	
Общо:	**34 317,4**	**30 290,7**	**136 896**

Източник: *ИАГ*

През 2017 г. ДП са изразходили 169,5 хил. лева за извършване на лесозащитни дейности в горите, с 228 хил. лева повече в сравнение с 2016 г.

5.2. Защита на горите от пожари

През годината в страната са регистрирани 513 горски пожара, засегнати са 4 569,4 ха горски територии, като от тях 989 ха са опожарени от върхови пожари. Площта на засегнатите иглолистни гори е 1 521,2 ха, засегнатите площи с широколистни гори са 2 195,9 ха, със смесени гори - 298,2 ха, а 554,1 ха са опожарените треви и незалесени горски територии.

Най-голям брой горски пожари и засегнати площи има на територията на РДГ - Благоевград - 7 пожара на площ 1 694,1 ха, РДГ - Берковица - 40 пожара на площ 612,3 ха, РДГ - Бургас - 32 пожара на площ 538,2 ха, РДГ - София – 54 пожара на площ 286,6 ха, и РДГ - Сливен - 20 пожара на площ 272,2 ха. Най-малко са регистрираните горски пожари в РДГ - Смолян - 17 броя на площ 9,2 ха и в РДГ - Шумен - 10 броя, засягащи площ от 11,2 ха.

Голяма част от опожарените горски територии в РДГ - Благоевград са вследствие на опустошителния пожар, възникнал на територията на ДГС – Симитли и разраснал се в ДГС - Кресна. Засегнати са 1 392,1 ха, от които 685,9 ха от върхов пожар. Преките щети за двете горски стопанства само от този пожар се оценяват на около 500 хил. лева.

Най-голям дял от опожарените площи през 2017 г. са държавна собственост – 70%, 13% са общинска собственост, 15% частна собственост и 2% са собственост на юридически лица.

Преките щети от горските пожари през 2017 г. са оценени на почти 4 млн. лева, което е под средната стойност от около 5 милиона лева за последните 10 години. В тази сума не влизат разходите, необходими за възстановяване на опожарените от върхови пожари горски територии, които ще бъдат направени в следващите 3 години от Държавните горски предприятия и останалите собственици на горски територии. Посочените финансови показатели не включват и разходите на МВР, МО, Областни администрации, Общини, доброволци и други собственици на горски територии за потушаване на пожарите в отчетения период.

През годината, в резултат на създадената организация и благодарение на незабавната и адекватна реакция на горски служители, пожарникари и други, в голяма част от случаите при получаване на сигнал за пожар не е допуснато навлизане на огъня в горските територии. Голям принос за това има и дейността на изнесения център на тел. 112 към ИАГ.

Във връзка с възникнали пожари, в т. ч. и в горите, през 2017 г. са обявявани на няколко пъти кризисни ситуации, осъществена е и евакуация на населението при пожара в района на Кресна. При преодоляването на кризите са участвали служители и техника на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и техните териториални структури - ДГС/ДЛС, както и служители и горски инспектори от съответните регионални дирекции по горите.

През 2017 г., във връзка с изпълнение на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Р България за периода 2013 - 2020 г. и на Стратегическия план за развитие на горския сектор в Р България 2014 - 2023 г., е разработена и одобрена „Програма за опазване на горите от пожари“ с период на действие до 2023 г. Програмата е публикувана на интернет сайта на ИАГ.

Във връзка с подготовката за прилагане на „горските мерки“, одобрени в рамките на Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г., на мярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, ИАГ е подпомогнала активно разработването на примерна „Схема за разполагане на средства за наблюдение и откриване на пожари в горските територии на страната”. Схемата е разработена в периода 2015 - 2017 г. и одобрена от Експертен съвет на ИАГ. Разработката е публикувана и на интернет сайта на ИАГ.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2017 г. ДП са изразходили 2 006 хил. лева, с 202 хил. лева по-малко от предходната година. Основната част от отчетените разходи са за изпълнението на превантивни дейности.

6. Защитени територии

Съгласно Закона за защитените територии, в страната съществуват 6 категории защитени територии, отговорността за чието управление е споделена между МЗХГ - ИАГ и МОСВ.

МОСВ осъществява контрол върху управлението на всички защитени територии и пряко управление на националните паркове и резерватите.

Министерството на земеделието, храните и горите, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана, съгласно разпоредбите на този и други специални закони.

ИАГ е отговорна за управлението на природните паркове. За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции – специализирани териториални звена към ИАГ: ПП „Беласица“, ПП „Българка“, ПП „Витоша“ , ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“, ПП „Персина“, ПП „Сините Камъни“, ПП „Странджа“, ПП „Русенски Лом“, ПП „Рилски манастир“ и ПП „Шуменско плато“.

Дейностите по управлението на защитените местности и природните забележителности в горски територии се осъществява от държавните горски и ловни стопанства, в зависимост от това в чии териториален обхват попада територията. Независимо от статута на защитената територия и собствеността, всички горски ресурси в защитените територии се управляват от МЗХГ чрез Държавните предприятия и съответните държавни горски и ловни стопанства.

През 2017 г. са сключени три споразумения за сътрудничество и съвместни дейности между ДПП „Беласица“, ДПП „Витоша“ и ДПП „Рилски манастир“ с ЮЗДП Благоевград. Цел на споразуменията е да се решават проблеми от взаимен интерес в следните области: устойчиво управление и опазване на природните ресурси, опазване на екосистемите и биоразнообразието, екологосъобразно управление на земите в защитените територии и защитени зони по ЗБР, квалификация на персонала, подготовка, кандидатстване и изпълнение на проекти, свързани с горите и защитените територии.

През годината дирекциите на природните паркове са насочили усилията си към поддържане на изградената туристическа инфраструктура - ремонт на мостове, интерпретативни маршрути, заслони и кътове за отдих. Обновени и възстановени са информационни табла, маркировка на туристическите маршрути и др.

Продължена е и дейността по реинтродукция на застрашени и редки видове и поддържане на техните популации. В повечето от изградените волиери са отгледани и аклиматизирани ушати сови, египетски лешояди, бухал, мишелов, кукумявка, чухал и др., които след това са разселени в съответните паркове. На изградените площадки за подхранване регулярно е изнасяна храна. ДПП „Врачански Балкан“, е продължило своята дейност по възстановяване на популацията на планински кеклик, подхранване на египетския и реинтродукция на белоглав лешояд.

ДПП са участвали в редица пресконференции, изготвени са и публикувани публикации в местни и национални медии, с цел популяризиране на тяхната дейност и биологичното разнообразие. В рамките на това направление са организирани и проведени образователни мероприятия с деца и ученици от местните училища (образователни екскурзии, състезания и образователни дейности).

Във връзка с дати от природозащитния календар са проведени информационни кампании, реализирани са и редица дейности с еко - клубове и училища, намиращи се в населени места в близост до парковете.

Дирекция на природен парк „Златни пясъци“ за поредна година участва в мероприятия на учебните заведения, работещи по международната програма „Еко - училища“ и „Учим за гората“.

Изградените обучителни и интерпретационни центрове в парковете продължават своята дейност като посрещат периодично групи ученици и деца от страната. В базата са проведени обучения на Младежки червен кръст Враца, педагогически семинари за начални и предучилищни преподаватели, обучения за млади експерти по опазването на прилепите, семинари, организирани от ИАГ и др.

Парковите дирекции са работили активно за подкрепа на местни инициативи и развитие на доброволческа мрежа, организирали са и са взели участие в доброволчески акции по почистване на парковите територии и в традиционната кампания на БТВ „Да почистим България за един ден“.

За поредна година Дирекции на природните паркове организират и са домакини на „Фестивал на зеленикатa“; „Фестивал на кестена“; „Зелени слънца“; Международен симпозиум на съвременното изкуство „Ломея“ и др.

ДПП съвместно с ИАГ са участвали в превърналото се в традиция туристическо изложение „Зелени дни“ през месец май в София.

Продължава изпълнението на задълженията, свързани с провеждането на мониторинг на консервационно значими видове растения и животни, включени в Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.

През 2017 г. ДПП „Персина“ е стартирала изпълнението на проект „Обвързване на защитените територии по Дунав в Зелен Коридор от хабитати „Дунав“, по програмата за трансгранично сътрудничество „Дунав 2014 – 2020“. ДПП „Русенски Лом“ е стартирала изпълнението на проект „Система за наблюдение на горите за ранно откриване и оценка на пожари в региона Балкан - Средиземно море“, по програмата за транснационално сътрудничество Интеррег VB „Балкани - средиземно море“ 2014 - 2020.

Приключило е изпълнението на проект „Консервация и реставрация на Натура 2000 видове риба и техните миграционни пътища в ключови защитени територии на България“, проект LIFE 12 NAT-BG-001011. В рамките на проекта са премахнати две миграционни бариери за рибите, изграден е рибен проход на река Черни Лом и са поставени информационни табели.

През 2017 г. ИАГ е участвала в следните процедури по заличаване и увеличаване на площта на защитени територии:

- Обявяване на защитена местност „Барките“;
- Заличаване на природна забележителност „Перустията“ и ПЗ „Орлиците“, попадащи в границата на Национален парк „Пирин“;
- Заличаване на защитена местност „Липака“;
- Заличаване на природна забележителност „Пещера Леденика - Римското кале“ и ПЗ „Пещера Раковски - Злостен“;
- Заличаване на защитена местност „Китката“;
- Увеличаване на площта на природна забележителност „Пясъчни дюни“ в м. Бабата и заличаване на 5 ПЗ „Пясъчни дюни“ в Несебър” (в процес).

7. Горска сертификация

Всички сертифицирани горски територии в България притежават сертификат от FSC (Съвет за стопанисване на горите). Съгласно годишния бюлетин на FSC, площта на сертифицираните горски територии към м. декември 2017 г. е 1 464 607 ха, което представлява 34% от общата горска територия в страната, а сертифицираните единици са 27. Сертификат за проследяване на дървесината FSC - Chain of custody притежават 391 сертифицирани единици.

Съгласно електронния информационен портал на PEFC (Програма за утвърждаване на горската сертификация), сертификат за проследяване на дървесината PEFC - Chain of custody притежават 10 сертифицирани единици.

Въз основа на решение на МЗХГ, ДГП са предприели действия за ускорена сертификация на държавните гори, което допринася за увеличение на сертифицираните горски територии.

За държавните горски територии, стопанисвани от ДП по чл. 163 от ЗГ, е постигната заложената оперативна цел в „Стратегически план за развитие на горския сектор в Република България 2014 - 2023 г.“, за сертифициране на 50% от горските територии. Изпълнена е и заложената цел за наличие на сертифицирани контрактори, ангажирани с дърводобива в горите, като заложената цел от 200 сертифицирани единици е преизпълнена със 191.

Към края на 2017 г. общата площ на сертифицираните по стандарта на FSC горски територии, управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, е 1 448 798 хектара (50% от общата

стопанисвана от тях територия в страната), а сертифицираните единици са 24. Изцяло сертифицирани са горските територии, управлявани от „Североизточно държавно предприятие“ и „Северноцентрално държавно предприятие“. През 2017 г. по стандарта FSC са сертифицирани нови 383 500 ха горски територии, управлявани от ДП.

8. Инвентаризация и планиране в горските територии

През 2017 г. са извършени следните дейности:

- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 34, ал. 1 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии за териториални поделения ДГС „Говежда“, „Цонево“ „Сандански“, „Крумовград“, „Кости“, „Малко Търново“, „Звездец“, „Славейно“, „Хисаря“, „Алабак“, гр. Велинград, „Радомир“ и „Костенец“, за териториални поделения ДЛС „Родопи“, „Борово“, „Дикчан“, с. Сатовча и „Витошко – Студена“ и за Учебно опитно горско стопанство „Георги Ст. Аврамов“, с. Юндола;

- Подготвена е документация за провеждане на открити процедури за обществена поръчка, за извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през периода 2017/2018 г. за териториални поделения ДГС „Говежда“, „Цонево“ „Сандански“, „Крумовград“, „Кости“, „Малко Търново“, „Звездец“, „Славейно“, „Хисаря“, „Алабак“ в гр. Велинград, „Радомир“ и „Костенец“, за териториални поделения ДЛС „Родопи“, „Борово“, „Дикчан“, с. Сатовча и „Витошко - Студена“ и за Учебно опитно горско стопанство „Георги Ст. Аврамов”, с. Юндола;

- Съгласно разпоредбите на Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, е подготвена документацията за провеждане на открита процедура за обществена поръчка по извършване на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове за периода 2018/2019 г. за териториални поделения ДГС „Берковица“, „Симитли“ „Кресна“, „Петрич“, „Смилян“, „Пловдив“, „Осогово“, „Кюстендил“, „София“, „Сливница“ „Годеч“, „Плачковци“, „Чирпан“, „Нова Загора“, за териториални поделения ДЛС „Тервел“, „Широка поляна“, „Несебър“, „Тракия“ - за влятото бивше ТП „ДГС Кричим“ и ловностопански участък „Тъмраш“, „Извора“- частта на бившето „ДГС Девин“.

Процедурите се провеждат от отделните държавни предприятия по чл. 163 от Закона за горите и регионални дирекции по горите, като за част от стопанствата продължават и през 2018 г.;

- Проведени са експертни съвети за приемане на стопанските класове и размера на годишното ползване за държавните горски и ловни стопанства „Мездра“, „Миджур“ - за частта на влятото „Чупрене“, „Троян“, „Борима“, „Севлиево“, „Момчилград“, „Кирково“, „Широка лъка“, „Пещера“, „Варна“, „Места“, „Дупница“, „Рибарица“, „Самоков“ - за частта на влятото „Боровец“ и „Ново Паничарево“, и за териториални поделения ДЛС „Русалка“, с. Априлци, и „Граматиково“;

- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, след които са проведени експернти съвети за приемане на протоколите от съвещанията на комисиите за приемане на извършената инвентаризация на горските територии и изработените горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през 2016/2017 г. за териториални поделения ДГС „Мездра“, „Миджур“ - за частта на влятото „Чупрене“, „Троян“, „Борима“, „Севлиево“, „Момчилград“, „Кирково“, „Широка лъка“, „Пещера“, „Варна“, „Места“, „Дупница“, „Рибарица“, „Самоков“ - за частта на влятото „Боровец“ и „Ново Паничарево“, и за териториални поделения ДЛС „Русалка“, с. Априлци, и „Граматиково“;

- Проведени са експертни съвети за приемане на задания във връзка с предстоящата инвентаризация на горските територии през периода 2018/2019 г. за териториални поделения ДГС „Берковица“, „Симитли“ „Кресна“ „Петрич“, „Смилян“, „Пловдив“, „Осогово“, „Кюстендил“, „София“, „Сливница“, „Годеч“, „Плачковци“, „Чирпан“, „Нова Загора“ и за териториални ДГС „Тервел“, „Широка поляна“, „Несебър“, „Тракия“ - за влятото бивше ТП „ДГС Кричим“ и ловностопански участък „Тъмраш“, „Извора“- частта на бившето „ДГС Девин“;
- Представена е цифрова ортофотокарта на дружествата, извършващи инвентаризация на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари за периода 2017/2018 г.;
- Възложено е изработването на три областни плана за развитието на горските територии за област Монтана, Добрич и Смолян - пилотни проекти.

9. Ловно стопанство

През 2017 г. са извършени следните по-важни дейности с участието на ИАГ, свързани със стопанисването и използването на дивеча:

- Обсъждане на изменение и допълнение на ЗЛОД в Народното събрание;
- Разработване на Национална Стратегия за развитие на ловното стопанство;
- Разработване на изменение и допълнение на Наредба № 2/2009 г. за условията за отглеждане на космат и пернат дивеч в животновъдни обекти, съобразени с неговите физеологически и поведенчески особености;
- Проведено е Национално съвещание на ИАГ, НЛРС - СЛРБ и БАБХ с председателите и ръководителите на ловните сдружения, относно превенция с разпространението на африканската чума в България, провеждането на курсовете за придобиване право на лов, отчитане на отсреляния дивеч в информационната система, провеждане на таксацията на дивеча и др.;
- Организирана е международната изложба „Природа, лов, риболов“ - 2017 г. в гр. Пловдив;
- Взето е участие в 5 международни ловни изложения - Дортмунд, Залцбург, Москва, Атина и Загреб, в резултат на които са постигнати договорености за ловен туризъм;
- Проведени са заседания на междуведомствени работни групи с участието на ИАГ, МОСВ и НПО по отношение на изпълнението на План за управление на мечката и дивата коза в страната;
- ИАГ, съвместно с БАБХ и Центъра за Оценка на риска по хранителната верига са провели срещи по въпроси, свързани с превенция по проникването на африканската чума по свинете в страната;
- Приети са таксация и план за ползване на дивеча за 2017 г.;
- Извършени са проверки по изпълнение на договорите, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча в дивечовъдните участъци; договорите за съвместна ловностопанска дейност в ДЛС и договорите за стопанисване и ползване на дивеча в ловните дружини;
- Издадени са 9 разрешителни с научно-изследователска дейност;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване право на лов в 135 ловни сдружения; изпити за придобиване право на ловни водачи в ДЛС „Шерба“; курсове и изпити за придобиване право на подборно ловуване в 8 ловни сдружения; курсове и изпити за обучение на лица в 2 ловни сдружения;

- Издадени са 140 билета за лов на чуждестранни граждани;
- Категоризиране на 6 ловни бази в ДЛС и ДГС;
- Проведени са тематични и специализирани проверки по изпълнението на ловностопански мероприятия и изпълнение на договорите за съвместна дейност в ДЛС.

През 2017 г. общите приходи от ловностопанската дейност в горските територии – държавна собственост са в размер на 8 622 хил. лева, с 4% по-малко спрямо 2016 г. Приходите от организиран ловен туризъм са се увеличили със 196 хил. лева спрямо предходната година, като достигат 4 947 хил. лева. Приходите от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци и на годишни наемни цени на бази за ловен туризъм на ДГС възлизат на 2 989 хил. лева, с 4% по-малко спрямо 2016 г. За изпълнение на предвидените ловностопански и рибностопански мероприятия през годината са изразходени 10 393 хил. лева, с незначително увеличение от 1% в сравнение с 2016 г.

10. Опазване на горските територии и контрол

Към края на 2017 г. и началото на 2018 г. Изпълнителната агенция по горите контролира дейностите в горски територии на площ от 4,2 млн. хектара.

През 2017 г. служителите на РДГ и ДП по чл. 163 от Закона за горите са извършили 439 001 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси, което е с 16 6170 броя повече от 2016 г. Проверени са 19 581 обекта по чл. 206 от ЗГ, 80 593 обекта за добив на дървесина, 122 901 превозни средства, 148 587 ловци, 17 492 риболовци и 49 847 други лица.

В рамките на годината служителите по опазване на горите на ДП са извършили 201 686 проверки, от тях на обекти за добив на дървесина - 39 495; на превозни средства - 52 911; на ловци - 84 638; на други лица - 24 016. Съставени са 5 052 акта за установяване на административни нарушения. Задържани са 4 549,24 пространствени куб. м дърва, 419 каруци и 247 моторни триона.

Констатирани нарушения

През 2017 г. са констатирани общо 19 995 нарушения на горското законодателство. Съставени са 14 732 акта за установяване на административни нарушения, с 2 132 по-малко от 2016 г. За 2 986 нарушения не са открити извършителите, а 2 314 нарушения, установени с констативни протоколи, са с известни нарушители, на които предстои да бъдат съставени актове.

В горски територии - държавна собственост са установени общо 8 479 нарушения, в общинска собственост - 508, а в частна собственост – 5 305 нарушения.

От общо 14 732 акта, 4 651 са съставени от служители в РДГ, 8 977 - от служители в ДГС или в ДЛС, 907 - от служители на общините, 107 - от лица на частна лесовъдска практика, 89 - от служители на МВР и 1 от представител на Ловно-рибарския съюз. По 126 прокурорски преписки са издадени наказателни постановления на основание чл. 36, ал. 2 от Закона за административните нарушения и наказания.

В информационната система „Елица” са регистрирани 14 292 преписки - с 440 по-малко от общия брой, тъй като някои от общините не водят актовите преписки с този софтуер. От 1 януари 2018 г. е въведен нов софтуер, собственост на ИАГ, чрез който ще се водят всички преписки за нарушения на горското законодателство.

По Закона за горите са съставени 13 637 акта, по Закона за лова и опазване на дивеча - 249, по Закона за рибарството и аквакултурите - 90, по Закона за лечебните растения - 7 и по други закони - 309 акта.

Служителите на РДГ са съставили 120 акта за нарушения, извършени от служители на ДГС/ДЛС, 231 акта на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика и 28 акта на лица, имащи отношение към дейностите по стопанисване и опазване на горски територии - общинска собственост. Наложени са 44 принудителни административни мерки по чл. 253 от ЗГ. През 2017 г. най-много установени с актове нарушения са налице в РДГ - Ловеч – 2 484, следвани от Берковица – 1 497, Русе – 1 353, Варна – 1 270 и Бургас - 1 248 акта.

През 2017 г. са издадени 11 217 наказателни постановления, 412 преписки са отменени от директорите на регионалните дирекции по горите. В Прокуратурата са изпратени 2 985 преписки, от тях 758 са без решение, 1 989 са върнати за административно производство, а по 238 са образувани наказателни производства.

Обжалвани са 480 преписки, от които 56 са видоизменени, 88 са отменени и 26 потвърдени. Издадени са 81 присъди, с 50 повече от 2016 г. Общо 7 820 наказателни постановления са влезли в сила. Наложените с наказателни постановления парични санкции и глоби възлизат на общо 1 794 883 лева, като 1 160 293 лева са по влезлите в сила наказателни постановления. От влезлите в сила наказателни постановления са събрани само 165 786 лева, което представлява 14% събираемост.

През 2017 г. общо с актове и констативни протоколи е установена отсечена незаконна дървесина в размер на 28 899 пл. куб. метра.

Приходите от продажби на задържани вещи през годината възлизат на общо 153 174 лева. Голяма част от задържаната дървесина се предоставя по реда на чл. 273, ал. 2 и ал. 5 от Закона за горите.

През 2017 г. ИАГ е продължила активните действия за популяризиране и прилагане на Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал.

В резултат на упражнените контролни функции ИАГ и РДГ са извършили 598 проверки, като 442 от тях са на оператори, а останалата част на търговци по смисъла на Регламента. За подпомагане на дейността ИАГ е използвала информация от информационно-справочната система на Агенция „Митници“.

Дейност на РДГ по контрол в горските територии

През 2017 г. горските инспектори в РДГ са извършили 178 916 проверки на 19 540 обекта за преработка и търговия с дървесина, 20 417 обекта за добив на дървесина, 56 723 МПС, 46 483 ловци, 9 803 риболовци и 25 950 физически лица.

Горските инспектори и експертите от РДГ са съставили 4 651 акта или 32% от актовете в страната. Служителите на държавните предприятия и техните поделения са съставили 8 977 акта, или средно по 3,7 на служител. Служителите за опазване на общинските горски територии са съставили 907 акта, средно по 2,6 на служител през годината.

Задържаните от нарушители вещи са: 645 куб. м обла дървесина, 67 куб. м фасонирана дървесина и 3 734 пр. куб. м дърва за огрев, 219 МПС, 48 коня, 155 каруци, 92 моторни триона, 16 броя оръжие, 16 кг дивечово месо и риба, 60 кг недървесни продукти и други.

Взаимодействие с други институции

Взаимодействието на служителите по контрола и опазването на горските територии е предимно със служители на МВР. При наличие на данни за престъпление, структурите на МВР поемат случаите. От друга страна, при констатиране на нарушения, свързани с горското законодателство, често служителите на МВР се обръщат за съдействие и съставяне на актове към служители от РДГ или ТП ДГС/ДЛС. Единствено в териториалния обхват на РДГ Берковица служители на МВР са съставили 89 акта.

Защитата и опазването на горските територии от пожари, както и непосредствените действия по гасене се осъществяват в тясно сътрудничество с ГД „ПБЗН“ - МВР.

През 2017 г. са проведени съвместни акции с Дирекция „Жандармерия“ към МВР, на територията на РДГ София, РДГ Берковица, РДГ Благоевград и др.

Извършени са и съвместни проверки със служители на Агенция „Пътна инфраструктура”, НАП, Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“, ИАРА.

Изнесен център на телефон за спешни повиквания 112.

През 2017 г. в центъра за приемане и обслужване на спешни повиквания към телефон 112 са постъпили 8 539 сигнала за нарушения на ЗГ, ЗЛОД, Закона за защитените територии, Закона за рибарството и аквакултурите и др.

Най-голям брой сигнали са постъпили за възникнали пожари - 29%, извършване на незаконна сеч в горски територии - 28%, транспорт на незаконна дървесина - 11%, съхранение на незаконна дървесина - 6%, нарушения по Закона за рибарството и аквакултурите - 10%, по Закона за лова и опазване на дивеча – 5,5%, като 331 от сигналите (4%) са фалшиви.

11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности

През 2017 г. е разработен проект на Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018 - 2027 г.

Изготвен е проект на „Бяла книга за състоянието на горския сектор при отговорностите на МЗХГ, оценка на промените, настъпили през периода 2009 - 2017 г., и пътна карта за бъдещи действия и въздействие“.

С цел подобряване на оперативното усвояване на изсъхналата дървесна маса от иглолистни култури и ограничаване на съхненето от биотични и абиотични фактори и осъвременяване на разпоредби, свързани с прилаганите сечи, е одобрена Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 за сечите в горите, публикувана в Държавен вестник, бр. 71 от 01.09.2017 г.

За своевременно планиране и провеждане на лесовъдски и лесозащитни мероприятия в горските територии, ИАГ е дала указания за стопанисване на иглолистните култури бял и черен бор, публикувани на интернет сайта на Агенцията.

В рамките на 2017 г. е работено по изготвянето на проекти на следните нормативни актове:

- Закон за изменение и допълнение на Закона за лова и опазване на дивеча;
- Закон за изменение на Закона за горите;
- Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2011 г. за сечите в горите;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 31.07.2014 г. за строителството в горските територии без промяна на предназначението им;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 16.12.2011 г. за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди;
- Наредба за изменение на Наредба № 8 от 2003 г. за реда и условията за издаване на разрешителни за изключенията от забраните, въведени със Закона за биологичното

разнообразие за животинските и растителните видове от приложение № 3, за животинските видове от приложение № 4, за всички видове диви птици, извън тези от приложение № 3 и приложение № 4 и за използване на неселективните уреди, средства и методи за улавяне и убиване от приложение № 5;

- Наредба за изменение на Наредба № 14 от 27.10.2005 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни дървесни, храстови и ловни видове в природата и отчитане мнението на обществеността в района на повторно въвеждане;
- Наредба за изменение на Наредба № 21 от 2012 г. за условията и реда за определяне, одобряване, регистрация и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски репродуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос.

През 2017 г. експерти от ИАГ са участвали активно в заседанията на работни форуми към Европейската комисия, както и в редица мероприятия в областта на горското стопанство в страната и от международен характер. Предоставена е необходимата информация на институции на ЕС и други международни организации.

Изпълнение на стратегически дейности и приоритети в горския сектор чрез проекти, финансирани от ЕС и други международни донори

През 2017 г. е подпомогнато разработването на следните проектни предложения: „Подпомагане на горските продукти чрез регионални политики за биоикономика - BUS4PRO“ по Програма INTERREG EUROPE, „Нови публични политики, бизнес модели и механизми за устойчиво осигуряване и плащане за горски екосистемни услуги“ по Програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз и LIFE FOR OUR FOREST (Живот за нашите гори) по програма LIFE. Обсъдена е възможността за разработване на проектно предложение „Приоритетни действия за устойчиво управление на популациите на глухар и дива коза“ по програма LIFE на ЕС.

На заседания на Постоянната работна група за предварително разглеждане на проектни предложения, определена със Заповед № 289/08.02.2016 г., са разгледани общо 13 проектни предложения, подадени от РДГ и СТЗ. Изготвени са съответните писма за отказ или подкрепа.

На заседания на комисията за разглеждане на проектни предложения, определена със Заповед № 1013/10.11.2017 г., са разгледани общо 9 проектни предложения, подадени от структурите на ИАГ. Изготвени са съответните писма за подкрепа.

През 2017 г. стартира проект „Сътрудничество за усъвършенстване на управленските практики, свързани с въздействието на земеползването върху водния режим в басейна на река Дунав“, Camaro - D по транснационална програма „Дунав – 2014 – 2020“ на ЕС. В рамките на проекта са предвидени редица теренни дейности в пилотната област на проекта - водосбор „Очиндолска река“, с участие на експерти от ИАГ, РДГ Берковица, ДГС Мездра и ПП „Врачански Балкан“. При изпълнение на проекта са извършени дейности, свързани с контрол на ерозията, овладяване на поройната активност, контрол на горски пожари, определяне и роля на буферния „зелен“ пояс около населените места и други.

През годината са изпълнявани текущо следните проекти:

- „Опазване на ключовите горски местообитания на малкия креслив орел (Aquila pomarina) в България“ по програма LIFE+ на ЕС. Екипът по проекта е изготвил и представил Втори доклад за напредъка, приет от Секретариата на програмата; организирани са две срещи на Надзорната група, взето е участие в годишна среща на всички български проекти по програмата; успешно е организирана и проведена проверка от външния мониторингов експерт по проекта, като се

извършва и одит на проектните дейности. Проведена е информационна кампания по ПРСР 2014 - 2020 г. и е подпомогнато разработването на горските мерки от програмата. Проектът на План за действие за малкия креслив орел е преминал обществено обсъждане, подпомогната е инвентаризацията на ТП ДГС Крумовград и ТП ДГС Граматиково, а на територията на ТП ДГС Кости е организирано опознавателно посещение за представители на РДГ Кърджали и ТП в обхвата на дейност на дирекцията. В изпълнение на чл. 24, ал. (4) от Наредбата за инвентаризация и планиране в горските територии е изготвена (след сравнително тестване на терен) Методика за измерване количеството и характеристиките на мъртвата дървесина и биотопните дървета в горски екосистеми. В България е организирана и проведена международна конференция за малкия креслив орел с участие на най-добрите експерти по вида на световно ниво. Взето е участие в Международна конференция за опазване на старите гори в Европа, проведена в Комитета на регионите в гр. Брюксел. Стартирано е изготвянето на 5 лекционни курса в ЛТУ, касаещи опазването на вида и други релевантни теми. Проведени са 7 ГИС обучения и е публикувана статия по тематиката в списание Гора. Проведена е четвъртата кампания „Аз пазя горите и орлите на България“, изготвени са брошури за възможностите на ПРСР, планирането в горския сектор и т. н.;

- „Регионални политики за устойчива биоенергия - BIO4ECO“ по програма INTERREG EUROPE. Изготвен е проект на План за действие за енергия от горска биомаса, 2018 - 2027 г., който е преминал обществено обсъждане и е приет на 6 заседания на Експертен съвет на ИАГ; организирани и проведени са две национални срещи на основните заинтересовани страни по проекта; организирана е среща с Управляващия орган на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ и др. На международно ниво са организирани участия в Международното изложение за биомаса в гр. Вик, Испания и в посещения/семинари в Латвия и Словения;
- „Изпитване на клонове тополи от държави - членки на ЕС за производство на биомаса (бързорастящи видове)“, цел реализиране на доброволно партньорство с възможност за частично финансиране на дейности от страна на водещия партньор Баварска семеконтролна станция - гр. Тайзендорф, Германия;
- „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат *91E0 в защитени зони по НАТУРА 2000 и моделни територии в България“ LIFE13 NATBG000801. Проектът е насочен към възстановяване на приоритетни местообитания от типа 91E0* „Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior“.

Международни дейности в държавните горски предприятия/Увеличаване на дела на зелената икономика, основана на гори

През 2017 г. е започнало реализирането на проект „Предоставяне на консултантски услуги с цел подкрепа опазването на екосистемите и устойчивото управление на природните ресурси в България чрез подобряване на информацията за горите и горските територии за нуждите на Програмата за развитие на селските райони (2014 - 2020 г.)“ с УИН 01/04-05-16/030, финансиран със средства от мярка 20 „Техническа помощ“ на ПРСР (2014 - 2020 г.). Законът за ратифициране на Споразумението за предоставяне на консултантски услуги между Министерството на земеделието, храните и горите на Република България и Международната банка за възстановяване и развитие, е обнародван в ДВ. бр. 105 от 30 декември 2016 г.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2017 г. в ИАГ са постъпили приходи на обща стойност 8 635 192 лева, при планирани 13 134 521 лева. Изпълнението спрямо уточнен план възлиза на 65,7%. Основните функции на агенцията са контролни, което не предполага акумулиране на приходи в по-големи размери.

Утвърденият от МЗХГ бюджет на ИАГ за 2017 г. е в размер на 24 471 611 лева, разпределен за изпълнение по бюджетни програми „Специализирани дейности в горските територии“ – 19 471 611 лева и Бюджетна програма „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ са в размер на 5 000 000 лева. Усвоените към 31.12.2017 г. разходи на агенцията за изпълнение на основните ѝ функции, възлизат на 25 419 275 лева.

През годината са извършени разходи по §10 - 00 - Издръжка на обща стойност 10 809 404 лева, в т. ч. 4 468 428 лева за инвентаризация на горските територии. Със средства в размер на 12 465 лева отчетени по параграф 51 - 00 - Основен ремонт е обновена детска площадка в местност „Хижата“ в териториалния обхват на ДПП „Шуменско плато“. Основен ремонт е извършен и на административна сграда на РДГ Шумен. Със средствата в размер на 35 541 лева., отразени в §52 - 00 са закупени мултифункционално устройство с факс и GPS устройства в РДГ - София и е започнало изграждането на проходен тунел в пещера Бисерна, намираща се на територията на ДПП Шуменско плато. По § 53 - 01 - Придобиване на програмни продукти и лицензи за програмни продукти са отчетени разходи в размер на 74 788 лева за закупуване на софтуер за превозни билети от временен склад за обектите по чл. 206 от ЗГ, софтуер за регистър на актовите преписки и констативни протоколи за нарушения в горите, софтуер за лесозащитен календар, софтуер за виртуализация, бекъп софтуер и софтуер за навигация.

Дирекциите на природните паркове третостепенни разпоредители с бюджет през 2017 г. са получили трансфери на верифицирани средства по приключили проекти от Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“ в размер на 23 251 лева, които са възстановени на бюджета на ИАГ.

Централно управление на ИАГ, РДГ Бургас, РДГ Русе, РДГ Пловдив, ДПП „Персина“ и ДПП „Русенски Лом“ са бенефициенти по програми на ЕС за финансиране на политиката по опазване на природата и биологичното разнообразие „LIFE+“, оперативни програми за трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество. През 2017 г. са постъпили средства в размер на 528 110 лева. За изпълнение на дейностите по проектите са изразходени 854 485 лева.

Централно управление на ИАГ изпълнява проекти по Европейско икономическо пространство с програмен оператор Министерство на околната среда и водите, които са приключили към полугодието на 2017 г. През 2017 бюджетна година по проектите са постъпили средства в размер на 546 378 лева.

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на държавните предприятия за 2017 г. възлизат на 319 087 хил. лева, а общите разходи – на 311 317 хил. лева. В сравнение с 2016 г., приходите на предприятията се увеличават с 570 хил. лева, а разходите - с 454 хил. лева.

Общият финансов резултат на предприятията от оперативната им дейност през 2017 г. е положителен - 7 770 хил. лева, като се отчита увеличение със 116 хил. лева в сравнение с 2016 г.

Направените инвестиции от шестте ДП през 2017 г. са в размер на 40 102 хил. лева, с 4% по-малко спрямо 2016 г.

Общо 62,6% от всички инвестиции са осъществени със средства от фонд „Инвестиции в горите“ за изпълнението на следните дейности, като са изразходени общо 25 100 хил. лева, с 1 354 хил. лева по-малко от 2016 г.:

- Проектиране на 48 км строителство на нови пътища и основен ремонт на съществуващи горски пътища - 451 хил. лева;
- Строителство и основен ремонт на 75 км горски пътища и транспортна техническа инфраструктура - 14 630 хил. лева;
- Проектиране и изграждане на 2 технико-укрепителни съоръжения - 274 хил. лева;

- За дейности по залесяване – 5 980 хил. лева;
- Приключване на сделките по закупуване на маломерни частни горски имоти от 2016 г. – 266 хил. лева.

Със средства от стопанската дейност са закупени 195 транспортни средства и 46 броя специализирана техника и е извършен основен ремонт на 51 сгради.

13. Административно обслужване

13.1. Регистър на лицата, извършващи лесовъдка дейност

През 2017 г. Комисията за разглеждане на заявления за вписване на физически лица и търговци в публичните регистри на ИАГ по чл. 235 и чл. 241 от ЗГ е провела 19 заседания, в резултат на което са регистрирани и издадени удостоверения на 488 физически лица за упражняване на лесовъдска практика. През същия период са регистрирани и издадени удостоверения на 476 търговци за извършване на дейности в горските територии.

През годината от публичния регистър по чл. 241, ал. 1 от ЗГ са отписани 55 търговци, а от регистъра по чл. 235 от ЗГ са отписани 47 физически лица.

Към 31.12.2017 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика е 11 016, а на регистрираните търговци - 3 883.

Във връзка с извършените промени в изискванията за регистрация на физически лица е организирана дейността за провеждане на изпити по реда на чл. 236 а от ЗГ. Проведени са 22 изпита, в т. ч. в РДГ Благоевград, РДГ Стара Загора, РДГ Велико Търново, РДГ Варна и РДГ Кюстендил, на които са се явили общо 853 кандидати, от които 426 са го издържали.

14. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

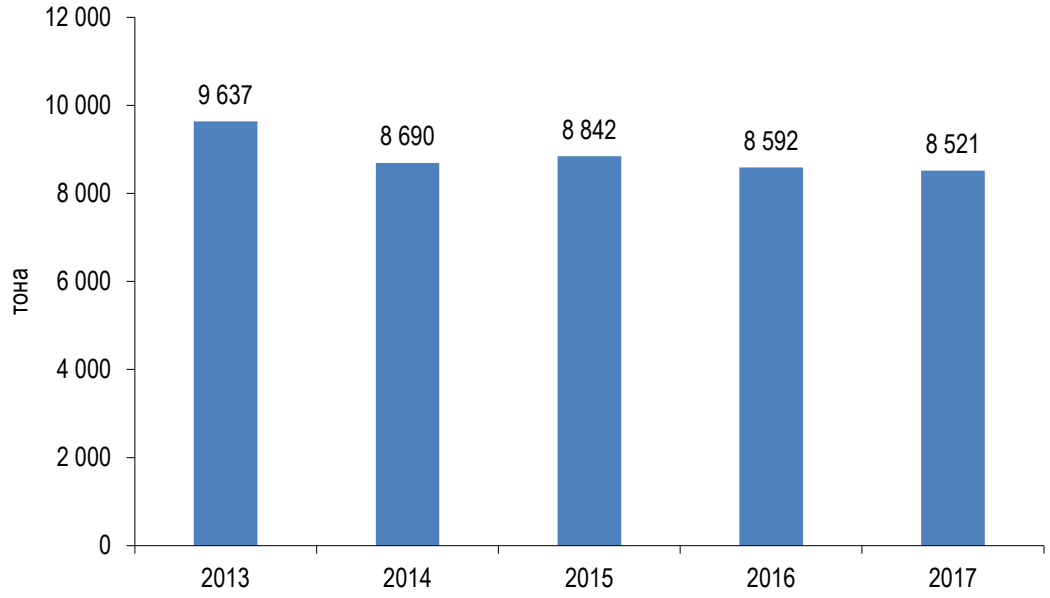
По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2017 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната намалява с 0,8% спрямо предходната година. Общият улов възлиза на 8 520,6 тона, от които 8 467,1 тона - в Черно море и 53,52 тона - в река Дунав. В сравнение с 2016 г., уловът в Черно море намалява с 0,9%, докато този в река Дунав нараства с 2,5%.

Общото количество уловени морски видове риби през 2017 г. е в размер на 4 007,1 тона, което е с 466,8 тона или с 10,4% по-малко спрямо предходната година. Традиционно, най-значителен е уловът на риба от вида цаца /копърка, трицона, шпрот/ (Sprattus sprattus sulinus), който възлиза на 3 184,6 тона, отбелязвайки ръст от 39,1% на годишна база.

Сред останалите черноморски видове риба, съществен улов се отчита за барбуня (Mullus barbatus ponticus) – 373,9 тона, сафрид (Trachurus mediterraneus ponticus) – 153,3 тона, лефер (Pomatomus saltatrix) – 71,1 тона и черноморска бодлива акула (Squalus acanthias) – 50,3 тона.

Уловът на рапани (Rapana spp.), представляващ основен дял от улова на водни организми в Черно море (81% през 2017 г.), нараства с 5,8% спрямо предходната година. Значителен ръст бележи и уловът на бяла пясъчна мида (Mya arenaria) - с 39,8%, до 819,3 тона, докато този на черна морска мида (Mytilus galloprovincialis) се свива със 73,3%, до 11,1 тона. Уловените количества пясъчна скарида (Crangon sp.) са 1,4 тона - 2 пъти по-малко в сравнение с предходната година.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната, тона

Източник: *ИАРА*

През 2017 г. уловът на проходни видове риба /карагьоз/ (Alosa pontica) в Черно море е в размер 10,3 тона, което е с 34% под нивото от предходната година.

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2014	2015	2016	2017	Изменение 2017/2016
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	**8 546,7**	**8 745,2**	**8 540,0**	**8 467,1**	**-0,9%**
- морски видове риби	3 713,7	4 490,2	4 473,9	4 007,1	-10,4%
- проходни риби, карагьоз	20,5	17,7	15,6	10,3	-34,0%
- рапани, миди и скариди	4 812,5	4 237,3	4 050,5	4 449,6	9,9%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	**142,8**	**96,96**	**52,21**	**53,52**	**2,5%**
- сладководна риба	140,4	85,6	50,2	49,1	-2,2%
- проходни риби, карагьоз	1,6	0,6	1,1	0,5	-54,5%
- езерен рак и други	0,0	10,7	0,9	4,0	344,4%
Общ улов на риба и др. водни организми	**8 689,5**	**8 842,1**	**8 592,2**	**8 520,6**	**-0,8%**

Източник: *ИАРА*

Уловът в река Дунав през 2017 г. се увеличава с 2,5% спрямо предходната година. Общото количество е в размер на 53,52 тона, в т.ч. сладководна риба – 49,1 тона, проходни риби – карагьоз (Alosa pontica) – 0,5 тона, сладководни раци (Astacidae, Cambaridae) и други – 4,0 тона.

Най-големи количества улов се отчита при бяла мряна (Barbus barbus) – 7,92 тона, шаран (Cyprinus carpio) – 6,85 тона, пъстър толстолоб (Aristhichthys nobilis) – 6,26 тона и платика (Abramis brama) – 4,98 тона.

В сравнение с предходната година се наблюдава намаление на общия улов на сладководна риба с 2,2%, до 49,1 тона. Значително е намалението на уловите от бял толстолоб (Hypophthalmichthys molitrix) – с 32,4%, европейски сом (Sillurus glanis) – с 23,2% и шаран (Cyprinus carpio) – с 20,6%.

Нарастване на улова на годишна база се отчита при морунаш (Vimba vimba) – два пъти, платика (Abramis brama) - с 59,2%, скобар (Chondrostoma nasus) – с 41,4%, уклей (Alburnus alburnus) – с 40,1%, бяла мряна (Barbus barbus) – с 18,2%.

Чувствително се увеличава и уловът на сладководни раци (Astacidae, Cambaridae) и други водни животни - с 4,4 пъти.

При улова на проходни риби (карагьоз) (Alosa pontica) в река Дунав е налице спад от 54,5% в сравнение с предходната година.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2017 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
	А. Сладководни риби		
	Сем. Есетрови */Acipenseridae/*		
1	Чига /*Acipenser ruthenus*/		
	Сем. Пъстървови /*Salmonidae*/		
2	Речна /балканска/ пъстърва /*Salmo trutta fario*/		
3	Дъгова пъстърва /*Oncorhynchus mykiss*/		
4	Сивен */Salvelinus fontinalis/*		0,004
5	Дунавска пъстърва */Hucho hucho/*		
	Сем. Корегонусови /*Coregonidae*/		
6	Чудски сиг */Coregonus lavaretus/*		
7	Пелед /*Coregonus peled/*		
	Сем. Щукови/ *Esocidas*/		
8	Щука /Esox lucius/		0,295
	Сем. Шаранови /Cyprinidae/		
9	Бабушка /Rutilus ritilus/		0,022
10	Речен кефал /Leuciscus cephalus/		0,080
11	Мъздруга /Leuciscus idus/		0,054
12	Червеноперка /Scardinius erythrophthalmus/		0,017
13	Распер /Aspius aspius/		1,322
14	Лин /Tinca tinca/		
15	Брияна /облез, уклей/ /Chalcalburnus chalcoides/		0,588
16	Уклей /Alburnus alburnus/		1,768
17	Платика /Abramis brama/		4,978
18	Косат /Abramis sp,/		0,058
19	Морунаш /Vimba vimba/		3,111
20	Сабица /Pelecus cultratus/		
21	Скобар /Chondrostoma nasus/		1,851
22	Бяла мряна /Barbus barbus/		7,919
23	Черна /балканска/ мряна /Barbus meridionalis petenyi/		
24	Маришка мряна /Barbus cyclolepis/		
25	Шаран /Cyprinus carpio/		6,850
26	Сребриста Каракуда */Carassius sp./*		3,752
27	Бял толстолоб */Hypophthalmichthys molitrix/*		3,053
28	Пъстър толстолоб */Aristhichthys nobilis/*		6,260
29	Бял амур */Ctenopharingodon idella/*		1,831
30	Черен амур */Mylopharingodon piceus/*		0,025
31	Златиста каракуда */Carassius carassius/*		0,096

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
32	Маришки морунаш (карабалък) */Vimba melanops/*		0,010
	Сем. Сомови */Siluridae/*		
33	Европейски сом */Sillurus glanis/*		3,597
	Сем. Американски сомове */Ictaluridae/*		
34	Канален /американски/ сом */Ictalurus punctatus/*		
	Сем. Трескови */Gadidae/*		
35	Михалца */Lota lota/*		
	Сем. Костурови */Percidae/*		
36	Бяла риба /сулка/ */Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca/*		1,451
37	Речен костур */Perca fluviatilis/*		0,070
38	Голяма вретенарка /*Zingel zingel/*		
	Сем.Буфалови /*Catostomidae/*		
39	Буфало /*Ictiobus/*		
	Б. Проходни риби		
	Сем. Есетрови */Acipenseridae/*		
40	Моруна */Huso huso/*		
41	Пъструга */Acipenser stellatus/*		
42	Руска есетра */Acipenser gueldenstaedti/*		
43	Сибирска есетра */Acipenser baerii/*		
	Сем. Речни змиорки */Anguillidae/*		
44	Европейска речна змиорка */Anguilla anguilla/*		
	Сем. Селдови */Clupeidae/*		
45	Карагьоз, дунавска скумрия */Caspialosa pontica/Alosa pontica/*	10,340	0,473
	В. Морски риби		
	Сем. Бодливи акули */Squalidae/*		
46	Черноморска бодлива акула */Squalus acanthias/*	50,340	
	Сем. Селдови */Clupeidae/*		
47	Сардина */Sardina pilchardus/*	0,205	
48	Цаца /копърка, трицона, шпрот/ */Sprattus sprattus sulinus/*	3 184,612	
	Сем. Хамсиеви */Engraulidae/*		
49	Хамсия */Engraulis encrasicholus ponticus/*	3,740	
	Сем. Зарганови */Belonidae/*		
50	Зарган */Belone belone/*	2,484	
	Сем. Трескови */Gadidae/*		
51	Галя, морски налим */Gaidropsarus mediterraneus/*		
52	Черноморски меджид */Merlangius merlangus euxinus/*	5,577	
	Сем. Кефалови */Mugilidae/*		
53	Морски кефал /*Mugil cephalus/*	3,090	
54	Кефал пелингас /*Mugil soiuy/*	0,008	
55	Платерина /*Liza aurata/*	0,473	
56	Илария */Liza saliens/*	3,225	
	Сем. Атеринови */Atherinidae/*		
57	Атерина */Atherina spp,/*	9,718	
	Сем. Морски костури */Serranidae/*		
58	Лаврак */Dicentrachus labrax/Morone labrax/*		
	Сем. Леферови */Pomatomidae/*		
59	Лефер */Pomatomus saltatrix/*	71,076	

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
	Сем. Сафридови /*Carangidae*/		
60	Сафрид */Trachurus mediterraneus ponticus/*	153,341	
	Сем. Смаридови /*Centracanthidae*/		
61	Смарид */Spicara spp,/*	0,047	
	Сем. Барбунови /*Mullidae*/		
62	Барбуня */Mullus barbatus ponticus/*	373,861	
63	Барбуня */Mullus surmuletus/*	0,755	
	Сем. Скумриеви /*Scombridae*/		
64	Черноморска скумрия */Scomber scombrus/*		
65	Паламуд */Sarda sarda/*	13,054	
66	**Сем. Попчета /*Gobiidae*/**	39,646	
	Сем. Калканови /*Scophthalmidae*/		
67	Калкан */Psetta maxima/*	41,842	
	Сем. Писиеви /*Pleuronectidae*/		
68	Писия */Platichthys flesus luscus/*	0,095	
69	Морски език */Solea nasuta/*	0,002	
	Сем. Морски лисици /*Rajidae*/		
70	Морска лисица */Raja clavata/*	48,864	
	Сем. Морски дяволи /*lophiidae*/		
71	Морски дявол */Lophius piscatorius/*		
	Сем.Морски котки /*dasyatidae*/		
72	Морска котка */Dasyatis pastinaca/*	1,091	
	Г. Водни животни		
	Клас земноводни /*Amphibia*/		
73	Голяма водна жаба */Rana ridibunda/*		
	Клас Ракообразни /*Crustacea*/		
74	Обикновени скариди */Leander spp,/*	0,430	
75	Пясъчна скарида */Crangon sp,/*	1,430	
76	Сладководни раци */Astacidae , Cambaridae/*		2,880
77	Езерен рак */Astacus leptodactylus/*		
78	Речен рак */Astacus astacus/*		
79	Пагур */Eriphia verrucosa/*	0,305	
	Клас Миди /*Bivalvia*/		
80	Бяла пясъчна мида */Mya arenaria/*	819,305	
81	Черна морска мида */Mytilus galloprovincialis/*	11,139	
82	Рапани */Rapana spp,/*	3 616,949	
83	Други	0,027	0,861
ОБЩО:		**8 467,07**	**53,52**

Източник: *ИАРА*

По данни на ИАРА, към 31.05.2018 г. отчетеният общ стопански улов на риба и други водни организми възлиза на 2 566,85 тона, което представлява намаление със 17,4% в сравнение с първите пет месеца на 2017 г. В рамките на периода, уловът в Черно море е в размер на 2 555,25 тона, а този в река Дунав – 11,6 тона, съответно със 17,4% и с 10,5% по-малко на годишна база.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, общият брой на активните рибовъдни стопанства към края на 2017 г. е 707,

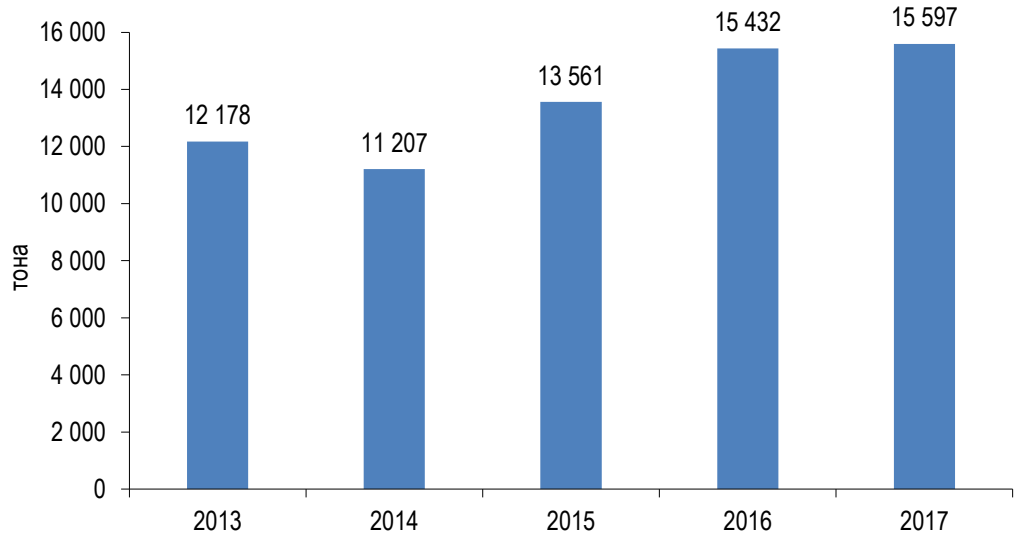
при 683 броя година по-рано. От тях, 675 са за сладководни аквакултури, а 32 - за морски аквакултури.

Във връзка със забраната за извършване на стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, влязла в сила от м. август 2012 г., и свързаната с това пререгистрация, се увеличава броят на активните регистрирани производители на аквакултури. Отчетено е производство на видове риби, които са приулов в екстензивните и полуинтензивни топловодни стопанства – платика (Abramis brama), уклей (Alburnus alburnus), речен костур (Perca fluviatilis) и червеноперка (Scardinius erythrophthalmus). Тези видове не са обект на целенасочено развъждане и отглеждане в аквакултурното производство.

По данни на ИАРА, през 2016 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) в специализираните рибовъдни стопанства възлиза на 15 596,7 тона - с 1,1% над нивото от предходната година, като се отчита намаление на производството на зарибителен материал и увеличение на това на риба за консумация.

Общо отчетеното производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства през 2017 г. е 2 127,7 тона, като бележи спад от 30,2% спрямо предходната година. Това се дължи главно на намаление на производството на зарибителен материал от три от основните видове риби, отглеждани в рибовъдните стопанства - дъгова пъстърва (Oncorhynchus mykiss) - до 1 002,4 тона, бял толстолоб (Hypophthalmichthys molitrix) - до 22,8 тона и пъстър толстолоб (Aristhichthys nobilis) - до 154,6 тона. Значително намалява и производството на зарибителен материал на други хибриди от сем. Есетрови (Acipenseridae) и черна морска мида (Mytilus galloprovincialis).

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2013 – 2017 г., тона

Източник: *ИАРА*

През 2017 г. е отчетено и производство на 48,7 тона зарибителен материал от сибирската есетра (Acipenser baerii), при липса на такова за предходната година.

Производството на риба и други водни организми за консумация през 2017 г. е в размер на 13 469 тона – с 8,8% повече в сравнение с 2016 г.

Традиционно, най-голямо е производството на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва (Oncorhynchus mykiss), шаран (Cyprinus carpio) и пъстър толстолоб. (Aristhichthys nobilis). Спрямо предходната година, производството на шаран (Cyprinus carpio) и пъстър толстолоб (Aristhichthys nobilis)

нараства съответно с 43,1% и 42,1%, докато това на дъгова пъстърва (Oncorhynchus mykiss) намалява с 34%.

Значително увеличение бележи производството на платика (Abramis brama) и канален (американски) сом (Ictalurus punctatus) – с по близо три пъти, моруна (Huso huso) - с 93,2%, бял толстолоб (Hypophthalmichthys molitrix) - с 85%, сибирска есетра (Acipenser baerii) - с 84%,и африкански сом (Clarias gariepinus) - с 68,1%.

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Речна (балканска) пъстърва	1,7	3,5	16,5	16,8	18,2	20,3
Дъгова пъстърва	1 569,7	1 002,4	3 092,2	2 040,5	4 661,9	3 042,9
Сивен	0,4	0,2	8,8	10,1	9,3	10,3
Щука	3,0	2,0	23,2	23,6	26,2	25,5
Речен кефал	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Лин	0,3	0,2	2,5	5,4	2,8	5,6
Уклей	0,0	0,1	6,2	5,8	6,2	5,9
Скобар	0,0	0,0	0,4	0,1	0,4	0,1
Платика	0,0	0,1	9,0	27,1	9,0	27,2
Шаран	544,0	667,6	2 520,0	3 605,5	3 064,0	4 273,1
Златиста каракуда	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3
Сребриста каракуда	0,9	3,5	230,9	408,8	231,8	412,3
Бял толстолоб	61,7	22,8	113,1	209,3	174,8	232,0
Пъстър толстолоб	310,8	154,6	1 512,7	2 148,9	1 823,4	2 303,5
Бял амур	33,0	45,0	225,6	276,3	258,5	321,4
Черен амур	2,4	0,0	3,6	2,5	6,0	2,5
Сом	25,4	17,3	196,2	187,6	221,6	204,9
Канален (американски) сом	0,5	0,0	7,5	19,0	8,0	19,0
Бяла риба (сулка)	10,5	4,2	74,4	63,6	84,9	67,8
Речен костур	0,0	0,1	9,0	1,4	9,0	1,5
Чига	0,0	0,1	3,1	2,0	3,1	2,1
Моруна	0,0	0,0	5,9	11,4	5,9	11,4
Пъструга	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Руска есетра	5,1	3,1	146,0	129,6	151,1	132,7
Езерен рак	3,3	0,3	48,5	13,8	51,9	14,1
Черна морска мида	454,6	132,0	3 376,3	3 134,4	3 830,9	3 266,4
- Други	0,0	0,0	2,3	2,2	2,3	2,2
- Езерна сьомга	0,5	17,2	3,9	4,3	4,3	21,5
- Веслонос	7,5	2,5	47,6	67,7	55,2	70,2
- Зелени водорасли	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
Червеноперка	0,0	0,1	3,4	10,2	3,4	10,3
Бабушка	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,7
Бестер	0,0	0,0	0,0	3,7	0,0	3,7
Сибирска есетра	0,0	48,7	47,8	88,0	47,8	136,7
Европейска речна змиорка	0	0	5,21	0	5,21	0
Африкански сом	0,0	0,0	540,7	909,0	540,7	909,0
Други хибриди от сем. Есетрови	12,9	0,3	98,6	38,1	111,5	38,4
Общо	**3 048,3**	**2 127,7**	**12 384,1**	**13 468,8**	**15 432,4**	**15 596,7**

Източник: *ИАРА*

Сред по-значимите стопански видове риби, спад в сравнение с 2016 г. бележи производството за консумация на черен амур (Mylopharingodon piceus) - с 30,6%, бяла риба (Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca) - с 14,5% и руска есетра (Acipenser gueldenstaedti) - с 11,2%.

Основният вид от морските аквакултури, отглеждани в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида (Mytilus galloprovincialis). През 2017 г. нейното производство за консумация намалява със 7,2% на годишна база, до 3 134,4 тона. Производството на езерен рак (Astacus leptodactylus) за консумация е 3,5 пъти по-малко.

През 2018 г. се очаква да продължи тенденцията на увеличение на броя на рибовъдните стопанства и съответно производството на аквакултури, за което допринася изграждането на нови стопанства, както и модернизирането и увеличаването на производствени мощности.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

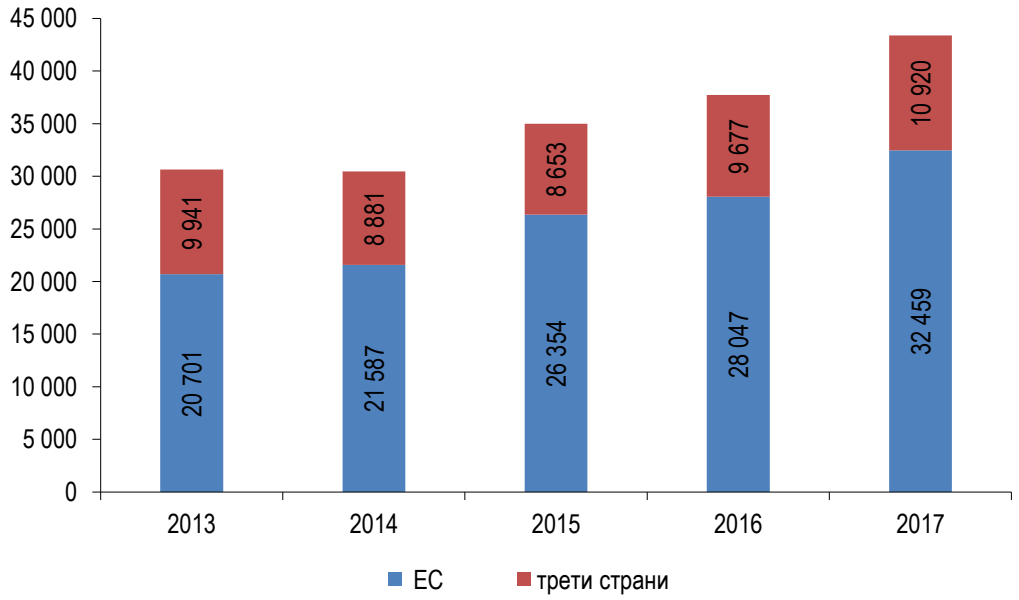
Внос

По данни на НСИ, през 2017 г. в страната са внесени общо 43 379 тона риба и рибни продукти, с 15% повече спрямо предходната година. Наблюдава се нарастване на вноса на повечето видове риба и други водни организми (живи, пресни, охладени, замразени или сушени), докато този на готови храни и консерви от риби, хайвер и на консервираните водни организми намалява.

Близо 75% от общо внесените количества риба и рибни продукти през 2017 г. са от държави-членки на ЕС. Доставките от Съюза нарастват с близо 16% в сравнение с предходната година, възлизайки на 32 459 тона. Най-големи количества са внесени от Румъния (6,6 хил. тона), Испания (4,8 хил. тона), Нидерландия (3,7 хил. тона), Гърция (3,2 хил. тона), Дания (2,8 хил. тона), Полша (2 хил. тона) и Латвия (1,7 хил. тона).

Увеличава се и вносът на риба и рибни продукти от трети страни – с 13%, до 10 920 тона. В рамките на годината, най-съществен е вносът от Канада (1,9 хил. тона), Китай (1,4 хил. тона), Мароко (1,1 хил. тона), Перу (1,1 хил. тона) и Исландия (0,8 хил. тона).

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: *НСИ*

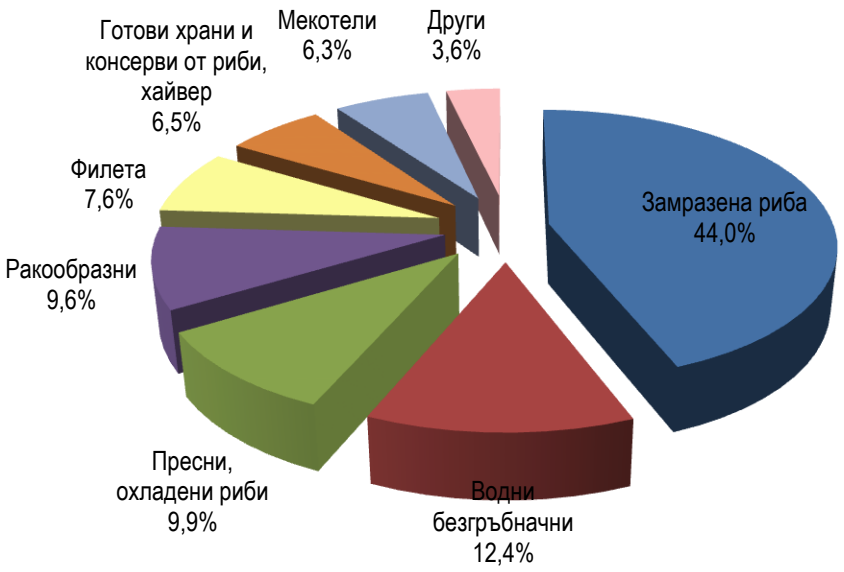
Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2016	2017	Изменение 2017/2016
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	**37 724**	**43 379**	**15,0%**
Живи риби - сладководни и морски	22	105	370,3%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	3 496	4 298	22,9%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	18 596	19 104	2,7%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	3 343	3 293	-1,5%
Риби - сушени, осолени, пушени	347	451	30,0%
Ракообразни	3 463	4 159	20,1%
Мекотели	1 070	2 745	156,5%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	2 548	5 393	111,7%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	3 060	2 831	-7,5%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 778	1 000	-43,7%

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

Традиционно, най-голям дял от общия внос на риба, водни организми и рибни продукти заема този на замразената риба. През 2017 г. вносът замразена риба, с изкл. на филета, е в размер на 19 104 тона, с 2,7% повече спрямо предходната година. Подобно на предходни години, най-значителен е вносът на замразена скумрия, който намалява с 3,2% в сравнение с 2016 г., до 10 980 тона. През годината са внесени и сравнително големи количества замразена риба от следните видове: сардини – 1 650 тона; херинга – 1 196 тона; мерлуза – 854 тона; сьомга – 399 тона; акула – 287 тона; сафрид – 219 тона, пъстървови – 200 тона.

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2017 г.

Източник: *НСИ*

Сред останалите продукти, доставяни в по-големи количества, чувствителен ръст спрямо 2016 г. се наблюдава при вноса на мекотели (с близо три пъти), водни безгръбначни, различни от ракообразни и мекотели (два пъти) и по-умерен при този на пресни или охладени риби, с изключение на филетата (с 22,9%) и на ракообразни (с 20,1%). Същевременно, вносът на филетата намалява с 1,5%.

След наблюдаваното значително увеличение през предходната година, през 2017 г. вносът на консервирани ракообразни и мекотели бележи спад от 43,7% на годишна база, а внесените готови храни и консерви от риби и хайвер са със 7,5% по-малко.

По предварителни данни на НСИ, през периода януари - юни 2018 г. са внесени общо 17 752 тона риба, др. водни организми и преработени рибни продукти, което е с 10,2% по-малко в сравнение с първите шест месеца на 2017 г. В рамките на периода, доставките на риба и рибни продукти от ЕС бележат спад от 20,2% на годишна база, до 11 549 тона, докато внесените количества от трети страни нарастват със 17,2%, възлизайки на 6 203 тона.

Отчитайки данните за първите шест месеца, вносът на риба и рибни продукти за цялата 2018 г. може да се очаква да бъде малко под нивото от предходната година, като ще продължат да се внасят съществени количества за разнообразяване на асортимента на пазара с нетипични за страната видове риба и водни организми и осигуряване на суровина за преработвателните предприятия.

Износ

По данни на НСИ, общият износ на риба, други водни организми и рибни продукти през 2017 г. възлиза на 16 741 тона - с 38% над нивото от предходната година, като се наблюдава увеличение при всички видове продукти. Този чувствителен ръст се обяснява с по-големия улов на видове риба и водни организми с експортна насоченост и увеличеното аквакултурно производство в страната, както и с реализирането на реекспорт на вносна риба, ракообразни и мекотели.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

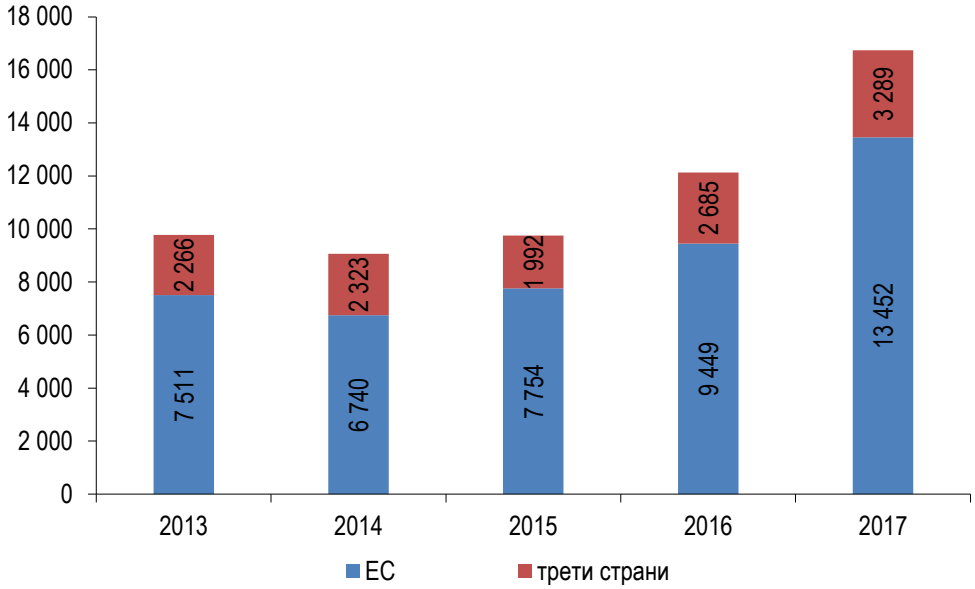
Продукти	2016	2017	Изменение 2017/2016
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	**12 134**	**16 741**	**38,0%**
Живи риби - сладководни и морски	1 149	2 122	84,7%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	1 658	1 866	12,6%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	1 148	1 630	41,9%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	213	222	4,1%
Риби - сушени, осолени, пушени	196	327	66,8%
Ракообразни	82	130	59,1%
Мекотели	2 668	4 129	54,8%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	48	373	677,1%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 070	2 116	2,2%
Ракообразни и мекотели, консервирани	2 902	3 826	31,8%

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

Износът на риба и рибни продукти за ЕС бележи ръст от 42,4% на годишна база, достигайки 13 452 тона (80% от общия износ на такива продукти). Най-значителни са изпращанията за Румъния (5,7 хил. тона), Швеция (2,7 хил. тона), Италия (1,5 хил. тона), Гърция (1,4 хил. тона), Испания (0,9 хил. тона) и Белгия (0,5 хил. тона).

Съществено увеличение спрямо предходната 2016 г. се отчита и при износа на риба и рибни продукти за трети страни - с 22,5%, до 3 289 тона. Най-големи количества са насочени за Южна Корея (1,4 хил. тона), Сърбия (0,7 хил. тона) и Япония (0,6 хил. тона), следвани от тези за Малайзия (0,3 хил. тона) и др.

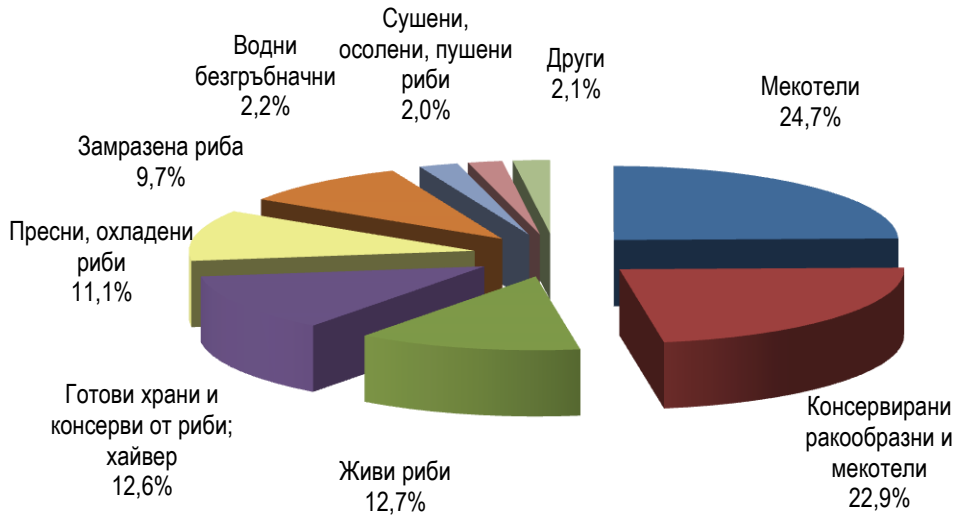
Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: *НСИ*

През 2017 г. износът на мекотели представлява най-съществен дял в общия износ на риби и други водни организми – близо 25%, възлизайки на 4 129 тона, което е с 54,8% повече в сравнение с 2016 г. Това увеличение е свързано с нарасналия улов през годината, който е предназначен предимно за износ. Количествата са насочени основно за Италия (1,4 хил. тона), Гърция (1 хил. тона), Испания (0,5 хил. тона), Южна Корея (0,5 хил. тона) и Япония (0,3 хил. тона).

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2017 г.

Източник: *НСИ*

Износът на живи риби нараства два пъти спрямо 2016 г., а този на пресни и охладени риби - с 12,6%. Това е в резултат на нарасналото производство на риба за консумация в рибовъдните стопанства през годината. Изнесени са предимно риби от аквакултурно производство, в т. ч. живи шарани – 1 687

тона, живи пъстървови - 340 тона, както и пресни и охладени – шарани 318 тона и пъстървови 270 тона.

Експортът на замразени риби, с изкл. на филета е около 42% над нивото от предходната година. Над две трети от износа на замразена риба се формира от замразени шпрот, трицона или цаца – 1 118 тона, с 54,2% повече на годишна база. Традиционно, най-големи количества замразена риба са насочени за Румъния (0,9 хил. тона).

През 2017 г. се наблюдава увеличение на износа на преработени рибни продукти на годишна база, което е по-чувствително при консервираните ракообразни и мекотели - с 31,8% и по-слабо при готовите храни и консерви от риби и хайвер – с 2,2%. Основни дестинации за преработените рибни продукти през годината остават Швеция (2,6 хил. тона) и Румъния (1,3 хил. тона), следвани от Южна Корея (0,9 хил. тона), Белгия (0,4 хил. тона), Япония (0,3 хил. тона) и Гърция (0,3 хил. тона).

По предварителни данни на НСИ, през първите шест месеца на 2018 г. са изнесени общо 6 480 тона риба и рибни продукти, което е с 21,6% по-малко в сравнение със същия период на 2017 г. Намалението се дължи предимно на значителното свиване на износа на мекотели, както и на консервирани ракообразни и мекотели, обяснимо с по-ниския улов.

Около 93% от общо изнесените риба и рибни продукти за първото полугодие на 2018 г. са насочени за държави-членки на ЕС. Изпращанията за ЕС намаляват с 15,4% спрямо същия период на 2017 г., до 6 018 тона. По-чувствително се свива износът на риба и рибни продукти за трети страни – с 60%, до 462 тона.

Обикновено, по-значителен износ на риба и рибни продукти се осъществява през втората половина на годината, което е свързано със зависимостта на улова от климатичните условия и ясно изразения сезонен характер на аквакултурното производство в страната.

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство

Стратегическата визия за сектор „Рибарство“ 2007-2013 е насочена към превръщането му в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и подобряване качеството на живот в рибарските области.

Финансовият ресурс на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013 е 163,72 млн. лева, от които 122,79 млн. лева финансиране от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) и 40,93 млн. лева национално съфинансиране. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури е Управляващ орган (УО) на ОПРСР 2007-2013.

Изпълнение на ОПРСР към 31 декември 2017 г.

Кумулативният напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 декември 2017 г. може да се обобщи, чрез следните данни:

- Общ брой регистрирани проекти: 606;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 315;
- Общ брой анулирани договори: 81;
- Общо договорени средства: 176 820 381,15 лева (108,00% от бюджета на Програмата);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 164 850 103,63 лева (100,69%);
- Общо сертифицирани средства: 156 021 874,31 лева.

Таблица VII.6. Финансово изпълнение на ОПРСР към 31 декември 2017 г.

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	95	8 957 035,50	87,95	95	8 954 144,43	87,92	95	8 954 144,43	87,92
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	106 507,87	112,86	7	94 371,16	100,00	7	94 371,16	100,00
ОС 1	**102**	**9 063 543,37**	**88,18**	**102**	**9 048 515,59**	**88,04**	**102**	**9 048 515,59**	**88,04**
Мярка 2.1 "Производствени инвестиции в аквакултурата"	57	54 127 091,92	115,89	109	50 697 691,35	108,54	57	50 316 861,83	107,73
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	100,00	3	57 987,95	76,02	1	57 987,95	76,02
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	17	16 428 372,05	108,64	32	15 672 419,56	103,64	17	15 242 328,99	100,79
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	1	12 167 850,00	105,84	3	11 696 567,28	101,74	1	11 696 567,28	101,74
ОС 2	**76**	**82 799 595,40**	**112,80**	**147**	**78 124 666,14**	**106,43**	**76**	**77 313 746,05**	**105,33**
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	2	871 188,53	101,59	4	857 561,47	100,00	2	857 561,47	100,00
Мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"	3	28 154 850,27	100,52	9	27 998 007,99	99,96	3	27 998 007,99	99,96
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,27	110,58	39	4 465 992,94	101,43	19	4 465 992,94	101,43
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	938 012,38	100,00	3	938 012,38	100,00	1	938 012,38	100,00
ОС 3	**25**	**34 833 328,45**	**101,82**	**55**	**34 259 574,78**	**100,15**	**25**	**34 259 574,78**	**100,15**

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 4.1.А "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	108,78	328	35 851 391,52	94,12	237	35 851 391,52	94,12
ОС 4	**6**	**41 434 169,59**	**108,78**	**328**	**35 851 391,52**	**94,12**	**237**	**35 851 391,52**	**94,12**
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	106	7 565 955,60	97,69
ОС 5	**106**	**8 689 744,34**	**112,21**	**171**	**7 565 955,60**	**97,69**	**106**	**7 565 955,60**	**97,69**
ОБЩО	**315**	**176 820 381,15**	**108,00**	**803**	**164 850 103,63**	**100,69**	**546**	**164 039 183,54**	**100,19**

Източник: *ИАРА*

Забележка: *Случаите, в които реално изплатените средства надвишават 100% са в резултат от наложени финансови корекции и невъзстановени лоши вземания.*

Изпълнение на ОПРСР през 2017 г.

Във връзка с приключването на програмния период 2007-2013 г. и предвид крайния срок за допустимост на разходите - 31.12.2015 г., през 2017 г. не са сключвани договори по ОПРСР. Изплатените средства за 2017 г. са в размер на 1 606 821,06 лева. Сертифицираните средства през годината са на стойност 6 709 529,91 лева.

През 2017 г. по приоритетна ос 1 не са извършени плащания. Бюджетът по ос 1 е 10 278 230,88 лева (7 708 673,16 лева от ЕФР). За целия период на действие на ОПРСР по приоритетна ос 1 са подадени общо 122 проектни предложения. Общият брой на сключени договори е 104, от които 2 са анулирани.

По приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури“ през 2017 г. извършените разплащания са на обща стойност 1 606 821,06 лева. Общият размер на публичните средства за Приоритетна ос 2 е 73 401 916,56 лева, от които 55 051 437,42 лева съфинансиране от ЕФР. Сертифицираните разходи към 31.12.2017 г. са на стойност 71 870 134,30 лева публични средства.

Продукцията на аквакултури в България се доминира от производството на риба, следвано от това на черна мида. Представители главно на две семейства риби формират аквакултурната продукцията през последните години и могат да се определят като традиционна аквакултура за България. От възникването на рибностопанска дейност в страната до сега най-значително остава производството на шаранови риби, следвано от това на пъстървови риби.

Производството на дъгова пъстърва, толстолоб, шаран и черна морска мида продължава да преобладава и през 2017 г., което се дължи на реализираните проекти за изграждане на стопанства за съответните видове по ОПРСР.

По Мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата” се подпомагат инвестиционни проекти за изграждане на нови стопанства за отглеждане и развъждане на аквакултури и разширяване и/или модернизация на съществуващи стопанства, които допринасят за постигане на една или повече от специфичните цели на мярката.

Общият бюджет по мярка 2.1 към 31.12.2017 г. е на стойност 46 706 755,57 лева. По мярка 2.1 са подадени общо 192 проектни предложения. Общият брой на сключени договори достига 91, от които 34 са анулирани.

По мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ - се подпомагат проекти, свързани с подобряване условията и безопасността на труда; подобряване и мониторинг върху човешкото здраве и хигиенните условия или качеството на продуктите; производство на продукти с високо качество за запълване на пазарните ниши; намаляване на отрицателното въздействие върху околната среда; подобряване употребата на малко използвани видове, странични продукти и отпадъци; производство или маркетинг на нови продукти чрез прилагане на нови технологии за производство или разработване на иновационни производствени методи; маркетинг на продукти с произход основно от местни улови и аквакултура.

Помощта е насочена в две основни направления - за изграждане и модернизация на преработвателни предприятия, и за изграждане и модернизация на пазарни структури. Най-голям дял в рибо-преработката заемат замразените и дълбоко замразени продукти.

Общият бюджет по мярка 2.6 е на стойност 15 122 309,44 лева. По мярка 2.6 са подадени общо 23 проектни предложения. Общият брой на сключени договори достига 20, като три от тях са анулирани.

Мярка 2.7. „Схема за финансов инженеринг“ се приложи успешно до крайния срок на допустимост на разходите за програмния период 2007 г. - 2013 г., 31.12.2015 г.

Национален гаранционен фонд издаде гаранции и контрагаранции за 27 проекта на малки и средни предприятия, финансирани по ОПРСР на обща стойност 20,780 хил. лева.

Стойността на сертифицираните разходи е 11 496 567,28 лева публично финансиране.

В края на 2016 г. е извършена нотификация на Европейската комисия за държавна помощ за публичното финансиране предоставено по мярка 2.7 „Схема за финансов инженеринг“ от ОПРСР.

Уведомлението на Комисията е извършено в изпълнение на препоръка на Одитния орган в окончателен доклад от шести системен одит относно ефективното функциониране на системите за управление и контрол на финансовите инструменти, финансирани по мярка 2.7 „Схема за финансов инженеринг“ на Оперативна програма за развитие сектор „Рибарство“, където е посочено, че предоставената безвъзмездна финансова помощ по мярка 2.7 се третира, като попадаща в обхвата на държавните помощи.

При проверката Одитният орган е установил, че по 20 от общо 22 проекта, на които е осигурен облекчен достъп до финансиране по мярка 2.7. е одобрена максималната безвъзмездна финансова помощ (БФП) по други мерки на програмата в размер на 60%. По този начин за посочените 20 проекта предоставената БФП в по-голям размер от максимално допустимата и превишението представлява недопустим разход по програмата.

Определен е допустимият размер на БФП за всеки проект и е изчислено превишението над определения максимален размер на БФП за 11 проекта (над 60% от стойността на всеки проект) в размер на 415 042,15 лева.

Съгласно решение на ЕК C(2017) 8379 final, (от 15.12.2017 г.) относно държавна помощ SA.46997 (2017/NN - предишна 2016/N), с наименование „Мярка 2.7 „Схема за финансов инженеринг“ от ОПРСР е предоставена помощ на десет малки и средни предприятия по реализирани единадесет проекта от

ОПРСР на обща стойност 410 040 лева.

В заключение Комисията не повдига възражение за помощта „тъй като тя е съвместима с вътрешния пазар, съгласно чл. 107, параграф 3, буква в) от Договора за функционирането на Европейския съюз".

Приоритетна ос 3 „Мерки от общ интерес" е насочена към модернизиране на рибарски пристанища, места за разтоварване на уловите, подпомагане организацията на сектора, насърчаване професионалните умения и иновациите в сектор „Рибарство", осигуряване устойчивост по отношение на естествените ресурси, разпространяване на ноу-хау, свързано със сектора, и промоция на продуктите от риболов и аквакултура.

Бюджетът на Приоритетна ос 3 е 34 209 258,25 лева, от които 25 656 943,68 лева са финансиране от ЕФР и 8 552 314,57 лева национално съфинансиране. По приоритетна ос 3 са подадени общо 64 проектни предложения. Общият брой на сключени договори е 34, от които 9 са анулирани.

По мярка 3.3. „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки" са изпълнени три проекта за реконструкция и модернизация на черноморските пристанища в гр. Поморие, кв. Сарафово (гр. Бургас) и гр. Черноморец.

По проекта за реконструкция и модернизация на пристанище Поморие е изградена сграда за рибна борса и административно обслужване и сграда за ремонтна работилница, пристанищна инфраструктура с капацитет 120 броя лодкостоянки за рибарски лодки с максимална дължина около 7-12 м и максимална дълбочина на газене до 1,2 метра, както и навигационна система. Основните технологични компоненти на дейността са улов, съхраняване, преработка и първа продажба на риба; производство и продажба на люспест лед.

Извършените дейности по проекта за реконструкция и модернизация на пристанище Сарафово включват изграждане на подходяща инфраструктура и оборудване за предоставяне на съпътстващи риболова дейности. Изградени са подходящи комуникации, осигуряващи ток и вода до всяко корабно място, кейовият фронт е приведен във вид, позволяващ ефективно и хигиенично разтоварване и третиране на рибата. На територията на пристанището е изградена рибна борса, която ще стимулира дистрибуционната мрежа на рибни продукти в региона и ще се превърне в център за първа продажба.

По проекта за реконструкция и модернизация на пристанище в гр. Черноморец са изградени вълнолом, плаващи понтони, пирс за рибарски кораби, пристани за лодки и сграда за рибна борса. Капацитетът на пристанището е разширен до 96 стоянки за рибарски лодки с дължина от 7 до 12 метра, като е открита и възможност за докуване на 10 кораба с максимално тегло до 200 тона и дължина до 25.5 метра. Чрез изградените пристани за лодки с хелинг (релса за приплъзване на плавателни съдове на сушата) те могат да домуват на брега и през неактивния сезон, като има възможност за извършване на техническо обслужване и малки ремонти по тях. По проекта е изградена рибна борса с хладилна база за първоначална обработка на уловената риба. По този начин се постигнато повишаване на контрола върху риболовните дейности, ограничени са нерегламентираните продажби и да са създадени условия за директна продажба на улова от рибарите. Така потребителите могат да купуват риба и рибни продукти без участието на прекупвачи.

Основната цел на Приоритетна ос 4 е устойчивото развитие на рибарските области и подобряване качеството на живот в съществуващите рибарски общности. Бюджетът на оста е 38 090 383,82 лева, от които 28 567 787,87 лева от ЕФР.

Общият брой на сключените договори с Местни инициативни рибарски групи (МИРГ) по ОПРСР 2007-2013 е 6. В резултат на предприетите действия за популяризиране на мерките и за изграждане на контакти и доверие с частния сектор, броят на сключените договори по местните стратегии за развитие на МИРГ е 240.

Таблица VII.7. Финансово изпълнение на ОПРСР 2007 – 2013 към 30.06.2018 г.

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Сертифицирани средства		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	95	8 957 035,50	87,95	95	8 954 144,43	87,92	95	8 908 327,04	99,14
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	106 507,87	112,86	7	94 371,16	100,00	7	94 371,16	100,00
ОС 1	**102**	**9 063 543,37**	**88,18**	**102**	**9 048 515,59**	**88,04**	**102**	**9 002 698,20**	**99,15**
Мярка 2.1 "Производствени инвестиции в аквакултурата"	57	54 127 091,92	115,34	109	50 838 884,57	108,33	55	45 250 491,56	96,43
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	100,00	3	57 987,95	76,02	1	57 987,95	76,02
Мярка 2,6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	17	16 428 372,05	110,25	32	15 615 202,26	104,79	17	15 065 087,51	101,10
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	1	12 167 850,00	105,84	3	11 696 567,28	101,74	1	11 496 567,28	100,00
ОС 2	**76**	**82 799 595,40**	**112,80**	**147**	**78 208 642,06**	**106,55**	**74**	**71 870 134,30**	**97,91**
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	2	871 188,53	101,59	4	857 561,47	100,00	2	857 561,47	100,00
Мярка 3.3 "Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"	3	28 154 850,27	100,52	9	27 993 770,99	99,94	3	26 637 545,81	95,10
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,27	110,58	39	4 325 900,52	98,24	19	4 285 421,92	97,33
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	938 012,38	100,00	3	938 012,38	100,00	1	938 012,38	100,00
ОС 3	**25**	**34 833 328,45**	**101,82**	**55**	**34 115 245,36**	**99,73**	**25**	**32 718 541,58**	**95,64**

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Сертифицирани средства		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 4.1.А "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	108,78	328	35 833 609,93	94,08	237	34 864 544,63	91,53
ОС 4	**6**	**41 434 169,59**	**108,78**	**328**	**35 833 609,93**	**94,08**	**237**	**34 864 544,63**	**91,53**
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	106	8 689 744,34	112,21	171	7 565 955,60	97,69	106	7 565 955,60	97,69
ОС 5	**106**	**8 689 744,34**	**112,21**	**171**	**7 565 955,60**	**97,69**	**106**	**7 565 955,60**	**97,69**
ОБЩО	**315**	**176 820 381,15**	**108,00**	**803**	**164 771 968,54**	**100,64**	**548**	**156 021 874,31**	**96,02**

Източник: *ИАРА*

Забележки: Случаите, в които реално изплатените средства надвишават 100% са в резултат от наложени финансови корекции и невъзстановени лоши вземания. В таблицата са посочени сертифицирани разходи, поради приключване на ОПРСР

Кумулативен напредък в изпълнението на ОПРСР към 30.06.2018 г.

- Общ брой регистрирани проекти: 606;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 315;
- Общ брой анулирани договори: 81;
- Общо договорени средства: 176 820 381,15 лева (108% от бюджета на Програмата);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 164 771 968,54 лева (100,64%);
- Общо сертифицирани средства: 156 021 874,31 лева.

На 30.03.2017 г. България е подала на Европейската комисия документи по приключване на „Оперативна програма за развитие на сектор "Рибарство" 2007-2013, съгласно одобрени от Комисията, с решение С(2015) 6713 от 06.10.2015 г., насоки за приключване на оперативните програми, приети за подпомагане от Европейския фонд за рибарство (2007-2013). Окончателният доклад за изпълнение по Програмата е приет от Комисията като допустим, съгласно изискванията на чл. 67 от Регламент (ЕО) № 1198/2006 на Съвета от 27 юли 2006 г. за Европейския фонд за рибарство.

УО на ОПРСР осъществява мониторинг по проектите, финансирани по ОПРСР, със сключени договори до декември 2015 г., чрез извършване на проверки на производствени програми по проекти както и извършване на проверки на място.

Към 30.06.2018 г. сумата на финансовите корекции от извършен мониторинг на изпълнението на производствените програми за 2017 г. по проекти, финансирани по мерки 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата" и 2.6 „Инвестиции, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура", които УО следва да наложи е в размер на 241 629,08 лева.

4. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

През 2017 г. по Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. (ПМДР) са отворени 7 мерки, които по приоритети на ЕС са както следва:

Приоритет на Съюза 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“

На 23.03.2017 г. е отворен приемът по ***Мярка 1.8. „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“*** - *сектор „Инвестиции в съществуващи рибарски пристанища“ и сектор „Инвестиции насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“.*

Прилагането на мярката се очаква да допринесе за постигане на специфична цел „Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд ”.

Предвид важността на риболовните пристанища, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, ПМДР подпомага инвестиции, целящи: повишаване на енергийната ефективност; опазването на околната среда и качеството на разтоварваните на сушата продукти; подобряване безопасността и условията на труд.

Общият размер на безвъзмездната финансова помощ по процедурата е 10 400 000 лева, разпределени както следва:

- Сектор „Инвестиции в съществуващи рибарски пристанища“ - 8 000 000 лева;
- Сектор „Инвестиции насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“ - 2 400 000 лева.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 21.06.2017 г., като поради липсата на подадени проектни предложения в рамките на посочения срок, е взето решение от УО на ПМДР приемът да бъде удължен до 30.09.2017 г.

Постъпили са 2 проектни предложения по мярката, по които са сключени 2 договора на обща стойност 15 445 840,40 лева

На 21.04.2017 г. е отворен приемът по ***Мярка 1.3 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности***“ с бюджет от 1 681 036 лева. Размерът на съфинансиране от ЕФМДР е 840 518 лева и от националния бюджет - 840 518 лева.

Прилагането на мярката ще допринесе за постигане на специфична цел „*Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов*“. С помощта на мярката ще се постигне приспособяване на риболовното усилие на българския риболовен флот в съответствие с наличните и достъпни ресурси и съобразно капацитета на риболовния флот на ниво сегмент, като се скрапират част от старите и неефективни плавателни съдове в небалансираните по отношение на възможностите за риболов сегменти, а именно тези до 24 м. Така ще се намали вредното въздействие на флота като цяло върху морската среда и ще допринесе за балансирането на флота към възможностите за риболов.

В рамките на срока за подаване на проектни предложения са постъпили 11 проектни предложения, като са сключени 8 договора за БФП на стойност 477 394,96 лева.

На 24.08.2017 г. е отворен приемът по ***Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“*** с бюджет от 8 752 355,581 лева. Размерът на съфинансиране от ЕФМДР е 6 564 266,69 лева и 2 188 088,90 лева – от националния бюджет.

С прилагането на мярката се цели подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд. С помощта на мярката се насърчават инвестиции, които добавят стойност към продуктите от риболов, като по-специално позволяват на рибарите да извършват преработване, предлагане на пазара и пряка продажба на собствения си улов и иновативни инвестиции на борда на корабите, които водят до повишаване на качеството на продуктите от риболов.

След изтичане на крайния срок не е постъпило нито едно проектно предложение и процедурата е прекратена.

Приоритет на Съюза 2: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство с ефективно използване на ресурсите“

На 24.02.2017 г. стартира приемът по ***Мярка 2.2, „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“, сектор „Рециркулационни системи“ и сектор „Изграждане на нови, както и разширяване и модернизация на съществуващи аквакултурни стопанства“.***

Дейностите, предвидени в мярка „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ по отношение на изграждането и осъвременяването на обектите и диверсификация на доходите на предприятията за аквакултури, ще допринесат за подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд.

Общият размер на БФП по процедурата е 16 872 000 лева, от които 12 654 000 лева съфинансирани от ЕФМДР и 4 218 000 лева от националния бюджет.

Подадени са 65 броя проектни предложения, от които два броя – след обявения срок за кандидатстване, а четири са оттеглени. Общата стойност на подлежащите на оценка за административно съответствие и допустимост 59 проектни предложения е 70 869 548,21 лева, а размерът на БФП - 30 482 069,11 лева.

След приключване работата на оценителната комисия по процедурата са изготвени Списък на предложените за финансиране проектни предложения на обща стойност 16 869 872,85 лева БФП и Списък на резервни проектни предложения без финансов ресурс, предложени за финансиране на обща стойност 3 007 200,24 лева БФП.

С оглед ускоряване процеса на усвояване на средствата по ПМДР, след процедура по обществено обсъждане, е взето решение да бъдат сключени договори с кандидатите на проектните предложения от резервния списък, поради което възникна необходимост общият размер на БФП по процедурата да бъде увеличен с 3 005 073,09 лева.

Със заповед на Ръководителя на УО са изменени Условията за кандидатстване по процедурата, в раздел 8 „Общ размер на безвъзмездната финансова помощ по процедурата“ - стойността на общия размер на БФП от 16 872 000,00 лева се изменя на 19 877 073,09 лева, като средствата от ЕФМДР от 12 654 000,00 лева са изменени на 14 907 804,82 лева и националното съфинансиране - от 4 218 000,00 лева на 4 969 268,27 лева.

Приоритет на Съюза 3: „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството“

На 25.07.2017 г. стартира приемът по ***Мярка 3.1 „Контрол и изпълнение“***

Дирекция „Морско дело и рибарство“ в качеството на УО на ПМДР 2014 - 2020 покани ИАРА, в качеството ѝ на конкретен бенефициент, да представи проектно предложение по процедура чрез директно предоставяне.

Чрез прилагането на мярката ще се подпомогне изпълнението и прилагането на системата на ЕС за контрол, инспекция и изпълнение, включително борбата срещу незаконния, недекларирaн и нерегулиран риболов, чрез:

- Глобален и интегриран подход;
- Използване на модерни технологии за контрол за наличността и качеството на данните във връзка с рибарството;
- Основана на риска стратегия, наблягаща върху системни и автоматизирани кръстосани проверки на всички съответни налични данни;
- Установяване на култура на спазване на правилата сред операторите;
- Създаване на ефективни, пропорционални и възпиращи санкции.

Индикативният бюджет по процедурата е 14 542 924, 06 лева. Постъпили са 4 проектни предложения на стойност 1 469 501 лева., които са в процес на оценка.

На 02.08.2017 г. стартира приемът по мярка ***3.2 „Събиране на данни по Национална програма за събиране и управление на данни от сектор „Рибарство“ 2017 - 2019 г.“*** с бюджет 5 000 000 лева.

Бенефициент по процедурата чрез директно предоставяне е ИАРА. Индикативният бюджет по процедурата е 5 000 000 лева. Постъпило е 1 проектно предложение на стойност 2 269 447,28 лева.

Приоритет на Съюза 4: „Повишаване на заетостта и териториално сближаване“

На 18.08.2017 г. стартира приемът по ***Мярка 4.2 „Изпълнение на стратегиите за Воденото от общността местно развитие“*** с бюджет от 34 107 073, 83 лева.

Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 28 991 012,76 лева и 5 116 061,07 лева. – от националния бюджет. С прилагането на мярката се цели повишаване на заетостта и териториалното сближаване чрез насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места, подпомагане на трудовата мобилност в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболова и аквакултурите.

Безвъзмездната финансова помощ по тази мярка се предоставя в рамките на определения бюджет за нея в ПМДР и е в размер до 100 на сто от общите допустими разходи за дейности на публични бенефициенти и до 50 на сто от общите допустими разходи за дейности на частни бенефициенти. Максималният размер на БФП за еднофондова стратегия, прилагана от МИРГ, финансирана единствено със средства от ЕФМДР, е 3 911 660 лева.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 15.11.2017 г. Подадени са 13 броя проектни предложения на обща стойност 50 843 772,49 лева.

На 7 юни 2018 г. се проведе петото заседание на Комитета за наблюдение по ПМДР, на което се гласува промяна на ПМДР. Целта на промените е да се осигури финансиране на 3 стратегии на МИРГ, които са в резервния списък по мярката, и са на стойност 11 733 732,49 лева.

Предстои сключването на административни договори по 8 стратегии за местно развитие на обща стойност 31 293 280 лева. След като приключат процедурите по изменение на ПМДР ще има възможност за финансиране и на 3-те стратегии от резервния списък.

Приоритет на Съюза 5: „Насърчаване на предлагането на пазара и преработката“

На 18.07.2016 г. стартира приемът на заявления по мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури” с бюджет 10 000 000 лева.

Мярката има за цел да подпомогне модернизацията на рибопреработвателни предприятия, внедряването на нови продукти, подобряване на условията на труд и добавянето на стойност към продуктите от риболов и аквакултура. Максималният размер на допустимата безвъзмездна финансова помощ за един бенефициент и свързаните с него лица по мярката за целия програмен период е 1 400 000 лева.

Крайният срок за подаване на проектните предложения е 16.10.2016 г. Подадени са 28 броя проектни предложения на обща стойност 44 717 779,67 лева. Размерът на БФП е 20 695 812,64 лева. Преминали оценка са 15 проектни предложения. Сключени са 13 договора за БФП на стойност 20 073 957,87 лева.

След приключване работата на оценителната комисия по процедурата са изготвени Списък на предложените за финансиране проектни предложения на обща стойност 9 296 843,32 лева БФП и Списък на резервни проектни предложения без финансов ресурс, предложени за финансиране на обща стойност 1 993 700,85 лева БФП.

С оглед ускоряване на процеса на усвояване на средствата по ПМДР, след процедура по обществено обсъждане, е взето решение да се сключат договори с кандидатите на проектните предложения от резервния списък, поради което възникна необходимост общият размер на БФП по процедурата да бъде увеличен с 1 290 544,17 лева.

Със заповед на Ръководителя на УО са изменени Условията за кандидатстване по процедурата, в раздел 8 „Общ размер на безвъзмездната финансова помощ по процедурата“ - стойността на общия размер на БФП от 10 000 000 лева се изменя на 11 290 544,17 лева, като средствата от Европейския фонд за морско дело и рибарство от 7 500 000 лева се изменят на 8 467 908,13 лева, и националното съфинансиране от 2 500 000 лева на 2 822 636,04 лева.

<u>Данни за 2018 г.</u>

През 2018 г. по ПМДР са отворени 6 мерки, които по приоритети на Съюза са както следва:

Приоритет на Съюза 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“

На 13.04.2018 г. е отворен втори прием по ***Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“*** с бюджет 6 181 144, 53 лева.

Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 4 635 858,40 лева и 1 545 286,13 лева – от националния бюджет. Разликата с първия прием по процедурата е, че допустими кандидати по втория прием могат да бъдат и физически лица. Допустими за финансиране са следните дейности: преработка и/или добавяне на стойност към собствения улов; предлагане на пазара и пряка продажба на собствен улов; иновативни инвестиции на борда на корабите, водещи до повишаване на качеството на продуктите от риболов.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 12.07.2018 г.

На 18.05.2018 г. стартира приемът по ***Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“*** с бюджет от 3 519 919,89 лева. Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 2 639 939,92 лева и 879 979,97 лева – от националния бюджет.

Чрез прилагането на дейностите, предвидени в мярката, ще се даде възможност за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми; осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов; подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот и подобряване на безопасността и условията на труд.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 16.08.2018 г.

На 27.06.2018 г. е отворен втори прием по ***Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“*** с бюджет 16 823 731,00 лева. Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 12 617 798 лева и 4 205 933 лева – от националния бюджет.

Финансовият ресурс за сектор „Инвестиции в съществуващи рибарски пристанища“ е 12 823 731,00 лева БФП, а за сектор „Инвестиции насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“ - 4 000 000 лева БФП (от които 2 400 000 лева за р. Дунав и 1 600 000 лева за Черно море).

За сектор „Инвестиции, в съществуващи рибарски пристанища“:

- Минималният размер на допустимата БФП за Черно море е 800 000 лева, а максималният размер на допустимата БФП - 8 000 000 лева.
- Минималният размер на допустимата БФП за река Дунав е 400 000 лева, а максималният размер на допустимата БФП - 4 000 000 лева.

За сектор „Инвестиции, насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“ минималният размер на допустимата безвъзмездна финансова помощ е 80 000 лева, а максималният на допустимата БФП - 800 000 лева.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 25.09.2018 г.

Приоритет на Съюза 2: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство с ефективно използване на ресурсите“

На 13.04.2018 г. стартира приемът по ***Мярка 2.3. „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“*** с бюджет от 16 624 555 лева. Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 12 468 416 лева и 4 156 139 лева - от националния бюджет. Основната цел на процедурата е насърчаването на предприемачеството в сектора на аквакултурите и подпомагане на създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури. С помощта на мярката се насърчават инвестиции, които ще доведат до опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите, и насърчаване на аквакултура с ефективно използване на ресурсите чрез продуктивни инвестиции, водещи до увеличаване на енергийната ефективност, ресурсната ефективност, намаляваща използването на вода и химикали, подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 12.07.2018 г.

На 18.05.2018 г. стартира втори прием по ***Мярка 2.2 "Продуктивни инвестиции в аквакултурите", сектор „Малки проекти“*** с бюджет от 1 000 000 лева

Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 750 000 лева и 250 000 лева – от националния бюджет.

Допустими за финансиране са следните дейности:

- Модернизация на аквакултурните стопанства, включително подобряването на условията на труд и безопасност за работещите в сектора;
- Подобряването и модернизацията, свързани със здравето на животните, включително закупуване на оборудване за предпазване на стопанствата от диви хищници;
- Инвестиции, намаляващи отрицателното въздействие или повишаващи положителното въздействие върху околната среда;
- Инвестиции в повишаване на качеството или добавената стойност на продуктите от аквакултури;
- Инвестиции, водещи до значително намаляване на въздействието на предприятията за аквакултури върху потреблението и качеството на водата;
- Инвестиции в повишаването на енергийната ефективност и насърчаването на преминаването на предприятията за аквакултури към възобновяеми източници на енергия;
- Диверсификация на доходите на предприятията за аквакултури чрез развиване на допълнителни дейности, свързани с основната дейност на предприятието в областта на аквакултурите.

Крайният срок за подаване на проектни предложения е 16.08.2018 г.

Приоритет на Съюза 5: „Насърчаване на предлагането на пазара и преработката“

На 01.06.2018 г. стартира втори прием по ***Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“*** с бюджет 11 119 499,82 лева

Размерът на съфинансирането от ЕФМДР е 8 339 624,86 лева и 2 779 874,96 лева – от националния бюджет. БФП по настоящата процедура се предоставя за подпомагане на инвестиции в преработването на продукти от риболов и аквакултури, когато тези инвестиции са свързани с дейности, които: допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; са свързани с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; са свързани с преработването на продукти на биологичните аквакултури; водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи.

Крайният срок за подаване на проектни предложения по мярката е 16.08.2018 г.

Таблица VII.8. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014-2020 към 12.10.2018 г. (лева)

Мярка	Брой	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
Приоритет 1 "Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите"				
1.3. Окончателно преустановяване на риболовните дейности	8	483 173,09	241 586,55	241 586,55

Мярка	Брой	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
Приоритет 2 „Насърчаване на устойчивото в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания аквакултури с ефективно използване на ресурсите“				
2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура	9	460 787,75	115 196,94	345 590,81
Приоритет 4 „Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване“				
4.1. Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР , в това число създаване на Национална рибарска мрежа	8	298 397,73	44 759,66	253 638,07
Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“				
5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	2	422 510,91	105 627,73	316 883,18
Приоритет 7 „Техническа помощ“				
7.1. Техническа помощ	6	1 451 857,31	425 440,65	1 026 416,66
Общо	**33**	**3 116 726,79**	**932 611,52**	**2 184 115,27**

Източник: *ДФЗ*

Таблица VII.9. Предстоящи приеми по ПМДР 2014 – 2020 г. до края на 2018 г. (съгласно изменена Индикативна годишна работна програма за 2018 г.)

Мярка	Планирано отваряне на приема през 2018 г.	Общ бюджет на мярката (лева)	Краен срок за кандидатстване
Мярка1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“	3-то тримесечие	3 702 848,09	90 дни след отваряне на приема
Мярка 2.1 „Иновации в аквакултурата“	3-то тримесечие	3 227 119,50	90 дни след отваряне на приема
Мярка 2.2.“Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ – Големи проекти	3-то тримесечие	17 499 579,31	90 дни след отваряне на приема
Мярка 2.5 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“	3-то тримесечие	8 278 639,20	90 дни след отваряне на приема
Мярка 5.1 „Планове за производство и предлагане на пазара“	4-то тримесечие	189 715,51	90 дни след отваряне на приема
Мярка 5.3 „Предлагане на пазара“	3-то тримесечие	1 897 155,10	90 дни след отваряне на приема
Мярка 6.1 „Насърчаване на изпълнението на ИМП“ – чл. 80, т.1, ал. 1 от Регламент 508/2014	4-то тримесечие	3 259 717,32	90 дни след отваряне на приема
Мярка 6.3 „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“	2-ро тримесечие	1 629 857,96	90 дни след отваряне на приема
Общо		**39 684 631,99**	

Източник: *МЗХГ, дирекция „Морско дело и рибарство”*

5. Обща политика в областта на рибарството

Общата политика в областта на рибарството се състои от правила за управление на европейските риболовни флоти и опазването на рибните запаси. Тя включва мерки и действия за насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентноспособни и основани на знания риболов и аквакултури.

С цел опазване на популациите от риба и други водни организми, през 2017 г. са въведени временни забрани и ограничения за риболов в естествени и изкуствени водни обекти на територията на цялата страна. По този начин са създадени условия за защита на водните организми в периода на тяхното размножаване, както и определяне на забрани или ограничения за риболов в определени водоеми и/или зони от тях.

С оглед намаляване на административната тежест, през 2017 г. е изменен Законът за рибарството и аквакултурите, като от него са отпаднали изискванията към гражданите за предоставяне на определен брой документи, които ще се проверяват по служебен път.

Постигнат е напредък по отношение на съгласуваността на националната политика в рибарството с тази в областта на водите и опазването на биологичното разнообразие. През годината са осъществени дейности, свързани с изпълнение на Морската стратегия на Република България, като участие в експертни срещи, формулиране на мерки и дейности за изпълнението им.

По отношение на риболова в Черно море, през 2017 г. са приети редица мерки, насочени към устойчиво управление на морските биологични ресурси. На годишната сесия на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море е приета Препоръка GFCM/2017/4 за многогодишен план за управление на риболова на калкан в Черно море, с която се определят мерки за опазване на вида в Черно море и количествени ограничения за улова му от страните в региона (България, Румъния, Турция, Русия, Украйна и Грузия), като за първи път за региона на Черно море е договорен общ допустим улов на калкан в размер на 644 тона. През 2018 г. България и Румъния имат право да осъществяват риболов на калкан в размер на общо 114 тона (по 57 тона за всяка държава-членка), което е с 32% повече спрямо досегашното разрешено количество.

През месец март 2017 г. се проведе четвъртото редовно заседание на Консултативния съвет по рибарство с участието на представители от браншовите организации в сектора, научните институти, държавните организации и др. На заседанието са обсъдени важни теми за сектора като проблеми при добива на бяла пясъчна мида, уловът на калкан в Черно море, подобряване на ефикасността на контрола и законодателната основа при производството на аквакултури, бъдещи мерки и действия за опазване на китоподобните в Черно море, както и подобряването на координацията между различните отговорни институции.

<u>Дейности през 2018 г:</u>

- Въвеждане на временна забрана за извършване на риболов в рибностопанските обекти по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗРА през размножителния период на рибите (чрез заповед на министъра на земеделието, храните и горите);
- Провеждане на Конференция на високо равнище за развитието на рибарството и аквакултурите в Черно море, гр. София;
- Провеждане на заседание на Консултативен съвет по рибарство към министъра на земеделието, храните и горите;
- Обсъждане на риболовните възможности за цаца и калкан в Черно море за 2019 г.;

- Приемане на препоръка на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море за въвеждане на регионална научноизследователска програма и преходни мерки за риболова на рапан в Черно море;
- Приемане на Регионален план за действие за дребномащабния риболов в Средиземно и Черно море;
- Провеждане на публична консултация по предложението на ЕК за изменение на Регламента за контрол.

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2019 Г.

Държавната политика в аграрния отрасъл е насочена към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие, устойчиво развитие на рибарския и горския сектори, подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, при ефективно използване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните. Приоритетите и целите на политиката в аграрния отрасъл, мерките и действията за тяхното постигане през 2019 г., заложени в този раздел, са в съответствие с Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г. и Националната програма за развитие: България 2020.

ПРИОРИТЕТ 1:

ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВО, КОНКУРЕНТОСПОСОБНО И ПАЗАРНООРИЕНТИРАНО СЕЛСКО СТОПАНСТВО

ЦЕЛ 1: ОСИГУРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА С ФОКУС ВЪРХУ МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И СТИМУЛИРАНЕ НА ДОХОДОНОСНО СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРОИЗВОДСТВО И РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПАЗАРА

МЯРКА:

Максимално усвояване на европейските средства за подкрепа

ДЕЙСТВИЯ:

- Договаряне и разплащане на финансовите средства по Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. при спазване на сроковете, предвидени в индикативната годишна програма за 2019 г., намаляване на сроковете за обработка на документи от администрацията и опростяване на процедурите за кандидатстване.
- Подпомагане на малки стопанства, които имат потенциал да увеличат производството си и да навлязат на пазара, чрез Тематична подпрограма за малките земеделски стопанства към ПРСР 2014-2020 г.
- Създаване на условия за успешно провеждане на Кампания `2019 по директните плащания по Първи стълб на ОСП.
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2019 - 2023 г.
- Прилагане на Националната програма по пчеларство 2017 - 2019 г.

МЯРКА:

Запазване на съществуващите и въвеждане на нови схеми за държавна подкрепа и осигуряване на финансов ресурс за прилагане на схеми за преходна национална помощ в растениевъдството и в животновъдството

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване на инвестиционния процес в земеделието (чрез данъчни облекчения за инвестиции в земеделските стопанства; подкрепа за изграждане на фермерски пазари; косвено чрез предоставяне на отстъпка от стойността на акциза върху газьола и др.).
- Стимулиране повишаването на продуктивността и качеството на произведената продукция в растениевъдството и животновъдството (схеми за опазване на генетичните ресурси и използването на качествени семена; схеми за поемане на ангажименти за хуманно отношение към свине и птици и др.).
- Прилагане на схеми за държавни помощи за насърчаване участието на земеделски производители в международни панаири и изложения.
- Осигуряване на финансов ресурс за прилагане на схеми за преходна национална помощ в растениевъдството и в животновъдството.

<u>ЦЕЛ 2:</u> ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ НА БАЛАНСИРАНО И ДИВЕРСИФИЦИРАНО ЗЕМЕДЕЛИЕ

МЯРКА:

Приоритизиране на интензивните сектори в земеделието за преодоляване на структурния дисбаланс на отрасъла

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на схеми за обвързано с производството подпомагане по Първи стълб на Общата селскостопанска политика за приоритетно подпомагане на интензивните сектори „Животновъдство“, „Плодове и зеленчуци“, „Протеинови култури“.

МЯРКА:

Оптимизиране на поземлените отношения за гарантиране ефективността на земеползването и увеличаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Приемане на промени в нормативната уредба, регламентираща обществените отношения в сферата на собствеността и ползването на земите.
- Насърчаване на доброволната поземлена комасация за целите на земеделското производство.
- Ефективно управление на държавния поземлен фонд.

МЯРКА:

Създаване на оптимални условия за развитие на ефективно поливно земеделие и превенция на риска от наводнения, бедствия и аварии

ДЕЙСТВИЯ:

- Реализиране на дейности за реконструкция и изграждане на необходимата инфраструктура за предпазване от вредното въздействие на водите.

- Реализиране на инвестиционни проекти в напояването и предпазването от вредното въздействие на водите по ПРСР 2014-2020 г. (Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“) за инвестиционни разходи, свързани с напояване в рамките на земеделските стопанства.
- Оздравяване на „Напоителни системи“ ЕАД, гарантиращо развитието на хидромелиорациите.
- Подготовка на изменения в законовата уредба в областта на хидромелиорациите.

МЯРКА:

Насърчаване развитието на биологичното земеделие

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на ефективен контрол за спазване на изискванията за производство на биологична продукция, с цел повишаване на доверието на потребителите.
- Прилагане на Мярка 11 „Биологично земеделие“ по ПРСР 2014-2020 г.
- Популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

ЦЕЛ 3: ПРИЛАГАНЕ НА КОМПЛЕКСЕН ПОДХОД ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕ И КРИЗИ

МЯРКА:

Превенция на климатичните рискове в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на подходяща правна рамка за осигуряване на ефективно функциониране на системата за превенция на неблагоприятни климатични събития в земеделието.
- Продължаване разширяването на системата за борба с градушките.

МЯРКА:

Използване на системата от държавни помощи за компенсиране на загуби за земеделските стопани, в резултат от неблагоприятни природоклиматични и икономически условия

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Схема за държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на загуби вследствие на неблагоприятни климатични условия.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия.
- Прилагане на схеми за компенсиране на загуби вследствие на болести по растения и животни.

<u>ЦЕЛ 4:</u> ВИСОКО НИВО НА ЗАЩИТА НА ЗДРАВЕТО НА ЖИВОТНИТЕ И ПРЕВЕНЦИЯ СРЕЩУ БОЛЕСТИ

МЯРКА:

Засилване на официалния контрол, гарантиращ ефективното прилагане на нормативната уредба

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на редовен, базиран на оценка на риска официален контрол в областта на животновъдството на всички етапи и звена по веригата на производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение, включително хранене на животните.

МЯРКА:

Създаване на условия за провеждане на адекватна профилактика на икономически важните болести по животните и по-ефективна организация за бързо овладяване на възникнали огнища на заболявания

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на заложените мероприятия в Държавната профилактична програма и програми за надзор на болести по животните.
- Ефективна комуникация с браншови организации и всички заинтересовани страни, имащи отношение към отглеждането на животни, хуманното отношение към тях и здравеопазването им.

МЯРКА:

Насърчаване и съблюдаване за спазване на изискванията за хуманно отношение към животните

ДЕЙСТВИЯ:

- Осъществяване на проверки за изпълнение на нормативните изисквания за хуманно отношение към животните, което осигурява качеството на добитите продукти от животински произход.
- Използване на възможностите на държавните помощи за насърчаване на хуманното отношение към животните.
- Подпомагане по ПРСР 2014-2020 г., мярка 14 „Хуманно отношение към животните“.

МЯРКА:

Осигуряване на адекватна система за събиране и обезвреждане на странични животински продукти

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на мерките от плана за действие за обезвреждане на странични животински продукти

<u>ЦЕЛ 5:</u> НАУКА И ИНОВАЦИИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – ИНСТРУМЕНТ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ИНОВАТИВНИ ПОЛИТИКИ В АГРАРНИЯ СЕКТОР И ДОСТЪПЕН ЗА БИЗНЕСА ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ЦЕНТЪР НА БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

МЯРКА:

Превръщане на националните аграрни научни звена в движеща сила за иновации в аграрния бизнес

ДЕЙСТВИЯ:

- Модернизиране на научната инфраструктура.
- Повишаване иновативността на научните изследвания в аграрната област:
  - ✓ Селекция на нови сортове културни растения и породи животни;
  - ✓ Разработване на традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни;
  - ✓ Разработване на методи за съхраняване и подобряване на състоянието на почвите и на почвеното плодородие;
  - ✓ Разработване на системи за напояване при воден дефицит;
  - ✓ Провеждане на изследвания, свързани с качеството и безопасността на суровините и храните.
- Насърчаване на участието в програми с европейско и национално финансиране, подкрепящи фундаментални и приложни изследвания.
- Патентоване и сертифициране на създадените научни продукти.
- Трансфер на научни продукти в производството – сключване на лицензионни договори.
- Прилагане на мерки от ПРСР 2014-2020 г. за финансово подпомагане на сътрудничеството с научната общност за внедряването на иновативни решения и практики в земеделското производство.
- Провеждане на разяснителни информационни събития, в т.ч. семинари и срещи и консултации със земеделски производители за разясняване на предимствата и възможностите за модернизиране на стопанствата и внедряването на иновации, в т. ч. за малките и средни земеделски стопанства.
- Изграждане на партньорства, вкл. публично-частни, за трансфер на научни знания, внедряване на добри практики и иновации в българското земеделие.

МЯРКА:

Повишаване на професионалната квалификация и знанията на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Подпомагане на трансфера на знания и информация чрез прилагане на Мярка 1 "Трансфер на знания и действия за осведомяване" по ПРСР 2014 - 2020 г.
- Организиране и провеждане на обучения на земеделските стопани, в т. ч. чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности.
- Осигуряване на достъп на земеделските производители до важна земеделска информация, чрез организирането на местно ниво (общинско и по населени места) на семинари, информационни събития, консултантски дни/изнесени приемни и медийни изяви.
- Предоставяне на специализирани съвети на земеделските производители в различни сфери - управление на стопанството; изисквания във връзка със стандарти на ЕС; правилна употреба на продукти за растителна защита; селскостопански практики от полза за климата и околната среда и др.

МЯРКА:

Повишаване на ефективността на системата за съвети в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Въвеждане на регламентирани правила и процедури за съвместна дейност между участниците в Системата за съвети в земеделието и научните институти и университети
- Развитие на дейностите на „фермерските кръгове“ към областните офиси на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) с участието на активни фермери за разпространение на полезна информация в областта на земеделието и за популяризиране на добри практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР
- Активно функциониращи регионални консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, регионалните структури на МЗХГ, университети, научни институти, неправителствени организации (НПО) и земеделски производители.
- Активно използване на различни комуникационни канали за предоставяне на съветнически услуги в т.ч. организиране и провеждане на консултантски дни/ изнесени приемни по населени места и общини в съответната област, особено в отдалечените от областните центрове населени места.

<u>ЦЕЛ 6:</u> ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА И ЕЛЕКТРОНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРИРАНЕТО В ОТРАСЪЛА ЗА ОБЛЕКЧАВАНЕ НА АДМИНИСТРТИВНИТЕ ПРОЦЕДУРИ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЗРАЧНО, ДОСТЪПНО, ОБЕКТИВНО И ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ.

МЯРКА:

Развитие на електронното управление и подобряване на административното обслужване в системата на Министерството на земеделието, храните и горите

ДЕЙСТВИЯ:

- Разширяване кръга на предоставяните от структурите на МЗХГ административни услуги по електронен път.
- Подобряване на достъпа до информация, събирана и обобщавана в системата на МЗХГ.
- Публикуване на информация и набори данни на Портала на отворени данни.
- Въвеждане на единен електронен регистър на земеделските имоти и земеделските стопани.
- Въвеждане на единна електронна платформа за управление на земите от общинския и държавния поземлен фонд – отдаване под аренда и продажба от МЗХГ и общините.
- Електронна идентификация и електронно здравеопазване на животните.
- Изграждане на единна информационна система в сектор „Земеделие“ в съответствие със стратегическите цели, дефинирани в „Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014 - 2020 г.“.

ПРИОРИТЕТ 2:

СТАБИЛНО РАЗВИТИЕ НА ХРАНИТЕЛНИЯ СЕКТОР

ЦЕЛ 1: ГАРАНТИРАНЕ КАЧЕСТВОТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА ХРАНИТЕ

МЯРКА:

Опростяване на правната рамка за гарантиране защитата на потребителите чрез предлагане на пазара на безопасни храни и намаляване на сивия сектор при производството, преработката и дистрибуцията на храни

ДЕЙСТВИЯ:

- Приемане и прилагане на нов Закон за храните.

ЦЕЛ 2: УСТОЙЧИВО ПАЗАРНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЯРКА:

Укрепване ролята на производителите по веригата на предлагане на храни

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване използването на суровини, произведени на територията на страната.
- Увеличаване на дела на произведените в България храни, предлагани в търговската мрежа, стимулиране на добрите и ограничаване на нелоялните търговски практики по веригата на доставки на храни.
- Подобряване на възможностите за представяне и предлагане в търговските обекти на български храни, произведени по БДС (утвърдени или браншови стандарти), както и храни и вина със защитено географско указание или защитено наименование за произход.
- Засилване ролята на държавата за подкрепа на износа на земеделски продукти от страната чрез експертно-административна и техническа помощ.
- Създаване на възможности за изграждане на повече фермерски пазари на територията на общините, които да скъсят пътя на произведените земеделски продукти до крайния потребител.
- Организиране, провеждане и осигуряване на ефективно администриране на процедурите за одобрение и вписване на земеделски продукти и храни със защитени географски означения и с традиционно специфичен характер (схеми за качество).
- Провеждане на кампании за разясняване на предимствата на схемите за качеството.
- Подпомагане на дейността на организациите на производители и групи производители чрез европейско и национално финансиране.
- Прилагане на европейските схеми за предоставяне на мляко и плодове в учебните заведения.
- Популяризиране на възможностите, предоставени от промоционалните програми за утвърждаването и навлизането на български продукти на нови пазари.

ПРИОРИТЕТ 3:

УСТОЙЧИВО И МНОГОФУНКЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ

ЦЕЛ 1: УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ДЪРВЕСИНАТА

МЯРКА:

Редуциране ползването от зрелите гори съобразно целите и режимите на стопанисване и увеличаване на отгледните грижи за младите насаждения

ДЕЙСТВИЯ:

- Приоритетно провеждане на санитарните и защитни лесовъдски мероприятия за поддържане на доброто здравословно състояние на горите.
- Постепенно редуциране на нивата на ползване на дървесина от зрелите гори въз основа на извършена национална инвентаризация и частични инвентаризации.
- Увеличаване обема на отгледните сечи за подобряване състоянието на младите гори и развитие на зелената икономика.

ЦЕЛ 2: РАЗВИТИЕ НА ИЗОСТАВАЩИТЕ И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ГОРСКИТЕ РЕГИОНИ

МЯРКА:

Подобряване условията за развитие на малкия и средния бизнес в горската индустрия (дърводобив и дървопреработване)

ДЕЙСТВИЯ:

- Продължаване на мерките за преференциално предоставяне на дървесна суровина на български и местни преработватели.
- Стимулиране сключването на дългосрочното договаряне за добив и продажба на дървесина.
- Увеличаване дела на продажбите на дървесина от обществените гори чрез електронен търг.

ЦЕЛ 3: УСТОЙЧИВО ПОДДЪРЖАНЕ, ОПАЗВАНЕ И УВЕЛИЧАВАНЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ В СТРАНАТА

МЯРКА:

Подобряване пожарната безопасност в горите

ДЕЙСТВИЯ:

- Завършване на Единната система за противопожарно видеонаблюдение в горските територии.
- Прилагане на подмярка 8.3 от ПРСР 2014 - 2020 г. „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“.

МЯРКА:

Възстановяване на уязвими и увредени горски площи

ДЕЙСТВИЯ:

- Увеличаване на инвестициите и лесовъдските грижи и подпомагане на процесите на затруднено естествено възобновяване на горите чрез залесяване.
- Прилагане на подмярка 8.4 от ПРСР 2014 - 2020 г. „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития".

ЦЕЛ 4: УВЕЛИЧАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ГОРИ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНА ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА И МОДЕРНА ГОРСКА ИНДУСТРИЯ

МЯРКА:

Увеличаване на ефективността и рентабилността на горските дейности в държавните гори чрез инвестиции в модерна природощадяща техника, засилване на научните изследвания и въвеждане на иновативни технологии в горския сектор

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на стимули за развитие на зелената икономика, снована на пазарен принцип.
- Изпълнение на Националния план за действие за енергия от горска биомаса 2018 - 2027 г.
- Стимулиране на инвестиции в съвременна и високопроизводителна горска техника.

ЦЕЛ 5: ВЪВЕЖДАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПЛАЩАНЕ НА ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ ГОРИТЕ ЧРЕЗ ОБЛАСТНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ И НАРЕДБАТА ПО ЧЛ. 249 ОТ ЗАКОНА ЗА ГОРИТЕ

МЕРКИ:

Остойностяване на екосистемните услуги и осигуряване на усвояване на средства от ЕС за компенсация на собствениците на гори в Натура 2000

ДЕЙСТВИЯ:

- Въвеждане на Наредбата по чл. 249 от Закона за горите.
- Стартиране на Мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите" от ПРСР.

ПРИОРИТЕТ 4:

РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ" ЧРЕЗ УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И ПРЕДПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ ОТ СВРЪХЕКСПЛОАТАЦИЯ, ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ВИСОКАТА СОЦИАЛНА ФУНКЦИЯ НА РИБОЛОВА В КРАЙБРЕЖНИТЕ РАЙОНИ

ЦЕЛ 1: ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И ЗАПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ В ЧЕРНО МОРЕ

МЯРКА:

Подготовка и прилагане на програма за научни изследвания за ефектите от стопанския риболов върху екосистемите в Черно море

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на научни изследвания за събиране и анализ на технически, биологически и икономически данни в сектор „Рибарство“, допринасящи за опазване, управление и експлоатация на живите водни ресурси.
- Докладване на събраните и обработени данни на ЕК, съгласно изискванията на европейското законодателство
- Активно партньорство с научни институти за провеждане на съвместни изследвания за събиране на данни за сектор „Рибарство“.

МЯРКА:

Активна превенция на нелегалния, нерегулиран и недекларирaн улов, включително и чрез въвеждане на модерни технологии за отдалечен мониторинг на риболовните съдове

ДЕЙСТВИЯ:

- Предприемане на стъпки за модернизиране на оборудването и технологиите за осъществяване на контрол в Рибарството
- Повишаване на административния капацитет на служителите, отговарящи за наблюдението, контрола и надзора на риболовните дейности
- Осигуряване на публичност по отношение на издадените лицензи за стопански риболов и установените нарушения

ЦЕЛ 2: КОНКУРЕНТОСПОСОБЕН И УСТОЙЧИВ РИБАРСКИ СЕКТОР

МЯРКА:

Подобряване на условията за разтоварване и акостиране на рибарските кораби

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ от ПМДР 2014 - 2020 г.

МЯРКА:

Подпомагане на инициативите за инвестиции за съхранение на борда на кораба за собствена преработка и реализация на уловите

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г., свързани с реализация на инвестиции за съхранение на борда на кораба за собствена преработка и

реализация на уловите.

МЯРКА:

Подкрепа на дребномащабния риболов в Черно море и река Дунав

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на стимули за диверсификация на доходите и осигуряване на възможности за повишаване на добавената стойност от рибарската дейност чрез ПМДР.
- Подпомагане на инициативите за инвестиции за безопасност на труда на борда на корабите и лодките в сегмента чрез ПМДР.

МЯРКА:

Идентифициране на проблемите в областта на рибарството и вземане на обосновани решения

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на заседания на Консултативен съвет по рибарство и аквакултури към министъра на земеделието и храните, с активно участие на браншови и научни организации в определянето и провеждането на националната политика за развитие на сектор Рибарство.

<u>ЦЕЛ 5:</u> КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И УСТОЙЧИВИ АКВАКУЛТУРНИ СТОПАНСТВА

МЕРКИ:

Подпомагане на инициативите за инвестиции за изграждане и модернизация на аквакултурни стопанства и намаляване на административната тежест при упражняване на дейността им

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г., свързани с подкрепата за инвестиции в аквакултурите, преработката и пазарната реализация на продуктите от сектора.
- Стимулиране на диверсификацията на видовете, отглеждани в аквакултурните стопанства и въвеждането на иновативни методи за интензивно отглеждане на ценни видове риба и водни организми.
- Облекчаване на административните процедури по регистрация и отчитане на дейността на аквакултурните стопанства.

<u>ПРИОРИТЕТ 5:</u>

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

<u>ЦЕЛ 1:</u> РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ВИСОКА ЗАЕТОСТ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

- Насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности под формата на нови стопанства, нови предприятия, нови инвестиции в неселскостопански дейности.
- Насърчаване на местното развитие чрез прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие/Лидер“.

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЕРКИ:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, включително широколентова инфраструктура и обновяване на селата.
- Насърчаване предлагането на местни основни услуги.
- Насърчаване опазването на местното културно и природно наследство.

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2019 г. ще се прилага комплекс от инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства.

Това включва основно директни плащания и пазарна подкрепа по Първи стълб на Общата селскостопанска политика, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието, и прилагане на мерките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. (Втори стълб на ОСП), финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Развитието на устойчиво рибарство и производство на аквакултури ще се подпомага по Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014 - 2020 г., финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство. Въпреки ограниченията на държавния бюджет, устойчивото развитие на земеделието ще се насърчава и с национален ресурс – чрез схеми за преходна национална помощ, допълващи подкрепата с европейски средства по Първи стълб на ОСП и държавни помощи.

Общо за програмен период 2014 - 2020 г. се очаква страната да усвои около 7,5 млрд. евро в аграрния отрасъл. За подкрепа на доходите на земеделските стопанства през настоящия програмен период ще бъдат предоставени над 5 млрд. евро европейски средства под формата на директни плащания. Над 2,2 млрд. евро ще бъдат насочени за развитие на селските райони и инвестиции в земеделието по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Съгласно европейското законодателство, националният таван за директни плащания, определен за България за 2019 г., е 796,3 млн. евро.

Подпомагането на уязвими и приоритетни сектори ще бъде осъществено посредством прилагането на схеми за обвързано с производството подпомагане. България е нотифицирала максималният допустим размер на обвързано с производството подпомагане за периода 2015 – 2020 г. – 15% от финансовия таван за директни плащания, в т.ч. 13% за секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци“ и 2% за протеинови култури.

Целенасочена подкрепа за определени сектори и производства ще се осигури и от националния бюджет чрез схеми за държавни помощи и за преходна национална помощ. За 2019 г. се предвижда общ бюджет по тези схеми в размер на 300,4 млн. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО ЗА 2017 Г.* (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
01	Зърнени култури	2 580,3	2,2	524,5	136,6	80,2	3,7	1,4	16,2	160,1	2 084,6	14,3	2 259,0		605,5	81,0	2 437,8
01.1	Пшеница и лимец	1 688,7	1,6	259,5	128,2	30,8	2,5	0,9	12,6	101,1	1 354,6	11,0	1 466,7		304,9	45,4	1 556,4
01.1/1	Мека пшеница	1 669,7	1,6	257,7	127,4	29,3	2,5	0,9	12,4	97,4	1 345,5	9,9	1 452,8		300,5	42,8	1 538,2
01.1/2	Твърда пшеница	19,0		1,8	0,8	1,5			0,2	3,7	9,1	1,1	13,9		4,4	2,6	18,2
01.2	Ръж	4,4		0,5	0,1	1,0			0,3		2,8		2,8		0,7	0,2	4,3
01.3	Ечемик	157,0	0,1	25,8	5,3	10,4	0,3	0,2	1,3	10,9	132,0	0,6	143,5		21,7	-4,1	151,3
01.4	Овес и зърнени смески	8,3		4,9	0,5	3,1		0,1	0,3	1,1	3,8		4,9		4,3	-0,6	7,8
01.5	Царевица за зърно	673,3	0,4	203,6	0,1	28,3	0,8	0,1	1,4	45,4	553,2	2,6	601,2		244,6	41,0	672,0
01.6	Ориз	28,6		25,6	1,5						29,1		29,1		23,6	-2,0	27,1
01.7	Други зърнени	20,0	0,1	4,6	0,9	6,6	0,1	0,1	0,3	1,6	9,1	0,1	10,8		5,7	1,1	18,9
02	Технически култури	1 859,9	4,3	516,8	8,8	9,1	1,2	5,4	1,5	71,0	1 687,4	10,8	1 769,2		577,2	60,4	1 845,6
02.1	Маслодайни семена	1 493,8	2,7	445,4	0,7	2,6	0,5	0,8	1,2	63,2	1 385,4	8,2	1 456,8		473,9	28,4	1 489,9
02.1/1	Рапица и репица	316,1	0,5	1,0	0,1					6,4	300,9		307,3		9,2	8,2	315,5
02.1/2	Слънчоглед	1 164,8	2,2	441,1	0,4	2,6	0,5	0,8	0,6	56,8	1 072,2	7,9	1 136,9		461,9	20,8	1 161,7
02.1/3	Соя	11,2		0,6	0,2						10,0	0,3	10,3		1,3	0,6	11,0
02.1/4	Други маслодайни	1,7		2,7					0,6		2,3		2,3		1,5	-1,2	1,7
02.2	Протеинодайни култури	124,9	1,3	15,3	8,1	6,5	0,3	0,1	0,2	4,0	85,8	0,4	90,2		33,5	18,3	115,2
02.3	Тютюн	62,3		42,7							56,9	0,7	57,6		47,4	4,7	62,3
02.4	Захарно цвекло																
02.5	Други технически	178,9	0,3	13,4			0,4	4,5	0,1	3,8	159,3	1,5	164,6		22,4	9,0	178,2
02.5/1	Влакнодайни култури	2,7		0,2							1,8	0,6	2,4		0,5	0,3	2,7
02.5/2	Хмел	0,6		0,6				0,7			0,5		0,5			-0,6	0,6
02.5/3	Други технически	175,6	0,3	12,6			0,4	3,8	0,1	3,8	157,0	0,9	161,7		21,9	9,3	174,9
03	Фуражни култури	226,2	0,8	80,1		149,8	1,5	18,8	1,0	24,5	9,0	0,3	33,8		100,6	20,5	223,9
03.1	Царевица за силаж	58,3				30,2	0,4	18,0	0,1	8,4	1,2		9,6				57,9
03.2	Кореноплодни фуражи	0,1				0,1											0,1
03.3	Други фуражни	167,8	0,8	80,1		119,5	1,1	0,8	0,9	16,1	7,8	0,3	24,2		100,6	20,5	165,9
04	Зеленчуци	344,6		15,0	0,1	0,1	0,2	2,5	2,3	9,6	333,0	3,4	346,0		8,4	-6,7	344,3
04.1	Пресни зеленчуци	319,7		12,7		0,1	0,2	2,5	2,3	5,0	313,4	3,4	321,8		5,5	-7,3	319,5
04.1/2	Домати	121,9								3,8	118,1		121,9				121,9
04.1/3	Други пресни зеленчуци	197,8		12,7		0,1	0,2	2,5	2,3	1,2	195,3	3,4	199,9		5,5	-7,3	197,6
04.2	Цветя	24,9		2,3	0,1					4,6	19,6		24,2		2,9	0,6	24,8
04.2/1	Разсадници	9,4		2,3	0,1					2,1	6,6		8,7		2,9	0,6	9,3
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	15,5								2,5	13,0		15,5				15,5
04.2/3	Създаване и отглеждане																
05	Картофи	81,2	0,3	14,8	3,0	0,1			0,9	5,7	64,9	1,6	72,2		19,5	4,7	77,9
06	Плодове	341,4	0,2	7,1				5,5	0,9	16,9	300,0	18,3	335,2		6,7	-0,6	341,2
06.1	Пресни плодове	240,8	0,2	7,1				4,6	0,7	15,6	201,8	18,3	235,7		6,7	-0,6	240,6
06.1/1	Ябълки	22,3	0,1	3,4						2,4	19,8		22,2		3,4	-0,1	22,2
06.1/2	Круши	2,2									2,1	0,1	2,2				2,2
06.1/3	Праскови	23,3								0,2	15,4	7,7	23,3				23,3
06.1/4	Други пресни плодове	193,0	0,1	3,7				4,6	0,7	13,0	164,5	10,5	188,0		3,3	-0,5	192,9
06.4	Грозде-всичко	100,6						0,9	0,2	1,3	98,2		99,5				100,6
06.4/1	Десртно грозде	11,9									11,9		11,9				11,9
06.4/2	Друго грозде	88,7						0,9	0,2	1,3	86,3		87,6				88,7
09	Други растениевъдни култури	49,3	1,3	58,3	1,5	0,3			0,1	4,9	38,9	0,2	44,0		60,4	2,1	46,5
09.2	Семена	46,5	1,3	58,3	1,5	0,3			0,1	2,1	38,9	0,2	41,2		60,4	2,1	43,7
09.3	Други растениевъдни продукти	2,8								2,8			2,8				2,8
10	**Продукция от растениевъдството (от 01**	**5 482,9**	**9,1**	**1 216,6**	**150,0**	**239,6**	**6,6**	**33,6**	**22,9**	**292,7**	**4 517,8**	**48,9**	**4 859,4**		**1 378,3**	**161,4**	**5 317,2**

Код	Продукти	Текущи цени																
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби-общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	до 09)																
11	Селскостопански животни	817,0		215,0					146,4		596,6		596,6	42,2	246,8	31,7	817,0
11.1	Едър рогат добитък	136,5		105,8					7,5		63,4		63,4	22,3	149,1	43,3	136,5
11.2	Свине	265,9		26,6					21,6		237,4		237,4	4,2	29,3	2,7	265,9
11.3	Коне																
11.4	Овце и кози	149,4		35,6					52,3		84,6		84,6	15,7	32,4	-3,3	149,4
11.5	Птици	265,2		47,0					65,0		211,2		211,2		36,0	-11,0	265,2
11.6	Други животни																
12	Продукти от животновъдството	1 037,6	1,1	94,7		58,9	61,2	17,0	59,3	83,5	757,0		840,5		94,3	-0,5	916,4
12.1	Мляко	736,6				56,3		16,6	31,9	39,3	592,5		631,8				680,3
12.2	Яйца	215,8	1,1	3,1		0,2	42,4	0,4	21,4	31,4	118,6		150,0		3,4	0,2	172,1
12.3	Други продукти от животновъдството	85,2		91,6		2,4	18,8		6,0	12,8	45,9		58,7		90,9	-0,7	64,0
12.3/1	Непрана вълна	2,8								1,4	1,4		2,8				2,8
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	82,4		91,6		2,4	18,8		6,0	11,4	44,5		55,9		90,9	-0,7	61,2
13	**Продукция от животновъдството (11+12)**	**1 854,6**	**1,1**	**309,7**		**58,9**	**61,2**	**17,0**	**205,7**	**83,5**	**1 353,6**		**1 437,1**	**42,2**	**341,1**	**31,2**	**1 733,4**
14	**Продукция на селскостопански стоки (10+13)**	**7 337,5**	**10,2**	**1 526,3**	**150,0**	**298,5**	**67,8**	**50,6**	**228,6**	**376,2**	**5 871,4**	**48,9**	**6 296,5**	**42,2**	**1 719,4**	**192,6**	**7 050,6**
15	**Продукция на селскостопански услуги**	**465,3**								**465,3**			**465,3**				**465,3**
16	**Продукция от селското стопанство (14+15)**	**7 802,8**	**10,2**	**1 526,3**	**150,0**	**298,5**	**67,8**	**50,6**	**228,6**	**841,5**	**5 871,4**	**48,9**	**6 761,8**	**42,2**	**1 719,4**	**192,6**	**7 515,9**
17	**Неселскостопански неотделими второстепенни дейности**	**228,7**							**228,7**								**228,7**
17.1	Преработка на селскостопански продукти	228,7							228,7								228,7
17.1/1	- зърнени	51,9							51,9								51,9
17.1/2	- зеленчуци	23,8							23,8								23,8
17.1/3	- плодове	12,1							12,1								12,1
17.1/4	- вино	30,6							30,6								30,6
17.1/5	- животни	80,2							80,2								80,2
17.1/6	- животински продукти	23,7							23,7								23,7
17.1/6/1	- мляко	23,7							23,7								23,7
17.1/7	- друга	6,4							6,4								6,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности																
18	**Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)**	**8 031,5**	**10,2**	**1 526,3**	**150,0**	**298,5**	**67,8**	**50,6**	**457,3**	**841,5**	**5 871,4**	**48,9**	**6 761,8**	**42,2**	**1 719,4**	**192,6**	**7 744,6**

Източник: *НСИ*

** Данните за 2017 година са предварителни.*

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА ПЕРИОДА 2015 - 2017* Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 514,2	-3,9%	2 415,6	6,8%	2 580,3
01.1	Пшеница и лимец	1 493,4	1,1%	1 509,6	11,9%	1 688,7
01.1/1	Мека пшеница	1 473,9	1,2%	1 491,7	11,9%	1 669,7
01.1/2	Твърда пшеница	19,5	-8,2%	17,9	6,1%	19,0
01.2	Ръж	3,6	16,7%	4,2	4,8%	4,4
01.3	Ечемик	216,6	-0,4%	215,8	-27,2%	157,0
01.4	Овес и зърнени смески	5,7	75,4%	10,0	-17,0%	8,3
01.5	Царевица за зърно	740,2	-14,5%	632,8	6,4%	673,3
01.6	Ориз	34,3	-25,7%	25,5	12,2%	28,6
01.7	Други зърнени	20,4	-13,2%	17,7	13,0%	20,0
02	Технически култури	1 771,3	2,4%	1 813,1	2,6%	1 859,9
02.1	Маслодайни семена	1 547,3	0,6%	1 556,0	-4,0%	1 493,8
02.1/1	Рапица и репица	294,5	10,7%	326,0	-3,0%	316,1
02.1/2	Слънчоглед	1 231,7	-1,2%	1 216,6	-4,3%	1 164,8
02.1/3	Соя	20,0	-48,5%	10,3	8,7%	11,2
02.1/4	Други маслодайни	1,1	181,8%	3,1	-45,2%	1,7
02.2	Протеинодайни култури	19,2	130,7%	44,3	181,9%	124,9
02.3	Тютюн	91,2	-27,1%	66,5	-6,3%	62,3
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	113,6	28,8%	146,3	22,3%	178,9
02.5/1	Влакнодайни култури	0,8	200,0%	2,4	12,5%	2,7
02.5/2	Хмел	0,8	50,0%	1,2	-50,0%	0,6
02.5/3	Други технически	112,0	27,4%	142,7	23,1%	175,6
03	Фуражни култури	126,0	27,1%	160,2	41,2%	226,2
03.1	Царевица за силаж	41,6	-5,3%	39,4	48,0%	58,3
03.2	Кореноплодни фуражи	0,4	-75,0%	0,1	0,0%	0,1
03.3	Други фуражни	84,0	43,7%	120,7	39,0%	167,8
04	Зеленчуци	245,7	24,6%	306,1	12,6%	344,6
04.1	Пресни зеленчуци	232,0	21,1%	280,9	13,8%	319,7
04.1/2	Домати	80,5	15,8%	93,2	30,8%	121,9
04.1/3	Други пресни зеленчуци	151,5	23,9%	187,7	5,4%	197,8
04.2	Цветя	13,7	83,9%	25,2	-1,2%	24,9
04.2/1	Разсадници	9,5	9,5%	10,4	-9,6%	9,4
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	4,2	252,4%	14,8	4,7%	15,5
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	64,6	-19,0%	52,3	55,3%	81,2
06	Плодове	298,2	7,6%	320,8	6,4%	341,4
06.1	Пресни плодове	177,3	24,3%	220,4	9,3%	240,8
06.1/1	Ябълки	23,8	2,5%	24,4	-8,6%	22,3
06.1/2	Круши	2,6	-30,8%	1,8	22,2%	2,2

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
06.1/3	Праскови	17,3	33,5%	23,1	0,9%	23,3
06.1/4	Други пресни плодове	133,6	28,1%	171,1	12,8%	193,0
06.4	Грозде-всичко	120,9	-17,0%	100,4	0,2%	100,6
06.4/1	Десртно грозде	10,5	-29,5%	7,4	60,8%	11,9
06.4/2	Друго грозде	110,4	-15,8%	93,0	-4,6%	88,7
09	Други растениевъдни култури	38,1	23,6%	47,1	4,7%	49,3
09.2	Семена	31,7	28,1%	40,6	14,5%	46,5
09.3	Други растениевъдни продукти	6,4	1,6%	6,5	-56,9%	2,8
10	**Продукция от растениевъдството**	**5 058,1**	**1,1%**	**5 115,2**	7,2%	**5 482,9**
11	Селскостопански животни	924,9	-12,9%	805,3	1,5%	817,0
11.1	Едър рогат добитък	158,0	-16,8%	131,5	3,8%	136,5
11.2	Свине	277,7	-4,9%	264,0	0,7%	265,9
11.3	Коне	0,3	-33,3%	0,2		-
11.4	Овце и кози	165,2	-9,4%	149,7	-0,2%	149,4
11.5	Птици	323,7	-19,7%	259,9	2,0%	265,2
11.6	Други животни	-	-	-	-	-
12	Продукти от животновъдството	1 032,7	-5,0%	981,4	5,7%	1 037,6
12.1	Мляко	718,0	-2,3%	701,4	5,0%	736,6
12.2	Яйца	217,4	-10,6%	194,3	11,1%	215,8
12.3	Други продукти от животновъдството	97,3	-11,9%	85,7	-0,6%	85,2
12.3/1	Непрана вълна	2,7	11,1%	3,0	-6,7%	2,8
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	94,6	-12,6%	82,7	-0,4%	82,4
13	**Продукция от животновъдството**	**1 957,6**	**-8,7%**	**1 786,7**	**3,8%**	**1 854,6**
14	**Продукция на селскостопански стоки (р10 + р13)**	**7 015,7**	**-1,6%**	**6 901,9**	**6,3%**	**7 337,5**
15	**Продукция от селскостопански услуги**	**485,2**	**-9,4%**	**439,8**	**5,8%**	**465,3**
16	**Продукция от селското стопанство (р14 + р15)**	**7 500,9**	**-2,1%**	**7 341,7**	**6,3%**	**7 802,8**
17	**Неселскостопански неотделими второстепенни дейности**	**230,9**	**-5,2%**	**218,8**	**4,5%**	**228,7**
17.1	Преработка на селскостопански продукти	230,9	-5,2%	218,8	4,5%	228,7
17.1/1	- зърнени	51,6	-42,8%	29,5	75,9%	51,9
17.1/2	- зеленчуци	23,0	-1,7%	22,6	5,3%	23,8
17.1/3	- плодове	12,2	-3,3%	11,8	2,5%	12,1
17.1/4	- вино	30,5	0,0%	30,5	0,3%	30,6
17.1/5	- животни	53,5	-2,1%	52,4	53,1%	80,2
17.1/6	- животински продукти	53,7	22,2%	65,6	-63,9%	23,7
17.1/6/1	- мляко	53,7	22,2%	65,6	-63,9%	23,7
17.1/7	- друга	6,4	0,0%	6,4	0,0%	6,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-	-	-	-	-
18	**Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р10 +р13 + р15 + р17)**	**7 731,8**	-2,2%	**7 560,5**	6,2%	**8 031,5**
19	**Междинно потребление**	**4 978,7**	**-8,6%**	**4 549,9**	**4,8%**	**4 766,4**
	Загуби	9,0	-56,7%	3,9	161,5%	10,2

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
19.01	Семена и посадъчен материал	280,9	-4,9%	267,2	29,2%	345,3
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	23,4	10,7%	25,9	-1,2%	25,6
19.01/2	закупено извън сектора	150,5	11,7%	168,1	1,0%	169,7
	произведено и потребено в самото стопанство	107,0	-31,6%	73,2	104,9%	150,0
19.02	Горива и масла	1 130,9	-7,0%	1 052,2	4,2%	1 096,0
19.02/1	- електричество	86,8	-12,6%	75,9	14,4%	86,8
19.02/2	- газ	26,1	-8,4%	23,9	14,2%	27,3
19.02/3	- други горива	1 014,4	-6,4%	949,1	3,1%	978,2
19.02/4	- други	3,6	-8,3%	3,3	12,1%	3,7
19.03	Торове и почвени подобрители	367,2	5,4%	386,9	2,1%	394,9
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	8,6	-17,4%	7,1	-1,4%	7,0
19.03/2	закупено извън сектора	358,6	5,9%	379,8	2,1%	387,9
	произведено и потребено в самото стопанство	-	-	-	-	-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	362,5	-12,7%	316,4	-5,2%	299,9
19.05	Ветеринарни разходи	262,0	-8,6%	239,5	-1,3%	236,3
19.06	Фуражни добавки	1 017,6	-10,2%	913,4	3,9%	948,8
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	292,1	-8,3%	268,0	-1,3%	264,5
19.06/2	закупено извън сектора	421,1	5,2%	442,8	0,4%	444,6
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	304,4	-33,4%	202,6	18,3%	239,7
	Фуражни добавки, невключени в крайната прдукция	58,3	-15,6%	49,2	19,7%	58,9
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	330,6	-8,6%	302,1	-1,3%	298,2
19.08	Поддръжка на сгради	162,1	-8,6%	148,2	-1,3%	146,2
19.09	Селскостопански услуги	485,2	-9,4%	439,8	5,8%	465,3
19.10	ФИЗИМ	92,1	-20,3%	73,4	0,1%	73,5
19.11	Други стоки и услуги	420,3	-14,9%	357,7	9,8%	392,9
	доставено от други селскостопански предприятия	94,8	-25,1%	71,0	11,4%	79,1
	закупено извън сектора	239,4	-8,6%	218,8	12,4%	246,0
	произведено и потребено в самото стопанство	86,1	-21,1%	67,9	-0,1%	67,8
20	**Брутна добавена стойност по цени на производител (р18 - р19)**	**2 753,1**	**9,4%**	**3 010,6**	**8,5%**	**3 265,1**

Източник: *НСИ*

** Данните за 2017 година са предварителни.*

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ИНДЕКСИ НА ЦЕНИТЕ НА ПРОЗВОДИТЕЛ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ЗА 2016 И 2017 Г. (2015=100)

№ по ред	Показатели	Връзки	2015	2016	2017
1	Зърнени култури	1=2+5+6+7+8+9+10	100,0	92,2	93,4
2	Пшеница - общо	2=3+4	100,0	87,9	91,1
3	Мека пшеница	3	100,0	88,0	91,1
4	Твърда пшеница	4	100,0	82,4	94,1
5	Ръж	5	100,0	106,5	102,8
6	Ечемик	6	100,0	88,5	89,6
7	Овес	7	100,0	97,9	89,1
8	Царевица	8	100,0	102,1	99,9
9	Неолющен ориз (арпа)	9	100,0	78,7	73,2
10	Други зърнени култури	10=11+12	100,0	89,6	97,3
13	Технически култури	13=14+19+23+27	100,0	97,7	89,5
14	Маслодайни семена	14=15+16+17+18	100,0	98,3	89,3
15	Семена от репица или от рапица	15	100,0	99,6	97,4
16	Семена от слънчоглед	16	100,0	98,4	87,6
17	Соя	17	100,0	67,8	68,9
18	Фъстъци	18	100,0	100,0	100,0
19	Култури със сухи бобови шушулки	19=20+21+22	100,0	86,0	76,8
20	Грах зърно и фуражен грах	20	100,0	82,5	72,5
21	Фасул	21	100,0	80,8	75,9
22	Леща	22	100,0	118,8	97,7
23	Суров тютюн	23=24+25+26	100,0	100,9	111,5
24	Тютюн Ориенталски	24	100,0	104,0	115,0
25	Тютюн Виржиния	25	100,0	91,8	103,0
26	Тютюн Бърлей	26	100,0	99,0	104,1
27	Други технически култури	27=28+29+30	100,0	89,3	80,1
28	Памук неомаганен	28	100,0	103,4	97,7
29	Хмел	29	100,0	342,7	153,9
30	Други технически култури	30=31+34+40	100,0	87,9	79,7
31	Лечебни растения	31=32+33	100,0	70,7	98,1
34	Многогодишни етерично-маслодайни, използвани в медицината	34=35+36+37+38	100,0	111,6	108,0
35	Мента	35	100,0	113,0	192,3
36	Маслодайна роза	36	100,0	141,8	118,2
37	Лавандула (зелена маса)	37	100,0	81,2	98,5
38	Други многодишни етерично-маслодайни	38=39	100,0	100,0	100,0
39	Резене	39	100,0	100,0	100,0
40	Подправки-необработени	40=41	100,0	56,3	36,6
41	Семена от кориандър	41	100,0	56,3	36,6
42	Фуражни култури	42=43+44	100,0	81,7	116,9
43	Царевица за силаж	43	100,0	109,6	159,5
44	Други фуражни култури	44=45+46	100,0	72,3	102,6
45	Сено от естествени ливади	45	100,0	65,9	104,5
46	Люцерна, сено	46	100,0	95,6	95,8

№ по ред	Показатели	Връзки	2015	2016	2017
47	Зеленчуци отглеждани за техните плодове; разсадници и цветя	47=48+68	100,0	88,3	104,1
48	Пресни зеленчуци	48=49+52	100,0	87,8	104,6
49	Домати	49=50+51	100,0	84,4	119,9
50	Домати от открити площи	50	100,0	66,3	125,2
51	Домати, оранжерийни	51	100,0	100,9	115,2
52	Други пресни зеленчуци	52=53+54+55+58+59+60 +61+62	100,0	89,6	96,3
53	Зеле главесто, бяло	53	100,0	55,9	57,4
54	Салати и марули	54	100,0	83,4	101,2
55	Краставици и корнишони	55=56+57	100,0	86,3	92,9
56	Краставици и корнишони от открити площи	56	100,0	113,4	114,9
57	Краставици и корнишони, оранжерийни	57	100,0	84,1	91,1
58	Моркови	58	100,0	79,9	93,9
59	Лук кромид, зрял	59	100,0	91,7	94,8
60	Фасул градински, зелен	60	100,0	117,8	112,2
61	Грах градински, зелен	61	100,0	100,1	87,4
62	Други пресни зеленчуци; други	62=63+64+65+66+67	100,0	97,3	104,9
63	Чесън зрял	63	100,0	111,2	121,8
64	Лук кромид, зелен	64	100,0	151,3	129,9
65	Пипер зелен или червен за прясна консумация	65	100,0	100,2	108,4
68	Разсадници и цветя	68	100,0	102,9	89,2
69	Картофи	69	100,0	94,5	97,3
70	Плодове	70=71+84	100,0	105,5	101,3
71	Пресни плодове	71=72+73+74+75	100,0	114,2	109,2
72	Ябълки	72	100,0	97,5	97,3
73	Круши	73	100,0	129,4	111,1
74	Праскови	74	100,0	102,4	94,0
75	Други пресни плодове, орехи и други	75=76+77+78+79+80	100,0	118,4	113,3
76	Череши	76	100,0	151,0	147,3
77	Сливи, сини	77	100,0	93,9	92,8
78	Ягоди	78	100,0	73,7	74,5
79	Обикновени орехи с черупки	79	100,0	82,1	84,0
80	Други пресни плодове, други	80=81+82+83	100,0	96,3	84,9
81	Кайсии и зарзали	81	100,0	98,5	85,2
82	Вишни	82	100,0	104,3	122,5
83	Малини, култивирани	83	100,0	93,5	80,3
84	Грозде - от лозя	84=85+86	100,0	92,9	89,7
85	Десертно грозде - от лозя	85	100,0	96,5	123,3
86	Винено грозде - от лозя	86	100,0	92,5	86,5
87	Други растителни продукти	87	100,0	113,5	128,7
88	Семена	88=89+90+91+92+93+94 +95	100,0	116,9	138,5
96	Други растителни продукти: други	96=97	100,0	101,6	94,2
97	Гъби култивирани	97	100,0	101,6	94,2

№ по ред	Показатели	Връзки	2015	2016	2017
98	Зеленчуци и плодове	98=47+70	100,0	122,1	132,4
99	**Растениевъдство, без зеленчуци и плодове**	**99=1+13+42+69+87**	**100,0**	**94,7**	**92,1**
100	**Растениевъдство - общо**	**100=98+99**	**100,0**	**95,1**	**93,3**
101	Живи животни	101=102+113+119+129	100,0	93,1	91,9
102	Живи животни - едър рогат добитък	102=103+110	100,0	88,1	88,1
103	Живи животни - едър рогат добитък над 1 година	103=104+105+106+107+108+109	100,0	87,5	90,1
110	Живи животни-едър рогат добитък до 1 година	110=111+112	100,0	90,7	79,5
113	Живи животни от рода на свинете	113=114+115+116+117+118	100,0	94,6	95,5
119	Живи животни от рода на овцете и кози	119=120+125	100,0	100,5	99,0
120	Живи животни от рода на овцете	120=121+122+123+124	100,0	101,6	92,9
125	Живи животни от рода на козите	125=126+127+128	100,0	97,9	112,7
129	Домашни птици, живи	129=130+131	100,0	90,7	86,9
130	Пилета, бройлери до 6 месеца	130	100,0	91,7	88,1
131	Кокошки-носачки на яйца за консумация	131	100,0	89,7	-
132	Животински продукти	132=133+140+143	100,0	94,3	105,2
133	Сурово мляко	133=134+137	100,0	94,5	107,2
134	Сурово мляко от едър рогат добитък	134=135+136	100,0	94,9	110,1
135	Краве мляко, сурово	135	100,0	94,0	109,3
136	Биволско мляко, сурово	136	100,0	102,1	103,6
137	Сурово мляко от дребен рогат добитък	137=138+139	100,0	96,5	96,8
138	Овче мляко, сурово	138	100,0	95,1	95,2
139	Козе мляко, сурово	139	100,0	102,1	103,4
140	Птичи яйца с черупки	140=141+142	100,0	87,5	97,1
141	Кокоши яйца за консумация	141	100,0	80,3	98,4
142	Кокоши яйца за разплод	142	100,0	92,3	95,3
143	Други животински продукти	143=144+145	100,0	108,6	104,0
146	**Животновъдство**	**146=101+132**	**100,0**	**93,8**	**99,5**
147	**Селско стопанство, без зеленчуци и плодове**	**147=99+146**	**100,0**	**94,5**	**94,0**
148	**Селско стопанство - общо**	**148=100+146**	**100,0**	**94,8**	**94,8**

Източник: *НСИ*

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2017* ГОДИНА

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	За създаване на брутната продукция по цени на производител	За създаване на крайната продукция по базисни цени	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
а	1	2	3	4	5
Загуби	10,2		10,2		
Семена и посадъчен материал	345,3	195,3	150,0	25,6	169,7
Горива и масла	1 096,0	1 096,0			1 096,0
- електричество	86,8	86,8			86,8
- газ	27,3	27,3			27,3
- други горива	978,2	978,2			978,2
- други	3,7	3,7			3,7
Торове и почвени подобрители	394,9	394,9		7,0	387,9
Препарати за растителна защита и пестициди	299,9	299,9			299,9
Ветеринарни разходи	236,3	236,3			236,3
Фуражни добавки	948,8	948,8	239,7	264,5	444,6
Фуражни добавки, невключени в крайната продукция	58,9		58,9		
Поддръжка и ремонт	444,4	444,4			444,4
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	298,2	298,2			298,2
- поддръжка на сгради	146,2	146,2			146,2
Селскостопански услуги	465,3	465,3		465,3	
ФИЗИМ	73,5	73,5			73,5
Други стоки и услуги	392,9	325,1	67,8	79,1	246,0
Междинно потребление	4 766,4	4 479,5	526,6	841,5	3 398,3
Потребление на основен капитал	868,8	868,8			868,8
- оборудване	714,2	714,2			714,2
- сгради	67,0	67,0			67,0
- създаване и отглеждане	20,4	20,4			20,4
- други	67,2	67,2			67,2
Компенсации на наетите	865,7	865,7			865,7
Други данъци върху производството	2,7	2,7			2,7
Други субсидии върху производството	1 920,3	1 920,3			1 920,3
Аренда	1 101,9	1 101,9			1 101,9
Платени лихви	99,2	99,2			99,2
Получени лихви	45,9	45,9			45,9

Източник: *НСИ*

** Данните за 2017 година са предварителни.*

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) ЗА ПЕРИОДА 2015 - 2017 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	2 403,2	-2,4%	2 345,8	3,9%	2 437,8
01.1	Пшеница и лимец	1 396,3	3,9%	1 450,5	7,3%	1 556,4
01.1/1	Мека пшеница	1 378,3	4,0%	1 433,5	7,3%	1 538,2
01.1/2	Твърда пшеница	18,0	-5,6%	17,0	7,1%	18,2
01.2	Ръж	3,4	20,6%	4,1	4,9%	4,3
01.3	Ечемик	207,6	0,4%	208,4	-27,4%	151,3
01.4	Овес и зърнени смески	5,2	86,5%	9,7	-19,6%	7,8
01.5	Царевица за зърно	738,0	-14,4%	631,6	6,4%	672,0
01.6	Ориз	32,7	-25,1%	24,5	10,6%	27,1
01.7	Други зърнени	20,0	-15,0%	17,0	11,2%	18,9
02	Технически култури	1 892,6	2,1%	1 931,7	1,9%	1 969,2
02.1	Маслодайни семена	1 543,5	0,7%	1 553,7	-4,1%	1 489,9
02.1/1	Рапица и репица	294,2	10,7%	325,8	-3,2%	315,5
02.1/2	Слънчоглед	1 228,7	-1,1%	1 214,9	-4,4%	1 161,7
02.1/3	Соя	19,5	-49,2%	9,9	11,1%	11,0
02.1/4	Други маслодайни	1,1	181,8%	3,1	-45,2%	1,7
02.2	Протеинодайни култури	48,7	44,8%	70,5	106,2%	145,4
02.3	Тютюн	184,8	-14,8%	157,5	-3,9%	151,3
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	115,6	29,8%	150,0	21,7%	182,6
02.5/1	Влакнодайни култури	4,6	47,8%	6,8	4,4%	7,1
02.5/2	Хмел	0,8	50,0%	1,2	-50,0%	0,6
02.5/3	Други технически	110,2	28,9%	142,0	23,2%	174,9
03	Фуражни култури	125,2	27,5%	159,6	40,3%	223,9
03.1	Царевица за силаж	41,3	-5,6%	39,0	48,5%	57,9
03.2	Кореноплодни фуражи	0,4	-75,0%	0,1		0,1
03.3	Други фуражни	83,5	44,3%	120,5	37,7%	165,9
04	Зеленчуци	281,9	22,3%	344,9	11,4%	384,1
04.1	Пресни зеленчуци	273,1	17,2%	320,0	12,3%	359,3
04.1/2	Домати	82,5	14,2%	94,2	30,5%	122,9
04.1/3	Други пресни зеленчуци	190,6	18,5%	225,8	4,7%	236,4
04.2	Цветя	8,8	183,0%	24,9	-0,4%	24,8
04.2/1	Разсадници	4,6	119,6%	10,1	-7,9%	9,3
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	4,2	252,4%	14,8	4,7%	15,5
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	63,2	-20,9%	50,0	57,8%	78,9
06	Плодове	334,9	7,0%	358,3	19,1%	426,7
06.1	Пресни плодове	214,0	20,5%	257,9	7,9%	278,4
06.1/1	Ябълки	23,8	2,5%	24,4	-9,0%	22,2
06.1/2	Круши	2,6	-30,8%	1,8	22,2%	2,2
06.1/3	Праскови	17,3	33,5%	23,1	0,9%	23,3
06.1/4	Други пресни плодове	170,3	22,5%	208,6	10,6%	230,7
06.4	Грозде-всичко	120,9	-17,0%	100,4	47,7%	148,3
06.4/1	Десртно грозде	10,5	-29,5%	7,4	60,8%	11,9
06.4/2	Друго грозде	110,4	-15,8%	93,0	46,7%	136,4

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
09	Други растениевъдни култури	34,6	30,1%	45,0	3,3%	46,5
09.2	Семена	28,2	36,5%	38,5	13,5%	43,7
09.3	Други растениевъдни продукти	6,4	1,6%	6,5	-56,9%	2,8
10	**Продукция от растениевъдството**	**5 135,6**	**1,9%**	**5 235,3**	**6,3%**	**5 567,1**
11	Селскостопански животни	1 131,1	-6,1%	1 061,8	-1,2%	1 048,9
11.1	Едър рогат добитък	303,0	-9,8%	273,4	-5,9%	257,2
11.2	Свине	277,7	5,1%	291,8	0,6%	293,5
11.3	Коне	0,3	-33,3%	0,2		
11.4	Овце и кози	226,4	-8,0%	208,3	-3,8%	200,4
11.5	Птици	323,7	-11,0%	288,1	3,4%	297,8
11.6	Други животни	-	-	-	-	-
12	Продукти от животновъдството	905,3	-3,4%	874,6	6,3%	929,8
12.1	Мляко	659,9	-0,8%	654,5	4,1%	681,6
12.2	Яйца	169,3	-9,3%	153,6	12,0%	172,1
12.3	Други продукти от животновъдството	76,1	-12,6%	66,5	14,4%	76,1
12.3/1	Непрана вълна	2,7	11,1%	3,0	-6,7%	2,8
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	73,4	-13,5%	63,5	15,4%	73,3
13	**Продукция от животновъдството**	**2 036,4**	**-4,9%**	**1 936,4**	**2,2%**	**1 978,7**
14	**Продукция на селскостопански стоки (р10 + р13)**	**7 172,0**	**-0,004%**	**7 171,7**	**5,2%**	**7 545,8**
15	**Продукция от селскостопански услуги**	**485,2**	**-9,4%**	**439,8**	**5,8%**	**465,3**
16	**Продукция от селското стопанство (р14 + р15)**	**7 657,2**	**-0,6%**	**7 611,5**	**5,2%**	**8 011,1**
17	**Неселскостопански неотделими второстепенни дейности**	**230,9**	**-5,2%**	**218,8**	**4,5%**	**228,7**
17.1	Преработка на селскостопански продукти	230,9	-5,2%	218,8	4,5%	228,7
17.1/1	- зърнени	51,6	-42,8%	29,5	75,9%	51,9
17.1/2	- зеленчуци	23,0	-1,7%	22,6	5,3%	23,8
17.1/3	- плодове	12,2	-3,3%	11,8	2,5%	12,1
17.1/4	- вино	30,5		30,5	0,3%	30,6
17.1/5	- животни	53,5	-2,1%	52,4	53,1%	80,2
17.1/6	- животински продукти	53,7	22,2%	65,6	-63,9%	23,7
17.1/6/1	- мляко	53,7	22,2%	65,6	-63,9%	23,7
17.1/7	- друга	6,4		6,4		6,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-	-	-	-	-
18	**Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р10 +р13 + р15 + р17)**	**7 888,1**	**-0,7%**	**7 830,3**	**5,2%**	**8 239,8**
19	**Междинно потребление**	**4 718,3**	**-7,7%**	**4 355,7**	**2,8%**	**4 479,5**
19.01	Семена и посадъчен материал	173,9	11,6%	194,0	0,7%	195,3
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	23,4	10,7%	25,9	-1,2%	25,6
19.01/2	закупено извън сектора	150,5	11,7%	168,1	1,0%	169,7
19.02	Горива и масла	1 130,9	-7,0%	1 052,2	4,2%	1 096,0
19.02/1	- електричество	86,8	-12,6%	75,9	14,4%	86,8
19.02/2	- газ	26,1	-8,4%	23,9	14,2%	27,3
19.02/3	- други горива	1 014,4	-6,4%	949,1	3,1%	978,2
19.02/4	- други	3,6	-8,3%	3,3	12,1%	3,7
19.03	Торове и почвени подобрители	367,2	5,4%	386,9	2,1%	394,9
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	8,6	-17,4%	7,1	-1,4%	7,0
19.03/2	закупено извън сектора	358,6	5,9%	379,8	2,1%	387,9

Код	Продукти	2015	Изменение 2016/2015 %	2016	Изменение 2017/2016 %	2017*
а	б	1	2	3	4	5
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	362,5	-12,7%	316,4	-5,2%	299,9
19.05	Ветеринарни разходи	262,0	-8,6%	239,5	-1,3%	236,3
19.06	Фуражни добавки	1 017,6	-10,2%	913,4	3,9%	948,8
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	292,1	-8,3%	268,0	-1,3%	264,5
19.06/2	закупено извън сектора	421,1	5,2%	442,8	0,4%	444,6
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	304,4	-33,4%	202,6	18,3%	239,7
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	330,6	-8,6%	302,1	-1,3%	298,2
19.08	Поддръжка на сгради	162,1	-8,6%	148,2	-1,3%	146,2
19.09	Селскостопански услуги	485,2	-9,4%	439,8	5,8%	465,3
19.10	ФИЗИМ	92,1	-20,3%	73,4	0,1%	73,5
19.11	Други стоки и услуги	334,2	-13,3%	289,8	12,2%	325,1
	доставено от други селскостопански предприятия	94,8	-25,1%	71,0	11,4%	79,1
	закупено извън сектора	239,4	-8,6%	218,8	12,4%	246,0
20	**Брутна добавена стойност по базисни цени (р18 - р19)**	**3 169,8**	**9,6%**	**3 474,6**	**8,2%**	**3 760,3**
21	Потребление на основен капитал	**783,3**	**9,8%**	**860,1**	**1,0%**	**868,8**
21.1	- оборудване	656,4	9,8%	720,8	-0,9%	714,2
21.2	- сгради	52,5	9,7%	57,6	16,3%	67,0
21.3	- създаване и отглеждане	19,0	10,0%	20,9	-2,4%	20,4
21.4	- други	55,4	9,7%	60,8	10,5%	67,2
22	**Нетна добавена стойност по базисни цени (р20 - р21)**	2 386,5	9,6%	2 614,5	10,6%	2 891,5
23	Компенсации на наетите	804,1	3,5%	832,2	4,0%	865,7
24	Други данъци върху производството	2,2	9,1%	2,4	12,5%	2,7
25	Други субсидии върху производството	1 324,9	19,5%	1 583,5	21,3%	1 920,3
26	**Доход по фактори (р22 - р24 + р 25)**	3 709,2	13,1%	4 195,6	14,6%	4 809,1
27	**Оперирaщ излишък / Смесен доход (р22 - р23 + р25)**	**2 905,1**	**15,8%**	**3 363,4**	**17,2%**	**3 943,4**
28	Аренда	1 011,3	0,6%	1 017,2	8,3%	1 101,9
29	Платени лихви	42,8	111,7%	90,6	9,5%	99,2
30	Получени лихви	10,2	189,2%	29,5	55,6%	45,9
31	**Предприемачески доход (р27 - р28 - р29 + р30)**	**1 861,2**	**22,8%**	**2 285,1**	**22,0%**	**2 788,2**

Източник: *НСИ*

Изчисление за изменението по години в проценти - МЗХГ

** Данните за 2017 година са предварителни.*

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ (ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ) - 2016 - 2017 Г. * - СТОЙНОСТ И ИНДЕКСИ НА ИЗМЕНЕНИЕ - 2017 СПРЯМО 2016 Г.

Код	Продукти	Връзки	Текуща стойност за 2016 г.- млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2017 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Смесен индекс
01	Зърнени култури	1=2 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10	2 345,8	105,2	2 467,7	98,8	2 437,8	103,9
01.1	Пшеница и лимец	2=3 + 4	1 450,5	104,8	1 520,5	102,4	1 556,4	107,3
01.1/1	Мека пшеница	3	1 433,5	105,0	1 504,9	102,2	1 538,2	107,3
01.1/2	Твърда пшеница	4	17,0	91,8	15,6	116,7	18,2	107,1
01.2	Ръж	5	4,1	102,4	4,2	102,4	4,3	104,9
01.3	Ечемик	6	208,4	82,5	172,0	88,0	151,3	72,6
01.4	Овес и зърнени смески	7	9,7	102,1	9,9	78,8	7,8	80,4
01.5	Царевица за зърно	8	631,6	113,6	717,6	93,6	672,0	106,4
01.6	Ориз	9	24,5	94,7	23,2	116,8	27,1	110,6
01.7	Други зърнени	10	17,0	119,4	20,3	93,1	18,9	111,2
02	Технически култури	11=12 + 17 + 18 + 19 + 20	1 931,7	115,1	2 222,6	88,6	1 969,2	101,9
02.1	Маслодайни семена	12=13 + 14 + 15 + 16	1 553,7	110,4	1 714,9	86,9	1 489,9	95,9
02.1/1	Рапица и репица	13	325,8	97,1	316,2	99,8	315,5	96,8
02.1/2	Слънчоглед	14	1 214,9	114,1	1 386,7	83,8	1 161,7	95,6
02.1/3	Соя	15	9,9	104,0	10,3	106,8	11,0	111,1
02.1/4	Други маслодайни	16	3,1	54,8	1,7	100,0	1,7	54,8
02.2	Протеинодайни култури	17	70,5	307,2	216,6	67,1	145,4	206,2
02.3	Тютюн	18	157,5	90,7	142,8	106,0	151,3	96,1
02.4	Захарно цвекло	19	-	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	20=21 + 22 + 23	150,0	98,9	148,3	123,1	182,6	121,7
02.5/1	Влакнодайни култури	21	6,8	120,6	8,2	86,6	7,1	104,4
02.5/2	Хмел	22	1,2	91,7	1,1	54,5	0,6	50,0
02.5/3	Други	23	142,0	97,9	139,0	125,8	174,9	123,2
03	Фуражни култури	24=25 + 26 + 27	159,6	110,2	175,8	127,4	223,9	140,3
03.1	Царевица за силаж	25	39,0	131,0	51,1	113,3	57,9	148,5
03.2	Кореноплодни фуражи	26	0,1	100,0	0,1	100,0	0,1	100,0
03.3	Други фуражни	27	120,5	103,4	124,6	133,1	165,9	137,7
04	Зеленчуци	28=29 + 32	344,9	106,0	365,5	105,1	384,1	111,4
04.1	Пресни зеленчуци	29=30 + 31	320,0	106,5	340,7	105,5	359,3	112,3
04.1/2	Домати	30	94,2	123,7	116,5	105,5	122,9	130,5
04.1/3	Други пресни зеленчуци	31	225,8	99,3	224,2	105,4	236,4	104,7
04.2	Цветя и разсадници	32=33 + 34 + 35	24,9	99,6	24,8	100,0	24,8	99,6
04.2/1	Разсадници	33	10,1	92,1	9,3	100,0	9,3	92,1
04.2/2	Декоративни растения	34	14,8	104,7	15,5	100,0	15,5	104,7
04.2/3	Създаване и отглеждане	35	-	-	-	-	-	-
05	Картофи	36	50,0	168,2	84,1	93,8	78,9	157,8
06	Плодове	37=38 + 43	358,3	106,9	383,2	111,4	426,7	119,1
06.1	Пресни плодове	38=39 + 40 + 41 + 42	257,9	109,5	282,4	98,6	278,4	107,9
06.1/1	Ябълки	39	24,4	98,0	23,9	92,9	22,2	91,0
06.1/2	Круши	40	1,8	144,4	2,6	84,6	2,2	122,2

Код	Продукти	Връзки	Текуща стойност за 2016 г.- млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2017 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Смесен индекс
06.1/3	Праскови	41	23,1	106,5	24,6	94,7	23,3	100,9
06.1/4	Други пресни плодове	42	208,6	110,9	231,3	99,7	230,7	110,6
06.4	Грозде-всичко	43=44 + 45	100,4	100,4	100,8	147,1	148,3	147,7
06.4/1	Десртно грозде	44	7,4	120,3	8,9	133,7	11,9	160,8
06.4/2	Друго грозде	45	93,0	98,8	91,9	148,4	136,4	146,7
09	Други растениевъдни култури	48=49 + 50	45,0	92,9	41,8	111,2	46,5	103,3
09.2	Семена	49	38,5	100,5	38,7	112,9	43,7	113,5
09.3	Други растениевъдни продукти	50	6,5	47,7	3,1	90,3	2,8	43,1
10	**Продукция от растениевъдството**	**51=1 + 11 + 24 + 28 + 36 + 37 + 46 + 48**	**5 235,3**	**109,7**	**5 740,7**	**97,0**	**5 567,1**	**106,3**
11	Селскостопански животни	52=53 + 54 + 55 + 56 + 57 + 58	1 061,8	100,4	1 066,0	98,4	1 048,9	98,8
11.1	Едър рогат добитък	53	273,4	96,1	262,7	97,9	257,2	94,1
11.2	Свине	54	291,8	100,7	293,9	99,9	293,5	100,6
11.3	Коне	55	0,2	0,0			-	
11.4	Овце и кози	56	208,3	99,2	206,7	97,0	200,4	96,2
11.5	Птици	57	288,1	105,1	302,7	98,4	297,8	103,4
11.6	Други животни	58	-	-	-	-	-	-
12	Продукти от животновъдството	59=60 + 61 + 62	874,6	95,6	836,5	111,2	929,8	106,3
12.1	Мляко	60	654,5	93,5	612,2	111,3	681,6	104,1
12.2	Яйца	61	153,6	100,1	153,8	111,9	172,1	112,0
12.3	Други продукти от животновъдството	62=63 + 64 + 65	66,5	106,0	70,5	107,9	76,1	114,4
12.3/1	Неправа вълна	63	3,0	90,0	2,7	103,7	2,8	93,3
12.3/2	Копринени пашкули	64	-	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	65	63,5	106,8	67,8	108,1	73,3	115,4
13	**Продукция от животновъдството**	**66=53 + 59**	**1 936,4**	**98,2**	**1 902,5**	**104,0**	**1 978,7**	**102,2**
14	**Продукция на селскостопански стоки**	**67=51 + 66**	**7 171,7**	**106,6**	**7 643,2**	**98,7**	**7 545,8**	**105,2**
15	**Продукция на селскостопански услуги**	**68**	**439,8**	**103,6**	**455,8**	**102,1**	**465,3**	**105,8**
16	**Продукция от селското стопанство**	**69=67 + 68**	**7 611,5**	**106,4**	**8 099,0**	**98,9**	**8 011,1**	**105,2**
17	**Неселскостопански неотделими второстепенни дейности**	**70=71 + 80**	**218,8**	**103,8**	**227,1**	**100,7**	**228,7**	**104,5**
17.1	Преработка на селскостопански продукти	71=72 + 73 + 74 + 75 + 76 + 77 + 79	218,8	103,8	227,1	100,7	228,7	104,5
17.1/1	Зърнени	72	29,5	175,3	51,7	100,4	51,9	175,9
17.1/2	Зеленчуци	73	22,6	103,5	23,4	101,7	23,8	105,3
17.1/3	Плодове	74	11,8	100,8	11,9	101,7	12,1	102,5

Код	Продукти	Връзки	Текуща стойност за 2016 г.- млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2017 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Смесен индекс
17.1/4	Вино	75	30,5	99,3	30,3	101,0	30,6	100,3
17.1/5	Животни	76	52,4	153,2	80,3	99,9	80,2	153,1
17.1/6	Животински продукти	77≥78	65,6	35,2	23,1	102,6	23,7	36,1
17.1/6/1	Мляко	78	65,6	35,2	23,1	102,6	23,7	36,1
17.1/7	Друга	79	6,4	100,0	6,4	100,0	6,4	100,0
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	80	-	-	-	-	-	-
18	**Продукция от отрасъл "Селско стопанство"**	**81=69 + 70**	**7 830,3**	**106,3**	**8 326,1**	**99,0**	**8 239,8**	**105,2**
19	**Междинно потребление**	**82=83 + 86 + 91 + 94 + 95 + 96 + 100 + 101 + 102 + 103 + 104**	**4 355,7**	**101,3**	**4 413,9**	**101,5**	**4 479,5**	**102,8**
19.01	Семена и посадъчен материал	83=84 + 85	194,0	102,5	198,9	98,2	195,3	100,7
19.01/1	Семена и посадъчен материал, доставени от други селскостопански предприятия	84	25,9	100,8	26,1	98,1	25,6	98,8
19.01/2	Семена и посадъчен материал, закупени извън сектора	85	168,1	102,8	172,8	98,2	169,7	101,0
19.02	Горива и масла	86=87 + 88 + 89 + 90	1 052,2	98,7	1 038,8	105,5	1 096,0	104,2
19.02/1	Електричество	87	75,9	108,3	82,2	105,6	86,8	114,4
19.02/2	Газ	88	23,9	108,4	25,9	105,4	27,3	114,2
19.02/3	Други горива	89	949,1	97,7	927,2	105,5	978,2	103,1
19.02/4	Други	90	3,3	106,1	3,5	105,7	3,7	112,1
19.03	Торове и почвени подобрители	91=92 + 93	386,9	105,9	409,6	96,4	394,9	102,1
19.03/1	Торове доставени от други селскостопански предприятия	92	7,1	101,4	7,2	97,2	7,0	98,6
19.03/2	Торове. закупени извън сектора	93	379,8	106,0	402,4	96,4	387,9	102,1
19.04	Препарати за растителна защита	94	316,4	91,0	287,8	104,2	299,9	94,8
19.05	Ветеринарни разходи	95	239,5	98,2	235,2	100,5	236,3	98,7
19.06	Фуражни добавки	96	913,4	104,6	955,5	99,3	948,8	103,9
19.06/1	Фуражни добавки, доставени от други селскостопански предприятия	97	268,0	99,4	266,3	99,3	264,5	98,7
19.06/2	Фуражни добавки, закупени извън сектора	98	442,8	101,1	447,8	99,3	444,6	100,4
19.06/3	Фуражни добавки, произведени и потребени в стопанството	99	202,6	119,2	241,4	99,3	239,7	118,3
19.07	Поддръжка и ремонт на машини	100	302,1	98,2	296,7	100,5	298,2	98,7
19.08	Поддръжка на сгради	101	148,2	98,0	145,2	100,7	146,2	98,7
19.09	Селскостопански услуги	102	439,8	103,6	455,8	102,1	465,3	105,8

Код	Продукти	Връзки	Текуща стойност за 2016 г.- млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2017 г. по цени на предходната година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2017 г. - млн. лв.	Смесен индекс
19.10	ФИЗИМ	103	73,4	98,1	72,0	102,1	73,5	100,1
19.11	Други стоки и услуги	104	289,8	109,9	318,4	102,1	325,1	112,2
20	**Брутна добавена стойност по базисни цени**	**105=81-82**	**3 474,6**	**112,6**	**3 912,2**	**96,1**	**3 760,3**	**108,2**

Източник: *данни на НСИ, обработени от МЗХГ*

**Данните за 2017 година са предварителни.*